

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

EVLİLİK SORUNLARININ YAŞANMASINDA
EŞLERİN AİLE BİREYLERİNİN
MÜDAHALELERİNİN ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

HAZIRLAYAN
Semra ALTUĞ

Elazığ, 2019

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EVLİLİK SORUNLARININ YAŞANMASINDA EŞLERİN
AİLE BİREYLERİNİN MÜDAHALELERİNİN ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

Semra ALTUĞ

Jürimiz, 28.06.2019 tarihinde yapılan yüksek lisans savunma
sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Zahir Kızma
2. Doç. Dr. Mahmut KAYA
3. Dr. Öğr. Üyesi Yelda SEVİM
- 4.
- 5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı
kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek lisans Tezi

Evlilik Sorunlarının Yaşanmasında Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Etkisi

Semra ALTUĞ

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

ELAZIĞ – 2019, Sayfa: VII+226

Araştırmanın temel amacı eşlerin aile bireylerinin evliliğe müdahalelerinin evlilik çatışmalarındaki yerini irdelemektir. Çalışmada bireylerin eşlerinin aile üyeleriyle yaşadığı problemlerin nedenleri ve bu problemlerin eşler arasındaki ilişkilere yansımaları üzerine odaklanılmaktadır. Araştırma kapsamında, katılımcılarının Elazığ'da yaşayan gelin, damat, kayınvalide ve kayınbabaların oluşturduğu, toplamda 34 kişiyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Bu çalışmada evlilikte eşlerin aile bireylerinin müdahalelerinin, evliliğin özellikle ilk dönemlerinde, eşler arasında çatışmaların yaşanmasında ve hatta boşanma kararının alınmasında önemli bir neden olduğu, evlilikte uyum ve mutluluğu azalttığı ve aile müdahalelerinden kaynaklanan problemlerin gelin, damat, kayınvalide ve kayınbabalar tarafından farklı algılandığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlilikte Ebeveyn Müdahaleleri, Evlilikte Çatışma.

ABSTRACT

Master Thesis

**The Effect of Interventions of Family Members of Spouses on Experiencing
Marriage Conflicts**

Semra Altuğ

Firat University

Social Sciences Institute

Department of Sociology

ELAZIĞ - 2019, Page: VII+226

The main aim of the study is to examine the place of spouses' interventions in marriage in marriage conflicts. The study focuses on the causes of the problems experienced by the spouses of the individuals with their family members and the reflection of these problems on the relationships between the spouses. In the scope of the research, in-depth interviews were conducted with a total of 34 people, consisting of bride, groom, mother-in-law and father-in-law who were living in Elazığ.

In this study, it was determined that the interventions of spouses' family members in marriage, especially in the early stages of marriage, are important reasons for conflicts between the spouses and even the decision of divorce, reduce the harmony and happiness in the marriage and the problems arising from the family interventions were perceived differently by the bride, groom, mother-in-law and father-in-law.

Key Words: Family, Parental Interventions in Marriage, Conflict in Marriage.

ÖNSÖZ

Evlilik akdiyle bir araya gelen bireylerin eşlerinin ailesiyle kurduğu ilişkiler, evlilik sürecinin sağlıklı devam etmesi açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı, Elazığ'daki eşlerin evliliklerinde maruz kaldıkları aile müdahalelerinin nedenlerini, sonuçlarını ve müdahalelerin tarafları nasıl etkilediğini tespit etmek, konuyla ilgili literatüre katkı sağlamaktır.

Tüm çalışmam boyunca bana yol gösteren, engin bilgisi ve hoşgörüsüyle tez danışmanlığımı yürüten değerli hocam Prof. Dr. Zahir KIZMAZ' a, tez süreci boyunca yardımlarını benden esirgemeyen Mehmet KARAASLAN' a, Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi ve Elazığ Belediyesi Kadın Yaşam Merkezi çalışanlarına, Elazığ Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Ahmet Özden ÖZEN' e, tez sürecinin başından sonuna kadar beni destekleyen, sabır gösteren sevgili annem ve kardeşlerime, hayatımın her adımında örnek aldığım, beni ben yapan, çok erken yaşlarda kaybettiğim biricik babama, burada tek tek sayma imkânı bulamadığım tüm hocalarıma, arkadaş ve dostlarıma teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

I.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	3
1.1.Araştırmanın Konusu ve Önemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Evren ve Örneklem.....	4
1.4. Veri Toplama Teknikleri ve Veri Analizi	5

İKİNCİ BÖLÜM

II. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1.Sosyolojik Açıdan Aile Kurumu	8
2.1.1.Ailenin Dönüşümü Ve Türk Aile Yapısı	9
2.1.2. Aile ve Evlilik İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	15
2.1.2.1. Yaşantısal Aile Yaklaşımı	16
2.1.2.2. Gelişimsel Yaklaşım.....	17
2.2. Sosyolojik Açıdan Evlilik Kurumu.....	18
2.2.1. Evlilikte Uyum	23
2.2.1.1. Evlilikte Uyumu Etkileyen Faktörler	24
2.2.2. Evlilikte Çatışma Ve Nedenleri	27
2.2.2.1.Evlilikte Çatışmaların Yaşanmasında Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Etkisi	35
2.2.2.2. Evlilik Çatışmalarının Yaşanmasında Gelin- Kayınvalide Çekişmesi	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	45
3.1. Katılımcıların Profilleri Hakkında Bazı Bilgiler	45
3.2. Eşlerin Aile Müdahaleleriyle İlgili Görüşleri	45
3.2.1.Kayınvalide Ve Kayınbabaların Evliliğe Müdahalesine Yönelik Görüşler	45

3.2.2. Eşlerin Kendi Ailelerinin Evliliğe Müdahalesine Yönelik Görüşleri	50
3.3. Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Evlilikte Tartışma Ve Çatışmalara Etkisi	57
3.3.1. Kayınvalide Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi.....	58
3.3.2. Kayınbaba Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi.....	65
3.3.3. Görümce Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi	68
3.3.4. Diğer Akrabaların Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi	72
3.4. Aile Müdahalelerinin Evlilikte Çatışma Yaratma Nedenleri.....	76
3.4.1.Ebeveynlerin Mahrem Alana Yönelik Müdahaleleri	76
3.4.2. Ebeveynlere Aşırı Bağlılık Sorunu	82
3.4.3. Karar Alma Sürecinde Aile Baskısı	90
3.4.4. Taraf Tutma Problemi	96
3.4.4.1.Eşin Taraf Tutması	96
3.4.4.2. Eş İle Aile Arasında Kalma	102
3.4.4.3.Kayınvalidelerin Taraf Tutması Ve Eşlerin Arasına Girmesi	107
3.4.5.Ebeveynlerin Çocukların Evliliğini Yönetme Arzusu	111
3.4.6.Aile Ziyaretleriyle İlgili Problemler.....	118
3.4.6.1.Eşlerin Aileleriyle Birlikte Ortaya Çıkan Problemler	128
3.4.6.2. Özel Günlerde Aileleri Ziyaret Etme	130
3.4.7.Aile Değerleri ve Kültürel Farklılıkların Çatışmalara Etkisi	133
3.4.8. Evlilikte Aile Müdahalelerinin Çocuklar Üzerinde Etkisi	140
3.4.9.Evlilikte Aile Müdahaleleri Nedeniyle Boşanma Eğilimi	147
3.4.10.Evlilikte Aile Müdahalelerinin Aile İçi Şiddete Etkisi	154
3.5. Evlilikte Aile Müdahaleleri Kaçınılmaz Bir Döngü Mü?.....	158
3.6. Gelin Ve Damatların Eşlerin Aile Bireyelerine Yönelik Tanımlamaları	161
3.7.Kayınvalide Ve Kayınbabaların Gelin Ve Damatlarına Yönelik Tanımlamaları... ..	165
3.8.Evlilikte Ciddi Aile Müdahaleleri Evliliğin Hangi Dönemlerinde Daha Yoğun Yaşanmaktadır?	168
3.9. Aile Müdahaleleri Sorununa Çözüm Arayışları	171
3.10.Aile Müdahaleleri Hakkında Genel Değerlendirmeler Ve Tavsiyeler	177
3.10.1.Ebeveynlerin Aile Müdahaleleri Hakkında Genel Değerlendirmeleri ve Tavsiyeleri.....	177

3.10.2.Gelin Ve Damatların, Aile Müdahaleleri Hakkında Genel Değerlendirmeleri ve Tavsiyeleri.....	184
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	189
KAYNAKÇA.....	211
EKLER	217
Ek 1: Orjinallik raporu.....	217
EK 2: Mülakat Soru Formu	218
ÖZGEÇMİŞ	226

GİRİŞ

Eşler için evliliği bitirecek noktaya gelmek oldukça zor ve üzücü bir karardır. Bireyler ancak boşanma sonrasında kuracakları yeni düzenin getirileri, evliliğin getirilerinden fazla olduğunda boşanma kararı alabilmektedir. Yani evliliğe ilişkin beklentilerin karşılanmaması, evliliğin sürdürülmesiyle sağlanacak yararın daha az düzeyde olması, evlilikte sorunlarla başa çıkabilme ve çözüm üretebilme noktasında yetersizlikle birlikte şiddetli geçimsizliğin önlenememesi sonucunda çiftler boşanma yolunu seçebilmektedir. Evliliklerde eşlerin aile bireylerinin, çiftin evliliklerine yönelik müdahaleleri bir problem durumu yarattığı gibi, evlendikten sonraki süreçte çiftlerden birinin kendi ailesinden olması gerektiği şekilde ayrışamaması, kendi evliliğine yeterli ölçüde sahip çıkamaması ve evlilik sorumluluğunu taşıyamaması da başka bir problem alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. 2016 TÜİK araştırmasında ailelerin evliliğe müdahalesi % 23, eşlerin birbirlerinin ailelerine yönelik saygısızlığı %24 oranında boşanma nedeni olarak saptanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar evli bireylerin eşlerinin aileleriyle ilişkilerinin, evliliğin seyrini belirlediğini, evlilikte çatışmaların yaşanmasında ve hatta boşanma kararının alınmasında ciddi bir neden olduğunu göstermektedir.

Evlilikleri olumsuz etkileyen bu problemin toplumun en küçük yapı taşı olan aileleri ve doğal olarak toplumsal yapıyı bozması, toplumda evlilik öncesinde ailelerle ilişkiler noktasında çocuklar üzerinde negatif etki yaratması, hem Türkiye’de hem de Elazığ’ da evlilik çatışmalarında sıkça rastlanılan, gündeme getirilen bir konu özelliğini taşıması, görev yaptığım Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi ve Elazığ Belediyesi Kadın Yaşam Merkezi’nde aile danışmanlarının sıkça karşılaştığı problemlerden biri olması gibi nedenler bu araştırmanın Elazığ’da yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve önemi, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, soru formunun özellikleri, araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri ve analizi gibi araştırmanın metodolojisi hakkında bilgiler yer almaktadır.

İkinci bölümünde aile, evlilik, ailede meydana gelen değişmeler, evlilik ve aileye ilişkin kuramsal yaklaşımlar, evlilikte başlıca çatışma ve nedenleri, evlilikte uyumu etkileyen faktörler, eşlerin aileleriyle ilişkilerinden ve aile müdahalelerinden kaynaklanan evlilik çatışmaları, kayınvalide gelin çekişmelerinin genel nedenleri hakkında teorik bir inceleme yapılarak araştırmanın kuramsal çerçevesi çizilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde mülakat sorularının gelin, damat, kayınvalide ve kayınbabalara uygulanmasıyla elde edilen bulgular ve bu bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu çalışmada geçmişten beri süregelen ve Türk toplumunda evliliklerde oldukça önemli bir problemi oluşturan eşlerin aile bireylerinin müdahalelerinin evlilikte çatışma ve sorunlarına yansımaları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın konusu, önemi ve amacı, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplanma teknikleri ve veri analizi hakkında bilgiler verilmektedir.

Bu araştırmada yorumlayıcı yaklaşıma dayanan, sosyal dünyanın öncelikle bu dünyada yaşayan, toplumsal olguları deneyimleyen ve olguların insanların gözünden görerek anlaşılması gerektiğini yeğleyen ve açıklamaların ancak anlamadan sonra olabileceğini savunan nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Araştırılan olguların ayrıntılı ve derin incelenmesine, bireylerin yaşadıkları olayları kendi bakış açılarıyla ifade etmelerine olanak tanıdığı için bu araştırma nitel araştırma yöntemine bağlı kalınarak yapılmakta; verilerin toplanma sürecinde nitel araştırma türlerinden mülakat /bireysel görüşme tekniği kullanılmaktadır.

1.1.Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bu çalışmanın konusunu ülkemizde ve Elazığ'da evliliklerde yaygın bir problem alanı olarak gözlemlenen, evlilikte çatışmaların yaşanmasında eşlerin aile bireylerinin müdahalelerinin etkisi oluşturmaktadır.

Kültürümüzde aileler ve akrabalarla ilişkiler her zaman kıymetli görülmüştür. Her ne kadar geleneksel aile tipinden çekirdek aileye doğru bir dönüşüm söz konusu olsa da geleneksel geniş ailenin özellikleri çekirdek aile yapısında kendini göstermekte, aileye ve akrabalara bağlılık devam etmektedir. Evlenen çiftler hem kendi aileleriyle hem de eşlerinin aileleriyle bir araya gelmekte, aile büyükleriyle ilişkiler oldukça kıymetli görülmektedir. Bireyler evlendikleri zaman kendi ailelerinin örf, adet, gelenek, görenekleriyle, kültürel değerlerini de devam ettirirler. Bu yüzden ayrı çevrede ve kültürde yetişmiş bireylerin evliliklerinde çatışmalar yaşaması kaçınılmazdır. Evliliklerde yaşanan bu çatışmalarda aileler bazen sorun çözen ve durumu düzelten bir aracı konumundayken, bazen de sorun ve çatışmaların asıl nedeni olabilmektedir.

Aile ve evlilikte meydana gelen her türlü olumsuz durumun toplumun sağlığını ve huzurunu bozacağını, toplumu telafisi olmayan bir sürece iteceği bilinmekte ve bu husus sıkça dile getirilmektedir. Sağlıklı evlilikler, sağlıklı çocuklar ve sağlıklı toplum döngüsü düşünüldüğünde evliliklerin önemi çok büyüktür. Ailenin temeli olan

evliliklerde ciddi problemlere ve çatışmalar yaratan, çocuklarda tutarsızlığı arttıran, evlilikte uyumu, dengeyi sarsan ve hatta boşanmalara neden olan bu denli önemli bir problemin incelenmesi hem ilgili literatüre katkı sağlayacak hem de uygulama alanında çalışan aile ve evlilik danışmanlarına sorunun nedeni ve çözümüyle ilgili önemli bilgiler sağlayacaktır. Ayrıca problemi yaşayanlar için problemle ilgili geniş bir çerçeveye oluşturarak evliliklerde ailelerle kurulan ilişkilerde dengeyi sağlamak noktasında yararlı olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı evlilikte yaşanan çatışmaların en önemli sebeplerinden biri olan ebeveynlerin evliliklere müdahalesini, özellikle kayınvalide- gelin çatışmasının arkasında yatan nedenleri, bu çatışmaların evliliğe ve evlilik doyumuna etkisini, eşlerin anne babalarıyla ilişkilerindeki olumsuzlukların evlilikte eşler arası çatışmalara, eşlerin anne babalarının bu probleme yönelik yaklaşımını Elazığ örneğinde incelemektir.

Çalışmanın iki yönden yarar sağlayacağı düşünülmüştür. Birincisi, bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara yol göstermek ve ilgili literatüre katkı sağlamak, ikincisi aile kurumunun çözülmesine yol açan, toplumda istenmeyen bir durum olmakla birlikte önüne de geçilemeyen bu sosyal problemin, nitel araştırmamıza yansıyan nedenlerini ortaya koymak, sonuçlarını tartışmaya açmak, bu problemlerden kaynaklanan boşanmaları önlemek ve konunun çatışmaya dönüşmeden nasıl çözülebileceğine dikkat çekerek problemin azaltılmasına etki edebilmektir.

1.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Elazığ'da yaşayan gelin, damat, kayınvalide ve kayınbabalar oluşturmaktadır. Araştırmada derinlemesine araştırmalar için uygun, çalışmanın amacı bağlamında bilgi bakımından oldukça zengin durumların seçilmesine olanak sağlayan nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır.

Katılımcılar Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi' ne evlilik danışmanlığı alanında, eşlerin aileleriyle sorun yaşama sebebiyle başvuran yaklaşık 350 danışan arasından çalışmaya katılma konusunda gönüllü bireylerden seçilmiştir. Katılımcıların meslek, yaş, cinsiyet, eğitim bakımından farklı olmalarına özen gösterilmiştir. Görüşmeler Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'nde

gerçekleştirilmiş ve her biri görüşme en az bir saat sürmüştür. Görüşmelerde katılımcıların anlatımları ilk olarak yazılı kayıt altına alınmış, daha sonra bilgisayar ortamında çeşitli başlıklar altında toplanarak değerlendirilmiştir.

Katılımcılardan 18'si kadın, 16'sı erkektir. Örneklem yaş dağılımı 19 ile 68 arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların çoğu Elazığ doğumlu olmakla birlikte, katılımcılar arasında Elazığlı olmayan, tayin veya eş durumu sebebiyle Elazığ'da ikamet edenler de bulunmaktadır. Katılımcıların çoğu evliliklerini devam ettirirken, 2 katılımcının resmen boşandığı, 3 katılımcının ise boşanma sürecini yaşadığı ancak henüz resmen boşanmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğu evlendikten sonra aileleriyle aynı evde yaşamamaktadır. Ancak evlendikten sonra bir süre eşlerin aileleriyle birlikte yaşayan, bir süre sonra ayrı eve çıkan ve halen ailelerle birlikte yaşayan katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunun çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

Eğitim durumu bakımından da çeşitlilik gösteren katılımcılar arasında okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul, lise mezunlarının yanı sıra üniversite mezunları da bulunmaktadır. Katılımcıların 4'ü okuryazarken, 12'si ilkokul, 12'si lise, 5'i üniversite ve 1'i ortaokul mezunudur. Katılımcıların mesleklerinde de farklılıklar vardır. Kadın katılımcılar arasında ev hanımlarının yanı sıra muhasebeci, infaz koruma memuru, memur, kütüphane görevlisi, işçi gibi meslekler yer almaktadır. Erkekler arasında ise memur, emekli, öğretmen, elektrik ustası, çiftçi, güvenlik görevlisi, aşçı, işçi, şoför gibi farklı meslekte bireyler yer almaktadır.

1.4. Veri Toplama Teknikleri ve Veri Analizi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırmacının durumu keşfetmek, anlamak, iç gözü kazanmak istediği ve çoğu şeyin öğrenilebileceği bir örneklem seçiminin zorunlu olduğu varsayımına dayanır. Bu nedenle amaçlı örnekleme yöntemiyle, konuyla ilgili zengin bir çerçeve oluşturacak bireylere ulaşılır ve araştırmacının konuyla ilgili kritik bilgilere ulaşmasında kolaylık sağlar. Bu yönüyle amaçlı örnekleme, derinlemesine görüşmelerde oldukça elverişli bir yöntemdir. Çalışmada amaçlı örnekleme tekniklerinden tipik durum örnekleme yöntemi kullanılarak Elazığ'da yaşayan gelin, damat, kayınvalide ve kayınbabaların oluşturduğu evrenden, Elazığ Belediyesi Aile

Danışma ve Eğitim Merkezi'ne başvuran yaklaşık 350 danışandan arasından, sıra dışı olmayan ortalama bir örneklem seçilmiş ve bu örneklem üzerinde derinlemesine görüşmeler yapılarak, elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Görüşmeler Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'nde yapılmıştır. Katılımcılara soruları rahatça cevaplayabilecekleri bir ortamda çalışmanın amacı açıklanmış, katılımcılar sesli kaydı reddettiği için katılımcıların konuyla ilgili yaptığı anlatımlar yazılı kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler, yaklaşık bir saat sürmüş ve tamamı tek seansta gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada biri gelin ve damatlara diğeri kayınvalide ve kayınbabalara uygulamak üzere 2 ayrı soru formu kullanılmıştır. Gelin ve damatların genel olarak soruları birbirine benzerken birkaç mülakat sorusunda farklılık yapılmıştır. Yine kayınvalide ve kayınbabaların soru formları birbirine yakın olmakla birlikte birkaç soruda değişiklik yapılmıştır. Her bir mülakat iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde katılımcıların cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumuyla ilgili bilgilerine ulaşmak amacıyla oluşturulan 4 soru yer almaktadır. İkinci bölümdeki sorular, aile müdahalelerinin evlilikte yarattığı sorunları saptamaya yönelik oluşturulmuştur. Gelin ve damatlara 33 soru, kayınvalide ve kayınbabalara 18 soru yöneltilmiştir. Hazırlanan mülakat soru formları 12 gelin, 10 damat, 6 kayınvalide ve 6 kayınbabaya uygulanmıştır.

Görüşmelerde mülakat formunda yer alan sorulara bağlı kalınmış, araştırma konusunun dışına çıkmamaya özen gösterilmiştir. Ancak bazen katılımcılar konuyla ilgili geçmiş yaşantılarından bahsederken duygusallaştığı için, görüşme formunun dışına çıktığı zamanlar da olmuştur. Görüşmelerde katılımcıların yönlendirilmemesi hususuna dikkat edilmiştir.

Katılımcıların kimliğini deşifre etmemek adına araştırmada katılımcıların anlatımlarına yer verilirken, sadece ad ve soyadlarının ilk harfi, yaşları ve cinsiyetleri belirtilmiştir.

Araştırma sürecinde katılımcılarla en fazla zaman konusunda problem yaşanmıştır. Katılımcıların yoğunluğu dolayısıyla bazı katılımcıları görüşme yapmaya ikna etmek zor olmuştur. Yine ailenin mahrem bir alan oluşu, insanların yaşadıklarını tekrar hatırlamak istemeyişi vb. nedenlerle bazen bireylerin soruları cevaplar

çekindikleri görülmüş bu konuda uygulayıcı katılımcılara gerekli açıklamayı yaparak endişelerini azaltmaya çalışmıştır. Görüşme talebimizi kabul edip randevu veren bazı kişiler de ya randevuya gelmemiş ya da konuyla ilgili konuşmak istemediğini belirtmiştir. Tüm bu zorluklara rağmen yaklaşık 45 kişiyle mülakat yapılmış ancak katılımcıların bazılarının görüşmelerdeki soruların tamamını zaman yetersizliği nedeniyle yanıtlamaması, tek kelimelik cevaplar kullanarak açıklayıcı bilgi vermekten kaçınması nedeniyle mülakatlardan 34 tanesi değerlendirmeye alınmıştır.

Bu araştırma, Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'nden hizmet alan, araştırmaya katılma konusunda gönüllü bireyler üzerinde yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen bulgularla sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

II. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyolojik Açıdan Aile Kurumu

Araştırmada aile birliğini dolayısıyla evliliği etkileyen bir problem ele alınacağı için ailenin ne olduğu, ailenin işlevleri ve ailede meydana gelen değişikliklerden kısaca söz edilecektir.

Aile ve ailede meydana gelen değişimler bir toplum bilimi olan sosyolojinin en temel inceleme konularının başında gelmektedir. İlk insan topluluğundan beri var olan aile, toplumun en köklü ve en kadim kurumdur. Sarı (2014) 'ya göre aile, toplumsal, kültürel ve ekonomik pek çok süreçte karar alıcı birim olarak kabul edilmektedir. İnsanlık tarihi kadar eski bir yapılanma olan aile, insanoğlunun yeryüzünde var olduğundan bu yana yaşaya gelmiştir. Aile farklı zaman dilimlerinde farklı coğrafi koşullarda değişik formlara ve yapılar bürünse de hep var olmaya devam etmiştir. İnsan, toplumun küçük bir minyatürü olana aile kurumunun temel kaynağıdır.

Aileyle ilgili yapılan birçok tanım vardır. Ozankaya (1979)' ya göre aile, içinde insan neslinin üretildiği, toplumsallaşma sürecinin ilk ve en etkili şekilde cereyan ettiği, cinsel yaşamın düzenlendiği, eşlerin birbirleriyle ve anne babaların çocuklarıyla içten, sıcak, güven içerisinde ilişkilerin sirayet ettiği, yani içindeki toplumun düzenine göre belli bir takım ekonomik ihtiyaçların giderildiği bir yapıdır.

Anne, baba, çocuklardan ve aralarında kan bağı olan bireylerden meydana gelen aile insanlığın temelidir. Aile bireylerin, ilk ve en etkili yaşam tecrübesidir. Üreme işlevinin merkezi, insan neslinin devamlılığını sağlayan biyolojik bir kurum olan aile, bunlarla birlikte toplumda doğal bir sosyal, kültürel ortam yaratmaktadır. Hem dünyada hem de ülkemizde ailede meydana gelen değişim ve dönüşümlere rağmen aile eğitim, sosyalleştirme, ekonomik, sosyal, psikolojik ve biyolojik/ neslin devamını sağlama fonksiyonunu yerine getiren işlevsel bir kurum olma özelliğini devam ettirmektedir. Aile kurumu yaşadığı tüm değişimlere rağmen, tüm toplumlar için en temel yapı taşlarından olmaya devam etmekte, kültürel norm ve değerlerin üretiminde rol almaktadır. Aile kurumu birliğini, devamlılığını evlilik kurumuyla sağlamaktadır. Yani evlilik aileyi oluşturan, toplumsal ilişkileri düzenleyen bir sözleşmedir (Gökçe,

1990:386). Evlilik sözleşmesi aileyi koruyan, sürekliliğini getiren bir sözleşme olup, aile kurumunun tapusunu oluşturmaktadır.

Türk toplumunun gelenek ve kültüründe aile her zaman kutsal bir özellik taşımıştır ve bu nedenle belirli bir yaşa gelmiş gençlerin evlenip ev kurlmaları, evli olan bireylerin de evlilik ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri beklenmektedir. Evlilik akdiyle aile kurulduktan sonra ailenin sağlıklı bir şekilde devamının gelmesi, ailelerin sorunlarla baş edebilme yeteneğine ve evlendikten sonra elde edilen doyum düzeyine bağlıdır. Sorunlarını çözebilen onları tabir yerindeyse alt edebilen aileler yaşarken, alt edemeyenler sıkıntılı bir aile yaşantısı içerisinde kendilerini bulur ve sonuç olarak evlilik kurumunda çatırdamalar meydana gelir.

Aile kurmak, duygusallığın yanında sabır ve mantık gerektiren bir olgu olduğu için devamını sağlamak da psikolojik dengeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla aile olarak nitelendirdiğimiz bu özel kurum, hem sağlam bir temeli hem de sağlıklı bir süreci ifade etmektedir. İnsan, diğer canlılardan ayrılan en önemli özelliği aklı ile mantıklı, olumlu, çözüm üreten bir bilince sahip olmasıyla önemli bir yere sahiptir. Kişinin aile kurmadaki amacı ve planı ne olursa olsun evlilik düşüncesi bireyi kurulu bir düzene götürür. Evlilik yaşamında, eşlerin birbirleri ile olan ilişkileri ne düzenli ve sağlıklı olursa onların topluma kazandıracakları çocuklar da o denli sağlıklı ve yararlı bireyler olurlar. Toplumların en küçük yapı taşı, çekirdeğini oluşturan aileler her daim güçlü, sağlam ve sağlıklı temellere dayandırılmalı, bu değerli olgunun bozulmaması için toplumdaki her birey özverili, karşılıklı saygı ve sevgiye dayalı aile ilişkilerini benimsemeli ve devam ettirmelidir.

Bireylerin evlilik öncesi dönemlerdeki(bebeklik, çocukluk, ergenlik, genç yetişkinlik)yaşam biçimleri, evlendikten sonra kuracakları ailenin sağlam bir temele oturmasıyla yakından ilişkilidir. Uygun eş seçimiyle başlayan sağlıklı aile iyi ve kötü günün, mutluluk ve hüznün paylaşılmasıyla, karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişimle de devam eder.

2.1.1.Ailenin Dönüşümü Ve Türk Aile Yapısı

Geleneksel toplumdaki modern topluma geçişte ailede meydana gelen köklü değişimlerin birçok nedeni vardır. Bu nedenler içerisinde özellikle sanayileşmeyle üretim biçimi ve üretim ilişkilerinde birçok değişim meydana gelince toplumsal düzende bu değişimlere paralel bir değişim gerçekleşmiştir. Daha önce her türlü

ihtiyacını aile desteğiyle gideren bireyler zor olan yaşam koşullarına uyum sağlamak için kapitalist sitemin bir parçası haline gelerek kadını erkeği, genci yaşlısı, yetişkini çocuğu herkes kendisini bir anda yoğun bir iş hayatının içerisinde bulmuştur. Hal böyle olunca aile birçok işlevini yitirmiş ve sanayi toplumlarında aile geniş geleneksel yapıdan çekirdek aile modeline doğru hızla değişim göstermiştir. Sanayi öncesinde dayanışma ve işbirliğine dayanan küçük ekonomiyle geçinen ailelerin ekonomik ve sosyal ilişkilerinde bozulmalar gerçekleşmiş, rekabet ve çatışmaların daha fazla ve sık görüldüğü ailelere dönüşmüştür.

Sanayileşme aile ilişkilerini de etkilemiştir. Aile içinde çalışanların sayısı ve statüsündeki değişimler, kadın erkek eşitliğinin artışı ve kadının iş hayatına girmesi aile ilişkilerindeki değişmelere örnek gösterilebilir. Eşitlenen aile yapısında ebeveynlerin çocukların eğitimi ve sosyalizasyonu, ailenin istikrarlı bir birim olarak devam etmesi zorlaşmış ve hatta imkansız hale gelmeye yüz tutmuştur. Bu yapı içerisinde ebeveynlerin çocuklarını eğitmesi, onların düzenli sosyalizasyonunu sağlaması, ailenin istikrarlı bir kurum olarak varlığını devam ettirmesi git gide imkânsız bir hal almaya yüz tutmuştur. Kadınların ve çocukların haklarını arttıran eşitlik düşüncesi bu yönden pozitif sonuçları getirirken ailenin çözülmesinde negatif bir etki oluşturmuştur.

Sarı (2014)' ya göre ailede yaşanan ve değişime neden olan 2 önemli süreç vardır. Bunlardan birincisi artan toplumsal kurum ve gruplar dolayısıyla ailenin bir takım fonksiyonlarının bu yeni kurumlarca sağlanabilecek duruma gelmesidir. Aile içerisindeki emeğin yerini, gün geçtikçe çeşitlenen hizmetler sektörüyle insanlar piyasalar vasıtasıyla elde edebilmekte, geçmişten beri ailenin sağladığı sosyal güvenliği farklı kurumlar ve şirketler sağlayabilmektedir. İkinci önemli süreçse bir takım değerlerde yaşanan değişim ve dönüşümlerdir. Ailenin bir değerler toplamı ve yaşam tarzı olduğunun önemi burada daha fazla görülmektedir. Değerlerdeki değişim ve dönüşüm aile kurumunu da dönüştürmüş ve ailenin daha önceki işlevleri azalmıştır.

Topaloğlu (2016)'na göre aileyi krize düşüren bazı etkenler vardır. Bu etkenler ülkelere ve kültürlere göre farklılaşabilmektedir. Bunlardan en önemlilerini şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Sanayileşmeyle birlikte ailede meydana gelen ekonomik problemler,
- 2- Kadın hakları savunuculuğunun sıradanlaşması,
- 3- Feminizmi destekleyen hareketler,
- 4- Çeşitli moda akımları

- 5- Evlilik dışı birlikteliklerdeki artış,
- 6- Komünist ve faşist rejimler,
- 7- Boşanmaların yaygınlaşması,
- 8- Medyanın olumsuz yönleri,
- 9- Kültürel değerlerin zayıflaması ve yozlaşması,
- 10- Eğlencelerin cinselliğe dönüşümü,
- 11- Alkol ve uyuşturucunun yaygınlaşa kullanımı,
- 12- Batı dünyasında baş gösteren bireycilik anlayışı ve kültürel yozlaşmalar

Günümüz toplumlarında aile kurumunda değişim ve dönüşüm her gün biraz daha artarak devam etmektedir. Bunu tek ebeveynli veyahut parçalanmış ailelerle daha sık rastlanılmasından ve aile bağlarının eskiye nazaran daha zayıfladığına yönelik tartışmalardan görebilmekteyiz. Anne, baba, nine, dede ve çocukların bir çatı altında yaşadıkları geniş aile biçiminden, anne, baba ve bekar çocuklardan meydana gelen aile yapısına doğru gerçekleşen dönüşüm aile kurumunun birtakım işlevlerinde başkalaşmayı da beraberinde getirmiştir. Aile kurumunun eğitim, sosyal statü, din ekonomisi, koruyuculuk, dinlenme, boş vakti değerlendirme, eğlence, eşler arası sevgi bağı ve neslin devamlılığı gibi fonksiyonlarının birçoğu çekirdek aileyle beraber değişim ve dönüşüme uğramıştır (Koyuncu, 2014: 371).

Günümüzde son sözün erkeğe ait olduğu aile düzeninden, gerek ev içerisinde, gerek ev dışında kadın ve erkeğin eşit olduğu bir aile yapısına geçilmiş, aile içinde kadınlar ve çocuklar daha fazla söz hakkına sahip olmuş, aile içi iletişim sürecinde daha fazla güçlendiği gözlenmiştir. Bütün bu gelişmeler ve güzellikler yaşanırken maalesef işleyişle alakalı bir takım problemler ortaya çıkmıştır. Çalışma hayatına atılan kadınların eskiye nazaran daha fazla ekonomik özgürlüğe sahip olmasına paralel olarak, çiftlerin birbirlerine tahammülünde azalmalar olmuş ve ailede restleşmeler başlamış, ailenin işleyişinde bozulmalar meydana gelmiş ve boşanmalar gün geçtikçe daha da yaygınlaşmıştır (Başaran, 2014: 166).

Anthony Giddens, ailenin değişime uğrayan noktalarını şu şekilde sıralamaktadır:

- a) Geniş aile yapısı ile akraba ilişkileri etkisini kaybetmektedir;
- b) Evlenmek isteyenler eşini özgürce seçebilmektedir;
- c) Kadın hakları toplum içerisinde daha çok benimsenmeye başlanmış ve kadın evlilik ve aile içinde karar vermede daha etkili olmuştur;

d) Akraba evliliğinde düşüş görülmektedir;

e) Cinsel özgürlük, geleneksel ve kısıtlayıcı nitelikteki toplumlarda gelişmektedir;

f) Çocuk haklarının kapsamının arttırılması konusunda yaygın bir görüş vardır (Akt. Yıldırım, 2011: 126).

Değişim sürecine giren ailede yaşanan sorunların çözüme ulaşması noktasında yine aile bağları en önemli güvencedir. Diğer kurumlar ailenin sağladığı bu güvenceyi oluşturana kadar ailenin bu fonksiyonu devam edecektir. Kurumlar maddi destek sağladığında aile duygusal destek işlevini görecek ve bu şekilde aile yapısal olarak çekirdek türü içerisinde fonksiyonlarını sürdürecektir. Günümüz toplumlarında evlenen gençlerin ayrı eve çıktığı çekirdek aile türü daha fazla olmasına rağmen akrabalık ilişkileri halen geçerliliğini korumakta ve geniş ailenin işlevlerine rastlanılmaktadır. Örneğin halen erkeklerin büyük çoğunluğu yaşlandığında oğullarının yanında yaşamayı istemektedir. Evlenen erkek evlatla birlikte oturmak yaşlı bireylere hem maddi hem de psikolojik bir güven yarattığı ve statü derecelerini yükselttiği için oldukça önemsenmektedir. Ailenin reisi statüsünün erkek olduğu toplumumuzda evlenen kız çocuğunun yanında oturmak bunun tam tersi görülmektedir. Yine bu toplumlarda kız ve erkek çocuklara verilen değer ve onlara yönelik beklentiler konusunda farklılık görülmekte ve genellikle beklentiler yetişkin erkek evlat üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çekirdek aileler daha yaygın olmasına rağmen, geleneksel geniş aileyi önemseyen bir yaklaşım söz konusudur. Bu durumu geleneklere bağlılık ve geçmişteki aile yapısına özlem ile açıklayabiliriz (Kağıtçıbaşı, 1981: 27-28).

Türkiye’ de doğum oranlarının azalması ve ölüm oranlarının artmasına paralel olarak kardeş, teyze, amca gibi yatay akrabalarla kurulan ilişkiler eski önemini yitirmiştir. Demografik bir geçiş aşamasında yaşayan Türkiye’ de günümüzde yaşayan genç kitle akraba sahipliğinin en doruğa ulaştığı bir dönem içerisinde yaşamaktadır. Yeni doğanlar, dikey ve yatay akrabalık bağlarına sahip olarak dünyaya gelir. Yatay akrabalık bağları içerisinde kardeşler arası bağ diğer bağlardan daha uzun ve kopması zor bir bağdır. Hayata gözlerini açtıklarından itibaren maddi, manevi her paylaşımda bulunan kardeşler büyüdüklerinde karşılına iki ehemmiyetli sorun çıkmaktadır. Birincisi yaşlanan ya da hastalanan anne, babaya bundan sonrasında kimin bakacağı, diğeri mirasın nasıl adil bir şekilde paylaşılacağıdır. Genel olarak kız çocuklar erkek çocuklara nazaran daha çok fedakârlık göstermektedir (Özbay, 2014: 56-87).

Günümüzde modern kültürün hızlı dönüştürücülüğü karşısında Türk aile yapısında da tüm toplumlar ve beşeri toplumlar gibi kentleşme ve modernleşmeye bağlı olarak önemli değişimler gerçekleşmiştir. Geleneksel geniş ailelerin varlığı sürerken, modern, çekirdek ailelerin artışı Türk toplumunda bilhassa çocuklara ve kadınlara atfedilen değerde bir farklılaşma meydana getirmiştir. Günümüz Türk toplumunda aile yapısı özellikleri, bölgesel dağılımları gibi açılardan bir bütünlüğü ifade etmekte, adeta bir geçiş dönemi niteliği taşımaktadır. Bugün aile yapımızın yarıdan fazlasının çekirdek aile olduğu dile getirilmektedir. Ancak bizim çekirdek aile yapımız Batı’ da görülen çekirdek ailelerden farklı bir çekirdek ailedir. Türkiye’de görülen çekirdek tipinin diğer aile tiplerinden ayrılan kendine özgün bir yapısı bulunmaktadır. İnsanlar halen işlerinin büyük bir kısmını akrabalarıyla birlikte gerçekleştirmektedir. Yani akrabalık ilişkileri esnemesine rağmen devamlılık arz etmektedir(Ulutaş ve Özpınar, 2014: 394).

Geleneksel geniş aile yapısı, evlenen çocuklarla çoğunlukla aynı evde oturulmasa bile varlığını sürdürmektedir. Batıda gençler henüz evlenmeden önce kendi kök ailelerinden ayrılarak, kendi kararlarını tek başına almakta, bireyselleşmiş bir yaşamı devam ettirmektedir. Türk toplumunda ise çoğunlukla aileden ayrılma ya iş nedeniyle veyahut evlilik nedeniyle olmaktadır. Duygusal bir ayrılma ve bireyselleşmiş bir yaşam çoğunlukla söz konusu değildir. Örneğin evlilik kararı alınırken aile bireylerinin de fikri alınmakta hatta bazen gençler evleneceği kişiyle ilgili kararı ailelerine bırakabilmektedir. Yine evlendikten sonra bireylerin hayatını ilgilendiren konularda aileler fikir beyan etmekte, önemli kararlarda rol oynamaktadırlar. İşte bu nedenle Türk toplumunda evlilik, evlenen kadın ve erkek arasındaki ilişkiden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Eşlerin aile bireylerinin de içerisinde bulunduğu bir ilişki ağını da kapsamaktadır.

Kapitalizm getirdiği yeni yaşam tarzıyla birlikte birtakım alışkanlıklar, değerler yaratarak bir kitle kültürünü meydana getirmekte bu durum toplumsal farklılıkların yitirilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda gün geçtikçe değeri azalan ailede, boşanmaların, tek ebeveynli ailelerin, evlilik dışı birlikteliklerin, evlilik dışı çocukların arttığını söyleyebiliriz (Akt. Kuru, 2016:34-38).

Ailede meydana gelen bozulmalara rağmen 2010’da Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünce hazırlanan Türkiye’ de Aile Değerleri Araştırması’nda aileye verilen değerini yerini koruduğu görülmektedir. Bu araştırmada “maddi ve manevi problemler olduğunda başvurulması gereken ilk yer ailedir”

seçeneğine katılım gösterenlerin oranı % 83, 7'dir. Bu oran bize Türk aile yapısında ailenin sıkıntılar yaşandığında başvurulacak ilk kurum olma niteliğini devam ettirdiğini göstermektedir. Yine "ailenin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanabilirim" seçeneğine katılanların oranı % 90, 3 'tür. "Aile içi ilişkiler eşler kadar anne-babaları da ilgilendirir" seçeneğine katılanların oranı % 66, 3'tür. Bu sonuçtan yola çıkarak evliliklerde çiftler arasındaki sorunların çözüme ulaşması noktasında aile büyüklerinin önemli bir etkisinin söz konusu olduğunu görüyoruz. Yine konuyla ilgili oluşturulan "Aile içi sorunlar başkalarını değil yalnızca eşleri ilgilendirir" seçeneğine katılanların oranı % 84, 1'dir. Türk aile yapısında eşler arasındaki sorunları kendilerinin çözmesi gerektiği, eşlerin başkalarının müdahale etmesinden rahatsız olduğu görüşünün yaygınlaştığını göstermektedir. Bu iki maddeden yola çıkarak Türk aile yapısında aile büyüklerine saygı duyulmakta, aile içinde onların sözlerinin dinlenmesi konusu önemsenmekte ancak eşler arasındaki sorunların eşlerin kendi aralarında çözmesi gerektiği kanaatinin yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Yani ailenin önemi devam ederken evlilik ilişkilerinde aile müdahalesi istenmeyen bir durumu göstermektedir. Yine başka bir maddede "çocuklar aile büyüklerinin olduğu ortamda daha iyi yetişirler" diyenlerin oranı % 77, 8 olarak saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda Türkiye ' de evli bireylerin yarısından fazlasının kayınbaba ve kayınvalideye yakın veya aynı yerleşmede olduğu görülmektedir. Kentte kayınvalideyle oturma oranı kırdaki yerleşmelere göre daha fazladır. Bu sonuçtan hareketle çocukların yetiştirilmesi sürecinde aile büyüklerinin önemli bir katkı sağlamakta ve Türk aile yapısı her ne kadar çekirdek aile yapısına bürünse de işlevsel olarak geniş aile özelliğini kendi içinde muhafaza etmekte, böylelikle geleneksel unsurlar kuşaktan kuşağa devam etmektedir diyebiliriz (Akt. Kuru, 2016:37-38).

Aile sosyolojisinde yaygın kanaate göre aile kurumu, tarım toplumlarından sanayi toplumlarına doğru bir geçiş süreci yaşamıştır. Bu geçiş sürecine bağlı olarak geniş (geleneksel) aileden modern (çekirdek) aileye doğru bir evrimle söz konusudur. Bu görüş kabaca doğruluk arz etse de bu konuda tartışılacak çokça nokta bulunmaktadır. Bir değişimin varlığı kuvvetle muhtemeldir. Ancak bu değişim siyah-beyaz ayrımındaki gibi bir değişiklik değildir. Örneğin bu geçiş sürecinden sonra akrabalık bağlarının zayıfladığı dile getirilmektedir. Ama yapılan gözlem ve araştırmalara göre bireyler, düğün, sünnet, bayram, ölüm gibi hayatlarının en önemli

günlerinde sadece arkadaş, meslektaşlarını değil akrabalarını görmek ve bu özel günlerini onlarla paylaşmak istiyor (Birekul, 2014: 281).

2011’ de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalardan yola çıkarak Türk Aile yapısının genel özellikleri şöyledir; genel anlamda aile tiplerini geniş, çekirdek ve dağılmış olarak ayrılmaktadır. Biraz daha detaylı bir ayırım yapılırsa çocuksuz çekirdek, çocuklu çekirdek, geçici geniş, ataerkil geniş, tek ebeveynlik, tek kişilik, diğer dağılmış ve akraba olmayan biçiminde gruplandırabilir. Hane tiplerine göre ise geniş aileli haneler, çekirdek aileli haneler, tek kişilik haneler, akrabaların birlikte yaşadığı haneler ve akraba olmayan bireylerden oluşturduğu haneler olarak sıralanabilir. Birçok ülkede olduğu gibi bizim ülkemizde de çekirdek aileli haneler yaygınlaşmıştır. Oran olarak %70’ini oluşturmaktadır. Bu oran içerisinde çocuksuz çekirdek aileler % 17, 1’ini, çocuklu çekirdek aileler % 52, 9 ’unu oluşturmaktadır. Geniş aile oranı ise % 12, 3’tür. Bu oran içinde ataerkil geniş aile (çekirdek aile içerisine bir ya da birkaç aile bireyinin katılması) oranı % 5, 1, geçici geniş aile (çekirdek aile içerisine dağılmış bir aile bireyinin geçici süreliğine yerleşmesi) oranı % 7, 1’dir. Dağılmış ailelerin oranı % 17, 7 iken bu oran içerisinde tek kişilik dağılmış aileler % 9, 2, tek ebeveynli dağılmış aileler % 4, 6, diğer dağılmış aileler % 3, 1 ve akraba olmayan dağılmış aileler % 0, 8 kısmı oluşturmaktadır (Koç, 2014: 37).

2.1.2. Aile ve Evlilik İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Çelik (2006)‘ e göre evlilik ve aile ile ilgili genel olarak 6 temel yaklaşım üzerinde durulmaktadır. Bunlardan iletişim yaklaşımı; eşlerin birbirleriyle iletişim şekline ve duygulara yoğunlaşırken, davranışçı yaklaşım; eşler birbirine yönelik davranış biçimlerinin, ne düzeyde doyum sağladığı üzerine odaklanmaktadır. Stratejik yaklaşım; aile yapısı içerisinde dengenin nasıl sağlanabildiği ve ailede kimin daha baskın olduğuyla ilgilenmektedir. Bilişsel yaklaşım; genel olarak bilişteki mantıksız inanışların evlilik sürecinde eşler arasındaki iletişimi, ilgi ve uyumu, duygusal bağı nasıl etkilediğini incelemektedir. Yaşantısal yaklaşım; tüm aile üyelerinin iletişim gücünü geliştirme, yetenek ve duygularını fark ettirme üzerinde çalışmaktadır. Gelişimsel yaklaşım ise; aile yaşam döngüsü üzerine yoğunlaşmakta, evlilik ve aile sisteminin alt sistemler tarafınca nasıl etkilendiğini sorgulamaktadır.

Bu çalışmada evlilikte çatışma ve problemlerden biri ele alındığı için sadece yaşantısal aile yaklaşımıyla, gelişimsel aile yaklaşımı ele alınmıştır.

2.1.2.1. Yaşantısal Aile Yaklaşımı

Hümanistik ve fenomenolojik akımdan temelini alan yaşantısal aile yaklaşımının öncüleri yaklaşımın öncüleri Virginia Satir, Carl Whitaker'dır. Bu yaklaşımla, aile üyelerinin kendi tutumlarına ve yaşantılarına ilişkin farkındalıklarının artırılması amaçlanmış ve buna odaklanılmıştır. Eşler arasındaki geçmiş zamanlarda yaşanılanların şimdi ve buraya getirilerek çözüme ulaştırılmasının, eşlerin geçmişine takılı kalmasını engelleyerek yaşamının motivasyonunu ve doyumunu yükselttiği belirtilmektedir. Satir (1972, Akt. Gladding, 2002), yaşantısal aile yaklaşımını temele koyarak aile içinde ki bireylerin duygusal farkındalıklarını artırmanın önemi üzerinde durmuştur. Aileyi oluşturan bireyler, duygularının farkına vardıkça onları bastırmaya çalışmak yoluna başvurmaktadır. Bu aile içerisinde fertlerin duygularını bastırmasına yönelik eğilim göstermesi, aile üyelerinin kendi arasında yeni birtakım sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Aile üyeleri arasındaki duyguları bastırma eğilimi, üyeler arasında yeni sorunların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu tarzda davranışlar sağlıklı ailelerle evliliklerin oluşmasını beraberinde getirmektedir. Sağlıklı bir aile içinde ailenin tüm üyeleri birbirine değer göstermekte, birbirlerini dinleme ve saygı gösterme konusunda dikkatli davranmaktadır. Sağlıklı aileler üyelerine değer vermekte, birbirlerini dinlemekte, saygı göstermektedir. Yine bu aile içerisinde eşler arasında karşılıklı saygı ve sevgi bulunmakta, eşler birbirlerine karşı samimi ve açıktır. Eşlerin aralarındaki bu samimiyet ailenin diğer üyelerine de geçmekte, böylelikle ailede kaygıya, öfkeye, kırgınlıklara neden olan konular rahatlıkla konuşulmakta beklentiler dile getirilebilmektedir.

Yaşantısal aile yaklaşımında, aile ve evlilik içerisindeki problemleri ortadan kaldırmak, sağlıklı bir ailenin oluşması için eşlerin birbirlerinin ve diğer aile üyelerinin kapasite ve potansiyellerinin farkında olmaları, bunu şimdi ve burada hayata geçirebilmeleri oldukça önemli görülmektedir.

Yaşantısal aile yaklaşımında ailenin başlangıç noktası olarak evliliği görmekte, eşler ve aile fertleri arasında, sözel ve sözel olmayan davranış ve duyguların hayata geçirilmesinin yeri ve önemini vurgulamaktadır. Duyguların sözel ve sözel olmayan şekilde dile getirilerek aile fertlerinin şimdi ve burada ilkesine uygun hal ve davranışlar

içerisinde bulunması istenir ve bu sayede fertlerin benlikleriyle ilgili farkındalıkları arttırılmaya çalışılır.

2.1.2.2. Gelişimsel Yaklaşım

Evliliğin ilk senelerinde eşlerin evlilik sürecinde yerine getirmesi gereken görev ve sorumluluklar evlilik doyumunu üzerinde belirleyicidir. Bu görev ve sorumluluklar ; eşlerin birbirlerine sevgi ve şefkat duygularını eksiksiz verebilme, birbirleriyle kurdukları iletişim şeklini olması gerektiği yönde geliştirme, yasaların beyan ettiği görevleri, toplumsal sorumlulukları, ev içerisinde huzuru ve rahatlığı kurabilme, ihtiyaçların karşılanabilmesi için sürekli ve güvenilebilir bir işe sahip olma, eşlerin rollerinin gerektirdiği davranışlarda bulunması, karşılıklı olarak bireysel özgürlüğe izin verecek şekilde bir otorite alanı belirlemek, evlilik sorumluluklarıyla ilgili belirli bir prosedür uygulama, boş zamanları değerlendirmeyle ilgili bir planı yapma, ortak karar verme becerisini geliştirme, ortak hedefler kurma ve bir yaşam felsefesi geliştirme, eşlerin birbirlerine moral ve motivasyon desteği vermesi, çocukların ortak geleceğiyle ilgili ortak karar alma olarak sıralanabilir.

Stroup (1966; Akt. Çelik, 2006)' un gelişimsel yaklaşımına göre ailenin yaşam döngüsünde bir kısım görevlerin aile fertlerince yerine getirilmesi eşlerin birbirleriyle ve diğer aile bireyleriyle arasındaki mutluluğu ve tatmin düzeyini etkilemektedir. O sorumlulukları 3 grupta toplamıştır. Birinci grupta aile fertleri arasındaki duygusal bağa önem vermek ve bu bağın kopmadan devam etmesini sağlamak, düzenli bir cinsel hayatı devam ettirmek ve kontrolü kaybetmemek, iyi bir iletişim kurarak, iletişimi kesmemek, meslek ilişkileri ve aile ilişkilerini arasında bir denge kurabilmek, dış dünya ile aile bireyleriyle kurulan ilişkiler arasında gelişimsel bir denge oluşturmak gibi sorumluluklar yer almaktadır. İkinci grupta ise aile fertlerinin yeme içme, barınma, ekonomik gelir sağlama gibi maddi sorumluluklar, ailede otorite ve sorumlulukların paylaşımı sağlamak, neyin, ne zaman, kim tarafından yapılacağı konusunda bir program yapmak, gündelik yapılacak işlerle ilgili devamlılığı sağlamak, ailede ortak bir değer sistemi meydana getirmek, ortak amaçlar oluşturmak ve birlikte karar vermeyi sağlamak, çocukların bakımı ve gelişimi hakkında bir harita ve felsefe geliştirmek, çocukların gelişimi için onlara yetişkin rolleri yüklemek, aile fertlerine moral ve cesaret desteği vermek, onların hedeflerine ulaşması için onay ve ödül vermek gibi sorumluluklar bulunmaktadır. Üçüncü grupta ailede ilişkilerin iyileştirilmesi, fertlerin

duygularını iyi ifade edebilmesi için teşvik etmek, aile üyelerinin bireysel hedeflerini gerçekleştirmeleri için cesaret ve destek vermek, bununla ilgili yöntemler izlemek, ailede düzeni sağlamak, ailede olumlu ve olumsuz duygu ve düşünceleri yönetebilmek, aile içine yeni katılan fertle iletişim kanalı sağlamak, bu yeni fertle diğerleri arasında uyumu sağlamak ve onu benimsemek, ailenin genç üyelerine ekonomik ve sosyal açılardan gelişebilmeleri ve evlenmeleri için onay vermek ve desteklemek gibi sorumlulukları içermektedir.

2.2. Sosyolojik Açıdan Evlilik Kurumu

Evlilik ve eş seçimi ömrü sınırlı olan insanın hayatındaki en önemli kararlardan biridir. Bireylerin evlenmek için uygun gördüğü kişi onun bundan sonraki yaşamının olumlu veya olumsuz bir yönde devam etmesiyle yakinen ilişkilidir. Evlilik hemen hemen insan ömrünün yarıdan fazlasını hatta üçte ikisini kapsayacak bir süreçtir. Bu nedenle hem bireyin hayatı için hem de tek tek bireylerden oluşan toplumun geleceği için çok büyük bir değere sahiptir. Evlilik her çağda ve hemen hemen her kültürde var olmuş, en ilkel kavimlerde bile bireylerin kimlerle evlenip evlenemeyeceği kesin olarak belirlenmiştir. Yine evlilik bütün çağlarda ve toplumlarda sınırlandırılmış, bir tören haline gelmiş, cinsel serbestlik hiçbir çağda ve toplumda görülmemiştir.

Gülerce (1996) 'ye göre evliliğin bu denli evrensel bir anlam taşıması ve her toplumda var olan bir müessese olması, evlilik kurumunun birçok işlevi yerine getirmesiyle alakalıdır. Evlilik amacıyla bir araya gelmiş kadın ve erkek evlilik nakdiyle birlikte bir hayatı paylaşmaya başlar yani kendi hayatlarında yeni bir sisteme ve düzene geçiş yaparlar. Evlilik, hem kadın hem de erkek için biyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir ortam tebliğ eder, bu ihtiyaçların karşılanması bireylerin psikolojik, biyolojik ve sosyal motivasyonlarına tesir eder, bireylerin hayatlarını mutlu bir şekilde devam ettirmesine vesile olur. Evliliğin karşıladığı bu ihtiyaçlardan dolayı biyolojik motivasyonları yani kendi soyundan nesiller dünyaya getirme ve yetiştirme, cinsel ihtiyaçlarını karşılama, kendini koruma isteği artar. Karşı cinsçe beğenilme, karşı cinsi sevme ve sevilme, çocuklarıyla yaşamak ve zaman geçirmenin verdiği güven ve hazzı vs. ifade eden psikolojik motivasyonları ve toplumunca kabul edilen yasalar ve beklentilere uymanın verdiği rahatlık, saygınlık hazzı ve güveni ifade eden sosyal motivasyonlarını artırır (Akt: Akar:2005).

Özgüven (2000)'e göre evlilik farklı iki cinsten bireyin birlikte yaşayarak hayatı paylaşmak, kendi soylarından çocuklar dünyaya getirmek ve yetiştirmek amacıyla bir araya gelerek yaptıkları bir sözleşmedir. Bireyler evlenirken aynı zamanda belli statüler alır ve çocuklarına da belli statüler kazandırır. Her statünün getirmiş olduğu sorumluluklar olduğu gibi evlilikle kazanılan statüler de belirli sorumlulukları beraberinde getirir. Bu sorumluluklar evlilikle devlete karşı yasal yükümlülükler getirdiği gibi toplumdaki egemen dini inanış, gelenek ve göreneklere göre de sorumluluklar, yükümlülükler getirir. Evli bayan ve erkeğin yapabilecekleri ve yapamayacakları konusunda toplumun genel bir tutumu vardır.

Güneş (2011) 'e göre evlilik bizlere aynı zamanda akrabalık sistemini kazandıran bir kurumdur. Akrabalık sistemi; anne-baba ve çocuklar arası, kardeşler arası, eşler arası biyolojik ilişkilere dayanmaktadır. Bu sistem büyük anne, büyük baba, torunlar arasındaki ilişkileri de belirli bir düzene koyar. Miras, hitap şekilleri, evlilik yasakları, bu ilişki biçimlerinden bazılarıdır. Akrabalık anne ve babanın soyundan gelir. Baba soyundan gelene; amca, hala ve bunların çocukları, torunları, anne soyundan gelene; dayı, teyze ve bunların çocukları, torunları olarak iki temel gruba ayrılır. Evlilik yoluyla hısımlık bağları denilen başka bir bağ da kurulur. Kadına göre eşinin akrabaları ; erkek kardeş (kayın), kız kardeş (görümce) ve çocukları. Erkeğe göre eşinin akrabaları; erkek kardeş (kayınço), kız kardeş (baldız) ve çocukları. Eşlerin anne ve babaları; kayınvalide-kaynana ve kayınpeder-kayınbaba olarak adlandırılır. Bireyler evlendikten sonra hısımlarıyla da muhatap olur ve akrabalık bağı kurulur.

Kültürümüzde evlilik akdi bireyin yaşamının dönüm noktalarındandır ve bireyin hem ailesine hem de topluma karşı bir sorumluluk olarak görülür. Toplumumuzda evlilik yaşına gelmiş herkesin evlenmesi gerektiğine yönelik yaygın bir görüş hakimdir. Evli bir bayanın, evli olmayana göre toplumda belli bir ağırlığının olması evliliğin ona, belirli bir statü sağladığını göstermektedir. Özellikle geleneksel aile içerisinde hayatını devam ettiren bir kız evlat için evlilik alımlı bir seçenektir ve hemen her genç kızın hayalidir. Genç kız, evlilikle birlikte hem yetişkinlik statüsü kazanmakta hem de kendine düzene kavuşmaktadır. Türkiye'de evlilik belirli görev ve sorumlulukları temele alan, kültürel değerlerle pekiştirilen bir işbölümü niteliğindedir. Toplumsal cinsiyete göre kadın ve erkeğin görev ve sorumlulukları birbirlerini tamamlayacakları

şekilde tanımlanmıştır. Erkeklerin ev işlerini yapması ayıplanıp, aciz görülürken, kadınların bu işleri yapması kendi değerlerinin bir ifadesi şeklinde algılanmaktadır.

Özgüven (2000) evliliğin temel fonksiyonlarını biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenler olarak ayırmıştır.

1. Biyolojik Nedenler: Evliliğin temel işlevleri arasında cinsel doyum ve neslin devamı yer almaktadır. Neslin devamını sağlamak, çocuk sahibi olma arzusu dünyada ve ülkemizde önemli bir evlilik nedenidir. Evliliğin en önemli nedenlerinden biri olan biyolojik nedenler işte bu işlevleri ifade eder. Evlilikte cinsel güdüyü doyumak asıl amaçlardan biridir. Evlilikle birlikte bireylerin cinsel istekleri ile beklentileri karşılanmakta, evlilikle birlikte çiftin cinsel hayatı onaylanmaktadır. Bireyler cinsel istek ve beklentilerini karşılarken, bunu toplumsal kabul boyutunda yapması, evliliği kabul edilebilir ve elde edilmesi arzulanan bir olgu biçimine getirmektedir.

2. Sosyal Nedenler: Evliliğin sosyal nedenlerine bakıldığında ise bireylerin uyum içinde bir yaşamı olduğunu hissetme, kabul görme, güven içinde yaşama ve korunma gibi ihtiyaçlar öne çıkmaktadır. Evlilik iyi bir sosyal yaşamı beraberinde getirir. Toplum içinde prestij kazanmak, iyi bir yere gelebilmek için sağlıklı bir yuva kurmak gereklidir. Bireyin hayatı bir başkası ile birlikte paylaşması yalnız olmadığını bilmesi ve çiftin ortak bir amaca yönelerek hayatlarını devam ettirmesi evliliğin sosyal nedenlerindedir.

3. Psikolojik Nedenler: Hemen hemen bütün bireylerde sevme, sevilme, beğenilme, takdir görme arzuları bulunmaktadır. Evlilikte psikolojik nedenlerle bireylerin bu sevilme ve beğenilme arzusu anlatılmaktadır. Evlilik kurumu altında eşler, acı - tatlı olaylarda birbirlerine destek olarak devam ettiklerinde ve eşler kendini ilişkiye adadığında psikolojik doyuma ulaşmış, birbirlerine sırtını dayamakta ve kendilerini bu mukaddes kurum içinde daha iyi bir yerde görmekte dirler.

Evliliğin temel işlevlerle ilgili araştırmalarda çiftlerin evlilikteki gelişimsel görevler ve evlilikte yaşam döngüsü başlıklarına dikkat çekilmiştir. Bu çalışmalarda evlilik yaklaşımında evlilik yaşantısında çiftlerin eş olabilmeye ilişkin görevleri şöyle sıralanmaktadır (Nichols, 2005. Akt: Bacaksız 2011).

1. Bağlılık: Çiftin evlilik ilişkisi hakkındaki değerleri ve ilişkilerini sürdürme konusundaki niyet ve çabalarıdır. Hayatlarını ilgilendiren önemli kararları alırken ortak bir paydada bulunması yani ben sen değil biz olabilmesidir. Bir çiftin evliliklerini kalıcı bir bağ olarak görmesi, aralarında güven duygusunun oluşmasını sağlar. Böyle bir evlilikte her iki taraf da, eşinin zor zamanlarda bile bu bağı koparmayacağından emindir. Evliliği kalıcı bir bağ olarak görmeyen eşler sorunlar çıktığında genelde “Birbirimize göre değilmişiz” deyip evliliği sonlandırmanın yollarını arıyor.

2. Özen: Evlilikte eş olmaya ilişkin görevlerinden biri olan bu basamakta eşlerin evlilik ilişkisine ihtimam göstermeleri ve evliliğin devamlılığı için gerekli özenin evlilik ilişkisinde olma düzeyini belirtmektedir. Burada eşler arasında duygusal bağlılık üzerinde durulmaktadır. Evlilik birliğinde eşlerin; çocukların bakımına, eğitimine, gözetimine beraberce özen gösterme yükümlülüğü mevcuttur. Bu kapsamda eşle; çocuklarının maddi gereksinimlerini karşılamanın yanı sıra, onları toplum için faydalı, ahlaklı, dürüst bireyler olarak yetiştirmekle mükelleftirler.

3. İletişim: Çiftin ortak anlamları paylaşabilmesini ifade etmektedir. Evlilik ayrı bir iletişim ve etkileşim sistemini ifade etmektedir. Sağlıklı bir iletişim evliliğin kalitesini belirlemekte, eşler arasında iletişim yetersizliği evliliğe ciddi zarar verdiği için evliliği sürdürmek oldukça zorlaşmaktadır. Henüz evlilik başlamadan çiftin sorun arttırmaya ve olayları daha karmaşık hale getirmeye yönelik bir iletişim değil de sağlıklı bir iletişimi takip ederek daha çok sorun çözmeye yönelik söylemlerde bulunması evlilikte oldukça önemlidir. Evlilik kurumunda eşler arasında sağlıklı bir iletişim için taktir ve onay, koşulsuz destek, anlayış, hoşgörü, güven ve inanç, saygı ve sevgi gibi olmazsa olmaz birtakım koşullar sağlanmalıdır. Bu koşullar sağlanmadığı sürece sağlıklı bir iletişim ve etkileşimin oluşması söz konusu değildir.

4. Çatışma ve uzlaşma: Çatışma ve uzlaşma her insan arasında olabileceği gibi tüm yeni ve uzun süreli ilişkilerde çiftlerin karşılaşabileceği bir durumdur. Kimi zaman çatışmalar büyüyerek başka çatışma alanları yaratıp, evlilikte boşanma vakasına sebep olmaktadır, çiftlerin sağduyulu davranarak, sorun çözme becerileri kazanıp, öfkelerini kontrol ettikleri durumlarda çatışmalar hızlıca ortadan kalkmaktadır. Bu basamakta çiftlerin evlilikle birlikte süregelen görev ve sorumlulukları yerine getirirken karşılaştıkları çatışmaları nasıl etkili şekilde çözdüğü ve uzlaşmayı nasıl sağladıklarını öğrenmesidir.

5. Anlaşma: Eşin, diğer eşin açık veya gizil mesajlar ile beklentilerini algılaması, bu mesaj ve beklentileri cevap verme düzeyidir. Bu aşama eşlerin evlilikte üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları, beklentileri, anlaşma yollarını keşfetmesini ifade etmektedir. Bu aşamada bireylerin eşleriyle ilgili yeterince bilgi sahibi olarak tanınması önemlidir. Bu aşamanın içerdiği başka bir sorumluluk da eşlerin kendi kök ailelerinden ayrılarak, evli bir çift olarak bireyselliklerini oluşturabilmeleridir.

Bireyler arasındaki en özel ve en önemli ilişki olarak kabul edilen evlilikle birlikte insanlar daha düzenli ve kararlı bir hayata adım atarlar. Evlilikle cinsel doyum sağlandığı gibi, güvenlik ve rahatlık duygusu temin edilir. Yapılan bazı araştırmalarda bekarlarda evlilere nazaran daha fazla ve yoğun ruhsal hastalığa rastlanılmış ve özellikle bekar kadınlarda ruhsal problemlerin daha büyük olduğu saptanmıştır. Evlilik bireyin ve toplumun yaşamını doğrudan etkileyen bir müessesedir. Evlilik sürecinde yaşanan sıkıntı ve stres, özelde evli çiftleri, onların çocuklarını, ailelerini etkilediği kadar toplumun ruh sağlığını da etkilemektedir.

Fışiloğlu (1992) yaptığı çalışmada kliniğe psikolojik problemler nedeniyle başvuran kişilerin % 40'lık bir kısmı oluşturduğunu, hatta evlilik uyumu bozuk olan çiftlerde fiziksel sağlık sorunlarının, evlilik uyumu bozuk olmayanlara göre daha fazla görüldüğü ifade edilmiştir.

Evliliğinde çeşitli nedenlerle sorun yaşayan bireylerin yaşam ve iş motivasyonu düşmekte, evlilikten doyumunu azalmakta, bireyin kendini yalnız ve çaresiz hissetmesine neden olmaktadır. Bireyin yaşamını doğrudan etkileyen evlilikte sorunlar karı-koca, ebeveyn-çocuk, yakın çevre-akraba ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Evlilik çatışma, sorunlarda ve hatta boşanmalarda aile müdahaleleri ve eşlerin aileleriyle ilişkiler oldukça önemli bir etkidir. 2016 yılı TÜİK verilerine bakıldığında bu durum daha net görülmektedir. Verilere göre boşanmanın en önemli nedenlerinden biri evlilik ilişkilerine eşlerin ailelerinin, özellikle kayınvalidenin, müdahale etmesi (%23) ve evlilikte eşlerin birbirlerinin ailelerine karşı saygısız davranışlardır(%24). Bu veriler bizlere evliliklerde sorun ve çatışmalarda eşlerin ailelerinin tutumları, evliliğe müdahaleleriyle, evli bireylerin eşlerinin ailelerine yönelik tutum ve davranışları, saygı derecesinin son derece önemli olduğunu göstermektedir. Bireyler evlendikleri zaman eşinin ailesiyle de olumlu ilişkiler geliştirmek durumundadır. Bunun böyle olmadığı zamanlarda aileler evlilikte çatışmaların başka bir nedeni olmakta ve sağlıklı bir evlilik

mümkün olmamaktadır. Toplumunu oluşturan bireylerin evlilik sürecinde yaşadığı sıkıntı ve stres, özelde evli çiftleri, onların çocuklarını, ailelerini etkilediği kadar toplumun ruh sağlığını da etkilemektedir. Evliliğinde çeşitli nedenlerle sorun yaşayan bireylerin yaşam ve iş motivasyonu düşürerek, evlilikten doyumunu azalmakta, bireyin kendini yalnız, çaresiz ve mutsuz hissetmesine neden olmaktadır.

Evliliklerde meydana gelen çatırdamaların toplumun temelini oluşturan ailenin tüm bireylerini etkileyerek toplumsal sorunları arttırdığı günden güne daha fazla dile getirilmekte ve devlet aile ve evlilik kurumunda meydana gelebilecek bozulmaları azaltmak aile birliğini muhafaza etmek için çeşitli politikalar üretilip uygulamaya koyulmaktadır. Bu çalışmada evlilikte sorunlar ve çatışmalarının nedenleri, bu çatışmaların önemli sebeplerinden biri olan aile müdahaleleri bilhassa da kayınvalide-gelin çatışmalarının evlilik sorunlarındaki etkisi araştırılarak, evlilikte bu nedenli problemlerin ortadan kalkması ve evlilik ilişkilerinin daha iyi bir hale gelebilmesi için yapılabilecekler tartışılacaktır. Çünkü mutlu ve doyum sağlanan evlilikler, çiftlerin ve onların çocuklarının refah ve mutluluğunu artırırken bir taraftan da toplumun genel huzuruna katkıda sağlayacağı açık bir şekilde görülmektedir.

2.2.1. Evlilikte Uyum

Erberk ve ark. (2005) evlilik uyumu, evlilikte doyum, mutluluk, bütünlük gibi kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak amacıyla kullanmaktadır. O yüksek bir evlilik kalitesini, yeterli bir iletişim, yüksek doyum ve mutluluk, iyi bir uyumla ilişkilendirmiştir. Birbirleriyle iyi bir etkileşim içerisinde olan, evlilikleri ve aileleriyle ilgili herhangi bir konuda ortak bir fikre ulaşan, problemlerini olumlu yönde çözebilen çiftlerin evlilikleri uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır. Çiftin bu uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak ise evlilik hayatındaki mutluluk ve memnuniyeti de evlilik uyumu kavramı açıklar. Evlilik uyumu kavramı ile kişinin öznel algısı değil ilişkilerinin niteliği değerlendirilir. Bu yüzden eşlerin ilişki sürdürme kapasiteleri önemlidir.

Evlilik, iki kişi arasında yaşanan bir olgu gibi görünse de, eşlerin aileleri evlilikte oldukça önemli rolleri üstlenmektedirler. Çoğu kez, eşlerin ailelerin tutum ve davranışları, evliliğin ilerleyen süreçlerini oldukça etkilemektedir. Evlilikte uyum sadece eşler arasındaki ilişkiyi kapsamamaktadır. Eşler evlenmeden önce yakın akrabalarla ilişkiler konusunda bir düzen sağlamalı, “senin ailen” “benim ailem”

tartışmasına içerisine girmemelidir. Bu, ilerde ailelerle ilgili doğabilecek bazı problemleri önleyebilir. Eşlerin birbirleriyle sağlıklı bir iletişime geçmesi, etkinlik ve faaliyetlerinde birbirlerinden zevk alması, birbirleriyle ilgili olumlu duygu ve düşüncelere sahip olabilmesi, sorunlarını işbirliğiyle çözebilmesi, eşlerin aileleriyle pozitif ilişkilere kurmaları çiftlerin uyumlu bir evliliğe sahip olduklarını gösterir. Evliliğin en kritik bileşenleri sadakat, anlaşılma, sağlıklı bir cinsel yaşam, çocuklar, ortak duygular, paylaşımlar ve ilgiler, ev işlerinde paylaşım, yeterli ekonomik duruma sahip olmak, ortak bir kültür ve benzer bir geçmişi paylaşmak gibi etmenlerdir. Evlilikte eşlerin ev içinde ve dışında, dayanışma ve iş birliği içinde olması evlilik uyumunu arttırmaktadır.

Kubilay ve Oktan (2015)' nın yaptıkları çalışmada öznel mutluluk, romantik değerler ve insan onurunun evlilik uyumunun önemli yordayıcısı olduğu, özellikle romantik değerler olan aşkın sevginin, hazzın evlilikle doğrudan ilişkisine dikkat çekmişlerdir. Yine aynı çalışmada kariyer, maneviyat, özgürlük, toplumsal değerler, materyalist değerler ise anlamlı bir etkiye sahip olmadığını ifade etmişlerdir. Hiç şüphesiz ki aşk, sevgi, cinsellik birlikteliklerde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle cinsel doyumun evlilik uyumunda oldukça önem arz eder. Yapılan araştırmalarda evlilik uyumu ile cinsel doyumun arasında bir ilişki olduğunu, biri diğerini etkilediği ifade edilir (Öztürk ve Arkar, 2014; Erbek ve ark., 2005b). Reichman'da kadın ve erkeklerin cinsel deneyimlerin birbirinden farklı olduğunu kadınlar, cinsel yakınlık için duygusal yakınlığa ihtiyaç duyarken; erkekler, duygusal yakınlık için cinsel yakınlığı artırmakta olduklarını ifade eder. Ayrıca kadınlar evlilik içi çatışmaları cinsel yaşamlarına taşımaktadırlar (Akt. Erbek ve ark., 2005b).

Empatik bakış açısı da eşlerin uyumları açısından önemlidir. Evlilikte uyumlu birlikteliğinin olabilmesi için, eşlerin birbirlerini anlayabilmeleri, kendilerini eşlerinin yerine koyarak düşünebilmeleri, eşlerinin bireysel farklılıklarını kabullenmeleri, birbirleriyle ilgilenmeleri ve sevgilerini iletebilmelidirler. Eşlerin birbirine empatiyle yaklaşmamaları ve sürekli niyet okumaları, evliliklerinde bir takım sorunlara neden olabilmektedir.

2.2.1.1. Evlilikte Uyumu Etkileyen Faktörler

Şenel'e (2004) göre eş seçimi, sınırlı insan yaşamındaki en önemli kararlardan birini oluşturmaktadır. Kişi, geri kalan yaşamını, alacağı bu kararla birlikte olumlu veya

olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Evlilik ilişkisi, bireylerin hayatının yarısından daha fazla bir süreyi kapsadığı için son derece hayati olmaktadır. Önemli ve zor olan eş seçimi, oldukça karmaşık bir süreçtir. Bu kararlar ferdin bundan sonra hayatını kiminle devam ettireceği, kiminle yol alacağı, nasıl bir yaşam standardı oluşturacağına karar verdiği kadar, çocukları için nasıl bir ebeveyn seçeceğini de kararlaştırmış olmaktadır

Şentürk' e (2012) göre evliliği, karşı cinsiyetteki iki yabancıdan, farklı değer, kültür ve yaşam alışkanlıklarını bir araya getirerek oluşturdukları yeni ve özel bir yapı olarak tanımlamak mümkündür. Bu özel ve karmaşık yapıda, eşlerin birbiriyle uyumlu içerisinde bir hayat sürdürmeleri beklenmektedir. Ancak iki farklı aile yapısından gelen kişilerin birlikteliğin sorunsuz olması aslında çok da kolay olmamaktadır.

Bireylerin çocukluktan bu yana geliştirdikleri tutum ve davranışlar, benimsedikleri değer yargıları, alışkanlıkları ve önceliklerinin evlendikten sonra hemen değişmesi mümkün değildir. Farklı iki insanın bir araya gelerek evlilik çatısının altına girmeleriyle farklı bir dinamik oluşmakta bireyler evliliğin gerektirdiği sorumluluklara göre yeniden kendilerini revize etmektedir. Bireyler eş seçerken toplumda kabul görmüş değer ve yargılara, toplumsal beklentilere, sosyal ve ekonomik duruma, fiziksel ve ruhsal özelliklere bakmaktadır. Eşte aranacak bu özellikler toplumdan topluma, kültürden kültüre zamandan zaman değişebilmektedir. Kültürel farklar eşler arasında uyumu etkileyen faktör olabilmektedir. Kültür farkı ülkeler arasında olabileceği gibi bir ülkenin kendi yerleşim alanlarında ya da bireysel olarak eşlerin kültürleri arasındaki farktan da olabilmektedir. Yapılan araştırmalara göre birçok insan kendisiyle aynı davranış, ilgi ve değerleri paylaşan, benzer sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyleri seçmektedir. Çünkü birbirleriyle aynı beklentilere, yaşam tarzına, kültüre sahip insanlar birbirleriyle daha çok anlaşabilmekte beklentileri uyuşmakta olduğu için evliliklerinde daha az problem yaşamaktadır. Ancak eşler ne kadar birbirlerini iyi tanırlarsa tanışınlar, aynı kültüre sahip olsalar da evlilikte ilk yıllar güçlüklerle dolu geçmektedir. Eşler birbirlerini, eşlerinin akrabalarını, ebeveynlerini tanımaya evliliğin ilk yıllarında başlamaktadır.

Çiğdem Arıkan' ın Türkiye yaptığı araştırmaya (1996) göre yaş eğitim, gelir, kültür, yerleşim yeri ve meslek olarak birbirine yakın özellik taşıyan eşlerin oluşturduğu evliliklerin uyumlu ve mutlu olma olasılıkları daha fazla olmaktadır.

Erberk vd.(2005) 'e göre ailede meydana gelen herhangi bir tatsızlık ve huzursuzluk, en başta çocuklar olmak üzere bütün aile bireyleri üzerinde olumsuz bir

etki yaratmaktadır. Bu sebeple eşler arasındaki uyumla çocuğun uyumu birbiriyle ilintilidir. Bu ilişki çokça araştırılmaktadır. Çocuğun uyumundan kastedilen davranış bakımından uygunluk, duygusal açıdan uyum, benlik ve başarı kavramları anlaşılmaktadır. Yapılan bir çalışmada eşlerin evliliklerinde yaşadığı çatışmalarla çocuğun uyumu arasındaki korelasyon incelenmiştir. Çalışmada çocuktaki anti-sosyal davranışlar, kaygı ve saldırganlık düzeyi değişkenleri ele alınmıştır. Eşler arasındaki çatışma ile çocuğun uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir grup çalışmada çocuktaki saldırganlık, anti-sosyal davranış ve kaygı gibi değişkenler ele alınmıştır. Sonuçlarda çocukların, anne babaları arasındaki anlaşmazlıklarda kavga etmenin bir çözüm yolu olarak kullanmasını model alma yoluyla öğrendikleri ve kendilerinin de bu şekilde davrandığı ve bu nedenle saldırganlık düzeylerinin arttığı görülmektedir. Benmerkezciliğin etkin olduğu küçük çocuklar ise, anne babaları arasındaki çatışmaların sebebi olarak kendilerini görmektedir.

2.3. Evlilikte Sıklıkla Yaşanan ve Çatışmaya Neden Olan Sorunlar

Evlilik sorunları günümüzde bireylerin yaşamlarında en ciddi meseleler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Evlilik insanların yaşamındaki birçok şeyi değiştirir. Evlendikten sonra kişilerin tercihleri, hayata bakış açıları ve davranışları değişebilmektedir. Eşler bu değişime alışmadığında ve evlilikle birlikte gelen sorumlulukları yerine getirmediğinde evlilikte sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Evlilikle birlikte bireyler kendilerine ait dünyayı iyisiyle kötüsüyle eşiyle paylaşmaktadır. Evlenmeden önce kendi işini, kariyerini, beklentilerini, planlarını ve sorunlarını düşünmesi yeterliyken, evlendikten sonra bireyin benzer şeyleri eşi için de düşünmesi gerekmektedir. Evlenmek dünyadaki diğer tüm ilişki seçeneklerini yani tüm kadınları / erkekleri feda etmektir. Bunları kabullenmek ve 'evli' olduğu fikrine alışmak bireylere zor gelebilmektedir. Evlilikte eşler arasında yaşanan sorunları genel olarak şöyle sıralayabiliriz:

- Eşlerin çatışma ve problem çözme becerilerinde eksiklikler,
- Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan beklentiler,
- Ailedeki rol dağılımı konusunda eşlerin birbirlerinden farklı beklentilere sahip olmaları (kimin yemekleri yapacağı, kimin ev dışında çalışacağı, kararları kimin alacağı vb.)
- Cinsiyet farklılıkları (kadınlar ve erkeklerin ilgi, davranış, alışkanlık vb. genel farklılıkları) ,

- Ekonomik sorunlar (harcamalar ve yatırımlar) • Eşlerin aralarındaki iletişimin yetersiz veya hatalı olması,

- Akrabalara ilişkin sorunlar (aile müdahaleleri),

- Cinsel sorunlar (cinsellik hakkındaki beklentileri ifade edememek, zorlayıcı tavırlar vb.),

- Çocukların büyütülmesi ve disiplini ile ilgili fikir ayrılıkları (çocuğun gideceği okul konusunda görüş farklılıkları, eşlerden birinin diğerinin çocuğu şımarttığını düşünmesi vb.) ,

- Din, mezhep, kültür, değer, politik görüş farklılıklarından kaynaklanan sorunlar,

- Eşlerin birbirlerine yeterince vakit ayıramamaları,

- Eşlerden birinde alkol, uyuşturucu, kumar vb. bir bağımlılık bulunması,

- Eşlerden birinin psikolojik sorunlarının olması ,

- Özel konular (çiftin çocuk sahibi olamaması, çocuk sayısı hakkında anlaşamamak, eşlerden birinin işkolik olması, aldatma, kıskançlık vb.),

Bu çalışmada akrabalara ilişkin sorunların evlilikte yarattığı çatışmalar incelenecektir.

2.2.2. Evlilikte Çatışma Ve Nedenleri

Evlilikte aile müdahaleleri sorunu eşler arasında çatışmalara sebep olduğu için evlilikte çatışma ve nedenleri konusu oldukça önemlidir.

Farklı iki cinsten, farklı iki aileden gelen bireyler, ortak bir hayatı yaşamak üzere evlilik akdini gerçekleştirir. Farklı yaşam biçiminden gelen eşlerin, bazı noktalarda birbiriyle aynı, bazı noktalarda ise birbirinden farklı düşünceler içerisinde olması doğal bir süreçtir. Çiftin çatışma yaşamadan evliliği sürdürmeleri beklenemez. Bununla birlikte eşlerin yıpranmadan evliliği devam ettirmesi, sağlıklı ve mutlu bir evliliğin sürdürülebilmesi, problemlerin iki tarafı memnun olabileceği biçimde çözülebilmesi için eşler arasında olumlu iletişim yolunun mutlaka öğrenilmesi gerekmektedir. (Ergin, 2012: 187).

Evlilikte çatışmadan kasıt, eşlerin evlilik sürecinde yaşanan problemlerin çözümünü noktasında yetersizlik yaşamaları ve birbirlerinden farklı düşüncelere sahip olabileceklerini kabul etmemeleridir. Tezer (1986), çatışmayı eşlerden birinin kendi

isteklerini diğzerinin engellediği veyahut engellemeye çalıştığına yönelik bir algı oluşturmasıyla başlayan bir süreç olarak tanımlamıştır. Ona göre evlilik atışması, çatışma sürecinde engellenen eş ile tanımlanabilir. Eş on an içerisinde kendisinin ve eşinin arzuları hakkında bir değerlendirme yapar. Bu değerlendirme bilinçli olarak yapılmayabilir ve değerlendirmede geçmiş yaşantılar, deneyimler ve kazanılan alışkanlıklar etkilidir. Tezer 'in tanımında ana ge bir eşlerin birbirlerinin arzularını algılamasıdır. Algılama derecesi olayın nedeniyle büyük oranda ilişkilidir. Nedenin açıklanmasıyla doğrudan ilişkili olan kavram yüklemedir. Tezer'in çalışmasında araştırmamızla kullandığımız çatışma ve yüklemeler bir arada bulunmaktadır.

Hatipoğlu (1993) alışmasında evlilik çatışmasını, "eşlerden biri diğzerinin ilgilerine müdahale etmeye kalktığında ortaya çıkan kişiler arası bir süreç " olarak tanımlamıştır. Tümer (1998) ise evlilik çatışmasıyla alakalı iki farklı tanımlama yapmıştır. Birinci tanımda evlilik çatışmasıyla eşlerden birinin, diğzerinin fiil ve davranışlarına müdahalesi sonucunda meydana gelen bireyler arası bir süreç olarak tanımlanmıştır. İkinci tanımda evlilik atışması, eşlerin birbirinden ayrı, zıt, bağdaşmayan ihtiyaçlara, hedef ve beklentilere sahip olmasından kaynaklanan anlaşmazlık ve uyumsuzluk olarak tanımlanmıştır. zen'in (2006) işe çalışmasında, evlilikte çatışmanın ancak çiftler için var olan çözümler tatmin edici düzeyde olmadığında oluşabileceğini ifade etmektedir.

Bireyler arasındaki iletişimin doğal bir unsuru olan çatışma, en mutlu ve en başarılı aile yapılarında bile zaman zaman yaşanılabilmektedir. atışmanın ana sebebi, bireylerin birbirinden farklı değerlere, beklenti, hedef ve ihtiyaçlara sahip olmasıdır. Birey hedefine ulaşmaya çalışırken engellendiğini düşündüğünde çatışma ortaya çıkmaktadır. Kendisini amacına ulaşma konusunda engellenmiş hissettiğinde çatışma meydana çıkmaktadır. Uzun süreli evlilikler eşlerin çatışma çözme becerilerini kazanmalarının bir ifadesidir. Eşlerin birbirleriyle kurdukları iletişimin kalitesi ve çatışmaları çözme noktasında sarf ettikleri çaba tüm aile bireylerini etkilemektedir. Bundan sonra diğer aile üyelerinin görevi, çatışma durumlarını etkili çözebilme becerilerini ğrenmeleridir. Burada önemli olan ailenin bir çatışma veya problem durumu yaşayıp yaşanmaması değil, çatışma veya problem durumuna gösterilen tepkinin nasıl olduğudur. Sağlıklı bir aile yapısında çatışmalar, yapıcı bir süreçten geçerek çözümlenmektedir. Aile fertleri sorun büyümeden çözme hususunda istekli

davranmakta ve çözüm odaklı olmaktadır. Aile içinde bireylerin yaşları fark etmeksizin aileyi ilgilendiren bir problemin çözümü konusunda herkesin fikirlerine, öneri ve bakış açılarına değer verilmektedir. Çatışma durumlarında her birey farklı davranabilmekte birinin gösterdiği tepki diğerlerinden daha az veya daha fazla olabilmektedir. Burada en önemlisi şey sağlıklı aileler problemlerini çözme hususunda kendilerine güvenmekte ve hiçbir problemi içinden çıkılmayacak çözümsüz bir problem olarak düşünmemektedir. Ayrıca problemin çözümü konusunda tek alternatif takılmayıp, bir B planı her daim düşünülmekte ve yeni alternatifler üretmeye çalışılmaktadır (Canel, 2011a:30-31).

Genel olarak evliliklerde problemlerin kaynağı incelendiğinde karşımıza çiftlerin ya iletişimlerinin yetersiz olduğu ya da etkili bir problem çözme kapasitesinin olmadığı sonucu çıkmaktadır. Etkili problem çözebilme kapasitesinden kastedilen sorunun çerçevesinin net bir şekilde çizilmesi yani tanımlanarak ortaya çıkarılması, problem durumunun çözümü için farklı alternatif çözüm yollarının tartışılması ve taraflar için uygun bir çözüm yolunun uygulanmasıdır. Eşler arasında beliren iletişim sorunlarının çözülmesi için çiftin ilişkilerinde ve evliliklerinde aksayan yönlerin tartışılması gerekmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi için çiftler en fazla rahatsız oldukları konudan başlamalıdır. Bu rahatsızlıklar toplum içinde yani başkalarının yanında değil çiftlerin baş başa olduğu zamanlarda yapılmalıdır. Bireyler toplum içinde eşlerini eleştirmekten kaçınmalı, evlilik mahremiyetini sarsacak hareketlerde bulunmamalı ve eşler söyledikleri bir şeyi bir başka gün değiştirmemeli tutarlı davranmalıdırlar. Ayrıca eşler geri bildirimde bulunarak, karşıdakinin anlayıp anlamadığını test etmelidirler. Eşlerin her konuda anlaşamayabileceğini eşinin de farklı bir insan olduğunu kabul etmeleridir.

Uğurlu'nun (2003) çalışmasında evlilik çatışmasının, temelde eşin diğer eşe keyifsiz davranmasıyla ortaya çıktığını, bu durumda eşlerin ya tartışmaya girebileceğini veyahut tartışmadan kaçınabileceğini belirtmektedir.

Fincham (2003)'a göre yıpranmış evliliklerde çatışma yaşandığında ortaya çıkan sırası davranış sırası yıpranmamış evliliklere nazaran daha kolay tahmin edilebilir. Genelde artarak devam eden olumsuz davranış örüntüleri hakimdir ve çift kontrolünü kaybeder. Olumsuz davranışlar yüzünden çıkmaza giren çift için en önemli mücadelelerden biri, çatışmaları yaşadktan sonra tekrar bir dengeyi bulmaktır. Eşler birbirlerine karşı "Beni dinlemiyorsun" gibi öfkeli ifadelerde bulunur. Karşı partner bu olumsuz cümleye hemen olumsuz cümleyle karşılık verme eğilimindedir. Döngü böyle

devam etmektedir. Bu durum onların etkileşimlerini tahmin edilebilir yapmaktadır. Buna karşılık yıpranmamış-problemsiz evliliklerde eşler ilişkilerini onarma girişimi gösterdiklerinden olumsuz davranışlara daha sergilerler. Örneğin eşlerden biri “Bir dakika, bana bitirmem için izin vermiyorsun” veya “Özür dilerim, lütfen sözünü bitir” gibi cümleleri kullanır. Bu yüzden yıpranmamış evliliklerde eşlerin etkileşimleri daha az tahmin edilebilir ve gelişigüzel gibi görünür(Akt.Öner, 2013:15)

Fertlerin çatışmaları nasıl ortadan kaldırdığı, onların sorun çözme becerilerine bağlıdır. Yeterlilik beklentileri fazla bireyler yapıcı bir sorun çözme davranışına girebilirler. Bazı zamanlarda ise yeterlilik beklentisi yüksek olsa bile motivasyonunu kaybettiğinden sorun çözme davranışına girmeyebilir. Bazen çatışmalardan kaçınma yoluna gidilmekte, bu olumlu veya olumsuz biçimde olabilmektedir. Fert zaman zaman standartlarını yeniden tanımlar ve düşük yeterlik beklentileri sebebiyle çatışmalardan kaçma yolunu tercih eder.

Bireylerin yaşamlarında kendine ait hedeflere sahip olması nedeniyle evlilikte çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır. Evlilikte çatışma eşler açısından tatmin edici olmayan çözümlere ulaşıldığında veya çözüm odaklı bir diyalog olmadığında meydana gelir. Evliliklerinde sürekli çatışmalar ve sorunlar yaşayanların evlilik stratejilerinde başarılı olamadıklarını söylemek mümkündür. Çatışma durumu bir ortada bir problemin bir hoşnutsuzluğun göstergesi olması bakımından birçok mesajı içinde barındırmaktadır. Nitekim evliliklerde yaşanan çatışma durumları çoğu zaman çatışmanın asıl nedenine inilmeden kişilerin birbirlerini karşılıklı suçlama ve iletişim engellerini beraberinde getirdiği için faydalı bir sonuca gitmek zorlaşmaktadır.

Evlilik çatışması, içerik, sıklık, şiddet ve çatışmanın çözümü bakımından farklılık göstermektedir. Bazı evliliklerde günde birden fazla çatışma yaşanırken, bazılarında yılda birkaç kez çatışma durumu yaşanmaktadır. Çatışmada fiziksel şiddete başvuran çiftler bulunmaktadır. Eşler arasında çatışma sebepleri oldukça fazladır. Bazen çatışmalar çözüme ulaştırılırken bazen eşler çatışmalar konusunda çözümsüz kalmaktadır.

Richter (2000) beş tür yansıtmanın çatışmalara sebep olduğunu ifade etmiştir. Bunlar:

1-Başkasının yerine koyma: Eşlerden birinin diğerini, ruhsal çatışma yaşadığı başka birinin yerine koymasındır. Bu yansıtma genellikle eşlerden biri, geçmişte çözümlenmemiş ruhsal problemlerini, çocukluk döneminde yaşadığı sorun ve çatışmalarını, evlendikten sonra o role uygun gördüğü eşi üzerinden yeniden yaşayarak evlilikte yeni çatışmalar başlamaktadır. Geçmiş zamanlarda annesiyle veya kız kardeşiyle olan çatışmalarını şimdi karısıyla yaşayan bir koca ya da babası ve ağabeyiyle çatışma yaşayan bir kadının eskiye benzer çatışmaları eşiyle yaşaması buna örnek verilebilir. Yine geçmişte babaannesiyile annesi arasındaki çatışmalara şahit olmuş bir kadın evlendikten sonra babaannesiyile annesinin yaşadığı çatışmaları kayınvalidesiyile yaşayabilir, kayınvalidesinin davranışlarını geçmiş yaşantılarından yola çıkarak önyargıyla karşılayabilir.

2-Ayna rolü: bireylerin ikili ilişkilerde yaptıkları en büyük hatalardan biri karşıdaki kişilerin kendisiyle aynı düşünmesi ve davranması beklentisi içerisinde olmaları, adeta karşıdakini ayna rolü olarak görmesidir. Eşlerin evlendikten sonra hem birbirlerine hem de eşlerinin aile bireylerinin bir yada birkaç üyesinin kendilerinin bir aynası olmasına yönelik düşünceleri yani ayna rolü durumu bu konuya bir örnek teşkil etmektedir. Bireyler bekledikleri ayna rolü bulamadıklarında hayal kırıklığı yaşamakta genellikle evlilikteki egemen kadın veya erkek diğerlerini buna zorlamakta, aykırılıklara izin vermemektedir. Egemen bireyin istediği gibi bir sonucu elde edememesi eşler arasında ciddi tartışmalara dönüşebilmekte ve hatta boşanmalara kadar gitmektedir.

3-İdeal ben rolü: ideal ben kavramıyla anlatılmak istenen bireyin kendisini olmak isteyip ancak olamadığı başka bir kimsenin yerinde görme arzusudur. Kendisinin arzuladığı ancak bir türlü gerçekleştiremediği bir duruma, aileden bir başka üyenin ulaşması isteği üzerinden bir türlü doyuma ulaşmasıdır. Buna örnek olarak kendi istediği eğitimi alamamış, hayal ettiği meslek ve statüye ulaşmamış, istemediği bir meslekte çalışmak durumunda kalmış bir anne veya babanın, kendi idealleri için çocuğuna baskı uygulaması, geçmişteki hedefini çocuğuna dayatması durumu gösterilebilir.

4-Negatif ben rolü: bireylerin bazen kendilerinde beğenmedikleri yanları olabilmektedir. Birey, beğenmediği ve içselleştiremediği bir yönünü, kendi üstünden almak, kurtulmak için eşine gereksinim duymakta ve bunu gerçekleştirmek için genellikle şu iki yolu kullanmaktadır:

a- Günah keçisi rolü: eşlerden biri kendisinde olan ancak kabullenmediği, atmak istediği tüm kötü niteliklerini eşinin üzerine atarak, adeta eşi yapıyor gibi davranıp, onun suçlanmasını talep etmektedir. Örneğin tutumlu olmayan bir kadının bu özelliği eşinin gösterdiğini iddia etmesi. Yada eşine ilgi göstermeyen erkeğin eşinin kendisiyle ilgilenmediğini söylemesi gibi.

b- Zayıf yönün üstlenilmesi rolü: evli birey, kendisinde gördüğü zayıf yanlarını eşinin üzerinden göstererek kendini daha güçlü hissedebileceği bir durumda olma arzusudur. Üniversite okumuş ama iş bulamamış bir kadının eşinin doktor olduğunu ifade ederek güçlü görünmeye çalışması bu duruma örneği verilebilir.

5-Yoldaş rolü: evli birey, kendi düşünce, etkinlik veya savaşımlarında, eşinin yoldaşlığını arzulamakta ve onu zorlama yoluna gitmektedir. Bireyler kendisine eşlik edebilecek bir eşi tercih edip ona yoldaş rolü yüklemektedir. Eşin yaptığı davranış yanlış veya kabul edilemez dahi olsa sen benim eşimsin arkamda durmalısın anlayışı hakim olmaktadır. Bahsedilen bu durum en çok eşlerinin aileleriyle sorun ve çatışma yaşayan bireylerde görülmektedir (Akt. Öner, 2013:12-13).

Ridley ve ark. (2001) göre evlilikte çatışmayla ilgili araştırmalarda 3 temel görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki, birbirlerine birçok konuda bağımlı ve birbirlerini etkileyen ancak birbirlerinden farklı ilgi, amaç ve ihtiyaçları bulunan veyahut aynı amaçlara sahip olsalar bile amaçlarına ulaşmak için farklı yollar kullanan, sınırlı sayıdaki kaynaklara ulaşmaya çalışan bireyler arasında çatışma yaşanılması kaçınılmazdır.

İkinci görüşte çatışmanın başlangıçta “kötü” veya “iyi” diye ayıramayacağını; çatışmaların hem yıkıcı hem de yapıcı etkilerinin olduğu savunulmaktadır. Çatışmanın kaçınma, katı olma, saldırganlık gibi olumsuz duygu ve davranışlar oluşturabileceği gibi toplumsal bütünlüğe, değişmeye, bireylerin yakınlaşmasına, uyum sağlamasına da neden olabilir.

En son görüşte ise çatışma bilişsel bir işlem olarak görülmektedir. Bu bilişsel işlem içerisinde tutumlar, tolerans, değerlendirme, eşler arası fikirlerin, ilişkideki çatışmanın kabulü, hedef ve görüşlerde farklılık, bu farklılığın anlaşılması, çatışma ile başa çıkma ve çatışmayı çözme yönetimi, çatışma sonucunda duygusal yakınlığın azalıp çoğalma düzeyi gibi birçok olguyu barındırmaktadır (Akt.Öner, 2013:13).

Eşler arasında yaşanan çatışmalarla ilgili yapılan bir çalışmada Blood ve Wolfe, şehirde yaşayan 1 ile 40 yıllık evli 731 gelinden aldığı bilgiler ışığında, eşler arasındaki çatışma nedenlerini şöyle sıralamıştır:

- Para,
- Çocuklar,
- Boş zamanı değerlendirme,
- Kişilik,
- Kayınvalide, Kayınpeder,
- Roller,
- Dinsel-politik bakış,
- Seks (cinsel problemler)olarak belirlemiştir. (Akt. Tezer, 1986:18).

Canel (2012)' in çalışmasında “Evlilikte Sıklıkla Yaşanan ve Çatışmaya Neden Olan Sorunlar” şu şekilde sıralanmıştır:

- Çiftin çatışma ve sorun çözme yeterliliğine sahip olmaması,
- Evlilikle ilgili gerçeklikten uzak beklentiler,
- Ailede görev ve sorumlulukların dağılımı konusunda eşlerin farklı beklentileri,
- Cinsiyet farklılıkları (kadınlar ve erkeklerin ilgi, davranış, alışkanlık vb. genel farklılıkları)
- Evlilikte iktisadi dengenin kurulmaması,
- Eşlerin arasındaki olumsuz iletişim,
- Eşlerin aile bireyleri(akrabalarla) yaşanan problemler,
- Cinsel problemler,
- Çocukların disiplini, büyütülmesi ve gelişimi hakkında eşler arasında fikir ayrılıkları,
- Din, mezhep, değer, politik görüş, kültürel farklılıklardan kaynaklanan problemler,
- Eşlerin birbirlerine vakit ayırmaması,
- Eşlerden birinde alkol, uyuşturucu, kumar vb. bir bağımlılık bulunması,
- Eşlerden birinin psikolojik problemler yaşaması,
- Özel konular (çocuk sahibi olmak, çocuk sayısı, eşlerden birinin işkolik olması, aldatma, kıskançlık vb.)

Greene ise 750 eşle yaptığı çalışmada kadın ve erkeklerde aynı olmak üzere, en çok çatışma yaşanan konulardan en az çatışma yaşanan konulara doğru şu sıralamayı yapmıştır:

- İletişimin olmaması,
- Devamlı tartışma durumu,
- Duygusal ihtiyaçların karşılanamaması,
- Cinsel doyumun sağlanamaması,
- Ekonomik anlaşmazlıklar,
- Kayınvalide-kayınpeder problemleri,
- Sadakatsizlik,
- Çocukların yetiştirilmesiyle ilgili çatışmalar,
- Eşlerden birinin otoriter olması,
- Eşlerden birinin şüpheli tavrı,
- Alkol alışkanlığı,
- Fiziksel şiddet (Akt: Tezer, 1986: 19).

Fincham (2003) evlilik çatışmasına yönelik değerler, zihinsel, fiziksel ve aile sağlığı gibi hususlar dikkate alındığında anlaşılabilir hale geleceğini ifade etmektedir. Araştırmacılar evlilik çatışmasını depresif semptomların başlangıcı, yeme bozukluğu, alkol bağımlılığı ile ilişkilendirmiştir. Normal şartlarda evli bireylerin evli olmayanlara göre daha sağlıklı olsa da sürekli evlilik çatışması yaşayan bireylerin çatışma sırasında karşılaştığı düşmanca davranışlar, iç salgı sistemi, kalp damar işlevleri ve bağışıklık sistemiyle ilişkilendirilmektedir. Yani çatışmalar kronik rahatsızlıklara, kanser ve kalp hastalıklarına karşı dirençsizlik yaratmaktadır. Evlilik çatışması, eşlerin aileleriyle ve kardeşleriyle yaşadığı çatışmalarla yani aile içi sorunlarla ilgili görülmektedir (Akt.Öner, 2013:16).

Evlilik kutsal bir müessesedir. Annelikte keza öyle. Hal böyle olunca evlilik ve annelik gibi iki kutsal olgu karşı karşıya gelmekte ve bu durum evlilikte en önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşler ebeveynlik rolüne geçtiklerinde birçok problem yaşamakta ve özellikle eşlerin aile bireyleriyle ilişkiler, evlilik sürecini çok fazla etkilemektedir. Kayınvalide -kayınpederin davranışları genellikle evliliklerde eşler tarafından sorun haline getirilmektedir. Karı koca atışır da barışır da fakat üçüncü kişilerin müdahalesi söz konusu olduğunda, atışmaların barışmaya dönüşmesi oldukça

zorlaşmaktadır. Eşlerin her ikisinin de evliliğin getirmiş olduğu sorumlulukların bilincine ulaşarak önce kendi evliliklerinin akıbetini düşünerek geliştirecekleri çözümcü yaklaşımlar, bu konuda ortaya çıkan çatışmaları azaltabilir.

2.2.2.1.Evlilikte Çatışmaların Yaşanmasında Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Etkisi

Çalışmada evlilik çatışmalarının yaşanmasında aile müdahaleleri üzerinde durulacağı için çatışma nedenlerinden eşlerin akrabalarıyla bilhassa da kayınvalide ve kayınpederle ilişkiler üzerinde durulacaktır.

Büyük aşklarla ve beklentilerle başlayan ilişkilerde bir süre sonra farklı çatışma alanları görülmektedir. Bu çatışma nedenleri arasında eşlerin aileleriyle ilişkiler de yer almaktadır. Aile faktörü eşler arasındaki ilişkide önemli bir husustur. Evliliklerde özellikle kayınvalide ve kayınpederin eşlerin evlilik ilişkisini bazen olumlu bazen olumsuz etkilediği görülmektedir.

Eşlerin anne babaları ve her iki taraftan akrabalar, evlilik ilişkisinde ve çiftlerin hayatında birer güç veya destek kaynağı olabileceği gibi birer stres faktörü de olabilirler. Evlenen her birey eşinin ailesiyle iyi geçinmeyi onlarla ilgili sorunlarla karşılaşmamayı ister. Aile büyükleri ve eşlerin akrabalarıyla kurulması beklenen sağlıklı iletişim ve oluşması istenilen aile desteği, henüz yakın zamanda oluşan çekirdek ailenin hayatta yalnızlık duygusunu hafifleten, güçlü hissettiren bir özellik taşır. Öte taraftan eşin aile bireyleriyle yaşanan problem ve anlaşmazlıklar evlilikte eşler üzerinde direkt olumsuz etki yaratmakta ve hatta evliliği sonlandırma gibi yıkıcı etkiler oluşturabilmektedir. Eşlerin aileleriyle anlaşmazlıklar, daha söz ve nişan gibi aşamalarda başlayabilmekte ve evliliğin ilk yıllarında daha fazla çatışmaya neden olmaktadır.

Evlendikten sonra eşlerin aile büyükleriyle yaşamının hem kolaylaştırıcı hem de zorlaştırıcı bazı yönleri vardır. Ailede rol paylaşımı hususunda ortaya çıkan sorunlar, evin kalabalık olması dolayısıyla eşlerin düzenli olarak baş başa vakit geçirememeleri, yine kendileriyle ilgili çiftin birlikte karar alamaması, çocuklarını istedikleri gibi yetiştirememeleri gibi olumsuzluklar yaşanabilmektedir. Bu nedenle ailelerle birlikte yaşanılacaksa eğer aile içinde rol dağılımının herkesi kapsayacak şekilde adil olmasına dikkat edilmelidir. Geçmişte yaygın olan geniş aile modelinde gelinler, oğullar,

kayınvalide ve kayınpederler, torunlar aynı ev içerisinde yaşarlardı ve bu aile yapılarında da ailelerin evliliğe müdahalesinden kaynaklanan problemler yaşanmaktaydı. Ancak geleneksel geniş aile düzeninde bu problemler tabir yerindeyse yüz göz olunmadan çözülür veya çözülmeden kalır, duyarsızlaşma yoluna gidilirdi. Çekirdek aile yapısının yaygınlaştığı modern hayatta ise eşlerin aile bireyleriyle aynı evde oturulmasa, farklı şehirde oturulsa dahi eşlerin aileleriyle sürekli gerginlikler ve kırgınlıklar yaşanabilmektedir.

Ülkemizde çoğu evlilikte ve eşin aile bireyleriyle yaşanan problemler özellikle kayınvalide-gelin ikilisi arasında yoğunlaşmaktadır. Özellikle evin kontrolünün anne tarafından sağlandığı aile yapılarında, aile sınırlarına yeni bir kadın üyenin katılması, annende kontrolün elden gideceği kaygısı yaratır ve anne farkında olmadan geline karşı olumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir. Bazen de anneler oğulları üzerinde tahakküm kurmaya çalışarak, oğullarını kaybetmeye yönelik kaygıyı ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Kayınvalidenin bu davranışları geliniyle arasında sorunlara sebep olur. Yine kayınvalidelerle ilgili olumsuz düşüncelerle, ön yargılı bir yaklaşıma sahip olan gelinler baştan olumsuz tavırlar sergileyerek, annesiyle kayınvalidesini mukayese etmekte, kayınvalidesinden sürekli bir beklenti içine girmekte, bu davranışlar gelin kaynana çatışmalarının fitilini ateşlemektedir.

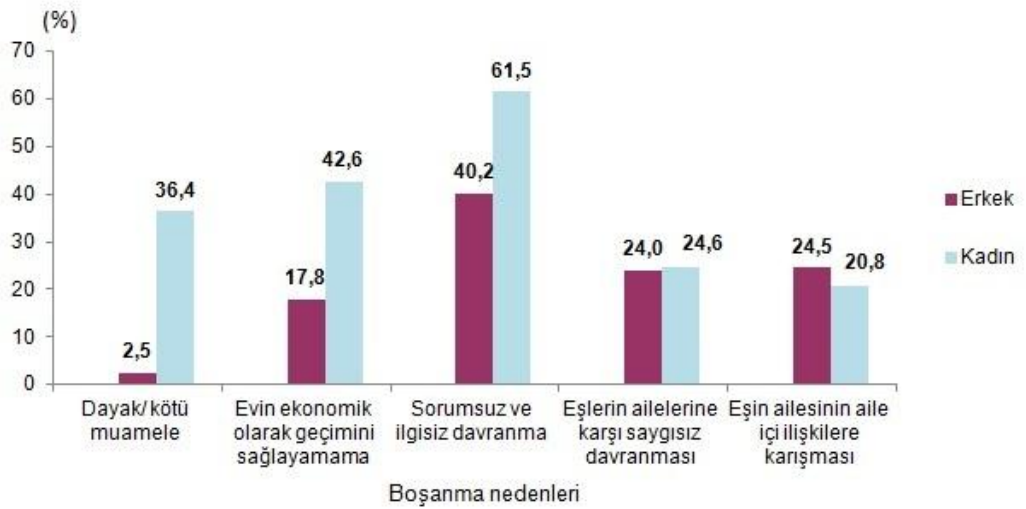
Gelin-kayınvalide ve damat- kayınvalide ilişkileri evlilik sürecinde meydana gelen pek çok olumsuz sürecin önemli bir nedeni olmaktadır. Kayınvalide-damat ilişkisinde bir kaçınma söz konusudur. Bu davranış çıkabilecek çatışma ve problemleri önlemeye yöneliktir. Eşlerin aileleriyle ilişkilerinde yaşanan problemler daha çok kadını, özellikle gelin statüsündeki kadını, etkilemektedir. Gelin-kayınvalide problemlerinde gelinin diğer akrabalarla ilişkileri yönetme ve oğlunun sorumluluğunu kayınvalideden alması çatışmaya yol açmaktayken, kayınvalidenin oğlunu kaybetme endişesinden kaynaklanan davranışları çatışmaların fitilini ateşlemektedir.

Türkiye’de aile bağları Batı’daki toplumlardan daha farklı ve güçlüdür. Bu bağlar her ne kadar güçlü olsa da kentleşme ve modernleşme sürecine bağlı olarak aile yapımızda bazı değişimler olmuştur. Bir yandan İslam dini anne ve babaya of bile dememeyi emretmekteyken, bir yandan anneanne, babaanne gibi büyükleri dışarıda bırakan aile yapıları ortaya çıkmıştır. Yani aile yapımız görünüşte çekirdek aile olmasına karşın, halen geniş ailenin değerlerini ve kültürel etkisini devam ettirmektedir.

Evlendikten sonra ailelerinden sağlıklı bir şekilde bağımsızlaşıp kopamayan gençlerin arada kalarak gelin kayınvalide çatışmalarını daha yoğun yaşadıkları görülmektedir (Kuru, 2016:64).

Aile ile ilgili bölümde de belirtilen, 2010 yılında *Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü* tarafından hazırlanan *Türkiye’ de Aile Değerleri Araştırması’nda* akrabalık ilişkileri ve geleneksel aile değerleriyle ilgili; “*aile içi ilişkiler eşler kadar anne-babaları da ilgilendirir* “ maddesine katılanların oranı % 66, 3’tür. Bu sonuçtan hareketle aile içi sorunların çözümünde aile büyüklerinin rolünün oldukça önemli olduğu görülmektedir. *Aile içi sorunlar başkalarını değil yalnızca eşleri ilgilendirir*” maddesine katılanların oranı ise % 84, 1’dir. Bu sonuç araştırmamızı destekler bir nitelik taşımaktadır. Bu maddeden yola çıkarak eşler aralarındaki sorunları kendilerinin çözmesi gerektiğini savunmakta ve başkalarının müdahale etmesinden rahatsızlık duymaktadır denilebilir. Bu maddelere göre Türk aile yapısında aile büyüklerine saygı duyulmakta, aile içinde büyüklerin sözlerinin dinlenilmesi gerektiğini önemsemekte ve eşlerin sorunlarını kendi aralarında çözmesi gerektiği görüşünün hakim olduğu görülmektedir. Yani ailenin önemi devam ederken evlilik ilişkilerinde aile müdahalesi istenmeyen bir durumu göstermektedir.

Evlilikte eşlerin ailelerinin müdahalesi ve ailelerle ilişkiler önemli bir boşanma nedenidir. 2016 yılında TÜİK verilerine baktığımızda boşanma sebeplerinde cinsiyete göre eşlerin ailelerine saygısız davranması erkeklerde %24, kadınlarda %24.6 oranında, eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması erkeklerde % 24.5, kadınlarda %20.8 oranında boşanma sebebi olarak gösterilmiştir. TÜİK cinsiyete göre boşanma sebeplerine yönelik tabloya aşağıda yer verilmektedir. (TÜİK, 2016)

Son yıllarda özellikle eşini, annesini, babasını, kardeşlerini öldürdükten sonra canına kıyan kişilerin haberlerinde bir artışın olduğu gözlenmektedir. Eşiyle arasını bozanların eşinin ailesi olduğuna kanaat getiren kişiler cinayet işleyebilecek potansiyele gelebilmektedir. Hele de boşanma söz konusu olduğunda bu sorun daha fazla yaşanmaktadır.

Evliliklerde ailelerle ilgili problem yaratan durumlara baktığımızda oldukça geniş bir çerçeveye karşılaşılmaktadır. Bazı evliliklerde eşlerin aileleriyle geçirilen zaman sorun alanını oluşturmakta ve eşler arasındaki ilişkilere yansımaktayken, bazı evliliklerde eşin ailesiyle yaşanan kültür çatışmaları sorun olmaktadır.

Canel (2012) 'e göre eşlerin aileleriyle olan ilişkilerinden kaynaklanan ve evlilik ilişkilerinde sorunlar yaratan durumlar şu başlıklar altında toplanabilir:

- Eşin ailesinin gelenek ve göreneklerine uyum göstermemesi,
- Eşlerden birinin ebeveyne fazla bağlılığı,
- Ailelerin damat veya gelini kabullenememesi,
- Eşlerin aileleriyle geçirdiği zamanı ayarlayamaması,
- Eşlerin ebeveynlerden bağımsızlaşamaması,
- Eşlerin ailelerine ekonomik bağlılık,
- Ailelerin eşlerin karar alma sürecinde müdahalesi.
- Eşlerin aileleriyle ilgili eleştirilere kapalı olması,
- Eşlerin ailesinin çok fazla tesiri altında kalması,
- Ebeveynlerin eve teklifsizce girip çıkması,
- Ebeveynlerin aşırı koruyucu davranışlar sergilemesi,
- Çocukların eğitimi ve yetiştirilmesi hususunda ebeveynlerle farklı düşünceler içerisinde olma.

Evlilikte bireyler çoğu zaman kendisini eşiyle ailesi arasında çaresiz kalmış hissetmektedir. Bunun büyük bir sebebi iletişim hatalarıdır ve çoğu zaman böyle bir konuda problem yaşayan eşin asıl istediği şey konuyla alakalı kendisiyle empati kurarak kendisini anlamaya çalışan, eleştirmeyen bir eş desteğini hissetmektir. Ancak çoğu zaman eş bunu yapmak yerine çözüme odaklanmadan savunma mekanizmasını kullanmakta ve onun ailesindeki problemleri dile getirerek misilleme yapmaya çalışarak, eski defterleri açmakta veyahut “beni bu konuya karıştırmayın, ne haliniz varsa görün!” yaklaşımında bulunarak vurdumduymaz davranarak, ailesiyle ilgili

konuşmalar olduğunda aşırı tepki vermektedir. Bu durumda problem eş ile aile arasında kalmayıp evlilik ilişkisine de yansımaktadır.

2.2.2.2. Evlilik Çatışmalarının Yaşanmasında Gelin- Kayınvalide Çekişmesi

Türk toplumunda kayınvalide bir toplumsal bir karaktere sahiptir. Kayınvalide gelin çatışmalarının ana nedenlerinden bir tanesi konunun toplumsal bir özellik taşımasıdır. Evlenmeden önce annesiyle zaman zaman tartışan, çatışan ancak bunu sorun haline getirmeyen kız çocuğu evlendikten sonra kayınvalidesiyle yaşadığı ufak bir anlaşmazlığı dahi kocaman bir sorun olarak görebilmekte ve eşyle bu konuda ciddi çatışmalar yaşayabilmektedir.

Toplumumuzda her ne kadar birbirleriyle iyi geçinen, birbirlerini seven kayınvalide ve gelinlere çokça rastlanılsa da gelin kayınvalide ilişkisi hakkında genelde olumsuz düşünceler yaygındır. Henüz aralarında bir şey yokken kayınvalide gelinine, gelin kayınvalidesine karşı olumsuz düşünceler taşıyarak bir ilişki başlatarak düşmanca tavırlar içerisine girebiliyorlar. Düşünceler, dile getirilmese bile vücut dile kendini ele vermektedir. Örneğin; oğlunun elden gideceğini düşünen kayınvalide, bu durumu ister istemez beden diline yansıtacaktır. Gelin bunları görünce ‘kaynanam benimle ilgili iyi hisler beslemiyor ’ diye düşünerek karşı tepki verecektir. Dolayısıyla bu ve benzeri davranışlar gelinin, eşini annesinden uzaklaştırma çabalarını körükler ve ortada hiçbir sebep yokken tartışmalar ortaya çıkabilir. Oğlunu evlendiren kayınvalide ‘gözümden sakındığım çocuğum elden gidiyor’ diye düşünürken; gelin ‘bir gönülde iki kadın olmaz, anasından koparamazsam eşimi elde edemem ’ düşüncesiyle hareket etmektedir. Bu düşünceyle oluşan tutum ve davranışlar zamanla iletişimde tıkanmalara neden olmaktadır. Bu durumda evlenmeyi düşünen gelin adayları veyahut evlenen gelinler bu önyargıyı nesilden nesile devam ettirmekte, gelinler kayınvalideleriyle yaşadıkları problemleri eşlerine yansıtmakta, evlilikte çatışmaları arttırmaktadır. Gelinin bu ön yargılı tavırlarını daha başlangıç aşamasında göstermesi, kayınvalidesini annesiyle karşılaştırarak beklentilerini arttırması ancak bu beklentilerin tamamının karşılanmaması kayınvalide gelin çatışmalarını doğurmaktadır. Bu yüzden evlenme öncesinde gelin adayının cevabını öğrenmek istediği ilk konu, damadın annesinin durumu ve birlikte yaşayıp yaşamayacaklarıdır. Toplumda büyük çoğunluğun fikri kayınvalideyle gelinin iyi geçinemeyeceği, birbirlerini sevmeyeceğidir. Bu bakış açısıyla yola çıkıldığında bu ikili arasında iyi ve olumlu bir ilişkinin cereyan etmesini

beklemek zordur. Bunlara bir de toplumsal çevreden empoze edilen, gelin dediğın kaynanaya çok yüz vermez gibi, yanlış düşünceler eklendiğinde çatışmalar kaçınılmaz hale gelmektedir.

Çalışkan (2002)'a göre Türk toplumunda gelin- kaynana ikilisi dile getirildiğinde insanlarda sanki olumsuz bir çağrışım oluşmaktadır. Anne- kız gibi yakın ilişki içerisine girilebilecekken bu ikili birbirine karşı neden bu kadar kırıcı olmaktadır? Tabi ki gül gibi geçinen gelin ve kayınvalideler de vardır, olmalıdır zaten. ama toplumda en yaygın görünen ne yazık ki olumsuz örnekler daha fazladır. Bazı ailelerde geçimsizliğin en temel nedenlerinden birini kayınvalide gelin çatışması oluşturmaktadır. Kimi zaman gelin kayınvalide çatışması meselesi nedeniyle yaşanan tartışma ve kavgalar, ne yazık ki evi terk etme ve boşanmayla sonuçlanmaktadır. terkler be boşanmalar meydana gelmektedir. İkilinin anlaşmazlıkları sebebiyle evli erkeklerin çoğu eşiyle annesi arasında kalmakta ve bu sıkıntıyı yaşamak durumunda kalmaktadır.

Tarhan (2015)' a göre özellikle geleneksel geniş aile yapılarında kayınvalide gelin çatışmasının çiftlerin evlilik ilişkilerinde kritik süreçler yaşanmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıktığını belirtmektedir. Gelin-kayınvalide ilişkisiyle ilgili deyimler, atasözleri, fıkralar ve kinayeler: bir kadının eşinin annesiyle iletişiminin eşiyle ilişkisi üzerinde ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Birçok evliliğin, gelin-kayınvalide arasında basit nedenlerle ortaya çıkan tartışmalar birçok evliliğin boşanmayla sonuçlanmasına ve hatta aile içi cinayet ve yaralanma vakalarına sebep olmaktadır. Tüm bunlar meselenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. çıkan tartışmalar yüzünden boşanmayla sonuçlandığı hatta bu ilişkinin kimi zaman aile içi cinayetlere veya yaralamalara neden olduğu düşünülürse, meselenin önemi daha iyi görülecektir.

Kayınvalide gelin çatışması atasözlerine, deyimlere, manilere, türkülere, şarkılara, hikayelere geçmişten beri işlenen bir konu olmuştur. Ayrıca günümüz sinema ve filmlerinde, dizilerde, sosyal medyada kayınvalide ve gelin ikilisi daha çok birbirine karşı olan iki kadın şeklinde olumsuz bir çağrışım uyandırarak aktarılmaya devam etmektedir.

Gelin ile kaynana atışmaları mani örneklerinde oldukça fazla işlenmiştir. Aşağıda bu manilerden birkaç örneğe yer verilmiştir:

GELİN:

Rafa hedik kaynana
Dişi gedik kaynana
Oğlun çerez getirdi
Sensiz yedik kaynana

KAYNANA:

Tereye petek koydum
İçine ipek oydu
Gelinimin adını
Zincirli köpek koydum

GELİN:

Kaynanayı n'apmalı
Kaynar kazana atmalı
Yandım gelin dedikçe
Altına odun atmalı

KAYNANA:

Gözlerin patlak gelin
Çenesi hırtlak gelin
Seni mezar kaçkını
Suratsız hortlak gelin

GELİN:

Eve serdim kilimi
Tut kaynana dilin
Akşam oğlun gelince
Kırar kambur belini

KAYNANA:

Çürük gelin ne derdin
Gelin değil hedersin
Yoğurda zehir koydum
Yesin gelin gebersin

GELİN:

Kapılar dayanıyor
Karyolam boyanıyor

Çok söyleme kaynana

Efendim uyanıyor

KAYNANA:

Eli elçekli gelin

Kolu kolçaklı gelin

Oğlanı ben doğurdum

Şişe bacaklı gelin (Anonim Maniler).

Gelin kayınvalide anlaşmazlıkları her ne kadar iki taraf arasında yaşanıyor gibi görünse de bu olumsuz durumdan çok fazla insan bulunmaktadır. En başta anlaşmazlıkların odak noktasındaki evlat/ eş konumundaki erkek, annesiyle eşi arasındaki tartışmalardan olumsuz etkilenerek, ikisi arasında bir tercihe zorlanmaktadır. Eğer erkek eş dengeyi sağlayamazsa hem ailesi hem de kendisi zor durumda kalacaktır.

Anneleriyle babaannelerinin tartışma ve anlaşmazlıklarına şahit olan çocuklar belki de kavgadan en fazla etkilenenlerdendir. Çocukların ilerleyen yıllarda birer damat veya gelin olacağını ve bu olumsuzlukları benimseyebileceğini unutan anneler ve babaanneler büyük hata yapmaktadırlar. Kişilik özelliklerinin oluşmaya başladığı, ev içinde sevgi ve şefkate en ihtiyaç duydukları zamanlarda sevgi yerine kavgaları görmekte, onlarla büyümektedir. Hatta bazen taraflar çocuklarını kendi tarafına çekmek için doldurmaktadır.

Kayınvalidesiyle sorun yaşayan gelinin çoğu zaman eşinden beklediği sorunları ifade etmesine müsaade eden, kendisini eleştirilmeden dinleyen bir eş desteğidir; eşinin kendisini anlayabildiğini hissetmektir. Ancak çoğu zaman eşi bunu yapmak yerine hemen savunmaya geçmekte, eşinin söylediklerine karşılık olarak onun ailesindeki sorunları ortaya dökmeye çalışmakta, eski defterleri karıştırarak sorunu daha zorlaştırmaktadır. Veyahut bu işe beni karıştırma, ben bir şey demem diyerek vurdumduymaz davranmakta işin içerisinden sıyrılmaya çalışmaktadır. Arada kalan damat daha evliliğin başında annesiyle eşi arasında dengeyi sağlamadığında, taraflardan birini tuttuğunda bu konu kayınvalide gelin arasında kalmaktan çıkıp evlilik ilişkisine yansımakta ve evlilikte sürekli gündemi meşgul eden bir konu olmakta ve hatta boşanma nedeni olabilmektedir.

Kayınvalide-gelin çatışmasının önemli bir nedeni de eş seçimidir. Eş seçiminde ailenin rolü konusu evlilik sorunlarında kayınvalide gelin çatışması üzerinde yapılacak incelemede oldukça önemlidir. Geçmişte eş seçiminde aileler özellikle anneler oldukça

önemliydi. Günümüzde bireylerin kendi eşini kendi seçme durumu daha yaygındır. Çoğu kayınvalide çocuklarının yanlış bir seçim yapmasından korktukları için bu duruma zaman zaman el atma gereği hissetmektedir. Eğer çocuğunun eş olarak seçtiği kişi kayınvalidenin onay vermediği bir gelin veya damatsa ve bu gelin veya damat tarafından bilinip veya hissediliyorsa daha evlilik başlamadan taraflar birbirlerine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler beslemeye başlamakta ve evlendikten sonra birbirlerinin tavır ve davranışlarında sorgulayıcı davranabilmekte yanlış anlaşılmalara uğalmaktadır. Süreç böyle devam ederken aradaki bu gerginlik evlilik sorunlarına dönüşmekte aile içerisinde herkesi etkileyebilmektedir.

Tarhan (2015) evlilik kararında ailelerin etkisini ikiye ayırmıştır. Dolaylı yoldan etki; bireyin çocukluğundan itibaren yaşadığı olayların şekillendirdiği düşünce ve davranış kalıplarıyla ilgilidir. Erkeğin kadın, kadının da erkek modeliyle alakalı düşünce ve davranışlarına daha çok anne ve baba şekil verir. Örneğin bir kız çocuğunun ağabeyi ve babasıyla ilişkisi beyninde bir erkek modelin oluşmasını sağlar ve kız çocuğu bu iki modele göre karşı cinse karşı tavır sergiler. Buradaki dolaylı etki gerçekçi değildir. Çünkü evlendiği kişi ağabeyi veyahut babasıyla aynı kişiliğe ve alışkanlıklara sahip olmayabilmektedir. Evlilik kararının alınmasında ailenin doğrudan etkisi ise; ebeveynlerin çocuklarının eşini seçerken hata yapmasını engellemek, doğru karar vermesi konusunda sorumluluk hissetmesinden kaynaklanır. Çocukların 'yuva kurmasını gerçekleştirmek' geleneksel ailelerde anne ve babanın en önemli görevleri arasındadır. Bu yüzden anne baba çocuğunun eş seçiminde söz hakkına sahip olmak istemektedir. Çocuklarının evleneceği kişi eğer onayladıkları biriye, genelde eşlerin birbirleriyle ve aileleriyle evlilik hazırlıkları sırasında ortaya çıkan problemler dışında fazla bir problem çıkmaz. Eğer aile eş adayını onaylamazsa, evlenmek isteyen genç bireyle ailesi arasında çatışma yaşanır. Genç bireyin eş seçimi konusundaki ısrarıyla anne babanın onaylamama konusundaki ısrarı söz konusu olduğunda ilişkilerde onarılması zor hasarlara neden olmaktadır. Böyle bir durumda anne babalar çocuklarının önüne alternatifler koymalı ve karşılaştırma yapmasına yardım etmelidir. İsrar ettiği kişiyle ilgili gelecekte yaşayacağı avantaj ve dezavantajlar şunlardır şeklinde uyarılarda bulunmalıdır. Halen karşı çıkar ısrar ederse anne babanın gencin gerçeği yaşayarak görmesine razı olması gerekebilir. Çünkü genci yanlış bir evliliği yaşamasından kurtarmak, onu başka yanlış bir evliliğin içerisine düşürebilir. Çünkü

seçtiği kişide ısrar eden genç için başka biriyle yapacağı evlilik kendisi için yanlış bir evlilik olarak algılanacaktır. Bu durumda genç evliliğinde meydana gelen herhangi bir problemde anne babasını suçlayacak, anne baba bu evliliğin yükünü her daim sırtında taşımak zorunda kalacaktır.

Toplumumuzda görüldüğü gibi evlenen bireylerin önemli bir kısmı eşinin aile bireyleriyle birtakım problemler yaşamakta ve bu problemleri çözme noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu problemlerin bir çoğu yetersiz iletişimden, empati kurma eksikliğinden ve yanlış anlaşılmalardan kaynaklanmaktadır. Çoğu kez bu eşinin ailesiyle problem yaşayan eşin arzuladığı şey, kendisini iyi dinleyen, eleştirmeyen anlayabilen bir eş desteğidir. Ancak çoğu zaman eşi böyle davranmak yerine, soruna odaklanmadan hemen ailesini savunmaya geçmekte, onun ailesiyle ilgili sorunları işin içine karıştırmakta, eski defterleri açmakta veyahut duyarsız kalarak “Beni karıştırma!” şeklinde bir tepki vermektedir. Bu durumda problem eş ile aile arasında bir problem olmaktan çıkıp evlilikte bir çatışma nedeni haline gelmektedir. Problem çözümsüz gibi görünse de kişinin eşini anlamaya çalışması, onu dinlemesi, onun üzüntüsünü görmeye çalışması, sabır göstermesi, suçlamaması onu rahatlatır. Yani kişinin bu problemi çözebilmesinin yolu eşini incitmemekten geçmektedir. Eşler işbirliği içerisine girmeli, saygıyı elden bırakmamalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Katılımcıların Profilleri Hakkında Bazı Bilgiler

Katılımcılardan 18'si kadın 16'si erkektir. Örneklemin yaş dağılımı 19 ile 68 yaş arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu Elazığ doğumlu olmakla birlikte farklı şehirli olanlar tayin veya eş durumu sebebiyle Elazığ'da ikamet etmektedir. Katılımcıların çoğu evliliklerini devam ettirmekle birlikte 2'sinin boşanma işlemi resmen gerçekleştiği, 3'ünün boşanma süreci içerisinde olduğu ancak henüz resmen boşanmamış olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak evlendikten sonra aileleriyle aynı evde yaşamayanlar çoğunlukta, hayatının bir bölümünü eşlerin aileleriyle birlikte yaşayanlar ve halen ailelerle birlikte yaşayanlar da bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunun çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

Eğitim durumu bakımından da çeşitlilik gösteren katılımcılar arasında okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul, lise mezunlarının yanı sıra üniversite mezunları da bulunmaktadır. Katılımcıların 4'ü okuryazar, 12'si ilkokul, 12'si lise, 5'i üniversite ve 1'i ortaokul mezunudur. Katılımcıların mesleklerinde de farklılıklar gözlenmektedir. Kadın katılımcılar arasında ev hanımları çoğunlukta, muhasebeci, infaz koruma memuru, memur, kütüphane görevlisi, işçi gibi meslek gruplarında yer alan katılımcılar da bulunmaktadır. Erkekler katılımcılar arasında memur, emekli, öğretmen, elektrik ustası, çiftçi, güvenlik görevlisi, aşçı, işçi, şoför gibi farklı mesleklerde çalışan bireyler yer almaktadır.

3.2. Eşlerin Aile Müdahaleleriyle İlgili Görüşleri

Bu bölümde evli bireylerin kendi ailelerinin ve eşlerinin ailelerinin evliliğe müdahalesiyle ilgili genel görüşlerine yer verilmiştir.

3.2.1. Kayınvalide Ve Kayınbabaların Evliliğe Müdahalesine Yönelik Görüşler

Evlilikte eşlerin birbirleriyle ve aileleriyle kurduğu ilişkiler, evliliğin sağlıklı bir şekilde devam etmesi bakımından oldukça önemlidir. Evlilikte aile müdahaleleri günümüzde sıkça dile getirilen bir sorun olmakla birlikte evliliğin bazı dönemlerinde

aile müdahaleleri olması gereken bir durumdur. Evlilik sorunlarının yaşanmasında aile fertlerinin müdahalelerinin etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada sorunu yaşayan gelin, damat, kayınvalide ve kayınbabaların görüşlerine yer verilmiştir. Yapılan araştırmada gelinler ve damatların büyük çoğunluğu aile müdahalelerinden rahatsız olmakta ve evliliklerinin bu durumdan olumsuz etkilendiğini dile getirmektedir.

Gelin ve damatlara “*Kayınvalidenizin sizin aile hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda ve niçin müdahale ediyor? Eşiniz tarafından bu durum nasıl karşılanmaktadır?*” sorusu yöneltilmiştir. Gelin katılımcıların tamamı kayınvalidelerinin evliliklerine müdahale de bulduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda gelin katılımcıların bazı açıklamaları aşağıya alınmıştır:

“Evet düşünüyorum. Hemen her şeyi ben biliyorum der ve ne olursa olsun kendi bildiklerini savunur. Çocuk yetiştirmeye ilgili müdahaleleri sık sık olur. Çocuk yetiştirmeye ilgili eskiden uygulanan yöntemleri kullanmaya çalışır. Yakın zamanda kulağı ağrıyan küçük çocuğumun kulağına iyi gelir diye elma suyu döktü. Çok sinirlendim ama engelleyemedim. Eve alınacak eşyalar, ihtiyaçlar, misafirlige gitme konularında da müdahalelerde bulunur. Eşim bu durumlarda genellikle bizi seyrederek hiç karışmaz, bize güler”(AT, 27, K).

“Evet, hemen her şeyime karışıyordu. Uyumamıza, gezmemize, işimize... Gençliğimde hiç rahat ettirmedi. Düşüncesizlik ediyordu. Geceleri çocuklara bakardım uyuyamazdım, sabah uyumama, dinlenmeme müsaade etmezdi. En çok iş yapma, uyku ve parasal konularda müdahale ederdi. Eşim illallah etmişti, hep evden kaçıp kahveye gidiyordu ”(ZT, 56, K).

Çocuklarına aşırı bağımlı müdahaleci ebeveynler, çiftin evlilik hayatına, kararlarına sürekli müdahalede bulunmakta ve onların evliliğine saygıda kusur etmektedirler. Bu tip ebeveynler çocuklarını sorunlarla baş edebilecek bir yetişkin olarak görememekte, onların tek başına karar almalarını bir saygısızlık ifadesi olarak algılamaktadırlar.

“Evet, kadının yaptırım gücü burada daha fazla. Ben Mardinliyim eşim buralı. Kayınvalidemin beni bir kez evden kovduğu oldu. Ben annemlere gittim bir süre onlarda kaldım. Bu tartışmadan sonra benimle konuşmadı hatta 4 yıl evvel annem rahmetli oldu kayınvalidem bana baş sağlığı bile dilemedi. Ben de

o olaydan sonra 4 yıldır kendim görüşmüyorum. Eşim ve çocuklarım gidiyorlar. Görüştüğümüz zamanlarda sürekli her şeye karışırdı. Mesela bir örnek vereyim. Ben çalışan bir kadını ve evde her zaman hazır bir şeyler bulunmak durumunda. Kışın hazırda bulunsun diye konserveler yapıyordum, bizim dolap yetmiyordu. Eşimle bir derin dondurucu almaya karar verdik. Kayınvalidem neye alıyorsunuz, füzuli masraf falan diye söylendi. Onlar gidince eşim bana bağırdı:” Hep senin yüzünden, elektrik borcu fazla gelsin sana gösteririm! ” demeye başladı. Kayınvalidemden etkileniyor ve bana kızıyor. Ev ekonomisine müdahale ediyor. Biz buraya taşınınca eşimi bana karşı kıskırttı. Şimdi elinden gelse gene yapar ama izin vermiyorum”(NC, 40, K).

Ülkemizde ailede otorite, aile şekillerine göre değişirken genel anlamda otorite erkeğe aittir. Hane üyeleri arasında ilişkiler ise cinsiyet rolleri zemininde belirlenmektedir. Ataerkil aile yapılarında evin en yaşlı erkeği evin diğer tüm üyeleri üzerinde egemenlik ve kontrol bakımından otoriteye sahiptir. Kadınlar evlilikle birlikte gelin olduğunda, başka bir erkeğin evde reis konumunda olduğu bir aileye katılmaktadır. Gelin evlendiğinde, tamamen mülksüz bir durumda eşinin ailesine katılmakta, doğurganlığına ve emeğine baba soyunca el konulmakta, kocasının ailesine itaat ederek, direkt kayınvalidesinin otorite ve kontrolüne girmektedir. Zamanla kırsal alanda yaşana dönüşümler sebebiyle gerçekleşen kırdan kente göç, kırsalda yaygın olan ailenin işleyişini etkilemiştir. Bu değişimle birlikte yeni evlenen genç erkek liderlik rolünü üstlenmiştir. Böylece erkekler arasında otorite ilişkileri değişmiştir ancak kadınların konumlarında oldukça düşük bir düzeyde değişim görülmüştür (Turhanoglu, 2012:206).

“Evet. Eşim eve ve aile işlerine hiç karışmazdı. Her şeyi babası, annesi, kardeşleri hatta yenge ve enişterleri de müdahale ederdi. Maaş kartı bile babasındaydı. Babası maaşını çeker, isterse alır isterse almazdı. Eşimin ve benim söz hakkımız asla yoktu. Ev içi işleri de annesi ve kardeşleri vs. ayarlardı. Onlar ne emrederse ben yapmak zorundaydım”(ŞG, 39, K).

“Evet oldu. Kıyafet alma, para harcama konusunda aşırı müdahale eder. Bir şey aldığımda ‘Sen babanın evinde mi böyle alıyordun’ derdi. Hiç huzur vermedi. Bir şey aldığımda mutlu olmazdım. Bunların dışında yatmama, kalkmama, biriyle konuşmama, oturmama yani her şeye kızardı. Beni azarlamayı çok severdi. Küçük yaşta evlenmişim bazen yemekleri iyi

yapamadığım oluyordu yemeklerime hemen laf söylerdi. Çocuklarla ilgili aşırı müdahale ederdi. Çocuklarıma söz geçiremezdim onlar farklı söylüyor ben farklı söylüyordum. Sürekli herkese karşı çocuklarıma kötü davrandığımı, benim çocuk yetiştirmekten anlamadığımı söylerdi. Eşim beni suçlamazdı, benim tarafımı da tutmazdı, sadece susardı ”(AE, 27, K).

Yukarıdaki anlatımlardan hareketle gelinlerin kayınvalideleri tarafından en çok müdahaleye uğradığı konuları evin geçimi, çocuk yetiştirme, eve alınacak eşyalar, misafirlğe gitme, eve misafir alma, alışveriş, iş durumu, harcamalar, uyuma -uyanma saatleri, yemek becerisi, evin temizliği, mahrem alan, elektrik tüketimi, eğlenme ve dışarıda yemek yeme konusundaki tutumlar, gelinin görüştüğü kişiler, gelinin gezmeye gitmesi, gelinin yetersiz ve eksik olduğuna dair söylem ve davranışlar, gelinle oğlunun arasındaki problemlerde taraf tutma, görümcelerle ilişkiler, damadın işini bilmemesi, eşlerin birbirlerine yönelik söylemleri şeklinde sıralayabiliriz.

Aynı soru damatlara sorulduğunda damatların tamamına yakını kayınvalidelerinin evliliklerine müdahale ettiğini ifade etmiştir. Konuya ilişkin damatların bazı anlatımları aşağı alınmıştır:

“Evet, genellikle benim evlenmeden önceki alışkanlıklarımın bazılarını değiştirmem için eşime baskı yapardı. Bırakma, öyle yapmasın, oraya gitmesin, şuna harcama yapmayın gibi şeyleri çok kullanıyor. Eşime kocan işini bilmiyor füzuli harcama yapıyor gibi söylemlerini duydum ve zaten birçoğunu yanımdayken de söylüyor. Eşimle en ufak tartışmamamızdan haberi olur ve hemen araya girer” (ZA,38,E).

“Evet kesinlikle. Zaten birlikte yaşıyoruz. Sürekli laf vurmakta, eleştirmekte, herhangi bir ortamda beni mahcup etmektedir. Sen erkek değilsin, kızımı korumadın, sen nasıl bir adamsın gibi söylemlerle müdahale ederlerdi. Tabi eşim dolduruşa gelirdi. Bu konuyla ilgili eşim bu benim evliliğim ama anneme saygısızlık olmasın diye görüşüne saygı duymalıyız anlayışındaydı ”(MB, 46, E).

“Evet. Genellikle eşimle aramızdaki konularla ilgili düşüncelerini söyler. Eşimde annesi ve kardeşlerinin dediğine inanır, uygular, kanar. Ben eşimin kardeşlerinin kıskançlıktan ötürü evliliğimize müdahale ettiğini düşünüyorum.

Eşim bana yükleniyor, kavga ediyor. Ben de kapıyı çarpıp gidiyorum”(CO, 35, E).

“Evet düşünüyorum. Daha nişanlılık aşamasındayken aramızdaki her problemi annesine anlatırdı. Bu alışkanlık evlenince de devam etti. En ufak bir gelişmeden kayınvalidemin haberi olur. Eşim kayınvalidemin söylediklerinden etkileniyor ve sonuçta problemlerimiz artıyor. Kayınvalidemle aram bozuluyor. Eşim sonradan pişman oluyor ama yine tekrarlıyor” (ÖA, 38, E).

Bu anlatımlardan hareketle damatların kayınvalideleriyle müdahaleleriyle ilgili rahatsızlık duyduğu konuları şöyle özetleyebiliriz.

- Alışkanlıkları değiştirmeye çalışma,
- Ev dışında geçirilen vakti sınırlandırma konusunda baskı,
- Evliliklerinde karar alma sürecini etkileme,
- Anlatımlarıyla kızını etkileyerek, tartışmalara sebep olma,
- Eşler arasındaki konulara merak ve ilgi duyma, yönlendirme isteği,
- Ev ekonomisi, harcamalar konusunda müdahale,
- Ailelerle ilişkiler konusunda uyarılarda bulunma.

Damatların çoğu müdahalelerin evliliklerini olumsuz etkilediğini belirtirken bazı katılımcılar olumlu müdahalelerin olduğunu da ifade etmektedir. Bu görüşlerin bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Evet, ev içindeki ilişkilerde ve işleyişte olumlu bunun dışındaki konularda olumsuzluk yaratabiliyor. Çünkü ben eşime bu durumdan rahatsız olduğumu söylüyorum. O ise hemen annesini savunmaya geçiyor, annesinin böyle bir şey yapmadığını ifade ediyor. Bu sebeple tartıştığımız oluyor” (NV, 39, E).

“Evet ediyorlar ancak olumlu olduğunu düşünüyorum. Büyüklere itaat etmek her eve huzur getirir. Vallahi kayınvalidem çocuklara mükemmel bakıyordu. Biz de rahat ediyorduk”(SP, 34, E).

“Evet ediyordu. Karşılıklı oturuyorduk. Erken uyanmamız, iş yapmamız, işleri zamanında yapmamız için müdahale ederdi. Parasal yönden paramızın kıymetini bilmemiz için ediyordu. Eşim ise annem doğru söylüyor bizim için söylüyor diyordu”(MT, 60, E).

Yukarıdaki anlatımlarda gelin katılımcılar evliliklerinde daha çok kayınvalideleri tarafından müdahaleye uğradıklarını belirtmektedir. Kayınbaba ve

kayınvalidelerin düşüncelerine baktığımızda bazı konularda çocuklarının evliliklerine müdahalede bulduklarını kabul ettiklerini söyleyebiliriz. Kayınvalideler bu müdahalelere sebep olarak çocuklarının daha iyi bir hayat yaşamalarını göstermektedir.

3.2.2. Eşlerin Kendi Ailelerinin Evliliğe Müdahalesine Yönelik Görüşleri

Evliliklerde göze çarpan en önemli hususlardan biri eşlerin kendi ailelerinin müdahalesine karşı aşırı bir tepki göstermemesi ve daha olumlu bakmaları ancak eşinin ailesince olan müdahaleleri olumsuz bulması ve aşırı tepki göstermesidir. Bireyin içinde doğduğu aileyi, doğacağı yeri, soyadını seçemez bir aile içerisinde dünyaya gelir ve o ailenin değerlerini, yaşam tarzını, alışkanlıklarını, gelenek, göreneklerini alır. Bir aile içinde yaşamını devam ettiren birey ailesini korumak, kollamak onları ezdirmemek, onlara bağlı kalmak gibi duyguları zamanla kazanır. Eşinin kendi aile bireylerine yönelik olumsuz eleştirilerine, saygısızca davranışlarına, uyumsuz tavırlarına karşı tepki geliştirebilir. Bu da eşler arasında evlilik çatışmalarının artmasına sebep olan önemli konulardandır.

Eşlerin kendi annelerinin evliliklerine müdahalelerine yönelik tutumlarını saptamak amacıyla gelin ve damatlara “Sizin annenizin sizin aile hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda ve niçin müdahale ediyor? Eşiniz tarafından bu durum nasıl karşılanmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Bu konuda gelin katılımcılara ilişkin bazı açıklamalar aşağıya alınmıştır:

“Evet düşünüyorum. Eşimin ailesinin bana yaşattıkları konusunda eşimin sessiz kalması, eşimin beni ailesine karşı korumaması annemi üzüyor. Annem beni korumak istiyor ve müdahale ediyor. Ben onun yerinde olsam bende müdahale ederdim, iyiliğimizi istiyor “ (MB, 42, K).

“Evet, oluyordu mutlaka. O da kayınvalidem gibi bize iş yapmıyorsunuz, işinizi bilmiyorsunuz derdi. Kırsal alanda oturuyorduk, bahçe işlerinde neden sen ve eşin, görümcen ve kayınının işini yapıyorsunuz, neden seni kullanıyorlar, işinizi bilmiyorsunuz diye kızardı bize. Bana sürekli kendini ayakaltı ediyorsun derdi. En baştan akıllı davranacaktın kayınvalidelere karşı uyanık olacaktın derdi. Eşim ise sabırla bekliyordu ses etmiyordu” (ZT, 56, K).

Yukarıda anlatılanlardan hareketle kız annelerinin, kızlarının yıprandığı ve haksızlığa uğradığını düşündüğü durumlarda evlilik meselelerine müdahalelerde bulunduğunu, bunu müdahaleleri kızlarını korumak ve dikkatli olmalarını sağlamak maksadıyla yaptıklarını söyleyebiliriz.

“Evet ediyor. Eşimle problemler yaşadığımda müdahale ediyor. Bırak, boşan, gitme bir daha dediği çok oluyor. Eşim böyle yaptığını gördüğünde ve duyduğunda anneme karşı tavır alıyor, karşı tarafı suçluyor, soğuyor onlardan”(GB, 32, K).

Bazı katılımcılar annelerinin eşiyle arası bozulduğunda arabuluculuk yaparak, evliliklerine olumlu müdahalede bulunduğunu ifade etmiştir:

“Annem barışmamız için müdahale ediyor. Kayınvalidemle beni barıştırmaya çalışıyor. Annem eşimle aramızın bozulmasına yönelik hiçbir şey yapmadı. Hep iyi olmamız için uğraş verdi. Yani olumlu müdahalede bulundu. Bizim iyiliğimiz için” (MÇ, 47, K).

Evliliklerde aile müdahaleleri bazen ebeveynlerin çocuklar üzerinde baskın olma yönündeki düşüncelerin rekabete dönüşmesinin bir sonucu olabilmektedir. Dünürler arasında geçmişte herhangi bir problem yaşandığında bu durum evliliklerde kaçınılmaz bir tartışma konusu olarak ortaya çıkmaktadır. Aşağıda bir katılımcı annesinin kayınvalidesine karşı tavrı olduğunu, onunla inatlaşması sebebiyle evliliklerine sürekli müdahalede bulunduğunu ifade etmiştir:

“Evet ediyor. Ancak kayınvalideme göre daha az müdahale ediyor. Özellikle para konusunda müdahale eder. Annem kayınvalideme kızdığı için inatçılık yapabiliyor, aralardaki sorunlara eşimle beni de dahil ediyor arada kalıyoruz” (AT, 27, K).

Katılımcılardan bazıları müdahalenin var olduğunu, annelerinin çocuklarının mutluluğu ve iyiliği için müdahalede bulunduğunu söylemiştir. Katılımcılar annelerinin genellikle çocuk yetiştirme ve harcamalar konusunda, eşinin ailesiyle yaşanan sıkıntılı durumlarda, eşleriyle sorunlar yaşadıklarında kızlarını korumak, savunmak maksadıyla müdahalede bulduklarını dile getirmişlerdir.

Gelin katılımcıların çoğu annelerinin evliliklerine müdahalesinin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların konuya ilişkin bazı açıklamaları aşağıya alınmıştır:

“Hayır asla. Annem eşimin ailesiyle bu kadar sorun yaşadığımı bildiği halde asla müdahale etmezdi. Ne annem ne babam. Ben onlara çok kızdım onlara

beni savunmadılar. Kayınvalideme karşı tek kelime etmediler. Karışmadılar hiç, çok yalnızdım.”(AE, 27, K)

“Hayır. Zaten 4 yıl önce annem vefat etti. Yaşadığı zamanda çok müdahalesi olmazdı. Kızının mutluluğunu gözetirdi. Bu yüzden eşimle aramdaki sorunları çözmeme yardım ederdi.” (RA, 40, K)

“ Hiç olmadı. O her zaman objektif olmaya çalışırdı. Annem aman senden ses çıkmasın eşinle hallet. Eşinin, kayınvalidenin dediği olsun, sorun etme der karışmazdı”(NC, 40, K).

“ Benim ailem asla müdahale etmezdi. Çünkü eşim ve ailesi ailem ve akrabalarımınla görüşmeme müsaade etmezlerdi. Ailem de ben mağdur olmayayım diye onlardan gizli oğluma ve bana harcamamız için para gönderirdi. Çünkü eşimin babası eşimin maaşını çekince eve erzak almıyordu. Ailem tüm bunlara şahitti. Oğlumu büyütmem için ailem her ay bir miktar para gönderirdi”(ŞG, 39, K).

Gelinler genel olarak annelerinin kayınvalideleri kadar müdahalede bulunmadıklarını, daha çok eşleriyle yaşanan tatsızlıkları ortadan kaldırmak ve çifti barıştırmak için müdahalede bulduklarını dile getirmiştir. Gelin katılımcıların annelerinin müdahalesine kayınvalidelerinin müdahalelerinden daha olumlu baktıkları ve müdahale konusunda annelerini haklı buldukları saptanmıştır. Gelin katılımcıların bazıları eşlerinin bu müdahalelere daha çok sessiz kaldığını bazen eşleriyle bu konuda inatlaştıklarını ve bu sebepten arada kaldıklarını belirtirken, bazı katılımcılar eşlerinin bu duruma sabır gösterdiğini ifade etmiştir.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların kendi annelerinin evliliklerine müdahale ettiğine dair düşünceleri yoğunluktadır. Damatların bu konudaki bazı anlatımları şu şekildedir:

“Kesinlikle ediyor. Allah’tan yakın değil. Yakın olsa her şeye müdahale eder. Eşim ilk geldiğinde yemeklerle ilgili müdahale etti. Zaten çok uzun zamandır annemle eşim konuşmuyor. Eşim annemin bu davranışlarına sertçe tepki takınmakta, karşılık vermektedir” (MB, 46, E).

“Evet, ediyordu kesinlikle. Geç kalktığımızda cama vuruyordu, bize laf söylüyordu. Rutin yapılacak işlerde sürekli bizi tenkit ediyordu, bize kızılıyordu. Eşim bazen olumlu karşılıyordu, sabırlıydı. Bazen ise neden böyle üstüme geliyorsunuz diye isyan ediyordu” (MT, 60, E).

“Annem de gelininin çok gezmesinden şikayetçi. Bu konuda eşime müdahale ediyor, çok gezmeye gitme evinde kal, işlerini yap diyor. Eşim de anneme kızıyor” (MK, 30, E).

Katılımcıların çoğu annesinin evliliğe müdahalesi sebebiyle eşiyile tartıştığını belirtmiştir. Bazı katılımcılar evliliğin ilk zamanlarında evlilikleriyle ilgili meseleleri annelerine kendilerinin anlattığını, sınır koyamadıklarını, evliliklerinin ilerleyen dönemlerinde bunun evliliklerinde sorun teşkil etmesi sebebiyle eşiyile aldıkları ortak karar doğrultusunda, evlilik meselelerini anneleriyle daha az paylaştıklarını ve sorunun çözüldüğünü belirtmişlerdir.

“Evet, eder arada. Evliliğimizin ilk zamanları anneme bazı sorunlardan bahsettik. Baktık ki çok müdahil oluyor, eşim de bu durumdan şikayet ediyor. Şimdi de ne konu olursa olsun ciddi bir şey olmadıkça anneme anlatmamayı tercih ediyorum. Eşim önceki durumdan memnun değildi. Ancak şimdi bu durumdan memnun” (MP, 27, E).

Kayınvalideler çocuk yetiştirme konusunda kendi düşünce ve uygulamalarının doğru olduğunu savunmaktadır. Gelinler ise çocuklarını nitelikli yetiştirmek noktasında kayınvalidelerinin engel oluşturduğunu düşünmektedir. Aşağıda damatların görüşlerinden yola çıkarak çocukların bakımı ve yetiştirilmesi hususunda kayınvalide gelin çatışmasının yaygın bir problem olarak yaşandığı saptanmıştır:

“Bazen olabiliyor. Özellikle çocuk bakımından. Çocukların ağladığı zamanlarda annem kızıyor neden ağlatıyorsun diyor, ekonomik açıdan da eve yapılan harcamalara annem müdahale eder. Eşim karışmıyor, alttan almaya çalışıyor. Bazen annemle eşimin arası bozuluyor. Bir süre sonra düzeliyor” (BA, 42, E).

“Evet arada olabiliyor, ama fazla değil. En fazla eşimin yersiz davranışlarına, eve alınacak şeylere ve çocukların eğitimi, terbiyesine karışır. Eşimin bana iyi bakmadığını ima eder” (ZA, 38, E).

“Annem kesinlikle müdahale ediyor ama eşim de anlayışla karşıladığı için şu ana kadar bir sıkıntımız olmadı. İkimiz de biliyoruz ki neye müdahale ediyorsa bizim için evlatlarımız için olduktan sonra bize onlar ne anlam ifade ediyorsa, biz de onlar için aynıyız. Allah hayattayken bizleri kıymet bilenlerden eylesin “ (SP, 34, E).

“Evet, çok az nispette karıştığını düşünüyorum. Çocukların eğitimi ve mali konularda karışır. Bizim iyiliğimizi istiyor. Tecrübelerini aktarmaya çalışıyor. Bu nedenle müdahale ediyor bazen. Harcamalarımızı kısmamızı, fuzuli şeyler almamamızı sıkça söyler. Eşim bazen olumlu bazen olumsuz karşılar” (NV, 39, E).

“Evet, benim annemin de ara sıra müdahale ettiği oluyor. Ancak annem her şeye müdahale etmiyor. Öneri ve tavsiyelerini söylüyor o kadar. Israr etmiyor, aşağılamıyor. Eşim anneme çok tepki vermiyor ama bana annem gittikten sonra bayağı tartıştığı oluyor. Daha çok tutarlı olması, çocuğa karşı tutumu, bana karşı davranışlarına yönelik müdahale ediyor” (ÖA, 38, E).

“Annem vefat etmiş. Evliliğimize bir yıl şahit oldu. O bir yıl içinde annemle eşim arasında birkaç çatışma yaşandı. Nedeni annemin bana düşkün olması, onlarda kalmamı istemesiydi. Eşim ise annemde kaldığımda bana küsüyordu” (CO, 35, E).

Katılımcıların tamamı anneleri ile eşleri arasında birtakım anlaşmazlıkların yaşandığını, annelerinin eşlerine birkaç alanda müdahale ettiğini ve bu durumun eşleriyle arasında çatışmalara sebep olduğunu belirtmiştir. Damatlar eşlerinin anneleriyle ters düştükleri noktalarda kendilerini annelerine karşı desteklemelerini istemektedir. Beklenen tepki verilmediğinde eşlerinin küsme, tartışma, isyan etme, aşırı tepki verme eğilimi gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Eşlerin annelerinin evliliklere müdahalelerinin olduğu gelin ve damatların cevaplarından anlaşılmaktadır. Eşlerin annelerinin müdahalelerinden kaynaklanan evlilik sorunlarının neler olduğuyla ilgili hem gelin hem de damat katılımcılara *“Anninizin bu müdahalelerinden aile içi tartışma veya soruna yol açmakta mıdır? Açıklar mısınız? “ sorusu yöneltilmiştir.*

Katılımcıların çoğu annelerinin müdahaleleri nedeniyle eşleriyle çatışma yaşanmadığını belirtmiştir. Gelin katılımcıların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağı alınmıştır:

“Hayır olmadı. Annem beni yönetmezdi. Benim aklım başımdaydı. Anneme gidip geldiğimde bile sorun ediyorlardı. Annem buna bile bir şey demedi” (MÇ, 47, K).

“Hayır, zaten ailemle görüşmemi istemiyorlardı. Ailem bana erzak gönderdiğinde mecbur gönderecekler ben seni de oğlunu da tek başıma beslemek zorunda değilim derlerdi. Zaten parayı gizli gönderiyorlardı. Eşim bazen bütün evi arayıp babamın gönderdiği parayı bulmaya çalışırdı. Bulamadığında bana şiddet uyguluyordu. Ama vermiyordum oğlum için kullanıyordum. Bu şekilde bir müdahale oldu ama eşim bunu kötü kullandı” (ŞG, 39, K).

“Hayır direkt öyle olmuyor. Annemle sürekli aynı şeyleri konuşuyoruz. Annem evde eşime sitem ediyor, eşim üstünde durmuyor, annemin haklı olduğunu bildiği için. Bazen fazla söyleyince eşime ağır geliyor bunu fark edebiliyorum. Eşim genelde zoruna gitse de susar kavga çıkarmaz” (MB, 42, K).

Bazı katılımcılar geçmişte anne ve babalarının evliliklerine müdahale etmemesinden ötürü rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir. Evliliklerde bazen eşler haksızlığa uğradığında ve kendilerini çaresiz hissettiklerinde bu durumdan bir kurtuluş yolu olarak ailelerinin müdahalesini isteyebilmektedir.

“ Hayır, müdahale etmedikleri için ben annem ve babamla tartıştım” (AE, 27, K).

Bazı katılımcılar annelerinin evliliklerine müdahalesi sebebiyle eşiyile tartıştığını ve dolduruşa geldiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili bazı katılımcıların anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evet. Annem benimle konuşunca bazen dolduruşa gelebiliyorum. Annemin etkisinde kalıp eşimle olan kavgamıza yansıtabiliyorum. Bir bakıyorum annemin söyledikleri tek tek ağzımdan çıkıyor. İster istemez tartışmada etkili oluyor” (AT, 27, K).

“Yol açmaktadır. Ben hep eşime annemin söylediklerini söylüyorum. Annem haklıydı diyorum. Annem beni dolduruyor eşime karşı, bende annemin dediklerini eşime anlattığımda eşim tamam git onların dediğini yap diyor tartışıyoruz” (GB, 32, K).

“Evet, eşimle sorun olduğu olmuştur. Ama sabırlı davranmaya çalışıyorduk. Tartışmaları çözmeye çalışıyorduk” (ZT, 56, K).

Bir önceki soruya paralel cevapların alındığı bu soruda gelinlerin çoğunluğunun annelerine yanlış davrandıkları, onların evliliklerine müdahalelerinin evliliklerini

olumsuz etkilemediği yönünde bir tepki içerisinde oldukları görülmektedir. Katılımcılardan ikisi annelerinin müdahalesinin evliliklerinde eşleri arasında çatışma durumu yarattığını belirtirken, iki katılımcı anne ve babalarının gerektiği yerlerde müdahale etmemesinden yakındıkları görülmektedir.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Konuyla ilgili damatların anlatımlarının bazıları aşağıya alınmıştır:

“Kesinlikle yol açtı. Müdahale ettiği an eşimle kesinlikle kavga ederiz. Kapı çarpma dahil. Annem her şeye karıştığında eşimle tartışma yaşıyoruz” (MB, 46, E).

“Tabi bazen oluyordu. Eşim her zaman ağlardı. Kafaya çok takıyordu. En çok bizi başkaları için bu kadar çok yormasıyla ilgili sorun ediyordu” (MT, 60, E).

“Evet evliliğin ilk yıllarında sorunlara ve tartışmalara yol açtı. Ancak şimdi müdahale etmemesi için uğraşıyorum. Şu an ciddi bir tartışma ve sorun yok” (MP, 27, E).

“Tabi ki oluyor. Annem bir şey dediğinde eşim mutlaka alınıyor. Bana annemin dediklerinden yola çıkarak laf söylüyor. Anneme karşı onu desteklemediğimi ima ediyor. Annemle ilgili tartışma haftada bir kez mutlaka oluyor” (MK, 30, E).

“Bazen oluyor, sesimiz çıkabiliyor. Annem ev içerisinde kendi istekleri yerine getirilmediğinde küsüyor. Eşime surat yapıyor. Bana naz ediyor. eşimle araları bozuk olduğunda eşimle ben tartışmaya başlarız. Ama eşim sakinleşince bunun etkisi azalıyor” (BA, 42, E).

“Tabi olabiliyor. Mesela eşime sen oğlumun sevdiği şeyleri yapmıyorsun. Çocuklara iyi bakmıyorsun, onları hep ağlatıyorsun, böyle çocuk yetiştirilmez gibi sözler söyleyince eşim sorun ediyor anneme bir şey demiyor hesabı bana kesiyor ” (ZA, 38, E).

“Evet. Bazen mutlaka kabul etmediklerimiz oluyor ama onları kırmadan arkadan yine bildiğimizi yapıyoruz. Yani görünüşte onların dediklerini yapıyoruz gerçekte eşimle ben karar verdiğimiz şeyleri yapıyoruz “ (SP, 34, E).

“Evet oluyor. Eşim annemin söylediklerini, uyarılarını benimle paylaşıyor. Benden anneme yönelik aşırı tepki vermemi istiyor. Ben de anneme

kıyamıyorum bir şey söylemeye, annem sonuçta. Taraf tutmamaya çalışıyorum, eşim bu tavrıma kızıyor. kendisini tutmamı istiyor” (ÖA, 38, E).

Katılımcılardan biri annesiyle eşinin arasındaki çatışma ve sorunların boşanma durumunu gündeme getirdiğini ve bir tercih yapmak zorunda kaldığını belirtmektedir:

“Bazen tartışmaya yol açtı. Eşim dışlandığını hissetti. Beni evine çağırıp eşimi çağırması büyük problem yarattı. Eşim sende gitmeyeceksin, yoksa boşarım seni dedi” (CO, 35, E).

Damat katılımcıların tamamına yakını annelerinin müdahalesi nedeniyle evliliklerinde eşleriyle zaman zaman çatışma ve problem yaşadıklarını ve anneleriyle eşleri arasında kaldıklarını belirtmektedir. Sadece bir katılımcı bunun büyük bir problem yaratmadığını ifade etmektedir:

“Hayır, annemin müdahalesi az olduğu için herhangi bir sorun oluşturmamaktadır. Küçük kırgınlıklarda zamanla unutulabiliyor” (NV, 39, E).

3.3. Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Evlilikte Tartışma Ve Çatışmalara Etkisi

Evlilikte bireyin hem kendi ailesi hem de eşinin ailesiyle kurduğu ilişki eşler arasındaki uyum ve denge açısından oldukça önemlidir. Günümüzde eşlerin kök aileleriyle kurdukları ilişkilerin bazen evliliklerde ciddi çatışma nedenleri oluşturduğu ve hatta evliliklerde önemli bir boşanma sebebi olduğu bilinmektedir. Bireylerin kendi ailelerinin etkilerinden kaynaklanan çatışmalar daha flört ve nişanlılık döneminde görülmekte, çiftler evlenip kendi çekirdek ailesini oluşturmaya başladığında, farklı anlamlarda ve artmış bir yoğunlukta yaşanabilmektedir. Bu etki bilinçli veya bilinçsizce olabilmekle, bireylerin aileleriyle sürekli temasları olmasa dahi evliliklerinde ciddi çatışma nedenlerini oluşturabilmektedir. Evliliklerde eşler arasında eşlerin aileleriyle ilişkilerinden kaynaklanan çatışmalara baktığımızda en çok kayınvalide gelin ikilisi arasında problem yaşandığı görülmektedir. Kayınvalide-gelin ikilisinden sonra kayınvalide damat ikilisi arasında problem yaşandığı ve evliliklerde bu nedenli çatışmaların belirdiği görülmektedir.

3.3.1. Kayınvalide Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi

Kayınvalidelerin gelinlerin hayatına müdahale etmesi, gelin-kaynana ilişkisinde sorun yaratan en önemli konulardan birini oluşturmaktadır. Kadınların karşılıklı olarak birbirine karışması veya karışılmasına izin vermemesi, iki kadın arasındaki en çetin mücadele alanlarından biridir. Kayınvalidelerin gelinlerini kendi otoriteleri altına almak istemeleri ve ayrı evde yaşıyor olsalar bile temizlik işlerinden, çocuk bakımına kadar pek çok konuda geline müdahale etmeleri, iki kadın arasında sorun çıkmasına neden olmaktadır.

Gelinlere “*Kayınvalidenizin bu müdahalelerinden aile içi tartışma veya soruna yol açmakta mıdır? Açıklar mısınız?* “ sorusu yöneltilmiştir. Bu konuda bazı gelinlerin anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Tabi ki olabiliyor. Kayınvalidem aynı zamanda teyzem olur. Kayınvalidemle tartıştığımız zamanlarda bir süre onunla konuşmak istemiyorum. Eşim ise onunla konuşmam için hep ısrar eder. Eşim bak bende senin annene yaparım onunla konuşmam diye tehdit eder. Bazen kayınvalidemin beni rahatsız eden davranışlarında eşime bahsederim o hiçbir şey yapmaz, kavga ederiz” (AT, 27, K).

Türkiye’de evli bireylerin % 22’sinin eşiyle arasında akrabalık bağı bulunmaktadır. Şehirde yaşayanların % 20’sinin, kırdaki yaşayanların % 25’inin akraba evliliği yaptığı görülmektedir. Akraba evliliği yapanların % 21’i amca çocuğuyla, %13’ünün teyze çocuğuyla, % 12’sinin dayı çocuğuyla, % 11’inin hala çocuğuyla evlilik yaptığı görülmektedir (Aile Yapısı Araştırması, 2006;147).

Çiftin çatışmaları çözebilmesi, onların problem çözme becerilerine sahip olup olmamasıyla ilgilidir. Yeterlilik beklentisi yüksek bir birey yapıcı bir problem çözme sürecini izler ve problemi çözecek davranışlar sergiler. Bazen de yeterlilik beklentisi yüksek olsa bile süreç içerisinde birey motivasyonunu kaybettiğinden problem çözüme ulaşmayabilmektedir. Çatışma ve tartışmadan kaçınma bazen olumlu bazen ise olumsuz sonuçlar yaratabilmektedir. Bireyler bazen düşük yeterlilik beklentilerinden, bazen de standartlarını yeniden belirlediğinden kaçınma eğilimi gösterir (Yarış, 2010). Bu durum özellikle kadın eş tarafından önemli bir rahatsızlık nedeni oluşturmaktadır. Yani kayınvalide gelin çatışmasında damadın duyarsız kalması, eşini ailesine karşı

savunmaması, bu noktada onu yalnız bırakması evlilikte eşler arasında önemli bir çatışma sebebidir. Konuyla ilgili bazı gelinlerin anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Tabi ki oluyordu. Ben kayınvalidemi eşime şikayet ediyordum. Başka kimsem yoktu çünkü. Onunla çok koyu tartışmalarımız oldu. Eşimde her şeyi ve herkesi biliyordu bana hep sabret diyordu ”(ZT, 56, K).

Bütün evliliklerde eşler arasında anlaşmazlık ve çatışmalar nedeniyle kırgınlıklar yaşanabilir. Özellikle eşlerin stresli ve öfkeli olduğu durumlarda konuya daha olumsuz yaklaştığı ve olayların istenmeyen sonuçlar meydana getirmektedir. Eşler zamanla bu geçici duygulardan uzaklaşır ancak konu ailelerle ilgili olduğunda ve eşlerden biri diğerinin yanında durmadığında, yani eşini diğerlerine karşı yalnız bıraktığında birbirlerini affedememektedir. Evliliğin ilerleyen dönemlerinde ailelerle yaşanan sıkıntılar karşısında eşin pozisyonu sürekli evlilik içerisinde tartışılan, gündeme gelen bir konu mahiyetindedir. Eşlerin birbirlerine olan bağlılığı arttıkça daha affedici olmaktadır. Eşler arasında çatışma durumları karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile çözülmeyince, eşler birbirlerini affetme yolunu tercih etmediğinde aralarındaki sevgi bağı azalır ve evliliği sürdürmek zorlaşmaktadır. Aşağıda bu konuya örnek teşkil eden bir gelin katılımcının anlatımı yer almaktadır:

“ Tabi ki yol açıyor. Eşime ailesinin yaptıklarını söylüyorum. O ise onlara karşı gelmiyor. Geçmişte eşimin ailesiyle yaşadığım tartışmalarda eşimin sessiz kalması ve beni onlara karşı korumaması beni çok incitti. Hala bu konular kavga nedenlerimizin başında gelmektedir ” (MB, 42, K).

Kayınvalideleriyle problem yaşayan gelinler eşlerinden destek görmediğinde kendilerini değersiz hissetmekte, ezildiklerini ve savunmasız kaldıklarını düşünmektedir:

“ Evet oluyor. Eşime annene bir şeyler söyle biraz sessizliğini boz, beni koru diyorum. O ise annesine kıyamıyor, beni ezdiriyor. Buna katlanamıyorum. Bu ve buna benzer nedenlerle kavga ediyoruz”(RC, 45, K).

“Evet. Genellikle ben konuyu açardım eşim sessiz kalırdı. Beni hiç savunmazdı. Kayınvalidemle ilgili şikayetlerimi eşimle her defasında tartışırdık, bana destek olmazdı” (AE, 27, K).

Bazı gelinler kayınvalideleriyle yaşadıkları kavgalar ve tartışmalar nedeniyle kayınvalideleriyle görüşmeyi kestiklerini ifade etmiştir:

“Evet ediyorum. Eskiden eşimle en fazla kavga ettiğimiz konuydu. Ben kayınvalidemin bana yaşattığı son şeyden sonra onunla görüşmüyorum. Bu konuyu hallettim sayılır. Artık konuşmuyorum ve eşimde konuşmam için ısrar etmiyor. Ben kayınvalidemle iyi geçinmek için çok uğraştım ama karşı tarafında bir şeyler yapması lazım” (NC, 40, K).

“Evet oluyor. Eşim annesi karıştığında sen onları niye dinliyorsun, boş ver beni dinle diyor. Ben ise kayınvalidemin söylediklerinden dolduruşa geldiğim için kendimi önleyemiyorum kavga ediyoruz”(GB, 32, K).

Bazı gelinler geçmişte kayınvalide ve görümceleriyle yaşadıkları sorunlarda eşlerinin tavırsız kalmasının, yaptırım uygulamamasının, evliliklerinde en önemli çatışma nedeni olduğunu belirtmektedir:

“Geçmişte kayınvalidemle ve görümcelerimle yaşadığım sorunları eşime anlattım. Eşim hiçbir şey yapmıyordu. Bende ona kızıyordum. Eşim de arada kalıyordu. Geçmişte eşimle yaşadığımız tüm kavgalarımız eşimin ailesine yönelik hiçbir yaptırım yapmaması, onlara tavır almamasıyla ilgiliydi” (MÇ, 47, K).

Gelin-kayınvalide ilişkilerini ikili bir ilişki şeklinde ele almak yanlış bir değerlendirmeye sebep olacaktır. Nitekim burada üçüncü bir kişi olarak kocanın tutum ve davranışları oldukça belirleyicidir. Kayınvalide, gelin ve koca üçgeninde bazen kayınvalide gelin arasındaki çatışmalar karı koca arasında problem yaratmaktayken, bazen de karı koca arasındaki ilişki gelin ile kayınvalide arasında sorun olmaktadır.

“Tabi ki sorun olurdu. Ama itiraz etme ve fikir belirtme hakkım yoktu. Eşim tüm işleri ailesine bırakırdı. Onlar neyi emrederse eşim onu yapardı. Benim de yapmam için her yönden ailece baskı uygularlardı. Mecburen onlar ne istiyorsa yapıyordum” (ŞG, 39, K).

Bir katılımcı bu sorunu eskiden çok fazla yaşadığını ancak eşiyile bu konuda yaptıkları anlaşmadan sonra problemin ortadan kalktığını ifade etmektedir:

“Eskiden olurdu. Şimdi gültüp geçiyoruz. İlk yıllarda daha fazlaydı kayınvalidem yüzünden eşimle çok fazla kavga ederdik. Eşimle anlaştığımızdan beri herhangi bir konuda bana sıra gelmeden eşim gereken cevabı verir”(RA, 40, K).

Bir katılımcı kayınvalidesiyle yaşanan sorunların çocuklarıyla arasında çatışmalara sebep olduğunu belirtmektedir:

“Evet. Çocuklarımla benim aramda tartışmalara yol açıyor. Çocuklarla bazen tartışmalar yaşıyor. Ben çocuklara saygılı olmaları için kızıyorum” (AK, 34, K).

Gelinlerin tamamı evliliklerinde kayınvalideleri tarafından belirli konularda müdahaleye maruz kaldıklarını, bu durumun eşleriyle aralarında önemli bir çatışma nedeni olduğunu dile getirmiştir. Katılımcıların birçoğu eşlerinin kendilerine bu konuda yeterince destek olmadığını, sessiz kalma ve duyarsızlaşma eğilimi gösterdiklerini ve bu sebeple eşleriyle sürekli çatışma ve tartışmalar yaşadıklarını belirtmiştir. Gelinlerin anlatımlarından kayınvalide müdahaleleri nedeniyle pek çok evlilikte çatışmaların halen devam ettiğini ancak bu problemin evliliğin ilk yıllarında daha yoğun bir şekilde yaşandığını söyleyebiliriz. Yine evliliğin ilerleyen dönemlerinde gelinlerin kayınvalide müdahalelerine daha duyarsız kaldığı ve bu probleme çözüm yolu olarak eşin ailesiyle araya mesafe koymak, eşyle anlaşma sağlayarak onun desteğini almak gibi yöntemlere başvurduğu saptanmıştır.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evet ediyordu. Karşılıklı oturuyorduk. Erken uyanmamız, iş yapmamız, işleri zamanında yapmamız için müdahale ederdi. Parasal yönden paramızın kıymetini bilmemiz için ediyordu. Eşim ise annem doğru söylüyor bizim için söylüyor diyordu” (MT, 60, E).

“Evet düşünüyorum. Daha nişanlılık aşamasındayken aramızdaki her problemi annesine anlatırdı. Bu alışkanlık evlenince de devam etti. En ufak bir gelişmeden kayınvalidemin haberi olur. Eşim kayınvalidemin söylediklerinden etkileniyor ve sonuçta problemlerimiz artıyor. Kayınvalidemle aram bozuluyor. Eşim sonradan pişman oluyor ama yine tekrarlıyor” (ÖA, 38, E).

Kayınvalidesiyle birlikte yaşayan bir katılımcı kayınvalidesinin kendisine yönelik tavır ve söylemlerinden rahatsız olduğunu ancak ona karşı tepkisiz kaldığını belirtmektedir:

“Evet kesinlikle. Zaten birlikte yaşıyoruz. Sürekli laf vurmakta, eleştirmekte, herhangi bir ortamda beni mahcup etmektedir. Sen erkek değilsin, kızımı korumadın, sen nasıl bir adamsın gibi söylemlerle müdahale etmektedir. Tabi eşim dolduruşa gelmektedir. Bu konuyla ilgili eşim bu benim evliliğim ama

anneme saygısızlık olmasın diye görüşüne saygı duymalıyız anlayışındadır” (MB, 46, E).

Bazı ebeveynler aşırı müdahalede bulunmakta, kaç yaşına gelirse gelsin çocuğunu hâlâ bir yetişkin olarak algılamamakta, çocukların kararları üzerinde etkili olmaya çalışmaktadır. Evlilikte bu durum gelin veya damat için bir saygısızlık ifadesi olarak algılanabilmekte ve sorun olmaktadır.

“Evet müdahale ediyor, eşimi yönlendiriyor. Kocanın her dediğini yapma diye. Genelde gezmeye gitme konusunda bize karışır. Eşimle çok gezerler. Eşim annesine hak veriyor” (MK, 30, E).

Bazı katılımcılar herhangi bir tartışmada eşinin kendi annesine ve kardeşlerine inandığını, kendisini yalnız bıraktığını, bu nedenle tartışmalar sonrasında bir süre evden ayrıldığını ifade etmektedir:

“Evet, genellikle eşimle aramızdaki konularla ilgili düşüncelerini söyler. Eşimde annesi ve kardeşlerinin dediğine inanır, uygular, kanar. Ben eşimin kardeşlerinin kıskançlıktan ötürü evliliğimize müdahale ettiğini düşünüyorum. Eşim bana yükleniyor, kavga ediyor. Ben de kapıyı çarpıp gidiyorum” (CO, 35, E).

Damatların çoğu müdahalelerin olumsuz etkisinden bahsederken bazı katılımcılar müdahalelerin hem olumlu hem de olumsuz yönde olduğunu belirtmişlerdir:

“Evet, olumlu da oluyor olumsuz da. Genellikle benim evlenmeden önceki alışkanlıklarımın bazılarını değiştirmem için eşime baskı yapar. Bırakma, öyle yapmasın, oraya gitmesin, şuna harcama yapmayın gibi şeyleri çok kullanıyor. Eşime kocan işini bilmiyor, fuzulü harcama yapıyor gibi söylemlerini duydum ve zaten birçoğunu yanımdayken de söylüyor. Eşimle en ufak tartışmamızdan haberi olur ve hemen araya girer “ (ZA, 38, E).

“Evet, ev içindeki ilişkilerde ve işleyişte olumlu bunun dışındaki konularda olumsuzluk yaratabiliyor. Çünkü ben eşime bu durumdan rahatsız olduğumu söylüyorum. O ise hemen annesini savunmaya geçiyor, annesinin böyle bir şey yapmadığını ifade ediyor. Bu sebeple tartıştığımız oluyor” (NV, 39, E).

Müdahalenin sadece olumlu yönde olduğunu belirten bir katılımcının anlatımı şöyledir:

“Evet, ediyorlar ancak olumlu olduğunu düşünüyorum. Büyüklere itaat etmek her eve huzur getirir. Vallahi kayınvalidem çocuklara mükemmel bakıyordu. Biz de rahat ediyorduk ” (SP, 34, E).

Görüldüğü üzere hem gelinler hem de damatlar kayınvalideleri tarafından evliliklerine müdahalede bulunulduğunu ve bu müdahalelerin evliliklerinde eşler arasında önemli bir çatışma nedenini oluşturduğunu düşünmektedir. Gelinlerin tamamına yakını ile damatların çoğunluğu müdahalelerin olumsuz yönlerinden bahsederken damatların bazıları müdahaleleri olumlu gördüklerini ifade etmişlerdir.

Kayınvalidelerin çocukların evliliklerine müdahalesiyle ilgili görüşlerini öğrenmek konuyu daha doğru değerlendirmemiz açısından oldukça önemlidir. Kayınvalidelere *“Gelininize hangi durumlarda müdahale edersiniz, bu müdahaleler karşısında gelininizin tepkisi nasıl olmaktadır?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin cevapları aşağıda yer almaktadır:

Kayınvalidelerin gelinlerine müdahalede bulduklarını kabul ettikleri görülmektedir. Kayınvalide müdahalesine maruz kalan gelinler bu müdahale karşısında çeşitli tepkiler vermektedir. Gelinlerinin bu müdahaleleri bazen küsme sırt dönme, inkar etme gibi tepkilerle karşılaştıkları bazen de saygı gösterip olayın daha fazla büyümesine engel oldukları görülmektedir. Konuyla ilgili kayınvalidelerin bazı anlatımlarına aşağıda yer verilmiştir:

“Gelinime temizlik, giyim, dağınık ve çocukları yetiştirirken yaptığı hatalar konusunda müdahale ederim. Bir de fazlaca kıyafet alıyor ve daha aradan bir hafta geçmeden bir benzerini daha alıyor. Parayı israf etmemesi için de müdahale ederim. Tepkisi sırtını dönüp gitme, inkar etme, bazen de küsme şeklinde oluyor. Ama fazla uzun sürmez barışırsız” (GS, 64, K).

Kayınvalideler gelinlerine en çok çocuk yetiştirme, ev işleri ve evin düzeni, kılık kıyafet seçimi, yemek yapma, temizlik, tasarruflu olma gibi konularda müdahale etmektedir.

“ Gelinime müdahale etmemeye gayret gösteririm. Evlerine gittiğimizde önüme ne gelse onu yerim. Orada misafir olduğumu unutmam. Evine, düzenine saygı gösteririm. Ancak bazen elektrik fazla harcarsa uyarırım, yiyecekleri iyi muhafaza etmesini, idareli davranmasını, çocuğun hasta olmaması için dikkat

etmesini söylerim. O bana hürmet gösterir, ben de ona saygı gösteririm” (BK, 58, K).

Gelinler ve damatlar genel olarak müdahaleyi olumsuz olarak görmekte ve müdahalelere karşı çıkmaktayken, kayınvalideler bu müdahaleleri olumlamakta ve bunu çocuklarının iyiliği için yaptıklarını belirtmişlerdir:

“Yemek yapma, tembel davranma, çocukla ilgili konularda, evdeki elektriğin fazlaca kullanılması, kılık kıyafetinin açık olması ve gereksiz yere alışveriş yapması gibi konularda müdahalede bulundum. Elinizi sıkı tutun dedim. Hep onların iyiliği için söyledim” (FE, 61, K).

Aynı şekilde kayınvalidelere *“Damadınıza hangi durumlarda müdahale edersiniz, bu müdahaleler karşısında damadınızın tepkisi nasıl olmaktadır?”* sorusu yöneltilmiştir. Konuyla ilgili bazı kayınvalidelerin anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Damadım evini, eşini ihmal ederse, onları mağdur ederse, yalan söylese, kızımın kıymetini bilmezse müdahale ediyorum. Kendisini karşıma alıp ayrı konuşuyorum, kızımı ayrı alıp konuşuyorum” (ZG, 50, K).

“Kavgaya ettiklerinde kızım ve damadıma müdahale ederim. Hatalarını söylerim. Harcamalar, ekonomik durumlarda bazen kızdım. Bazen yardım ettim. Ama hor görmedim, akıl gösterdim” (Zİ, 50, K).

“Aile içindeki uyum sorumluluk alma konularında müdahale ederim. Orta çizgiyi koruduktan sonra damadımın da bana hak verdiğini görüyorum” (EÇ, 55, K).

Yukarıdaki anlatımlara bakıldığında, kayınvalidelerin damatlarına müdahalede bulunduğunu ve bu davranışı yaptıklarını kabul ettikleri görülmektedir. Ancak kayınvalidelerin damatlarına müdahale ettiği noktalar ile gelinlere müdahale ettiği konularda bir farklılaşma görülmektedir. Bu farklılaşma kadın ve erkeğin toplumsal rol ve statüsüyle ilgilidir. Gelinler ev işleri, çocuk bakımı gibi konularda sorumlu oldukları için müdahale de bu yöndeki aksaklıklarda olmaktadır. Erkek evin geçimini sağlama, koruma kollama, eşine ve çocuklarına bakma gibi sorumluluklara sahiptir. Bu nedenle kayınvalidelerin damatlarına da çok evin ihtiyaçlarını karşılamama, kızını ve torunlarını mağdur etme, yalan söyleme, tartışma, kızına zarar verme, sorumluluklarını yerine getirmeme gibi konular ve hatalı davranışlarda bulunduğu müdahalede bulunduğu saptanmıştır.

3.3.2. Kayınbaba Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi

Evliliklerin sağlıklı devam edebilmesi ve eşlerin mutlulukları için, ailelerin çocukların evliliklerine özveriyle yaklaşması ve müdahale edilecekse bile makul ölçülerde müdahale edilmesi oldukça önemlidir. Anne babaların kendi hayat tecrübelerini aktarma istekleri doğal ve kabul edilebilir bir durumdur. Ancak bunu yaparken ortaya koydukları davranış biçimleri dayatmalar şeklinde olmamalı, gençlerin evlilik hayatında yeni sorunlara yol açacak düzeye varmamalıdır. Aksi durumda müdahaleler eşlere yardımcı olmaktan öte evlilik kurumunun sarsılmasına yol açmaktadır.

Toplumda genellikle kayınvalidelerin evliliğe müdahalesi sıkça dile getirilmesine rağmen kayınbabaların müdahalesi daha az konuşulmaktadır. Bu bölümde kayınbabaların müdahalesi konusunda gelin ve damatların görüşlerine ve kayınbabaların çocuklarına müdahale etmesi hakkında düşüncelerine yer verilecektir.

Gelinlere “*Kayınpederinizin, aile/evlilik hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda müdahale ediyor? Evliliğiniz bu müdahalelerden olumsuz etkilenmekte midir? Açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir:

Katılımcıların çoğu kayınbabalarının evliliklerine müdahalede bulunmadığını bu nedenle olumsuz etkilenmediklerini belirtirken, bazı katılımcılar kayınbabalarının evliliklerine müdahalesine maruz kaldıklarını ve bundan olumsuz etkilendiklerini belirtmiştir:

“Yüzde yüz evet. Maddi açıdan çok eder. Eşimle bu sebepten kavga ederiz. Gezmelerimiz, harcamalarımız, yatırımlarımız hemen her konuda müdahale eder. Kaynanamdan daha fazla hem de”(AT, 27, K).

“Evet, o da eşi ne derse onu yapıyor. Kayınvalidemle aynı davranıyor, onu destekliyor. Ondan farklı beklentim vardı babam olmadığı için. Hiç destek vermedi, kayınvalidemin etkisinde kaldı. Fazla müdahale yok ama bizi etkiliyor” (MB, 42, K).

“Evet, kesinlikle. Özellikle maddiyat konusunda. Kayınpederim bir defa bizden af dilemek için gelmişti. Biz önce anlamadık. Meğersem aile üyelerinden birinin düğününe katılıp kimsenin ağzına laf vermememiz içinmiş. Af diledikten sonra aynı hataları tekrar yaptı. Çıkarıcı olduğunu düşünüyorum. Evliliğimizde sürekli onun yüzünden problem yaşayabiliyorum” (NC, 40, K)

“Evet, zaten bizim evi de bizi de o yönetirdi. Onların ailesi aşiretti sanki ve sülalede her kararı babası verir, herkes ondan fikir alırdı. Bizim maaş kartlarımız da eşimin babasındaydı. Maddi, manevi tüm kararları o veriyordu” (ŞG, 39, K).

Kayınbabalarının müdahalesinin olmadığını düşünen katılımcılar, buna gerekçe olarak kayınbabalarının kendi iyiliklerini düşündüğünü, sorunları çözmeye yönelik hareket ettiklerini, iyi niyetli olmalarını göstermektedir.

Kayınbabalarının müdahalesinin var olduğunu düşünen bazı katılımcılar, müdahalelerin genellikle maddi konularda yoğunlaştığını ve bu müdahalelerin evliliklerini olumsuz etkilediğini eklemiştir. Konuyla ilgili gelinlerin bazı anlatımları aşağı alınmıştır:

“Hayır, kayınbabam müdahale etmez” (RC, 45, K).

“Hayır, o daha az karışır. Tatlı dille konuşur. Dertleşiriz, beni anlar hep iyiliğimizi düşünür. Olumlu müdahalede bulunur” (AE, 27, K).

“Kayınbabam, bize çok müdahale etmezdi. Biz eşimle mutlu olunca o da mutlu oluyordu. Kayınbabam kayınvalidem gibi değildi. Halden anlıyordu. Çok tartışmazdı. Melek gibiydi. Çok iyiydi. Allah razı olsun. Olumlu müdahale gördük ondan” (ZT, 56, K).

“Hayır, o oğluna çok düşkündür. Ne sorunumuz olursa olsun hep bizi düşünür. Sorunumuzu örtmeye, problemimizi çözmeye çalışır, destek olur. Onunla şimdiye kadar hiçbir sıkıntımız olmadı. İyi niyetini her zaman gördük. Bize en fazla maddi konularda müdahale etti onlarda olumlu müdahalelerdi.” (RA, 40, K)

Verilen cevaplardan yola çıkarak gelinlerin kayınvalide müdahalelerine, kayınbaba müdahalelerinden daha fazla maruz kaldığı ve kayınvalidelerinin müdahalesinden daha fazla olumsuz etkilediğini söyleyebiliriz.

Konuyla ilgili aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların bazı anlatımlarına aşağıda yer verilmiştir:

“Kayınpederim anlayışlı biri. Müdahale etmeyi pek sevmez. Bize fazla karışmaz. Ara sıra uyarır” (MP, 27, E).

“Hayır, o müdahale etmez. Baba adamdır. Ondan yana şikayetim yoktur” (ZA, 38, E).

“Hayır, kayınpederim müdahale etmez. Evlilik birliğine saygısı var” (NV, 39, E).

Damatların tamamı kayınbabalarının evliliklerine müdahalesinin olmadığı yönünde görüş belirtmiştir:

Kayınbabaların çocuklarının evliliğine müdahalesi konusunda düşüncelerini öğrenmek için *“Size göre çocuklarınız evliliklerinde aile bireylerinin müdahalesiyle ilgili sorun yaşıyorlar mı? Evetse bu sorunların yaşanmasında sizin herhangi bir etkinizin olduğunu söyleyebilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir:

“Hayır, müdahale yok” (TD, 56, E).

“Kızım ve damadım bazı durumlarda biz büyüklerin tecrübe ve tavsiyeleriyle hareket etmek istiyor. Hem kızımdan dolayı bize hem de dünürlerimize söz verildiği zamanlar görüş ayrılıklarında tabi ki sorunlar oluyor. Son karar çocukların olduğu için sorun uzamıyor” (MA, 78, E).

Kayınbabaların çoğu çocuklarının evliliğine kendisinin müdahalesinin söz konusu olmadığını, bu nedenle çocuklarının kendilerinden yana sorun yaşamadığını belirtmektedir. Bazı kayınbabalar, çocuklarının evliliklerinde kendisinden yana değil de annelerinden yana müdahaleye maruz kaldığını ifade etmiştir:

“Evet sorun yaşıyorlar. Özellikle kayınvalide tarafından. Eşim oğlumun evindeki eşyaların yerine kadar karışır. O da kayınvalidesinden öğrenmiş bunları. Annem nasıl davranıyorsa o da aynı yapıyor” (MA, 68, E).

Kayınbabalardan bazıları çocuklarının, dünürleri tarafından müdahaleye maruz kaldığını belirtmiştir:

“Bence yaşıyorlar. Geline sorsan bizden dolaydır. Ama oğlumda eşinin annesinin her şeye müdahale ettiğini ve kendilerini çok rahatsız ettiğini gelin imi doldurduğunu söylüyor” (SS, 58, E).

“Ben kızımın evliliğine de oğlumunkine de gerekmedikçe müdahale etmiyorum. Bence onlar bu konuda sıkıntı yaşamıyorlar. Ama kızımın kayınvalidesi ve kayınbabasıyla bazen sorun yaşadıklarını biliyorum. Kızım eşinin ailesinin evliliklerine müdahalesinden oldukça rahatsız” (MS, 64, E).

Kayınbabaların evliliğe müdahale etme nedenleriyle ilgili kayınbabaların değerlendirmelerini almak adına kayınbabalara *“Gelininize hangi durumlarda müdahale*

edersiniz, bu müdahaleler karşısında gelininizin tepkisi nasıl olmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir:

“ Tasarruf yapması, çocuklara ve oğluma iyi bakması yönünden, daha derli toplu olması için müdahale ederim. Daha önce oğlumla gelin arasında iki kez ciddi kavga oldu. Oğlum gelini babasının evine gönderdi. Biz araya girdik tekrar getirdik. Sürekli öğüt veririz. Birbirinizi idare edin diye” (MA, 68, E).

“Oğlumla arası çok bozuk olduğunda, torunuma kötü davrandığında, eşime ve bana saygısızlaştığında, oğluma zarar vermeye çalıştığında müdahale ederim. Kendisi beni sevmez taraf tuttuğumu söyler” (SS, 58, E).

Yukarıdaki anlatımlara bakıldığında kayınbabaların evliliğe müdahalesinin olduğu anlaşılmaktadır. Müdahale durumlarının ise genellikle evi terk etme, saygısız davranışlarda bulunma gibi ciddi konularda olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte bir kayınbaba gelinine ve oğlunun evliliğine müdahale etmediğini ve müdahaleleri doğru bulmadığını belirtmektedir:

Kayınbaba- damat boyutunu irdelemek için kayınbabalara “Damadınıza hangi durumlarda müdahale edersiniz, bu müdahaleler karşısında gelininizin tepkisi nasıl olmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Kayınbabaların evliliğe müdahale ettiği konularla ilgili katılımcıların bazı anlatımları şu şekildedir:

“Damadım kızıma el kaldırırrsa, torunlarımı ihmal ederse, kızıma değer vermez, onu mağdur ederse, sorumluluklarını bilmezse müdahale ederim. Genellikle ararım konuşurum, o da dinler, tamam dikkat edeceğim der” (MS, 64, E).

“Damadıma tabi ki kızım ve torunumun başına gelen veya gelebilecek hemen hemen her olayda müdahale eder, babalık ve eşlik görevini daha iyi yapmasını söylerim. Damadım da biraz öfkeli olduğundan yaşanan olayların o an yaşanıp bittiğini ve tekrarlanmayacağını söyler” (MA, 78, E).

Kayınbabalar damatlarının kızlarını ve torunlarını ihmal etmesi, mağdur etmesi, babalık görevini aksatması, öfkesini kontrol etmesi gibi konularda müdahale ettiklerini ve bunun da gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

3.3.3. Görümce Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi

Evlilikte çatışmalara neden olan aile müdahaleleri daha çok ebeveynler tarafından gerçekleştirilmekle birlikte bazen de diğer aile yakınları tarafından olmaktadır. Yeni ve farklı bir hayata adım atan gelin ile yıllarca kendine has bir düzeni

bulunan görümce karşı karşıya geldiğinde görümce düzenini devam ettirmek, gelin ise yeni bir düzen kurmak istemektedir. Bu durumda iki taraf kendini kabullendirmek adına birbirleriyle mücadeleye etmeye başladığı söylenebilir. Bu süreç ilerleyen zamanlarda eşler arasındaki çatışmalarda yeni bir alanı oluşturmaktadır. Bu bölümde görümcelerin evliliklere müdahaledeki rolü ve etkisini belirten anlatımlar yer almaktadır.

Gelinlere görümcelerinin evliliğe müdahalesi konusundaki yaklaşımlarını öğrenmek için “Görümce/görümcelerinizin, sizin aile/evlilik hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda müdahale ediyorlar? Evliliğiniz bu müdahalelerden olumsuz etkilenmekte midir? Açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Konuyla ilgili bazı katılımcıların cevapları aşağıya alınmıştır:

Görümce gelin anlaşmazlığının temel sebeplerinden biri kıskançlıktır. Bazı görümcelerin, ağabeyini yengesiyle paylaşmak istemediği ve evde kurduğu düzeni devam ettirmek için çaba gösterdiği tespit edilmiştir:

“Tabi ki. Geçmişte onunla ve kayınvalidemle sorun yaşadığımız için on sekiz yıldır eşimin annesiyle küsüm. Görümcem bize geldiğinde ağabeyime geldim sana gelmedim der beni çok sevmez. Beni görmezden gelir. Eşimle konuşurken bana yönelik hoş olmayan birkaç lafını yakaladım. Bu kadına nasıl dayanıyorsun falan dedi. Bize gelince fazla konuşmayız” (MB, 42, K).

“Tabi ki müdahale ediyorlardı. Eşim her konuyu onlara danışır ve onların fikirlerine önem verir, uygulardı. Sanki ben kendi evimde yabancıydım. Çünkü damatları, gelinleri hep akrabalarıydı. Sadece ben başka şehirden gelen başka ailenin kızıydım. Hep dışlandım “ (ŞG, 39, K).

Bazı katılımcılar eskiden görümcelerin evliliğe müdahalesinin daha fazla olduğunu belirtirken, bir katılımcı görümcelerinin anne babaları aracılığıyla dolaylı müdahalede bulunduğunu söylemiştir:

“Evet, eskiden ediyorlardı. Ben gezmeye gittiğimde eşime ‘bak gezmeye gidiyor, hiç evde durmuyor’ gibi söylemlerde bulunuyordu. Ben bu durumu fark edince mesafe koydum artık bizi etkilemiyor” (RA, 40, K).

“Evet, kayınvalidem aracılığıyla yapıyorlar. Onu kıskırtıyorlar ve bu evliliğimizde sorunlara yansıyor. Eskiden çok safça davrandım. İyi niyetli

olduklarını düşündüm. Şimdilerde eşimde ben de olup biteni anladık. Eşim görümcemle bana yaptıklarından ötürü fazla görüşmüyorlar” (NC, 40, K).

Ayrıca özellikle eşlerin aileleriyle birlikte yaşaması durumlarında evde bekar, çalışan ileri yaşta görümceler olduğunda görümce gelin çatışmalarının daha fazla yaşandığı görülmektedir. Çünkü evde kayınvalide ve kayınbabadan çok görümcenin bir otoritesi vardır ve gelin bu otoriteye alışmadığında, kabul etmediğinde tartışma kaçınılmazdır. Konuyla ilgili bazı gelin katılımcıların anlatımını aşağı alınmıştır:

“Evet, kesinlikle. İki görümcem bekar ve ileri yaşlarda. Evde otorite onlarda. Okumuz oldukları için herkesin kendisini dinlemesini istiyorlar. Eve bir şey alındığında, harcamalar, çocukların hayatıyla ilgili durumlara kısacası her şeye karışırlar. Onlardaki düşünce ne adım atarsanız haberimiz olacak söyleyin. Biz de bu duruma kızıyoruz. Özellikle çocuklarla ilgili dayatma yaptıklarında” (MÇ, 47, K).

“Evet, kesinlikle. İki görümcem bekar ve ileri yaşlarda. Evde otorite onlarda. Okumuz oldukları için herkesin kendisini dinlemesini istiyorlar. Eve bir şey alındığında, harcamalar, çocukların hayatıyla ilgili durumlara kısacası her şeye karışırlar. Onlardaki düşünce ne adım atarsanız haberimiz olacak söyleyin. Biz de bu duruma kızıyoruz. Özellikle çocuklarla ilgili dayatma yaptıklarında” (MÇ, 47, K).

Katılımcıların 6’sı görümcelerinin evlilik meselelerine müdahalede bulunduğunu belirtirken, 5 katılımcı görümcelerinin evliliklerine müdahale etmediğini ileri sürmüştür. Gelin katılımcıların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır, onlar bizim tarafımızdalar, hep beni savundular. Olumlu müdahale ettiler, yapıcı taraf oldular” (AE, 27, K).

“Hayır, bir görümcem var zaten. Kardeş gibiyiz. Bazen ağabeyini haklı görüyor ama aramız genelde iyi “ (AT, 27, K).

“Hayır, görümcelerim evliliğime müdahale etmediler. Onlar, anne ve babalarının hatalarını görüyorlardı ve bana her zaman sabret, sen haklısın onlar yaşlı idare et diyorlardı. Görümcelerim hep beni tutardı” (ZT, 56, K).

“Hayır, bir müdahale görmedim hepsi evli zaten. Fazla görüşemiyoruz” (AK, 34, K).

Görümcelerinin evliliğe müdahalesinin olmadığını düşünen gelinler, görümcelerinin evliliklerine müdahale etmemelerine gerekçe olarak kardeş gibi olmalarını, görümcelerinin haklıyı haksızı ayırabilmelerini, kendi yuvalarını kurdukları için müdahaleye fırsatlarının olmadığını, müdahaleye kapalı olmalarını, yıkıcı olmaktan çok yapıcı karakterde bulunmalarını göstermiştir.

Damatların konuyla ilgili düşüncelerini öğrenmek için *"Kız kardeşlerinizin sizin aile/evlilik hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda müdahale ediyorlar? Evliliğiniz bu müdahalelerden olumsuz etkilenmekte midir? Açıklar mısınız?"* sorusu yöneltilmiştir. Damatların çoğu kız kardeşlerinin evliliklerine olumsuz müdahalelerinin söz konusu olmadığını belirtmiştir. Bu yönde görüş belirten damatların bazı anlatımlarına aşağıda yer verilmiştir:

"Hayır olmadı. Kız kardeşlerim evliliğimi kötü yönde etkileyecek şeyler yapmadılar" (MT, 60, E).

"Kız kardeşlerim küçük olduğundan karışma seviyesinde değiller" (MP, 27, E).

"Hayır kız kardeşlerimin hepsi evli. kendi hayatlarını kurmuşlar, evliliğimize müdahale etmezler. Annemi görmeye gelirler arada sorun olmaz" (BA, 42, E).

Bazı katılımcılar kız kardeşlerinin tavır ve davranışlarının eşlerince bazen yanlış anlaşıldığını belirtmektedirler:

"Hayır, kız kardeşim evli ve zaten azla görüşemiyoruz. Bize müdahale etmez. Daha çok yardımcı olmaya çalışır. Eşim arada kardeşimin davranışlarını yanlış anlayabiliyor. Ama sonradan pişman oluyor" (ÖA, 38, E).

Bir katılımcı eskiden kız kardeşinin müdahalesinin evliliğinde sorun olduğunu ancak kardeşi evlenip uzağa taşınca bu sorunun ortadan kalktığını belirtmiştir:

"Benim kardeşlerim evlendiğimiz ilk zamanlarda sorun oldu. Bağlantımız yok eşimle yaşadıkları olaylardan sonra fazla görüşmüyoruz. Zaten evliler ve uzaktalar, gelmiyorlar" (MB, 46, E).

Başka bir katılımcı kız kardeşinin olumsuz bazı davranışlarının evliliklerinde sorun olduğunu ve kız kardeşiyle ciddi bir tartışma sonrasında artık kız kardeşinin eskisi gibi evliliğine herhangi bir müdahalesinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir:

“Evet, evliliğimizin ilk zamanlarında ciddi problem yarattı. Dedikodu yapması, ev içinde yaşananları dışarı aktarması, evi yönetmeye çalışması vs. eşimle aramı açtı. Kavga ettik kız kardeşimi uyardım. Şimdi eskisi gibi fazla müdahale etmeye yeltenmiyor” (CO, 35, E).

Gelinlerin çoğu, görünmelerinin evliliklerine müdahalede bulunduğunu belirtirken damatların çoğu kız kardeşlerin evliliklerine müdahalesinin söz konusu olmadığını düşünmektedir. Damatlar kendi kız kardeşlerinin evliliklerini olumsuz yönde etkilemediği konusunda da benzer açıklamalarda bulunmuştur.

3.3.4. Diğer Akrabaların Müdahalelerinin Evlilikte Çatışmalara Etkisi

Aile ilişkilerinin en mühim yönlerinden bir akraba ilişkileridir. İster yakın ister uzakta otursunlar anne, baba, kardeş ve diğer akrabalarla olan ilişkiler bireyin toplumsallaşmasında, aitlik bilincinin oluşmasında, kültürel değerlerin aktarılmasında oldukça önemlidir. Toplumsal değişim teorileri her ne kadar fertler arasında samimi ve yakın ilişkilerin olduğu birincil ilişkilerin azalacağını, şehir hayatında insanlar arasında ikincil ilişkilerin yaygınlaşacağını savunsa da yeni çekirdek aile yapısında birincil ilişkilere rastlanılmaktadır. Ülkemizde son 50 yıllık dönemde göç ve kentleşmeyle birlikte oldukça önemli toplumsal değişimlerle birlikte akrabalık ilişkileri geçmişe kıyasla zayıflasa da günümüzde hala varlığını büyük ölçüde korumaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca yapılan Türk Aile Yapısı araştırmasına göre bireylerin akrabalarla görüşme sıklığı sırasıyla çocuklar, anne baba, kardeşler, kayınvalide ve kayınpeder, büyükanne ve büyükbabalar, amca dayı, teyze ve haladır. Akrabalarla ilişkilerde bireylerin eğitim durumu ile kır veya kentte yaşaması oldukça etkilidir. Yine bireylerin eğitim düzeyi arttıkça çocuk sayısında düşüş yaşandığı, eğitim düzeyi düştükçe çocuk sayısının arttığı ve dolayısıyla akraba sayısının da arttığı bilinen bir gerçektir. Türk aile yapısında akraba sayısındaki ve türündeki zenginlik bireylere belirli bir güç ve statü kazandırmaktadır. Özellikle bireylerin özel günlerinde akrabalara ihtiyacı daha fazla olmaktadır. (Akt. Kuru, 2016:23)

Başbakanlık Aile Ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü tarafında yapılan Aile Yapısı Araştırması (2010)'nda bireylerin kardeşlerle görüşme sıklığı incelenmiştir. Araştırmada katılımcıların % 28 'i haftada birkaç defa, %27'si ayda birkaç defa, %26'sı senede birkaç kez ya da daha az, % 18'i ise kardeşleriyle her gün görüşüğünü belirtmiştir. Büyük anne/ babalarla görüşme konusunda katılımcıların % 32'si senede

birkaç defa, % 28'i ayda birkaç defa, % 20'si haftada birkaç defa görüştüğünü ifade etmiştir. Araştırmada amca, hala, teyze gibi üçüncü dereceden akrabalarla görüşme sıklığı da incelenmiştir. Yanıtlayıcıların % 39'u senede birkaç kez, % 33'ü ayda birkaç kez üçüncü dereceden akrabalarla görüştüğünü ifade etmiştir.

Akrabalarla ilişkiler evlendikten sonra devam etmektedir. Çiftin evliliğe ilk adımında yakın akrabalar, komşular mutlaka davet edilmekte, özel günlerde ev ziyaretleriyle bu bağlar korunur ve güçlendirilir. Evlilik sonrasında eşler birbirlerinin akrabalarıyla da temasa geçmekte ve akraba sayısı artmaktadır. Akrabalarla ilişkiler devamlılık arz ederken evliliklerde bazen akraba müdahalesi sorunu yaşanmaktadır. Evliliklerde akraba müdahalelerinden kaynaklanan çatışmalar anne, baba, kız kardeş dışındaki aile yakınları tarafından da olabilmektedir.

Çalışmada müdahalelerin anne baba ve görümce dışında hangi akrabalar taraftan olduğunu saptamak için gelin ve damatlara *“Aile içi tartışma veya soruna yol açan diğer aile bireylerinden (kayınpeder/kayınvalide ve görümce hariç) evliliğinize /aile yaşamınıza müdahale eden kimse var mı? Genelde kimler müdahalede etmektedir. Bu müdahaleler ne tür sorunlara yol açmaktadır? Açıklar mısınız? “* sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen bireylerin büyük bir kısmı bu soruyu müdahale etmedikleri şeklinde yanıtlamışlardır. Birkaç görüşmeci de müdahale ettikleri yönünde yanıtlamışlardır. Buna ilişkin anlatımlar şu şekildedir:

“Eşimin halaları müdahale ediyorlardı. Evde eşimin ailesi bir şey söylerdi halaları ayrı bir şey söylerdi. Herkes beni azarlardı. Üzerine söz düşmeyen konularda bile karışıyorlardı” (MÇ, 47, K).

“Onların ailede herkes karışırdı. Yengesi, eniştesi, hatta yeğenleri bile karışırdı. Eşim onların fikirlerine değer verir, onları dinler beni dinlemezdi” (ŞG, 39, K).

“Evet kaynım. Hem de her şeye karışırdı. Biz onlardan çok çektik. Boşu boşuna bize karışırdı. Takıntıları vardı, Mal, mülk, para, miras vb. meselelerden aile huzurumuzu bozduğu çok oldu. Eşimle onun bu hareketleri yüzünden tartıştığımız çok oldu, hala oluyor. Eşime kaynıma bir dur demesini istiyorum o ise hiç bir şey demiyor. Bu nedenle kavga ediyoruz. Kaynım hep kendi dediği olsun ister hemen her şeye karışıyor” (ZT, 56, K).

Sonuç olarak katılımcıların çoğunluğu kayınvalide, kayınbaba ve görümcelerden ayrı olarak başka kimselerin müdahale etmediğini belirtirken 3 katılımcı aynı soruya

müdahalenin olduğu yönünde yanıtlamıştır. Müdahale ettiklerini belirten bu görüşmeciler; aile bireyleri arasındaki yakın ilişkilerden hareketle kendi evlilik meselelerine, ekonomik sorunlara müdahale ettiklerini ve eşinin bu müdahaleler karşısında ciddi bir tepki vermediğini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar müdahalenin eşin erkek kardeşi ve halaları tarafından olduğunu ifade ederken bazı katılımcılar eşinin hemen tüm akrabalarının evliliklerine olumsuz müdahale ettiğini belirtmiştir.

Gelin katılımcıların çoğu kayınvalide, kayınbaba ve görümcelerden başka kimselerin evliliklerine müdahale etmediğini belirtmiştir.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların yarısı evliliklerine diğer aile bireylerince müdahalenin olmadığını belirtmiştir. Damatların konuyla ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Başka kimse yok. Kimseye fırsat vermemeye çalışıyoruz” (MP, 27, E).

“Hayır yok, sadece kayınvalidem ediyor.” (N.V, 39, E)

Damatların diğer yarısı evliliklerine başka bireyler tarafından müdahalenin olduğunu belirtmektedir:

“Kayınımın kızı, iki baldızım ve kız kardeşim eskiden çok müdahale ederdi. Bu müdahaleler uzun bir süre eşimle aramızda çatışmalara yol açtı. Sanki evliliğimiz bu bahsettiğim kişilerin ağzından çıkanlarla devam ediyordu. Bu kişilerin müdahaleleri halen devam ediyor. Özellikle baldızlarım ve kaynımın kızları tarafından fazlaca müdahale var. Eşim onların her dediğini yapıyor” (CO, 35, E).

“Ağabeyim bize müdahale ederdi. Ama direkt evliliğe değil. Eşim ona karşı durmadığım, hakkımızı savunmadığım için bana kızardı. Onun yüzünden çok tartıştık ” (MT, 60, E).

Evliliklerde eşin aile bireyleriyle yaşanan çatışmalarda önemli bir husus da kayınvalidelerin gelinler arasında ayırım yaptığına dair düşüncelerdir. Genellikle sonradan aileye dahil olan gelin evliliğin özellikle erken dönemlerinde eşinin ailesinin ilk geline farklı davrandığını, kendisini sevmediğini ve dışlandığını hissedebilmektedir. Kendisinden önce aileye giren gelin ailenin kültür ve geleneklerini daha iyi öğrendiğinden aileye uyum sağlamış, onlarla yakın ilişkiler kurmuş ve bir sevgi bağı oluşturmuştur. Sonradan gelen yeni gelin aile içinde eltisinin zaman içerisinde gelmiş olduğu bu noktaya hemen gelmek istemekte, eşin ailesinden bu konuda adım atmasını

beklemektedir. Nitekim gelin yeni olduğundan eşin ailesi tarafından kendisine yönelik herhangi bir davranışı daha fazla irdelemekte ve bazen önyargıyla yaklaşmaktadır. Bunun neticesinde karşılıklı yanlış anlaşılmalarda yaşanmakta, gelinler arasında kıskançlık belirmektedir. Bu durumda kadın eş erkek eşe ailesinin kendisini dışladığını ve bu konuda kendisinin herhangi bir adım atmadığını dile getirmekte, eşinin ailesiyle yaşadığı problemleri kendi çözemediği için bu konu evlilikte bir çatışma nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili bir damadın anlatımı aşağıya alınmıştır:

“Bazen erkek kardeşimin eşiyle eşim arasında gerilim olabiliyor. Bunun asıl sebebi onun büyük olması ve ilk gelin olması, bu nedenle annemle daha yakın bir ilişki içinde olmaları. Eşim annemin kendisini sevmediğini iddia ediyor. Yani anlayacağınız eltiyle çatışma yaşıyor “ (ÖA, 38, E).

Evliliklerde bazen eşler öfkelenildiğinde mantıklı davranışlardan uzaklaşmaktadır. Eşler bazen birbirlerini cezalandırmak ve olayın ciddiyetini göstermek adına bazen boşanma başvurusunda bulunmaktayken bazen de evi terk etme yoluna gitmektedir. Bu gibi durumlarda eşlerin aile bireylerinin devreye girerek çifti barıştırmaya yönelik müdahaleleri oldukça elzemdir. Diğer aile bireylerinin evlilikte eşlerin arasını düzeltme ve yuvayı kurtarmaya yönelik eğilimleri evliliğe olumlu müdahaleler olarak görülmektedir. Bazı katılımcılar müdahalenin olumsuz yönde olmadığını ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili bazı katılımcının anlatımlarına aşağıda yer verilmiştir:

“Ailede müdahale büyüklerimizde vardır bu da hep bizim hayrımıza olmuştur. Örnek vermemiz gerekirse eşime 50 gr altın almıştım eşim onu her yerde takıyordu. Amcam kızım kolunda taşıma bir şey olur dedi. Eşim eve gelince kolundan çıkardı amcam haklı dedi bir daha takmadı ”(SP, 34, E).

“İlk etapta vardı. Dayım, teyzem müdahale etti. Ancak onlar eşimle aramızın çok kötü olduğu zamanlarda arabuluculuk yapmaya çalıştılar. Boşanmamamız için müdahale ettiler” (MB, 46, E).

Görüldüğü üzere erkek eşler evliliklerinde diğer aile bireylerinin müdahalesinin daha fazla olduğunu düşünmektedir. Müdahale eden bireylere baktığımızda baldız, eşin yeğeni, kayınbirader, dayı, teyze, damadın erkek kardeşi vs. karşımıza çıkmaktadır. Kadın eşlerin 3’ü, erkek eşlerin 5’i evliliklerine diğer aile bireylerince müdahalenin bulunduğu belirtirken eşlerin çoğu diğer aile bireylerinin evliliklere müdahalesinin evliliklerinde çatışmalara sebep olduğunu ifade etmiştir.

3.4. Aile Müdahalelerinin Evlilikte Çatışma Yaratma Nedenleri

3.4.1. Ebeveynlerin Mahrem Alana Yönelik Müdahaleleri

Evli çiftlerin çatışma yaşadıkları önemli bir alan da evlilik mahremiyetinin sarsılmasıdır. Mahrem alanın sarsılmasında bazen ailelerin müdahaleye açık olması etkili olurken, bazen de eşlerin evliliğin getirmiş olduğu görev ve sorumlulukları tam olarak kavrayamaması, anne babaya aşırı bağlılık, problem çözmekte yetersizlik etkili olmaktadır.

Evlilik kurumu altında bir araya gelen bireyler ayrı bir evde yaşamaya başlarlar. Eşlerin ailelerinin çocuklarının evlerini ziyaret etmeleri gayet doğal ve olması gerekir. Her türlü ilişki biçimi gibi evlilik ilişkisi de kendi sınırlarına sahiptir. Eşlerden biri veya her ikisi evlilik birliğinin gerektirdiği sınırları koruyamayıp, evliliklerindeki her durumu ailelerine aktardıklarında, sınırları çizemediklerinde evlilikte mahrem alan sarsılmakta ve bu mesele ciddi bir çatışma ve hatta boşanma sebebi olmaktadır. Bu sınırlar çiftin ebeveynlerinin eve haber vermeden girip çıkması, davetsiz misafirlikler, uzun süre yatıya kalınması gibi davranışlar, ailenin mahrem saatlerinin azalmasına veya hiç olmamasına sebep olabilir. Ebeveynler çocuklarının evlerini ziyaret edeceklerse bunu daha önceden bildirmeleri, emrivaki yapmamaları gerekir. Ayrıca bu ziyaret aralıklarının çiftin yaşam koşullarına göre düzenlenmesi ve onları zor durumda bırakacak şekilde olmamalıdır.

Evlilikte mahrem alana yönelik müdahalelerin varlığını tespit etmek için gelinlere “*Kayınvalidenizin, mahrem alana ilişkin müdahalede bulunduğunu düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evet kesinlikle. Evlendikten birkaç ay sonra yatak odama, çekmecelerime izinsiz baktığını gördüm. Kayınvalidemin bir huyu beni çok sinirlendiriyor. Sürekli bizim odanın kapısını kapatır üzerimize, bizi baş başa bırakmaya çalışır, çok bencilce bir davranış bence. Eşime bunlar normal geliyor” (AT, 27, K).

“Evet, duyular, konuşmalar oldu. Kayınvalidemin yatak odamızın camından bizi dinlediğine eşimle birlikte şahit olduk. Odamıza izinsiz girdiği oluyordu” (MB, 42, K).

Bazı katılımcılar kayınvalidesinin mahrem alana yönelik müdahalesini meraklı olmasıyla ilişkilendirmiştir:

“Evet, kayınvalidem mahremimize müdahale ediyordu. Odamızı basıyordu. Eşimle bu konuda çok sıkıntı yaşırdık. Kapı dinleme olayına çok şahit olduk, sürekli gözleri üzerimizdeydi. Evde özel alan diye bir şey yoktu, kayınvalidem meraklıydı “ (ZT, 56, K).

“Evet ediyordu. Yatak odama gittiğimde ne işin var odada diye soruyordu. Yatmamıza, kalkmamıza, konuşmamıza karışıyordu. Ama odama izinsiz girmezlerdi” (AE, 27, K).

“Evet oluyordu. Eşimle ayrı odalarda kalıyorduk. Odama ne zaman geleceğine annesi karar verirdi. Oğluna mahrem alanla ilgili sorular sorardı eşim de söylerdi. Annesi bana kızdığında eşim beni döverdi. Odamıza gelmesine müsaade etmezdi. eşim benimle konuşmazdı bile. Tüm mahremimizi annesine anlatırdı” (ŞG, 39, K).

Katılımcıların bazıları evlilikte mahrem alana yönelik müdahalelerin yaşanmadığını belirtmiştir. Mahrem alana müdahalenin olmadığına dair görüş belirten gelinlerin bazı anlatımları aşağıya alınmıştır.

“Hayır, rahatsız edecek boyutta müdahale etmez” (RC, 45, K).

Bir katılımcı ise kayınvalidesinin müdahalede o kadar ileri gitmediğini dile getirmiştir:

“Hayır, o kadar ileri gitmez, mahrem alana girmezdi. Aramızdaki meseleler başkaydı” (RA, 40, K).

Evliliklerinde mahrem alana müdahale olmadığını belirten katılımcılardan biri görüşmelerinin mahrem alanlarına müdahale ettiğini ifade etmiştir.

“Kayınvalidem değil de görüşmelerimden mahrem alana müdahale vardı. Odamızın kapısını dinleme, odamıza girme, sürekli mahrem alanımıza yönelik sorular sorma oluyordu” (MÇ, 47, K).

Katılımcılardan 6’sı kayınvalidelerinin mahrem alana müdahale etmediğini belirtirken 5 katılımcı kayınvalidelerinin mahrem alanlarına yönelik müdahalelerde bulunduğunu ifade etmiştir. Müdahalenin var olduğunu belirten katılımcılar mahrem alana müdahalelerin genellikle yatak odasına izinsiz girme, eşleriyle özel konuşmalarını dinleme, uyuma uyanma saatlerine müdahale, mahrem alana yönelik sorular sorma, evlilikle ilgili her şeyi öğrenmeye yönelik

davranışlar sergileme şeklinde olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları kayınvalidesinin bu davranışını bencillikle ilişkilendirirken, bazıları kayınvalidelerin meraklı olmasıyla bağlantılandırmıştır.

Konuyla ilgili damatlara “*Kayınvalidenizin, mahrem alana ilişkin müdahalede bulunduğunu düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Damatların konuyla ilgili görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Öyle konular hiç aramızda geçmemiştir. Kayınvalidem mahrem konular değil de diğer konularda müdahale eder. Mahrem alana yönelik birkaç kez sinirle laf söylemesi dışında bir müdahale etmedi” (MB, 46, E).

“Hayır karışmazdı. Sadece işlerimize, uykumuza, gezmemize, kahveye gitmeme, para toplamama karışırdı. İşimi bilmediğimi ima ederdi” (MT, 60, E).

“Hayır, o tür konulara karışmazlar” (MP, 27, E)

“Mahrem alana müdahale söz konusu değil “ (MK, 30, E).

“Hayır, kayınvalidem benim bildiğim kadarıyla mahrem alana müdahale etmezdi” (BA, 42, E).

“Eşimle bana ait odaya kimse girmiyor çok şükür. Başka bir müdahaleye de bu konuda rastlamadım” (S.P, 34, E).

“Evet düşünüyorum. Çoğu kez yanlış söylemlerine denk geldim. Her alana müdahale oluyor. Mahrem alanımızı zaten evliliğimizdeki her şeye müdahale ederek ihlal ediyor” (ÖA, 38, E).

“Bilmiyorum. Bana bir şey hissettirmedi. Ama her alana karıştığı gibi bence bu alanda da kızını yönlendiriyordur. Eşim bana söylemiyordur” (ZA, 38, E).

Damatların çoğu kayınvalidelerinin mahrem alanı sarsacak müdahalelerde bulunmadığını belirtmekle birlikte bir katılımcı bu konuda direkt bir müdahaleyi hissetmediğini ancak kayınvalidesinin eşini bu konularda da yönlendirdiğini belirtmektedir. Damatlardan biri ise kayınvalidesinin her alana olduğu gibi mahrem alana da müdahale ettiğini belirtmektedir.

Kayınvalidelerin evlilikte mahrem alana müdahalesinin varlığıyla ilgili sorulardan sonra kendi annelerinin evliliklere müdahalesinin varlığıyla ilgili gelinlere “*Annenizin, evlilikte mahrem alana müdahalede bulunduğunu düşünüyor musunuz? Bu durum eşiniz tarafından nasıl karşılanmaktadır? Açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır, annem karışmazdı. Zaten ayrı yaşırdık. Özel konulara girmezdi. Sadece sabah geç uyandıığımızda bazen zili defalarca çalıp bizi uyandırmaya çalışırdı” (ZT, 56, K).

“Hayır, annem bir şey demezdi çünkü benim mutsuz olmamı istemezdi. Bir gün yanıma gelmişti annem. Derimdeki kızarıklık fark etmişti. Eşim bana o kadar acı yaşattı ki odama geldiği zamanlarda derimi öyle keseliyordum ki kıpkırmızı oluyordu. Ondan nefret ettim. Bana dokunmasını istemiyordum. annem bunları duyunca oturup benimle birlikte ağladı” (ŞG, 39, K).

Katılımcıların çoğu annesinin evliliğinde mahrem alana müdahale etmediğini belirtirken, bazı katılımcılar annesinin mahrem alana müdahalesinin var olduğunu dile getirmiştir. Müdahalenin olduğuna dair görüş belirten bazı katılımcıların anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evet, annem odama izinsiz girmiştir. Bazen meraktan sorular sorar. Mahrem alan konusunda kayınvalidem anneme göre daha dikkatlidir. Sınırı aşmamaya çalışır” (AE, 27, K).

Müdahalenin var olduğunu belirten bir katılımcı annesiyle aynı evde yaşadıklarını ve eşiyile aralarını düzeltmek için annesinin mahrem alana yönelik müdahalesinin olduğunu ve annesinin uyarılarını dikkate aldığını ifade etmiştir.

“Evet, ama fazla değil. Annemle aynı evde yaşıyoruz. O beni bir çok konuda uyarır. Eşine karşı her türlü sorumluluklarını yerine getirmelisin der. Eşimle yatağımı ayırıp, uzaklaştığımda beni uyarır. Başka da mahrem alanımıza girmemiştir” (MB, 42, K).

“Evet, ediyor. Bazen sorular soruyor. Kayınvalidemle aynı düzeyde müdahale etmektedirler. Eşime bu durum normal geliyor. Annem baş başa kalmamız için ayrı bir çaba içine giriyor” (AT, 27, K).

Müdahalenin var olduğunu belirten katılımcılar, annelerinin evlilikte mahrem alana yönelik küçük ve zararsız müdahalelerde bulduklarını, sınırları aşmamaya dikkat ettiklerini ifade etmektedir. Yukarıdaki anlatımlardan hareketle çocuklarının evliliklerinde mahrem alana müdahale konusunda hem kayınvalidelerin hem de annelerin daha dikkatli olduklarını söyleyebiliriz. Ancak hala bu konuda müdahale yaşayanlarında azımsanmayacak kadar fazla olduğunu görebiliriz.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların bu konuyla alakalı bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır annem de o konulara girmez” (MP, 27, E).

“Mahrem alana karışma olmadı” (MK, 30, E).

“Hayır annemde asla müdahale etmez, dikkatlidir” (S.P, 34, E).

“Hayır, o da mahrem alanımıza müdahale etmedi” (CO, 35, E).

Bazı katılımcılar, annelerinin evlilikte mahrem alan konusunda daha dikkatli davrandığını belirtirken bazı katılımcılar annelerinin mahrem alana müdahalesinin var olduğunu düşünmektedirler:

“Evet, annem de bazen evin mahremine karışıyor. Evin düzenine karışmamalı. Öneri de olsa yanlış anlaşılıyor. Eşim annemin yanında sessiz kalıyor. Ama annem gidince sinir krizine giriyor. Olumsuz bakıyor. Buna karşılık annesinin müdahalesini görmezden geliyor” (ÖA, 38, E).

“Evet, bazen. Eşim annen her şeyimize karışıyor diye bazen şikayet eder. Annem eşime mahrem alana giren sorular yönelterek, sürekli uyarılarda bulunmuş. Eşim bununla ilgili rahatsızlığını dile getirmişti. Bunun dışında annemin herhangi bir müdahalesi olmadı” (BA, 42, E).

“Evet, doğal ve tabii bir süreç bu ancak ölçü kaçırılmadığı müddetçe. Anne babaya bağlılık iyi bağımlılık kötü bir durum. Eşim annesine bağımlıdır. Onun sözünden çıkmaz. evliliğimizde de bu bağımlılığın devam etmesi sıkıntılı bir durum” (N.V, 39E).

“Annem birkaç kez sınırı aştı, meraklıydı. Odamıza izinsiz girerdi. Kapı dinlediğine şahit olduk. Odamızın camını çok çalardı. Bizi rahatsız ederdi” (MT, 60, E).

“Annem her şeye karışır. Kapı dinlediğine şahit olduk, gölgesini gördük. Eşim gördüğünde şok oldu. Çok kızdı ve bu nedenle bana laf söyledi” (MB, 46, E).

Damatların yarısı annelerinin evlilikte mahrem alana yönelik müdahalelerinin var olduğunu belirtirken diğer yarısı böyle bir durumun söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Yukarıdaki anlatımlardan hareketle kız annelerinin evlilikte mahrem alana yönelik müdahalelerinin var olduğunu, ancak oğlan annelerinin evliliklerde mahrem alana yönelik müdahalelerinin kız annelerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Kayınvalidelerin konuyla ilgili düşüncelerini öğrenmek için *“Oğlunuz ile gelininizin mahrem alanına müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Böyle bir müdahale olduysa nasıl bir tepkiyle karşılaştınız?”* sorusu yöneltilmiştir:

“ Hayır, bulunduğumu sanmıyorum. Sadece çocuk doğurmakla ilgili ısrar ettim, bir torun daha istedim. Fakat gelinim doğurmak istemedi. Şimdiki gençlere laf anlatamıyorsunuz. Bende birkaç defa söyledim sonra sustum. Bir de yatak odasını düzenli tutmasını söylemiştim daha önceden. Çok hoşuna gitmedi bu söylediklerim ama büyütmedi de” (BK, 58, K).

“Asla müdahale etmedim. Bana zamanında çok müdahale ettiler. Ama ben kendi gelinime ve oğluma aynısını yapmadım. Yemin ettim” (FE, 61, K).

“Yatak odasının dağınık olmaması, düzenli tutulması konusunda müdahale ettim. Bana benim odamdır kimse karışamaz, müdahale edemez diye ciddi bir tepki verdi. Oğluma da aynı tembihte bulundum. Kendi hallerine bıraktım ne yapayım. Mahrem alana yönelik başka bir müdahalem olduğunu hatırlamıyorum” (GS, 64, K).

Yine kayınvalidelere “Damadınız ile kızınızın mahrem alanına müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Böyle bir müdahale olduysa nasıl bir tepkiyle karşılaştınız?” sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır etmem. Kızıma dikkat etmesi gerekenleri söylerim ama başka karışmam. Benim haddime değil. Zaten kızımda sert tepki gösterir. Mahremini açmaz” (ZG, 50, K).

“Bazen oldum. Kızımın bilmediği, zorlandığı cahil davrandığı zamanlarda oldum” (Zİ, 50, K).

“Hayır düşünmüyorum. En son düşüneceğim konu bu” (EÇ, 55, K).

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak kayınvalidelerin çocuklarının evliliklerinde mahrem alana yönelik müdahalede bulunmadıklarına dair görüşlerin yoğun olduğunu söyleyebiliriz. Kayınvalidelerden ikisi bazen mahrem alanı ihlal etmiş olabileceğine dair görüş belirtmiştir.

Kayınbabalara, mahrem alana müdahale konusundaki düşüncelerini öğrenmek için aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabaların tamamı mahrem alana yönelik müdahalelerinin olmadığını belirtmektedir. Kayınbabaların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır, karışmadım haddim de değil. Ben yerimi bilirim” (EÖ, 73, E).

“Hayır asla. Üst katımda otururlar ama çok fazla gitmemeye çalışırım. Ama eşim geline karışır, sürekli öğüt verir. Gelinin bu müdahalelere olumsuz

baktığını düşünüyorum. Şimdi kimse dışarıdan kimsenin müdahalesine açık değil, zoruna gidiyor” (MA, 68, E).

“Hayır etmiyoruz. Onlar bize zorla mahrem konulara dahil etti. Birbirleriye ilgili şikayet ettiklerinde ben bu konulara girmiyorum” (SS, 58, E).

Yine kayınbabalara *“Damadınız ile kızınızın mahrem alanına müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Böyle bir müdahale olduysa nasıl bir tepkiyle karşılaştınız? “ sorusu yöneltilmiştir:*

“Hayır, etmedim. Asla da etmem” (MS, 64, E).

“Hayır, etmedim” (TD, 56, E).

“Ben kızım ve torunum için yaşıyorum diyebilirim. Ufak bir olayda dahi düşünmeden müdahale ettiğim oluyor. Damadım kızımın tarafını tuttuğumu düşünüyor. Fakat amacım taraf tutmak değil kızımın ailesine zarar gelmemesidir. Kısaca doğal karşılar” (MA, 78, E).

Yukarıdaki anlatımlardan hareketle kayınbabaların çoğunun çocuklarının evliliklerinde mahrem alanı ihlal etmediğine dair görüşlerinin yoğun olduğu saptanmıştır.

3.4.2. Ebeveynlere Aşırı Bağlılık Sorunu

Evlilik "yeni ve farklı bir aile" düzeni getirmektedir. Ayrı iki kültürden, aile yapısından bir araya gelen eşler hayalini kurdukları yeni bir aileyi oluşturmaya başlarlar. Eşler bu yeni düzene ailelerinden aldıkları birikimleri, hayat tecrübelerini aynen taşırlar. Evlenen her birey er veya geç baba ocağından ayrılmakta kendine farklı müstakil bir düzen kurmaktadır. İki farklı aileden tek bir aile meydana gelmektedir. Bu yeni ailede geride bırakılan kök aileleriyle birlikte hareket etme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla anne babaların sorumluluğu bitmektedir. Çift için anne babaları bir değer olarak kalmaktadır. Özel durumlarda, üzücü ve zor zamanlarda onların yanındadır. Diğer zamanlarda eşiyile kurduğu düzenlerini devam ettirmektedir. Evlilikte birliğin muhafaza edilebilmesi, yeni bir aile düzeninin oluşabilmesi için bu düzen bir gerekliliktir.

Evlilik sözleşmesiyle bir araya gelen çiftler kendi ailelerini kurarak, bundan sonra ilk etapta ailelerini koruyup kollamak, mutlu ve huzurlu bir yaşantı geçirmeyi arzulamaktadır. Ancak eşler bazen kurdukları bu aileye zarar verecek davranışlarda

bulunabilmektedir. Bu davranışlardan birkaçı da evliliklerindeki her türlü zorlukta ebeveynlere başvurmak, evlilik sınırını koruyamamak, eşyle ortak karar almak yerine ebeveynlerin kararlarını uygulamaktır.

Eşlerin anne ve babalarına olan aşırı bağlılığın evliliklerde yaşattığı çatışma durumunu incelemek için katılımcılara birtakım sorular yöneltilmiştir. Gelinlere “(Eğer varsa)Kayınvalidenizle yaşadığınız sorunların nedeni, eşinizin annesine aşırı bağlı bir kişiliğinin olmasıyla ilgisi var mıdır? Açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Cevaplar aşağıda sıralanmaktadır:

“Evet var. Evlenmeden önce ayrı eşimle ailesi ayrı yaşıyorlardı. Evlendikten sonra çocuk olunca kayınvalidem daha fazla gelip gitmeye başladı. Eşim annesine daha çok bağlı oldu. Evlendikten sonra eşim biraz daha anneci oldu. Sık sık bize gelsin istiyor. Annesiyle kavgalarımızda sürekli annesini savunur. Ona karşı saygılı olacaksın, onu üzmeceksin diyor” (AT, 27, K).

Genç yetişkin bir bireyin evden ayrılması konusunun hem aile yaşam döngüsü kuramları hem de bireysel gelişim kuramları incelemiştir. Bu dönemde en önemli gelişim görevlerinden biri aileden sağlıklı bir şekilde kopmak, aileyle farklı bir düzeyde yeniden yeni bir bağ oluşturmak ve aynı zamanda da bağımsız bir birey durumuna getirmedir(Akt, Gladding, 2015:12). Birey evlendikten sonra ailesinden sağlıklı bir şekilde ayrılmadığında, kendini yeterince evliliğine adayamamakta, bekar hayatındaki tavır ve davranışları evlendikten sonra da devam ettirmektedir. Bu durum eşler arasında önemli bir çatışma konusu haline gelmektedir. Çünkü evlilik yeni bir düzeni, bununla birlikte daha fazla özeni gerektirmektedir.

“Evet, olabilir. Bekarken anneye olan yaşantısından kaynaklanıyor olabilir. Sonuçta birlikte yaşıyorlardı. Evlenince bunu devam ettirmeye ilgili sorunlar yaşadık. Bir zamanlar annesinin dediklerini çok yapardı sonra onu vazgeçirdim bu huydan” (RA, 40, K).

Anne babasına aşırı bağlı olarak yetişen kız veya erkek, kaç yaşında olursa olsun her zaman anne babasının desteğini görmek ister. Annenin duygusal ve hassas bir yapıda olması, sürekli çocuğunu kontrol etmeye yönelik tutum ve davranışları, çocuğun kendine olan güvenini ciddi düzeyde etkilemektedir. Çocuğun ilerleyen yaşlarında bu kendine olan güvensizliği devam etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin aşırı ilgi ve sevgisine alışan bireyler ilgi ve sevgiden uzak kaldığında psikolojik travmalar yaşamaktadır.

Anne ve babasından aşırı ilgi ve sevgi gören gelinler, evlendikten sonra eşinin anne ve babasından da kendi anne babasının davranışlarını beklemekte, beklentileri karşılanmadığında hayal kırıklığı yaşamakta ve eşiyile bu sebepten tartışabilmektedir.

“Evet kesinlikle. Anne ne yaparsa yapsın haklıdır. Ona öf bile denmemeli, annemdir ne yapayım der. Ona karşı çıkmaz, ne dese kabul eder. Annesinin hatasını kabul etmez. Anneye aşırı bağlı bir insan. Allah’tan annesi burada değil” (MB, 42, K).

“Evet, birlikte yaşıyorduk eşimin ailesiyle. Tabi ki bağlıydı. Evde onların sözü geçiyordu. Söz, hüküm onlarındı. Bizim evimiz yoktu mağdurduk. Eşimin ve benim bağlılığım buradan geliyordu. Maddi durumumuz ayrı bir ev almamıza yetecek gibi değildi” (ZT, 56, K).

Bazı katılımcılar eşinin kendisine asla inanmadığını, annesinin söylediklerine koşulsuz şartsız inandığını ve hatta bu nedenle eşi tarafından dayak yediğini belirtmiştir:

“Evet, alakası var. Bir örnek vereyim. Ev taşıdığımızda kaynanam evi dizene kadar çocuğu komşulara götür dedi. Götürdüm komşular kabul etmedi. Eşim akşam eve gelince neden komşulara götürdün çocuğu dedi bende annen söyledi dedim. Kayınvalidem gelin yalan söylüyor ben demedim deyince eşim ona inandı ve beni dövdü. Benim dediklerime inanmazdı sadece annesine inanırdı” (ŞG, 39, K).

Oğlunu evlendiren bazı ebeveynler evlendikten sonra da çocuklarıyla aynı düzeyde ve yoğunlukta görüşmeyi arzulamakta, çocuğunun evlendiğini ve kendi yeni ailesini kurduğunu kabul edememektedir. Bu durumda çifti zor günler beklemektedir. Çünkü yeni ailesini kuran çift yeni ayrı bir yaşamı arzulamakta ve bu yaşam üzerinde kendi kararlarıyla hareket etmeyi istemektedir. Ebeveynlerin bu tavrı onların böyle bir hayata kavuşmasında engel yaratmaktadır. Hal böyle olunca ebeveynlerle, eve sonradan gelen gelin ve damatlar arasında çatışma ve yanlış anlaşılmalara kaçınılmaz olmaktadır.

“Evet, eşim onlara bağlıydı. Ben onlardan ayrı yaşamam diyordu. Onlara karşı gelmezdi, beni savunmazdı. İki yıl oldu evimizi ayırdık bizi etkilemesine izin vermiyoruz” (AE, 27, K).

Yukarıdaki anlatımlar incelediğimizde, katılımcıların çoğu kayınvalideleriyle yaşadıkları sorunların eşinin annesine aşırı bağlı olmasıyla ilişkilendirmiştir. Eşiyile yaşadıkları aile müdahalesinden kaynaklanan çatışmaları eşin ebeveynlerine bağlılığıyla ilişkilendirenler bu durumun nedeni olarak, kayınvalidelerinin çocuğunun evlendiğini

kabul edememesi, evlenmeden önceki hayatı devam ettirmesini beklemesi olarak belirtmiştir. Gelinler, eşlerinin annelerine bağlılığını, annelerinin sözlerini dinleme yönünde baskı kurmaları, ne derse annem haklıdır düşüncesini dayatmaları, annesinin sözüne daha çok inanması, sürekli annesini ziyaret etme isteğiyle gibi davranış ve tutumlarıyla ilişkilendirmektedir.

Bazı katılımcılar kayınvalideleriyle yaşadıkları sorunları eşinin annesine aşırı bağlı olmasına bağlamamıştır. Aşağıda bu yönde görüş belirten bazı katılımcıların anlatımlarına yer verilmiştir:

“Hayır, eşim annesine bağlı bir insandır ona hiç dayanamaz. Ancak kayınvalidemle ilgili yaşanan problemlerin eşimin annesine bağlı olmasıyla ilgili olduğunu düşünmüyorum” (GB, 32, K).

“Hayır, eşim annesine aşırı bağlı değildir” (AK, 34, K).

“Hayır, aksine eşim annesine hiç bağlı biri değil. Eşim uzun zaman dışarıda okumuş Diyarbakır’da kalmış. O süre içinde arada çamaşırlarını yıkatmak için eve geldiğini söylemişti. Yani ihtiyaçlar doğrultusunda görüşüyorlarmış dediğine göre. Uzakta olduklarından çok bağlı değillermiş. Ta ki biz Elazığ’ a taşınana kadar. Buraya taşınınca eşimle daha bir bağlı oldular. Ama bence problem yaşamamızın temel nedeni, eşimin annesine aşırı bağlı olması değil” (NC, 40, K).

“Hayır, çok bağlı değil. İki tarafı da idare etmeye çalışıyordun” (MÇ, 47, K).

Bir katılımcı ilk zamanlarda anneye aşırı bağlılıkla ilgili sorunlarla sıkça karşılaştığını ancak evliliğin ilerleyen yıllarında bu sorunun daha az yaşadığını belirtmiştir:

“Hayır, şu an değil. Evlenmeden önce onun dediklerini hep yaparmış. İlk zamanlar bunun sıkıntısını çok yaşadım. Şimdi de sözünü dinletmeye çalışıyorum ama nafîle” (RC, 45, K).

Evliliklerde ailelere aşırı bağlılık sadece damatlarda değil gelinlerde de olabilmektedir. Damatların bu konudaki görüşlerini incelemek için” (Eğer varsa)Kayınvalidenizle yaşadığınız sorunların nedeni, eşinizin annesine aşırı bağlı bir kişiliğinin olmasıyla ilgisi var mıdır? Açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir.

“Çok bağılıdır. Zaten eşim yetim büyümüş. Annesine bağlı olduğundan onun sözünü dinler. Ancak her konuda değil. Benim anneme göre kayınvalidem daha az müdahale eder. Eşim genelde anneye çok bağılıdır. Zaten kayınvalidemle birlikte oturuyoruz” (MB, 46, E).

“Evet, tabi ki annesine bağılıydı. Annesinin sözünden çıkmazdı. Zaten karşıda oturuyorduk. Söylediklerini aynen yerine getirmeye çalışıyordu. Yani bağılılıkla ilgisi var. Babası hayatta yoktu. Bir tek annesi vardı o yüzden kırmamaya çalışırdı” (MT, 60, E).

Geleneksel aile yapısında baba evde otoritenin merkezidir. Karar alma gücüne sahiptir. Cinsiyetle birlikte yaş da bir statü göstergesidir. Bu yapılarda genç kadınların, özellikle gelin olarak eve sonradan gelen kadının statüsü oldukça düşüktür. Gelin eşinin anne ve babasına sürekli hizmet etmekle meşguldür. Sıkı bir kontrol altındadır ve bu kontrol gelinin yaşı ilerledikçe azalmaktadır. Genç kadın cinsel bir nesne olarak görülmekte ve bu durum kadının yaşı ilerledikçe değişmektedir. Kadın ilerleyen yaşlarda daha rahat ortamlara girebilmekte, kadının sözüne verilen değer artmaktadır. Bu yapılarda erkek ister genç ister yaşlı olsun kadından üstün görülür. Kadının bir erkek evlat dünyaya getirdiğinde aile ve akrabalar içerisinde statüsü yükselir. Bir annenin, hayırlı bir erkek evlada sahip olduğunda ancak kimseye muhtaç olmayacağı düşünülür. Kızlar içinse tam tersi durum söz konusudur. Kızlar tam aileye faydalı olmaya başlayacağı dönemde evlilikle evden ayrılır. Ailede değerli ve aileye yararlı erkek çocukla annesi arasında sevgi ve şefkate dayalı, samimi bir ilişki, babayla ise ciddiyete dayalı bir ilişki mevcuttur. Anneyle oğlu arasındaki ilişki, eşler arasındaki ilişkiden daha güçlü bir yapıya sahiptir. Kadın için önemli olan oğluya olan bağı iken, erkek için babası, erkek kardeşleri ve erkek akrabaları ile bağları daha önemlidir. Bu durum kadını düşük statüsünün bir göstergesi olmaktadır. Psikodinamik çerçeveden bakıldığında, annenin oğluna olan bu düşkünlüğünün, aralarındaki ilişkiyi bağımlılık şekline sokacağı ve bunun Oedipal ilişki yaratacağı düşünülebilir (Kağıtçıbaşı, 1981: 38-39).

“Evet, kesinlikle var. Evlendikten sonra eşimin annesine olan bağımlılığı devam ettiği için bu hale geldik. Eşim annesi ne dese onu yapar sözünden çıkmaz” (ZA, 38, E).

“Genellikle haklı olan tarafı bulmaya çalışır. Ama ailesi ağır basar. Gerekirse beni kırar söz söyler onların yanında. Ama asla ailesini hele de

annesini atmaz. Onların tarafını tutar. Büyük oldukları için böyle yaptığını düşünüyorum” (NV, 39, E).

“Evet, aşırı sevgi, bağlılık. Evlilikten sonra eşim sınır koymadı, ailesine daha fazla bağlandı. Ailesi ne dediyse yaptı. Evliliğimizi hep annesi ve kız kardeşleri sürdürdü” (CO, 35, E).

“Evet kesinlikle. Evlendikten sonra, evlenmeden önceki tavrını devam ettirdi. Evliliğimizin her aşamasını annesinin onayına göre gerçekleştiriyoruz. Bir türlü artık evli olduğunu anlayamıyor. Anne babalarımızı hepimiz severiz bağlıyızdır ama bu farklı bir şey” (ÖA, 38, E).

Eşinin annesine aşırı bağlı olmadığını ancak söylediklerini uygulamaya çalıştığını belirten bir katılımcı bulunmaktadır:

“Aşırı bağlılık yok ama annesinin söylediklerini uygulamaya çalışır. O kızım bunu yapma dediğinde asla yapmaz. Annesini dinler yani. Zaman gelir onu dinler beni dinlemez” (MK, 30, E).

Damatların çoğu tıpkı gelinler gibi eşleriyle yaşadıkları çatışmaların bir nedeni olarak eşinin annesine aşırı bağlı olmasıyla ilişkilendirmiştir. Evet cevabını veren katılımcılar çoğunlukta olmakla birlikte, bazı katılımcıların eşiyle yaşadığı problemleri, eşinin annesine bağlı olmasıyla ilişkilendirmediğini görebiliriz.

“Hayır, bence alakası yok” (SP, 34, E).

“Hayır, eşim annesine bağlıydı. Ancak annesine bağlı olduğu için bu sorunları yaşıyorduk diyemem “ (BA, 42, E).

“Hayır, sorunlarımız olabilmekte tabi ki ama çok fazla değil. Sorun yaşamamızın nedenin eşimin annesine fazla bağlı olmasından değil diye düşünüyorum. Etkisinde kalıyor annesinin” (MP, 27, E).

Kayınvalidelerin evli çocuklarına aşırı bağlı olup olmadıkları konusundaki düşüncelerini öğrenmek için onlara” *Oğlunuza aşırı bağlı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Oğlunuzun size aşırı bağlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse bu durumun oğlunuzun evlilik hayatında eşiyle bir problem durumu yarattığını söyleyebilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir:

“Bekarken bağlılık daha fazlaydı. Evlenince eşiyle çocuklarıyla daha fazla birlikte. Biz sınırlı sürede görüşüyoruz ister istemez bağlılığımız azaldı. Oğlum benimle ilgilendiğinde gelinim sert tepki vermedi. Problem yaratmadı, ben görmedim en azından” (BK, 58, K).

Bazı kayınvalideler oğluyla telefonda uzun süre görüşmesinin, gelini tarafından problem haline getirildiğini düşünmektedir:

“İkimizde birbirimize çok bağlıyız. Şimdiye kadar bununla ilgili bir problem yaşamadık. Zaten uzaktalar ve görüntülü konuşuyoruz. Oğlumun eşi bunu problem ediyor, birkaç defa bunu hissettim. Çünkü her gün en az yarım saat görüntülü konuşuyoruz evdeyken” (FE, 61, K).

Bazı kayınvalideler oğluyla birbirlerine bağlı olmalarının gelini tarafından problem haline getirilip getirilmediği konusunda emin değildir. Bu konuda gelinin oğlundan çekindiğini, böyle bir şeye cesaret edemediğini belirtmiştir:

“Evet, o da bana düşkün bende ona düşkünüm. Sorun oluyor mu aralarında bilmiyorum. Ama tahmin ediyorum ki oğlum buna müsaade etmiyor. Oğlum bize harcama yapar bizi düşünür. Gelin karışmıyor korkuyor karışmaya” (GS, 64, K).

Kayınvalidelere ” *Kızınıza aşırı bağlı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Kızınızın size aşırı bağımlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse bu durumun kızınızın evlilik hayatında eşiyle bir problem durumu yarattığını söyleyebilir misiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin bu konudaki bazı anlatımları şu şekildedir:

“Çocuklarıma aşırı düşkünüm. Onlar için yaşıyorum. Eşimi genç yaşta kaybettim. Dört çocuğum vardı onları okuttum, iş sahibi ettim, kimseye muhtaç etmedim. Kızımı üzerese damatla arayı bozarım. Kızım beni dinler. Ben iyi yönlendiriyorum eşi de bunu biliyor. Ateşi söndürmeye çalışıyorum büyütmeye değil” (ZG, 50, K).

Bazı kayınvalideler kızıyla görüştüğü zaman damadının huzursuz olduğunu, kızının kimseyle görüşmesini istemediğini, ancak kızıyla olan bağlılığının sorun olmadığını düşünmektedir:

“Kızıma aşırı bağlıyım. Zaten iki kızımınla görüşebiliyorum. Kızım beni her gün arar. Damadım karışmaz ama kayınvalidesi kızımın benimle konuşmasını görünce huzursuzluk yaratır. Hiç kimseyle görüşmesini istemiyorlar. Kızımın benimle ilgili bağlılığıyla problem yaşadığını düşünmüyorum” (Zİ, 50, K).

Bir kayınvalide kızının evlendikten sonra sık sık kendisine gelmek istediğini, bu konuda kızını uyardığını belirtmiştir:

“Evet bağılıyız. Onu görmeyi zaman geçirmeyi çok istiyorum. Ama evliliği için evinde daha fazla vakit geçirmelidir. Kızımı uyardığım için kendini frenliyor. Bende yerimi biliyorum sorun olmuyor” (EÇ, 55, K).

Kayınvalidelerin tamamına yakını çocuğuna bağlı olduğunu, fakat bu bağlılığın sorun yaratacak düzeyde olmadığını, çocuklarını olumlu yönlendirdiklerini belirtmektedirler.

Kayınbabaların ”*Oğlunuza aşırı bağlı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Oğlunuzun size aşırı bağlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse bu durumun oğlunuzun evlilik hayatında eşyle bir problem durumu yarattığını söyleyebilir misiniz?*” sorusu yönelik cevaplarına aşağıda yer verilmektedir:

“Evet bağılıyım. Problem yaratmadığını düşünüyorum” (EÖ, 73, E).

“Oğlum bana bağılıdır. Beni arkadaşı gibi görür. Tüm her şeyini bana söyler. Bu durum bazen gelinimin hoşuna girmiyor fark edebiliyorum” (MA, 68, E).

“Bağılıyım oğluma. Onu haftada en az bir kez görmek isteriz. Evin tek oğlu. Onu da torunumu da görmek bizi çok mutlu ediyor. Bu bağılılığımızı sevgimizi gelin kaldıramadı. Bence bunu fazlasıyla problem ediyor. Gelin, oğlan evden çıkmasın dizinin dibinden ayrılmasını istiyor. Paylaşamıyor” (SS, 58, E).

Yine kayınbabalara *“Kızınıza aşırı bağlı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Kızınızın size aşırı bağımlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse bu durumun kızınızın evlilik hayatında eşyle bir problem durumu yarattığını söyleyebilir misiniz?”* sorusu yöneltmiştir:

“Kızıma evlenmeden önce aşırı bağılıyım. Evden gittiğinde ev boşaldı. Son evladım. O evlendiğinde ilk zamanlar fazla arar sorardık. Ama zaman geçince çocukları olunca eski sıklıkla gidip gelemiyor ister istemez bağılık azalıyor. Ama onu hep özliyorum hep görüşmek istiyorum” (MS, 64, E).

“Kızıma aşırı bağılıyım ama sıkıntı yaratmıyor “ (TD, 56, E).

“Hayır, evlenip yuva kurup bizi torun sahibi yapsa da o bizim hayatımızın bir parçasıydı. Çok şükür fazla ufak olmadıkları için bu bağımlılığı çok da bilmiyoruz, hissetmiyoruz” (MA, 78, E).

Kayınbabalar çocuklarına bağlı olduklarını ve onları hep görmek istediklerini belirtmiştir. Kız babaları evlendikten sonra bu bağılılığın azaldığını ve damatlarıyla bu

sebepten sorun yaşamadıklarını belirtirken, oğlan babaları çocuklarına karşı bağılıklarının gelinleri tarafından problem haline getirildiğini düşünmektedir.

3.4.3. Karar Alma Sürecinde Aile Baskısı

Eş seçimi insan hayatının en önemli kararlarından birini oluşturmaktadır. Geleneksel aile yapısında bireyler evleneceği kişiyi seçerken aile bireylerinin değerlendirmelerini göz önüne almaktadır.

Araştırmalara göre evli bireylerin %30'unun eşiyle ailesinin kararı, görücü usulüyle evlendiği, % 30'unun kendi kararıyla görücü usulüyle, % 28'inin ise ailesinin onayını alarak kendi seçimiyle evlenmektedir. Eşiyle kaçarak evlenenler % 6'lık kısmı oluşturmaktadır. Kentte yaşayanlar % 35'lik oranla kendi seçimiyle ailesinin onayını alarak evlilik gerçekleştirirken bu oran kırdı %24'e düşmektedir(T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Aştırmalar Genel Müdürlüğü, 2006;146).Bu oranla kırdı ailelerin eş seçiminde daha etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Evli bireyler evlilik akdi gerçekleştikten sonra birbirlerinden sorumludurlar ve karar alırken eşler birbirlerine danışmalı, ortak bir görüşte birleşmelidirler. Nitekim bazen bu durum olması gerekenin dışında seyredebilmektedir. Eşlerin aralarında istişare ederek alması gereken kararlarda bazen eşlerin ebeveynleri, kardeşleri, akrabaları etkili olmaktadır. Özellikle ebeveynler kararlarının uygulanması noktasında dirayet göstermekte, evliliği tehlikeye düşüren davranışlarda bulunmaktadır.

Eşlerin karar almaları sürecinde ailelerince gördükleri müdahaleleri incelemek maksadıyla gelin ve damat katılımcılara sorular yöneltilmiştir. Gelinlerin "*Aile içi karar alma sürecinde, eşiniz genelde anne babasına danışır mı? Siz bu danışma durumunu nasıl görürsünüz?*" sorusuna yönelik bazı anlatımları aşağı alınmıştır:

"Hayır danışmaz. Danışırsa bizi uçuruma götürür. Çünkü ailesi bizim daha iyi bir hayat yaşamamız için bize destekte bulunmuyor. Daha önce defalarca bu duruma şahit olduk. Onlara eksik bilgi veriyoruz, ya da doğruyu söylemiyoruz. Daha önce pişman olduğumuz için böyle davranıyoruz" (RA, 40, K).

"Bilgi verir ancak danışmaz. Çünkü biz bu konuda tartışırız. Zaten ben onlarla görüşmüyorum. Hiç böyle bir cümle kurmadı" (MB, 42, K).

“Hayır genelde. Maddi yönden danışır bazen o da mecbur kalınca. Genelde evde kararları ben veririm “(MÇ, 47, K).

“Hayır sormaz, danışmaz. Kendisi karar veriyor sonra da uyguluyor. Bana da sormaz zaten. Kendi karar verir. Bu nedenle eşime kızarım bana da sor derim” (AE, 27, K).

“Hayır danışmaz. Danışsa da bir şeyi kafaya takarsa kendi bildiğini yapar bana bile danışmaz” (GB, 32, K).

“Genelde eşim babasına sorardı. Bizim kararımız diye bir şey yoktu. Eşimin ailesi karar verirdi, biz sadece kabul etmek zorunda kalırdık” (ZT, 56, K).

Bazı gelinler eşlerinin karar alma sürecinde ailelerinin etkisinde kaldığını ve mutlaka ailelerine danıştıklarını belirtmiştir:

“Evet. Önce anneye, sonra babaya, en son bana sorar. Eşim benim çok fazla karşı çıktığım bir şeyi yapmıyor” (AT, 27, K).

Karar alma sürecinde anne babalarının etkisinde kalan eşlerin bu davranışları çoğu zaman evlilikte problem olmaktadır. Özellikle alınan karardan eşler olumsuz etkilendiğinde diğer eş, karar alma sürecinde ailesinin etkisinde kaldığı için eşini suçlamaktadır. Konuyla ilgili görüş belirten bir katılımcının anlatımı aşağı alınmıştır:

“Evet, aile için önemli konularda babasına ve annesine sorar gönülleri olsun diye. Ama onların dediklerini de yapınca pişman oluyoruz, yanlış yapıyoruz. Bunun örnekleri çoktur. Ben bunu eşimle problem haline getirdim. Eşim onların kararlarına çok bağlıydı. Şimdi daha az bağlı. Bu durum daha yeni düzeldi” (NC, 40, K).

Katılımcılardan biri eşinin ailesinin istediğine karşı karar alma konusunda ısrar ettiğinde dayak bile yediğini belirtmiştir:

“Evet gördüm. Annesine karşı geldiğim bir zamanda ve annesi dolduruşa getirdiğinde eşimden fiziksel şiddet birkaç kez gördüm” (RC, 45, K).

“Evet, zaten her şeye ailesi karar verirdi. Asla bana sormazlardı. Benim haberim olmadan toplanıp karar verirler. Bana sadece yapmam gerekeni emrederlerdi” (ŞG, 39, K).

Katılımcıların çoğu aile içi karar alma sürecinde eşlerinin genellikle anne babasına danışmadığını düşünürken, bazı katılımcılar karar alma sürecinde eşinin aile bireylerine danıştığını belirtmektedir. Eşinin karar alırken ailesinin etkisinde kaldığını belirten katılımcılar genellikle bu durumdan rahatsızlık duymakta ve evliliklerinde

kararları eşiyle birlikte vermek istemektedir. Eşlerinin karar alırken ailesinin etkisinde kalmadığı yönünde görüş belirten gelinlerin çoğu eşiyle ortak karar almadıklarını, eşinin kendi isteğine göre karar verdiğini düşünmektedir. Yine gelinler içerisinde eşlerinin karar alırken ailelerini dinlediğinde olumsuz sonuçlar aldığını ifade edenler de olmuştur. Gelinlerin anlatımlarına genel olarak baktığımızda karar alma sürecinde eşlerinin aile bireylerinin etkisinde kalmasını istemediklerini, ailelerin müdahalelerini uygun bulmadıklarını ve eşiyle ortak karar alma yönünde istekli olduklarını söyleyebiliriz.

Aynı soru Damatlara da yöneltilmiştir. Damatların konuyla ilgili anlatımları aşağıda yer almaktadır:

“Muhakkak bir istişare ederdi. Anne biz bu işi böyle yapacağız derdi. İkimiz birlikte karar alamadık, kayınvalidemin dediğini yaptık. Karar onun kararıydı” (MT, 60, E).

“Evet danışır. Ben bu durumu konusuna göre desteklerim. Mesela ev alınacaksa danışılabilir yardım etmeleri için bu durumda olumlu bakarım. Yani yerine göre. Ama evlilik meselelerine karıştıklarında sinirleniyorum” (MK, 30, E).

“Hemen her şeyi danışır. Ben asla kabul etmiyorum. Bu durumla ilgili şikayetlerimi iletsem de karşılık bulmuyor. Kavga edip duruyoruz. Ben eşimin bu davranışlarını bencilce buluyorum. Olgunlaşmadığını düşünüyorum” (ÖA, 38, E).

“Kendi annesi, babası, abisinin kızı, ablaları herkese danışır bana son kararı söyler. Bu konuda hep tartışırız. Bu durumda sinirleniyorum. Kendisiyle kavga ediyoruz. Aramız açılıyor, doğru değil böyle yapması” (CO, 35, E).

“İhtiyaç duyduğunda danışıyor. Danışmaya danışsın da ikimizin ortak kararı son karar olsun. Onların dediği değil” (ZA, 38, E).

Damat katılımcıların tamamı evliliklerinde karar alma sürecinde eşlerinin ailelerine danıştığını belirtmiştir. Yine damatların yarısı bu durumun evliliklerini olumsuz etkilediğini belirtirken diğer yarısı eşinin karar alma sürecinde ailesine danışması konusunda herhangi bir rahatsızlık duymamaktadır. Damatların hepsi evlilikte kararların eşler arasında istişare edilerek alınması gerektiğini düşünmektedir.

Damatların diğer yarısı karar alma sürecinde ailelerin düşüncelerine önem verdiklerini ve bu durumun eşiyle aralarında problem yaratacak duruma gelmediğini,

son kararı eşiyle birlikte aldığını, bu nedenle sorun olmadığını belirtmiştir. Bu konuda görüş bildiren bazı damatların görüşleri aşağıya alınmıştır:

“Biz herkesten görüş alır sonunda eşimle hangisi daha uygun olur diye istişare edip her zaman en iyi olanı yapmaya çalışırız” (SP, 34, E).

“Anne babama danıştığım şeyler oluyor. Bazen onların tecrübelerine ihtiyaç duyuyoruz. Eşimde olumlu karşılıyor çünkü son kararı biz veriyoruz” (NV, 39, E).

“Genelde bana danışır. Ancak geçmişte babasına ve ağabeylerine de danıştığı olmuştur. Ben danışmasını normal karşılıyorum. Ancak bize zarar verecek şekilde bir karar alırlarsa buna izin vermem” (BA, 42, E).

“Danışır, fikrini alır. Ama son kararını kendi verir. Uygulamayı kendi başlatır” (MB, 46, E).

“Gerekli gördüğü konularda danışır tabi. Anne babası bizim için en yüksek yararı gözetir, tecrübelerini aktarır. Şimdilik bir sorun yok danışabilir” (MP, 27, E).

Kayınvalidelerin *“Gelininiz ve oğlunuz herhangi bir konuda karar alırken size danışırlar mı? Danışmalarını ister misiniz?”* sorusuna ilişkin cevaplarından bazıları aşağıya alınmıştır:

“Hayır, bana danışmazlar. Kendileri seçer, alırlar her şeyi. Ben görünce hayırlı olsun derim. Bana danışmalarını isterim he anne gibi. Ama bana çok ters kararlar almadılar. Bu nedenle bu konuyu çok problem etmedim. Ama akla mantığa sığmayan kararlar alırsa sorun ederim” (BK, 58, K).

“Danışmazlar. Danışmalarını da istemem. Yarın öbür gün beni ortaya atar, kavga ederler neyime lazım. Zaten hep kavga ediyorlar. Bir de bu sebepten kavga etsinler istemem” (FE, 61, K).

“Hayır danışmazlar. Oğlum bir karar aldıktan sonra söyler ama iş işten geçtikten sonra. Gelinim hep gizli tutar, aldığı şeyleri bile söylemez. Olur ya istemediği bir şey söylerim diye. Bir anne olarak danışmalarını çok isterim. Maddi manevi yardımcı olmak isterim onlara. Beni de saysınlar, görüşlerime kıymet versinler isterim ama danışmazlar” (GS, 64, K).

Kayınvalidelerin “*Damadınız ve kızınız herhangi bir konuda karar alırken size danışır mı? Danışmalarını ister misiniz?*” sorusuna verilen yanıtların bazıları aşağıya alınmıştır:

“*Danışmazlar. Ama kızım anne bunu alacağım dediğinde veya bir konuda soru sorduğunda bende cevap veririm. Sen bilirsin kocanla konuş onunla karar ver derim. Danışmalarını isterim ama sonra kötü olunca suç bana kalır diye düşünürüm*” (ZG, 50, K).

“*Bana danışır bazen. Bazı şeylerde danışmalarını isterim. Çünkü tecrübelerimden faydalanmalarını isterim. Beni götürürler alışverişe fikrimi alırlar hoşuma gider*” (Zİ, 50, K).

“*Karar alırken benden fikir alırlar. Aile içindeki sorunlarına çok müdahil olmak istemem*” (EÇ, 55, K).

Kayınvalidelerin çoğu çocuklarının herhangi bir karar alma sürecinde, tecrübelerinden faydalanmak niyetiyle kendilerine danışmalarını istediklerini belirtirken kayınvalidelerin çoğu gelin ve damatlarının kendilerine danışmadığını ifade etmektedir.

Yapılan bir araştırma sonuçlarına göre çocukların kendi ayakları üzerinde durabilecek şekilde yetiştirilmesi % 91 oranında benimsenmektedir. Yine benzer şekilde katılımcıların % 87,7 ‘si bireyler evleneceği kişiyi kendi seçmelidir görüşündedir. Sonuçlara göre ister kız ister erkek olsun çocuklar 18 yaşına geldiğinde kendi kararlarını alabilecek duruma gelmiştir görüşü genel olarak kabul edilmektedir ancak çocukların gelecek beklentilerinde ailelerin etkin bir rol almak istediği görülmektedir (T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010;302).

Kayınbabalara, karar almada etkisini incelemek için ” *Gelininiz ve oğlunuz herhangi bir konuda karar alırken size danışır mı? Danışmalarını ister misiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Kayınbabaların çoğu evlendikten sonra çocuklarının karar alırken kendisine danışmadığını ifade etmiştir. Kayınbabaların konuyla ilgili anlatımları aşağıya alınmıştır:

“*Hayır danışmazlar. Sonradan öğrenirim. Danışmalarını da istemem*” (EÖ, 73, E).

“*Bana danışmazlar genelde. Oğlum annesine ve babasına bir şey danıştığında gelinim buna iyi bakmaz. Bizim, oğlumuzu geline karşı doldurduğumuzu düşünür. Araları iyi olsun diye bize danışmazlar*” (SS, 58, E).

“Evet danışirlar. Gelin pek danışmaz ancak oğlum danışır. Çünkü zor durumda kaldığında yardım isteyeceği ilk kişi benim. Danışmalarını da isterim çünkü yaş itibariyle onlardan daha tecrübeliyim” (MA, 68, E).

Kayınbabaların ” *Damadınız ve kızınız herhangi bir konuda karar alırken size danışirlar mı? Danışmalarını ister misiniz?*” sorusuna yönelik bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır danışmazlar. Kızım severek evlendi. En baştan zaten iş bana kalmamıştı. Formalite icabı bana soruldu, isteme oldu. Zaten annesiyle birlikte karar vermişlerdi. Bize de hayırlı olsun demek kaldı. Önemli konularda bilgilerimizden istifade etsinler, danışınlar isterim “ (MS, 64, E).

“Hayır. Kendi annesine babasına sorar mı bilmiyorum. Biz genelde kararlarını sonradan duyarız, sormazlar. Kızım bazen eşimin fikrini alır evine bir şeyler alırken ama bana sormuyorlar” (TD, 56, E).

“Evet danışirlar ama her şeyi değil. Büyükleri olarak bizleri dinlerler ve bu karşılıklı görüşler neticesinde adım atarlar. Örneğin geçende artık kira ödemek istemediklerini ve ev almayı düşündüklerini söylediler. Bende bu konuda neler yapılabileceği, nereden destek alabileceğimizi belirttim onlara bu konuda yardımcı olmaya çalıştım. Danışmalarını isterim tabi ki. Çünkü bizler yaş itibariyle de görmüş geçirmiş insanlarız, tecrübelerimizden faydalanınlar isterim “ (MA, 78, E).

Kayınbabaların çoğu çocuklarının karar verirken kendilerine pek danışmadıklarını, ancak kendilerinin tecrübe ve bilgilerinden yararlanmalarını istediklerini belirtmişlerdir. Hem kayınvalideler hem de kayınbabalar karar almada çocuklarının kendilerine danışmalarını, tecrübelerinden faydalanmalarını istemekte, ancak çoğu, çocuklarının evlendikten sonra karar alırken kendilerine danışmadıklarını belirtmektedirler. Gelinlerin 5’i, damatların ise yarısı karar almada aile müdahalelerinin olduğunu dile getirmektedirler. Araştırmada gelinlerin büyük bir kısmı ve damatların yarısı karar almada ailelerin müdahalesinin söz konusu olduğunu ve bu durumun rahatsızlık verdiğini belirtirken, kayınvalide ve kayınbabaların çoğu çocuklarının evlendikten sonraki süreçlerde karar alırken kendilerine danışmalarını istediklerini ancak evlendikten sonra çocuklarının çoğunlukla kendilerine danışmadıklarını düşünmektedir.

3.4.4. Taraf Tutma Problemi

3.4.4.1.Eşin Taraf Tutması

Her birey bir ailede dünyaya gelir ve bu ailenin örf, adet, gelenek ve görenek, kültürünü benimser. İnsanlar nerede doğacağını, hangi soyadını taşıyacağını, hangi ailenin ferdi olacağını seçemez. Bireyler ister doğru ister yanlış olsun kendi aile bireyelerine yönelik olumsuz eleştirileri duyduklarında genellikle tahammül edememektedir. Bu durum özellikle eşler arasında çokça tartışma yaratan bir alanı oluşturmaktadır. Bireyler evlenirken birbirlerinin aileleriyle de bir hayat geçirmeye evet demektedir. Ancak birçok kişi ailelerinin yaptığı hatalı durumlardan eşlerini sorumlu tutmaktadır. Çiftin birbirlerinin ailelerine yönelik olumsuz sözleri karşılıklı bir savunma mekanizması yaratmaktadır. Konuyu daha iyi irdelemek için gelinlere “*Aile bireyelerine yönelik bir tartışmada eşiniz kimin tarafını tutar? Niçin?*” sorusu yöneltilmiştir:

“Taraf tutmaz. Kavga esnasında anneme kötü davranma der. Sonuçta kayınvalidemle barışacağımı biliyor. Arada kalmamak için taraf tutmuyor, bazen de gülüyor” (AT, 27, K).

“Beni genelde hiç tutmaz. Hep sus der. Beni odamızda yatıştırmaya çalışır, bana hep sabret sus der. Ben de bu duruma çok sinirlenirim. Eşim annesini tutardı. İşine böylesi geldiği için tuttuğunu düşünüyorum. Bir de ekonomik kaygılar nedeniyle annesini tutuyor olabilir “ (AE, 27, K).

Geleneksel aile yapısında anne babalar ne derse desin haklıdır ve diğerlerinin ona uyum sağlaması gereklidir anlayışı hakimdir. Aksi bir davranış anne baba tarafından saygısızlık olarak algılandığı için erkek eş herhangi bir tartışmada anne babasının tarafını tutmaktadır. Bu konuyla ilgili bir katılımcının düşünceleri şu şekildedir:

“Tartışma sansım olmazdı zaten köle gibiydim ne derlerse onu yapmak zorundaydım. Herhangi bir konu olursa da mutlaka eşim ailesini haklı çıkarırdı. Eşim benim mağdur, masum ve haklı olduğumu bilirdi ama hep onlara haklı derdi. Ailem kafanı da kırsa sesini çıkarmaya hakkın yok, sen beslemesin, hizmetçisin, senin fikir bildirme hakkın yok derdi” (ŞG, 39, K)

Evliliklerinde aile müdahaleleriyle ilgili sorunların karmaşık ve çözümsüz kalmasının en önemli nedenlerinden biri, eşlerden birinin bu duruma duyarsız kalmasıdır. Bu tavır eşler arasındaki aile müdahalesinden beslenen tartışmaları iyice

alevlendirmektedir. Bazı gelinler eşinin annesini tuttuğunu ve bu durumdan rahatsız olduğunu ifade etmiştir:

“Eşim tamamen dilsiz, sağırı oynar. Sessiz kalır. Annem der durur. Eşim bana beni desteklediğini söylüyor. Ancak ben birebir hiç beni desteklediğini görmemişim “ (MB, 42, K).

Çoğu erkek annesiyle eşi arasında çatışmalar yaşandığında arada kalmaktadır. Çalışmada gelinlerin büyük bir kısmı eşinin annesiyle herhangi bir tartışma yaşandığında, eşinin haklı olandan yana taraf tuttuğunu düşünmektedir:

“Eşim haksız kimse ona karşı çıkardı. Herkesi dinlerdi. Dengeli davranmaya çalışırdı. Annesinin haksız olduğu zamanlarda eşim onu yapma, yanlış düşünüyorsun anne deyip beni tuttuğu çok olmuştur” (ZT, 56, K).

“Kayınvalidemle ya da ailede şu an hiç kimseyle tartışmıyoruz. Geçmişte eşim kim haklıysa onu tutardı. Dürüst bir insandır eşim” (AK, 34, K).

“Her iki tarafı da tutmaz kavganın daha kötü bir hale gelmemesi için” (RC, 45, K).

“Eşim hiç taraf tutmadı, kim haklıysa onu savundu. Dürüst ve hakkaniyetli olduğu için böyle davranıyor” (NC, 40, K).

Bazı katılımcılar ise herhangi bir tartışmada eşinin kendisini tuttuğunu, eşinin böyle bir tavır sergilememesi durumunda aralarında problemlerin yaşanacağını belirtmektedir.

“Eşim genelde benim tarafımı tuttu, haklı olduğum için. Zaten eğer tutmasaydı şimdi birlikte olmazdık” (RA, 40, K).

“Eşim benim tarafımı tutar. Onlarla birlikteyken beni tutar ama eve geldiğimizde onlarda haklıydı der, beni uyarır, onları savunur. Beni tutar çünkü sırtımın yere gelmesini istemez. Beni tanır eşim, neyi yapıp neyi yapmayacağını iyi bilir. Beni tutmasının başka nedenleri de var. Eşim benim böyle bir şeyi affetmeyeceğimi bilir. Ama ailesi nasıl olsa affediyor. Evliliğimizde sorunlar azalsın diye de tuttuğunu düşünüyorum” (GB, 32, K).

“Onların yanında beni tutardı. Beni ezmezdi. Bunu evliliğimizin huzuru ve kavga etmemek için yaptığını düşünüyorum” (MÇ, 47, K).

Katılımcılardan bazıları herhangi bir tartışma yaşandığında eşinin kendisini tutacağını belirtirken, çoğu katılımcı eşinin genellikle tarafsız kaldığını haklı kim ise

onun yanında durduğunu düşünmektedir. Bazı katılımcılar eşinin kesinlikle kendi tarafında durmadığını ve eşinin kendisini diğerlerine ezdirdiğini ifade etmiştir. Kendi tarafını tutacağını söyleyen katılımcılar gerekçe olarak; eşinin kendisini haklı bulması, evliliklerinin devamı için bu konuda net olması gerektiğini düşünürken, bir katılımcı eşinin ailesiyle birlikteyken kendisini desteklediğini yalnız bırakmadığını, bununla birlikte özelde kendisini davranışları konusunda eleştirdiğini dile getirmektedir. Hayır cevabını verenler eşlerinin bunu yapma nedeni olarak ortalığı yatıştırmak, ailenin ekonomik desteğinden faydalanmak, adaletli ve dengeli olmak ile iki tarafı da kırmama düşüncesiyle böyle davrandığını öne sürmektedir. Hayır cevabını veren katılımcıların eşlerinin kendisini desteklemesini istemektedir.

Aynı soru damatlara da sorulmuştur:

“Eşim haklı olanı tutar. Kim yanlış yapıyorsa ona sert bakar. Annesi yada ben fark etmez yanlışla yanlış der” (MB, 46, E).

“Benim tarafımı tutardı. Sen kalıcısın benim için derdi. Görünüşte onun tarafında ama kalben benim tarafımdaydı. Bunu da ifade ederdi. Evliliğimizin bozulmaması için böyle yapardı” (MT, 60, E).

“Eşim önce bir şey yapmaz. Düşünür orta yolu bulmaya çalışır. Annesi haksızsa söyler ben haksızsam da bana özelde söyler, evliliğimizin seyri iyi olsun diye böyle yapar “ (MP, 27, E).

Toplumumuzda anne ve babaların yeri her zaman değerli görülmemekte ve onların duasını almak, iyi bir evlat olmak, onlara karşı gelmemek oldukça önemlidir. Çoğu erkek eşiyile, anne ve babasının davranışlarından dolayı sorun yaşasa da anne ve babasına karşı gelmemekte, onları eleştirme cesareti göstermemektedir. Çünkü böyle bir tepki hem anne baba tarafından hem de toplum tarafından hoş karşılanmaz. Geleneksel aile yapılarında anne ve baba hatalı da olsa ona karşı gelmemek düşüncesi hakimdir. Bu yüzden erkek eş anne ve babasının yanında onların tarafını tutma yoluna gitmektedir. Eşini ise özelde teselli ederek ve açıklama yaparak gönlünü almaya çalışmaktadır. Aşağıda bu duruma örnek teşkil edecek bir katılımcının anlatımına yer verilmiştir:

“Yerine göre beni yerine göre annesini tutar. Ama annesine de laf söyletmez eşim. Hatalı bile olsa hemen savunmaya geçer. Annesine kıyamadığından onun üzülmemesi için böyle yapıyor. Arkada bana da açıklama yapmaya çalışır. Annemdir ne yapalım der” (MK, 30, E).

“Eşim bazen onları tutuyor. Ben annemle eşim kavga ettiğinde ikisini de tutmuyorum “ (BA, 42, E).

“Haklılık durumuna bakar onu tutar. Bazen beni bazen annesini tutar. Adaletli bir insan olduğu için böyle davrandığını düşünüyorum” (ZA, 38, E)

Yukarıdaki anlatımlardan yola çıkarak bazı erkek eşlerin haklılık durumuna göre bazen ailelerinin bazen de eşlerinin tarafında olduklarını söyleyebiliriz.

Bazı katılımcılar eşinin ailesiyle bir tartışma yaşadığında eşinin kesinlikle kendi tarafında olmadığını belirtmiştir:

“Benden başka herkesi tutar. Nasıl olsa bana gücü yetiyor ondan” (SP, 34, E).

Eşinin kendi tarafını tutmadığını gören eş sevilmediğini, desteklenmediğini, aileden dışlandığını düşünmektedir. Aşağıda bu duruma örnek teşkil edecek bazı anlatımlara yer verilmiştir:

“Asla beni tutmaz. Haklı olsam dahi beni tutmaz. Onları benden daha fazla sevdiği için böyle yaptığını düşünüyorum” (CO, 35, E)

“Eşim beni tutmuyor. Annesini savunuyor. Sürekli geçmiş konuları açıyor. Annem haklıydı diyor. Bir gün beni desteklememiştir. Hep itti hep olumsuz şeyler söyledi” (ÖA, 38, E).

Damatların çoğu eşinin haklı olanı tuttuğunu yani bazen kendisini bazen de diğerlerini tuttuğunu, bir damat eşinin kendisini desteklediğini belirtirken, azı damatlar eşinin kendisini asla tutmadığını ifade etmektedir.

Çatışmalarla başa çıkmak için eşlerin birbirlerini eleştirme, hâkimiyet kurma, tartışmadan kaçınma, sözel saldırganlık gibi tepkiler verdikleri görülmektedir. Bu tip başa çıkma tarzları, eşlerin evlilik doyumlarının azalmasına sebep olmaktadır. Bugünü tartışırken geçmişe dönmek ve geçmişte yaşanan olumsuzlukları tekrar tartışmaya başlamak da sık yapılan bir davranıştır. Bu tavır tartışmaların büyümesine yol açmakta ve işleri daha fazla karmaşıklaştırmaktadır.

Taraf tutma konusundaki görüşlerini almak için kayınvalidelere *“Gelininizle yaşadığınız herhangi bir tartışmada oğlunuz kimin tarafını tutar? Oğlunuzun eşiyle annesi arasında kaldığını düşünüyor musunuz ? Gelininizin sizinle oğlunuz arasına girdiğini düşünüyor musunuz?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin konuyla ilgili bazı anlatımları şu şekilde olmuştur:

“Oğlum taraf tutmaz. Ortayı bulmaya, dengede durmaya çalışır. Hem eşini korur hem annesini. Bizlerle ayrı ayrı konuşup aramızı düzeltmeye çalışır, olayları daha da karışık hale getirecek şeyler yapmaz, sakin davranır. Oğlumun eşiyle annesi arasında kaldığını düşünmüyorum. Gelinimin de aramıza girmeye çalıştığını düşünmüyorum” (BK, 58, K).

“Oğlum ikimizi de tutmaz. Ne haliniz varsa görün der, kapıyı eker gider. Biz gelinle baş başa kalırız. Tartışırız, birbirimizi dinleriz, bazen kırılırız ama bytmeyiz, barışırız. Gelinimin oğlumla benim arama girdiğini düşünmüyorum” (FE, 61, K).

Bazı kayınvalideler evlenen çocuklarıyla birlikte yaşadıkları süre boyunca oğullarının kendi tarafını tuttuğunu ancak evlerini ayırdıktan sonra bu durumun değiştiğini belirtmiştir:

“ Birlikteyken oğlum hep beni tutardı. Ama şimdi pek öyle olduğunu düşünmüyorum. Oğlumu arada bırakmamak için zen gösteriyorum. Oğlumla hiç tartışmayız, kavga etmeyiz, bana kıyamaz. Çok ciddi bir olay yaşamadığımız için henüz arada kalma gibi bir durumla karşılaşmadım” (GS, 64, K).

Kayınvalidelerin ” *Damadınız yaşadığınız herhangi bir tartışmada kızınız kimin tarafını tutar? Kızınızın eşiyle ailesi arasında kaldığını düşünüyor musunuz ? Damadınızın, sizinle kızınızın arasına girdiğini düşünüyor musunuz?”* sorusuna verdiği bazı yanıtlar aşağıya alınmıştır:

“Kızım genelde beni tutar. Annem haklı der. Benim zleceğimi bilir. Bana kıymaz eşiye kıyar. Yok kızımın arada kaldığını düşünmüyorum. Damatta kızımın aramıza girmez” (ZG, 50, K).

Bazı kayınvalideler damadıyla herhangi bir tartışmada kızının kendi tarafını tuttuğunu, kendisine kıyamadığı için böyle bir seçim yaptığını belirtmektedir:

“Kızım haklı ise onu tutar. Araya girme konusunda çok sorun olmadı” (Zİ, 50, K).

“Taraf tutma diye bir şey söz konusu olmadı. Düşünmüyorum” (E, 55, K).

Kayınbabaların konuyla ilgili düşüncelerini öğrenmek için “*Gelininizle yaşadığınız herhangi bir tartışmada oğlunuz kimin tarafını tutar? Oğlunuzun eşiyle*

ailesi arasında kaldığını düşünüyor musunuz? Gelininizin sizinle oğlunuz arasına girdiğini düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir:

“Olmadı ancak beni tutmasını istemem. Evlilik birliğini bozmamak için” (EÖ, 73, E).

Bazı kayınbabalar oğlunun geliniyle sürekli tartıştığını, gelinin boşanmasını diye oğlunun onun tarafında durmaya mecbur kaldığını belirtmiştir:

“Oğlum gelini tutuyor. Öyle de olması gerekir. Yoksa aynı ev içinde birbirlerini yerler. Zaten oğlum kavgalardan usanmış. Bir de bu sebeple kavga çıkarmasın, boşanmasınlar diye oğlum eşini tutar” (EÖ, 73, E).

Evliliklerde eşler aile bireyleriyle tartışmalar yaşadığında özellikle erkek eşleriyle ailesi arasında kalmakta ve bir seçime zorlanmaktadır. Karısını seçse ailesi kırılmakta, ailesini seçse eşleriyle kavga etmektedir.

“Oğlum gelin saygısızlaşmaya başladığında susturmaya çalışır. Ama genelde susar. Zaten son noktada artık. Oğlum arada bıraktığını düşünüyorum. Gelin oğlumla görüşmemizi istemiyor. Ama oğlum buna müsaade etmiyor” (SS, 58, E).

Kayınbabalara *“Damadınızla yaşadığınız herhangi bir tartışmada kızınız kimin tarafını tutar? Kızınızın eşleriyle ailesi arasında kaldığını düşünüyor musunuz? Damadınızın sizinle kızınızın arasına girdiğini düşünüyor musunuz?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınbabaların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Kızım genelde bizi tutar. Onu böyle bir durumda bıraktığımızı fazla hatırlamıyorum. Kızımın arama girmiyor giremez de. Kızım da eşleriyle ailesi arasında kalmıyor” (MS, 64, E).

“Kızım beni tutar. Kızımı arada bırakmamaya çalışırız. Hayır, kızımın aramıza giremez” (TD, 56, E).

“Yerine ve zamanına göre değişir. Ama tabii ki damat çoğu zaman karısının tarafında olmalıdır. Birkaç defa kızım benimle kocasının sözleri arasında gidip geldi, fakat kocasını dinledi. Ben karışmadım. Eşini dinlemesi daha iyi. Daha sonra yanılrsa da bir şey demedim” (MA, 78, E).

Görüldüğü üzere kayınbabaların çoğu gelinleriyle herhangi bir tartışma yaşandığında oğullarının kendi tarafında olmadıklarını ancak damatlarıyla herhangi bir tartışmada kızlarının babalarını desteklediklerini ifade etmiştir.

3.4.4.2. Eş İle Aile Arasında Kalma

Eşlerden birisinin, ailesinin çok fazla etkisi altında kalarak ailesini tutması eşler arasında çatışma yaratan başka bir konudur. Evlilikte eşlerden biri sürekli ailesinin etkisi altında kalıp, ailesinin söylediklerini düşünmeden, sorgulamadan, kabul ediyor ve eşini haksız bulup buna göre davranıyorsa eşler arasında bu konu sorun olabilmektedir. Evlenen bireylerin evlilik içerisinde ben ve senden ziyade biz olabilmeleri gerekir. Bir karar alırken önce eşlerin birbirlerinin fikirlerini dinlemeleri ortak bir kararda buluşmaları daha sonra ailelerin fikirlerini almaları gerekir. Aksi durumda diğer eş aşağılık kompleksine girebilir, kendisini dışlanmış hissedip eşine ve ailesine öfkelenebilir. Çoğu evli gelininin aile bireyleriyle herhangi bir anlaşmazlık durumunda eşinin kendisinden yana tavır içerisinde olmasını, kendisini savunmasını istemektedir. Buna rağmen genellikle eşlerinin tavrı çok da istedikleri gibi olamamakta bu da eşlerin birbirlerini yormalarına, evlilikte ailelerden kaynaklanan çatışmaların yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu konuda gelinlere “*Annenizin, eşinizle aranızda girdiğini düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamına yakını annesinin eşiyle arasına girmediğine yönelik görüş belirtirken, birkaç katılımcı annesinin eşiyle arasına girdiğini ifade etmiştir. Aşağıda bu konuda gelinlerin bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır, annem çok karışmazdı ama zaman zaman aramıza girerdi. Bizim iyiliğimizi düşünürdü bu nedenle müdahale ederdi” (ZT, 56, K).

“Hayır, annem beni düşünürdü. Kendini yorma, hiç bir şey için üzülme değmez derdi” (AK, 34, K).

Bazı katılımcılar annesinin, eşiyle arası bozulduğunda araya girerek durumu düzeltmeye çalıştığını, dolayısıyla annesinin olumlu bir etki yarattığını söylemiştir:

“Hayır, annem aramıza girmez. Eşimle aramız bozuk olduğunda beni sakinleştirmeye çalışır. Sağlıklı düşünmeye ikna eder” (RC, 45, K).

Annesinin evlilikte eşiyle arasına girmediğine yönelik görüş belirten bir katılımcı annesinin bu tavrından rahatsızlığını belirterek, gerektiği zamanlarda gerekli müdahalelerin olmadığını ifade etmiştir:

“Hayır, kesinlikle girmez, o karışmaz. Annem pasif bir insan sesi çıkmaz. Keşke biraz sesi çıksaydı, bu kadar ezilmezdim” (AE, 27, K).

Bazı katılımcılar annelerinin evlilik meselelerine müdahale etme noktasında oldukça dikkatli davrandığını, en baştan bu konuda kendilerini uyardığını belirtmiştir:

“Hayır, beni uyardı. Annem sinirlenince her şeyi bana anlatma derdi. O senin kocan sen affedersin sana yapılanı, ama benim damadım. Ben sana yapılanı, damadımı affedemem. Ondan soğurum, o yüzden beni katma kızım derdi” (NC, 40, K).

“Hayır, kesinlikle girmezdi. Ne söylerse eşimle aramızın düzelmesi için söylerdi” (MÇ, 47, K).

“Hayır, ailem hiç karışmazdı. Onlar benim mutsuz olduğumu ve işkence çektiğimi biliyorlardı ama yuvam yıkılmasın diye uzak durup müdahale etmiyorlardı. Annem çok ağlıyordu ancak eşime ve ailesine bir şey demiyordu” (ŞG, 39, K).

Bazı katılımcılar annesinin, özellikle dünürlerinin, damat üzerindeki etkisi ve evin ekonomisiyle ilgili konularda konuşmalarıyla kendisini etkilediğini, eşiyile arasına dolaylı olarak girdiğini ifade etmiştir:

“Evet, bazen bana söyleniyor, şikayet edebiliyor. Annem bana kayınvalidemin eşim üzerinde etkili olduğunu ifade ediyor. Bunu eşime direkt söylemiyor ancak bana söylüyor. Bende eşime yansıtıyorum. Özellikle ekonomik konularda annem tarafından çok müdahale var” (AT, 27, K).

“Evet ama annem aramızı bozmak istemez. Bazen sebepleri oluyor araya girmekte. Benim üzülmemi istemiyor. Ne kadar fevri davransa da eşimle mutlu olmamız için uğraşüyor” (GB, 32, K).

Katılımcıların cevaplarına baktığımızda, genel olarak annelerinin müdahalelerine daha olumlu baktıklarını, rahatsızlık duymadıklarını ve önyargıyla yaklaşmadıklarını 'iyiliğimiz için, üzülmemi istemediği için, eşimle aram düzelsin diye aramıza girerdi' gibi cevaplarda görmekteyiz. Katılımcıların annelerine yanlı

davrandıkları bu soruda da ortaya çıkmaktadır. Başlangıçta hayır müdahale etmedi diye cevap veren katılımcıların söylemlerinden annelerini evlilikleriyle ilgili olumlu veya olumsuz müdahaleler ettikleri görülürken, annelerini savundukları da gözlemlenmiştir. Toplumumuzda kayınvalide- gelin ilişkisine yönelik olumsuz düşünceler gelinlerin kayınvalidelerinin davranışlarını daha fazla incelemesine ve önyargıyla yaklaşmasına neden olmuştur. Aynı konuda hem annesi hem de kayınvalidesi tarafından müdahaleyle karşılaşan gelin annesinin müdahalesine daha olumlu bakarken kayınvalidesinininkini genellikle olumsuz yorumlamaktadır.

Aynı soru damatlara da sorulmuştur. Damatların çoğu annesiyle eşi arasında kaldığını ifade etmektedir. Damatların konuyla ilgili bazı görüşleri şu şekildedir:

“Evlendikten beri uzaklaştık ailemden. Annemle daha çok telefonla görüşüyoruz. Telefon konuşmalarında eşimle arama girdiğini ister istemez sorun oluşturduğunu, tarafımı tutup beni eşime karşı doldurduğunu düşünüyorum” (MB, 46, E).

“Tabi ki. Eşime çok karışıyordu. Hiçbir zaman keyfimize göre hareket edemedik. Sürekli bize yönelik tehdit ve eleştiri vardı” (MT, 60, E).

Eşinin ailesiyle arasında herhangi bir tatsızlık yaşayan gelinin ilk başvurduğu, olup bitenin faturasını kestiği, hesap sorduğu kişi kocasıdır. Kocasından eşinin ailesine tabir yerindeyse ayar vermesini bekleyen gelin, eşi tarafından böyle bir davranış görmediğinde öfkelenmekte ve eşiyile ciddi tartışmalar yaşamaktadır.

“Evet, annem eşime karıştığında ister istemez eşimle aramıza giriyor. Eşim onun davranışlarından beni suçluyor. Zaman zaman anneme diyorum karım duygusal ne desen alınıyor bir şey deme. Annem beni dinlemiyor” (MK, 30, E).

“Evet, annelik hissiyatı gereği o da girebiliyor. Eşim bana bir şey söylediğinde annem araya girer beni savunur, eşim bundan hiç hoşlanmaz” (NV, 39, E).

“Evet, bazen düşünüyorum. Araya girdiği olmuştur. Ama başka çocukları da olduğu için onlardan sıra gelmesi uzun sürüyordu. Biz dokuz kardeşiz” (CO, 35, E).

“Annem eşime kızdığı konularda benden destek bekliyor. Ben ise eşimi kırmak istemiyorum. Annem nihayetinde iyiliğimizi istese de bazen eşimle arama

girebiliyor yaptıklarıyla. Özellikle çocukların yetiştirilmesi konusunda. Annem hep kendi istediği gibi olsun istiyor” (BA, 42, E).

“Evet ara sıra olmaktadır. Annem söylediği şeylerin yapılması konusunda ısrarcıdır. Eşimle anlaşmadığı noktalarda eşim anneme tavır almamı ister bende anneme kıyamam bu sefer de eşimle aramız bozulur” (ZA, 38, E).

Bazı katılımcılar eşyle annesi arasında kalmadığını ifade ederken bazı katılımcılar annesinin bazen fark etmeden eşyle arasına girebildiği durumların da olduğunu belirtmektedir:

“Hayır. Şu an için annem böyle yapmaya çalışıyor diyemem. İstem dışı aramıza girdiği oluyor. Ama fark etmiyor. Müdahale edince daha kötü oluyor” (MP, 27, E).

“Hayır, düşünmüyorum. Vallahi benim annem gelinlerini kızlarından daha fazla benimsiyor ve bunu gerçekten söylüyorum. Babam ve annemin eşimi benden daha fazla sevdiklerini zaman zaman düşünüyorum. Tabi bu da eşimden kaynaklanıyor “ (SP, 34, E).

Verilen cevapları incelediğimizde gelinlerin çoğunun, annesinin eşyle arasına girmediği yönünde düşüncelerinin ağır bastığını, damatların ise tam tersi düşünceye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Damatlar annelerinin eşleriyle arasında problem olduğunu ve çoğu zaman eşleriyle anneleri arasında kaldıklarını belirtmiştir. Yine damat katılımcılar, annelerinin amacının eşleriyle arasına girmek olmadığını onların iyiliğini düşünerek müdahalede bulduklarını ifade etmiştir.

“Annem girmek istemezse de eşim annem olmadığında annemin yaptıklarını açarak annemi aramıza koyuyor. Maalesef eşimle annem konusunda tartışıyoruz. Annemin aramıza girme gibi bir düşüncesi yok bilirim” (ÖA, 38, E).

Damatlara konuyla ilgili daha detaylı cevaplar alabilmek adına “Evliliğinizde eşinizle anneniz arasında kaldığınızı hissettiğiniz oluyor mu ?” sorusu yöneltilmiştir. Damatların tamamı eşleriyle anneleri arasında kaldığını belirtmiştir. Damatların bu konudaki bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evet, kesinlikle çok kaldım. Bir yandan beni doğuran, emek veren, büyüten annem, bir yandan hayat arkadaşım, çocuklarımın annesi karım. Hiç kimsenin bu durumda kalmasını istemem.”(MB, 46, E)

“Birkaç kez hissettim. Çok kötü bir şey. Bir yandan anne bir yandan eş. Ama bir şekilde yolu bulmaya çalışıyorum.”(MP, 27, E)

Bazı katılımcılar bu sorun karşısında çözümsüz kaldığını, bunaldığını ve bazen bu durumdan kurtulmak için kısa süreli evden ayrılmak zorunda kaldığını ifade etmiştir:

“Evet, tabi ki kaldım. Bu çok zor bir durum anneyi tutsan eşin kızıyor, eşini tutsan annen küsüyor. Bunaldığım çok oldu. Bazen evden kaçmak için kahveye giderdim. Allah kimseyi bu durumda bırakmasın.”(MT, 60, E)

“Evet, ara sıra bu duyguyu yaşıyorum. Zor bir durum.” (MK, 30, E)

Katılımcılar eşiyle annesinin kendisini anlamadığını, empati kurmadığını, iki tarafın da kendi söylemlerinin doğru olduğu yönünde ısrar ettiğini, bu durumun kendisini rahatsız ettiğini belirtmiştir:

“Evet ama iki tarafın da gönlünü almaya çalışıyorum. İkisinin arasında kalmak gerçekten de çok zor. Bu konuda beni anlamalarını bekliyorum ancak herkes kendi söylediğinin doğru olduğunu düşünüyor. Benim ne hale geldiğimle ilgilenmiyorlar.”(BA, 42, E)

“Evet, kesinlikle. İkisi bir olunca vay benim halime ”(SP, 34, E).

Bazı katılımcılar ortada ciddi bir problem yokken bile çoğu kez eşiyle annesinin arasındaki bu durumlara dahil olmak zorunda bırakıldığını ve bu durumda ne yapacağını bilemediğini söylemiştir:

“Çoğunlukla bu durumda kaldığımı söylesem daha doğru olur. Kimsenin bunu eşine ve çocuğuna yaşatmaya hakkı yok. Ortada bir şey yokken bile beni araya sokarlar.Ne yapacağımı şaşırırım. (ZA, 38, E).

“Evet, bazen olabiliyor. Eşimin beklentisi her konuda haksızda olsa onu desteklemem, annemin de öyle. Bazen ne yapacağımı, nasıl davranacağımı şaşırtıyorum” (NV, 39, E).

Damatların tamamı çoğu kez eşiyle annesi arasında kaldıklarını, sürekli tarafları memnun etmeye çalıştığını ancak çoğu kez başaramadıklarını, bu durumdan çok yorulduklarını ifade etmiştir. Birkaç katılımcı bu durumda çaresiz kaldığında, evden uzaklaşmak durumunda kaldığını, her iki tarafın da anlayışsız olduğunu, sürekli aynı konularla ilgili şikayette bulduklarını belirtmiştir.

3.4.4.3. Kayınvalidelerin Taraf Tutması Ve Eşlerin Arasına Girmesi

Aile içinde anne ve baba, kız ve erkek çocuklarına karşı farklı tutum ve davranışlarda bulunmaktadır. Erkek evlatlar hayatları boyunca anneleri tarafından ayrıcalıklı muamele görürler. Okul çağından itibaren, erkek çocuğun babasıyla ilişkisi genellikle daha formel ve sınırlı bir hale gelmektedir. Bu anlamda “mesafe ve resmi davranışlar, saygının işaretidir. Fakat yaşlılık döneminde baba, anne kadar oğluna bağımlı değildir. Yaşlılığında eşini kaybeden babanın önünde bir takım seçenekler bulunmaktadır. İşini sürdürebilmekte yada yeniden evlenebilmektedir. Bu nedenlerden dolayı babanın erkek evladına bağımlılığı daha az görülmektedir. Diğer taraftan yaşlılığında babanın iş ve yeniden evleneme seçeneklerinden yoksun olan anne eğer oğluya ilişkisini keserse, yaşlılığında geçim sıkıntısıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu ve buna benzer sebeplerle bir erkeğin annesiyle ilişkisi diğer aile üyelerine göre daha güçlü olabilmekte ve çatışma durumlarında annesinden yana çıkabilmektedir (Turhanoğlu, 2012: 202).

Kayınvalidelerin eşlerin arasına girmesiyle ilgili durumu saptamak için, gelin ve damat katılımcılara “*Kayınvalidenizin, eşinizle aranızda girdiğini düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Gelin katılımcıların 9’u bu soruya evet kayınvalidemin eşimle arama girdiğini düşünüyorum cevabı verirken, bir katılımcı kayınvalidesinin eşiyle arasına girmediğini dile getirmiştir. Gelinlerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evet, biraz öyle. Özellikle temizlik konusunda. Ben temizlikte fazla hassas değilim. Kayınvalidem birkaç sefer beni eşime bu konuda şikayet ettiğine şahit oldum. Kayınpederim kayınvalideme göre aramıza daha fazla girer” (AT, 27, K)

Bazı katılımcılar eşinin annesine aşırı bağlı olmasından ötürü eşine baskı yaptığını ve onu annesiyle kendisi arasında bıraktığını kabul etmiştir:

“Evet. Bu konuda eşim annesine çok bağlı olduğu için ben sorun ediyorum ve eşime beni korumasını söylüyorum. Arada annesi yüzünden tartıştığımız oluyor”(MB, 42, K).

Eşler diledikleri gibi davranamadıkları için gergin olurlar. Eşler arası ilişkilere müdahaleler ya da taraf tutmalar, tartışmaların kavgaya dönüşmesine neden olabilmektedir:

“Evet giriyor, karışıyordu. İstiyordu ki eşim beni dövün, bana karışsın, eşimle aramız bozulsun. Bana sinirlendiğinde eşimi doldurmaya çalışıyordu. Ama eşim dolduruşa gelmiyordu. Küfür ve şiddet yoktu eşim sabırlıydı” (ZT, 56, K).

“Evet hemen her konuda aramıza giriyordu, özel hayatımızda dahil. Eşime şaka yapıp gülünce, eşimle konuştuğumda ne kadar konuşuyorsun, gülüyorsun derdi. Eşimle aram bozulduğunda hoşuna giderdi, gülerdi. Aramızı düzeltmeye çalışmazdı. Bana cahil bu derdi” (AE, 27, K).

“Evet, bazen giriyor özellikle çocuklar konusunda. Çocuklara karışmamamı istiyor. Tutarsızlık oluyor çocuklarda, çocuklar ondan yüz buluyor, babaannem bize bakar o bizi seviyor diyorlar. Bazen de eşimle arama giriyor aramız daha iyi olsun diye yaptığını düşünüyorum” (GB, 32, K).

“Evet, bazı olaylarda tabi ki oldu. Hemen her şeye karışıyorlardı. Bende eşime söylerdim. Eşim hiçbir şey yapmadığında kavga ederdik. Dört görüncem var. Daha çok onlar müdahale ederlerdi” (MÇ, 47, K).

Ailelerin genelde kendi evlatlarını haklı görmeleri, onlardan yana olmaları, eşlerin birbirlerine karşı öfkelerini arttırmakta, kimi zaman aileler ile iplerin kopmasına neden olmaktadır:

“Evet, tabi ki giriyordu. Eşim evin iç işlerini hep annesine soruyordu. Annesinden emir almadan dışarı bile çıkmıyordu. Bana “sen bilmezsin, onlar her şeyin iyisini bilir, onlar ne derse yapacaksın “ derdi. Hep öyle de olurdu. Onların müdahalesi yüzünden boşandık”(ŞG, 39, K).

“Evet, önceleri eşime bunu anlatamıyordum. Aramıza giriyordu, eşimi bana karşı dolduruyordu. Sonradan eşim de bunu kendi fark etti. Artık aramıza giremiyor” (NC, 40, K).

“Evet girdiğini düşünüyorum. Bazen beni eşime şikayet eder ve ben bunu eşimle problem haline getirebiliyorum. Neyse ki eşimle tartışa tartışa artık ikimizde onun hareketlerine duyarsızlaştık” (RC, 45, K).

Gelinlerden biri önceleri kayınvalidesinin eşiyle arasına girdiğini ancak şimdi böyle bir problem yaşamadığını belirtmiştir:

“Eskiden evet şimdilerde hayır. Kayınvalidem eskiden kıskançlık yapardı. Eskiden herkesin bir telefonu yoktu eşim aradığında genellikle kayınvalidem açardı. Eşim benimle telefonda konuşmak istediğinde evde olmadığını söylediğini fark ettik. Genelde yeni kıyafetler almama, gezmemize, dışarıda yemek yememize karışırdı beni kıskanırdı “ (RA, 40, K).

“ Hayır düşünmüyorum. O eskidendi. Birlikte yaşıyoruz artık alıştık her şeye “ (AK, 34, K).

Kayınvalidelerinin eşleriyle aralarına girmesiyle ilgili katılımcılar temizlik, düzen, gezme, kıyafet alma, harcamalarla ilgili kayınvalidelerince müdahaleye uğramak ile gelinin eşini ve çocuklarını ihmal ettiği, torunlarındaki davranış problemlerine neden olarak gelini gösterme, gelini oğluna sıkça şikayet etme, gelini beğenmeme, eşler arasında gerginlik ve tartışmalar yaşandığında taraf tutma, oğlunu paylaşmama, kıskanma gibi nedenler gösterilmiştir.

Katılımcılardan çoğu eskiye nazaran kayınvalidelerinin eşleriyle arasına giremediğini, eşleriyle bu konuda tavır alarak zamanla duyarsızlaştıklarını söylerken, birkaç katılımcı halen bu konuda eşleriyle aralarının bu sebepten sık sık açıldığını belirtirken bir katılımcı eşiyle bu sebepten boşandığını ifade etmiştir. Bir katılımcı kayınvalidesinin eşiyle arasına girmesini eşiyle aralarının düzelmesi gibi olumlu bir nedene bağlamıştır.

Damatlara *“Kayınvalidenizin, eşinizle aranıza girdiğini düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?”* sorusu yöneltilmiştir. Cevaplara aşağıda yer verilmektedir:

“Eşim girmediğini söylüyor, karışmıyor diyor ancak ben böyle olmadığını biliyorum. Müdahaleleriyle aramıza giriyor. Taraf tutuyor” (MB, 46, E).

“Tabi ki düşünüyorum. Sürekli müdahale etmeye yönelik hareketleri vardı. Bizi yönlendirmeye çalışıyordu. İşimizi bilmediğimize yönelik fırçalar atıyordu, laf söylüyordu. Ben de eşime yansıtıyordum” (MT, 60, E).

“Evet bazen giriyor. Eşim annesinin söylediklerini yapıyor. Kayınvalidem bizim evliliğimize müdahale edince ben kızıyorum, eşimle aramız bozuluyor” (ZA, 38, E).

“Kayınvalidem kızını sever ve kızına çok düşkündür. Benim için dua da eder ama bazen söyledikleri nedeniyle eşimle kavga ederiz. Eşim annesi ne derse onu bana söyler” (CO, 35, E).

Bazı katılımcılar kayınvalidelerinin bu müdahalelerinden rahatsız olduğunu belirtmekte ve kayınvalidelerinin iyi niyetle bu müdahaleleri gerçekleştirdiğini ancak müdahalelerin çifti olumsuz etkilediğini, aralarında problem yarattığını ifade etmektedir:

“Evet, annelik hassasiyetiyle müdahalede bulunup bazen aramıza giriyor. O da kızının üzülmelerini, zarar görmesini istemiyor, üzerine titriyor. Bu durum bazen olumsuz sonuçlar doğurabiliyor” (NV, 39E).

“Evet, düşünüyorum. Hatta eşime de söyledim. Annen seni destekliyor diye böyle yapıyorsun. Eşim kabul etmedi annesinin etkisinde kaldığını. Kaynanam kötü biri değil ama yaptıklarıyla bize zarar veriyor” (MK, 30, E).

“Ara sıra düşünüyorum. Ama aslında iyi bir kadın. Aramızın iyi olmasını istiyor. Bu sebepten müdahale ediyor. Aramızı düzeltmek için bozmak için değil” (MP, 27, E).

Katılımcıların çoğu kayınvalidelerinin eşleriyle arasına girdiğini düşünmekteyken bazı katılımcılar kayınvalidesinin eşiyile arasına girmediğini belirtmiştir:

“Hayır, kayınvalide bir kere itici bir kelime. Annem eşimle arama girmiyor. Sizin tabirinizle kayınvalide olarak bakmaktan çıkarıp anne demeyi hayatımıza yerleştirirsek ve anne gibi görürsek bu sorunlar asla olmaz “ (SP, 34, E).

Katılımcıların bu cevaplarından yola çıkarak evliliklere kayınvalidelerden gelen müdahalelerin hem gelinler hem de damatlar tarafından istenilmeyen bir durum olduğunu, çoğu evli çiftin bu müdahaleleri evliliklerinde eşleriyle çatışma nedeni yaptığı, evliliklerinin ilk yıllarında bu sorunu sıkça yaşamalarına rağmen evliliğin ilerleyen yıllarında sorunun belirli dönemlerde tekrar edilmesiyle birlikte evlilikte eşleriyle çatışma nedeni olarak daha az karşımıza çıktığı görülmektedir.

3.4.5. Ebeveynlerin Çocukların Evliliğini Yönetme Arzusu

Ailede kayınvalide- gelin ilişkisi ailenin geleceği açısından oldukça önemli bir konudur. Türk aile yapısında gelin- kayınvalide ilişkisine dair akla ilk gelen şey birbiriyle inatlaşan, çatışan, güç yarışına giren iki kadın gelmektedir. Öyle ki ikili arasındaki bu çatışma durumu manilere, fıkralara ve türkülere uzunca bir süre malzeme olmuştur. Hala günümüz dizilerinde, tiyatrolarda, sinema filmlerinde, televizyon programlarında sıkça işlenen bir konu olma özelliğini korumaktadır. Bu çatışmaların en önemli nedenleri olarak kayınvalidenin gelini yönetme isteği, karşılıklı önyargılar, gelin ve kayınvalidenin farklı kişilik özellikleri, farklı beklentiler, kayınvalidenin geline karşı baskın olma, gelinin bağımsız olma arzusu, gelinin eşi, kayınvalidenin oğlu için daha önemli olduğunu ispatlama yarışı, kayınvalidenin hem oğlan annesi hem de tecrübesinden nedeniyle sözünün koşulsuz dinlenilmesine yönelik düşüncelerini sıralayabiliriz.

Gelin katılımcılara *“Kayınvalidenizin sizi ve evliliğinizi yönetmeye çalıştığını düşünüyor musunuz? Eğer evliliğinizi yönetmek istediğini düşünüyorsanız sizce niçin böyle bir şey yapıyor olabilir?”* sorusu yöneltilmiştir. Çalışmada gelin katılımcılar kayınvalide müdahalelerini, çocuklarının evliliğini yönetmek, onlar üzerinde baskınlık ve otorite kurmakla bağdaştırmaktadır. Konuyla ilgili gelinlerin bazı anlatımları şu şekildedir:

“Evet, kendi gibi olmamı istiyor. En son yaşadığımız bir olayda erkek ne yaparsa yapsın sen hizmet etmek zorundasın. Kendisi eskiden eşiyile ne sorun yaşadıysa hep alttan almış sineye çekmiş her şeyi. Benimde öyle olmamı istiyor. Evliliğimizin daha iyi olmasını istediği için böyle yaptığını düşünüyorum ”(AT, 27, K).

“Evet, önceden öyleydi. Çok uğraştı evliliğimizi yönetmek için. Bu konuda beni çok yordu. Sorumsuzca davrandı. Huzurumuz kaçtı. Üzerimizde otorite kurmaya çalışıyor. Oğlunu kışkırdığı ve paylaşmak istemediği için yaptığını düşünüyorum “ (RA, 40, K).

“Evet, yönetmek istediğini düşünüyorum. Ama uzakta olduğumuz için birebir yönetmiyor. Telefonda eşimle konuşurken eşimin söylenenlerden etkilendiğini ve bunu evliliğimize yansıttığını biliyorum. Diğer gelinlerle de böyle sorunlar yaşanmış. Kayınvalidemin otoriter biri olmasıyla alakalı olduğunu düşünüyorum” (MB, 42, K)

“Evet, kesinlikle. Ben biliyorum, siz cahilsiniz diyordu. Onunkiler doğrudu biz hep yanlışı tekrar ediyorduk. Ona göre eşimle ben beş kuruş etmezdik. Bazen dikkat çekmek için deli gibi hareket ediyor bizi korkutmaya çalışıyordu. Görümcelerimde sonradan annelerinin rol yaptığını söylediler. Otoriter bir insandı, bu nedenle yaptığını düşünüyorum” (ZT, 56, K).

Evlilik yoluyla eve bir gelin getirilmesi veyahut erkek çocuklardan birinin evliliğinin gerçekleşmesi demek, aile içinde uzunca bir süre gelin statüsündeki kadının artık gelin statüsünden ayrılı kendisine gelinlik edilecek bir statüye gelmesi anlamına gelmektedir. Artık evin çoğu işini yeni gelin yerine getirecek, kayınvalide gelin durumundayken kayınvalidesine gösterdiği saygı ve hürmeti yeni gelinden bekleyecektir. Yapılan araştırmalar köylerde kadınların asıl kişiliğine gelin aldığı zaman kavuştuğunu göstermektedir. Kadının statüsü sırasıyla şu şekilde güçlenmektedir; gelin-anne-kayınvalide. (Kuru, 2016:169)

Aşağıda yukarıdaki açıklamayı doğrulayacak anlatımlara yer verilmiştir:

“Evet, kayınvalidem de kendi kayınvalidesine karşı gelmemiş hep o ne diyorsa onu yapmış. Şimdi benimde böyle olmamı istiyor. Biraz otoriter bir kişi olduğundan ve kendi dönemiyle kıyas yaptığından böyle davrandığını düşünüyorum” (RC, 45, K).

Ebeveynlerin aşırı koruyucu davranışları, evlenmiş çocuklarına yetişkin gözüyle yaklaşmaması, onların kararlarına güvenmemesi, onu koruma içgüdüleriyle kontrolü altında tutma eğilimi eşler arasında ciddi gerginliklerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Çünkü bireyler evlilikle kendilerine özel bir yaşam kurmayı arzulamaktadır. Ebeveynlerin bu müdahaleleri ise çiftin kendi özgün ailelerini kurma noktasında engel

teşkil etmektedir. Yine ebeveynlerin bu koruyucu tavırları, diğer eşe güvenmemenin bir ifadesi olarak algılanabilmektedir. Bu sorun torunların dünyaya gelmesiyle daha büyük bir problem haline dönüşebilmektedir.

“Evet, her şey benim istediğim gibi olsun düşüncesi hakim. Kocamla gezmeme, alışveriş yapmama, parasal konulara karışırdı. Çocuk doğduktan sonra onun da üzerinde söz sahibi olmaya çalıştı. Yıllarca bize dayatmalar yaptı. Otoriter bir özelliği var. Sadece beni ve evliliğimizi değil tüm evdekileri yönetmeye çalışıyordu. Beni sevmediğinden ve eşimden kıskandığından yaptığını düşünüyorum” (AE, 27, K).

“Evet, kesinlikle yönetmeye, kendi hükmünü sürmeye çalışıyor kayınvalidem. Onun bu huyunu zaman zaman kayınbabam da dile getirdi. Kayınvalidem ben böyleyim beni herkes yutuyor dediğimi yapıyor, sen de yutacaksın ve dediklerimi herkes gibi yapacaksın diyor. Bence otoriter ve şımarık olduğu için böyle yapıyor” (NC, 40, K).

Kayınvalidelerinin müdahaleleri gelinler tarafından, kendilerinin eş ve annelik rollerinin altını oymaya yönelik davranışlar olarak karşılanabilmektedir. Gelinler kayınvalidelerinin evlilik ve aile içi meselelere müdahalelerini evliliği bitirme veyahut gelinin kendi evlatlarıyla arasındaki yakınlığı azaltma niyeti taşıyabilmektedir. Bu sebeple kayınvalide ve gelin, aralarında herhangi bir problem belirlediğinde yalan söyleme veyahut söylediklerine olumsuz anlamlar yükleme gibi davranışlar sergileyebilmekte, diğerlerini haklı olduğuna ikna etmeye çalışmaktadır.

“Evet, yönetmek istiyordu. Evimizi ayırmak istemiyordu. Hep onunla yaşayalım istiyordu. Eşimle ve çocuklarla aramıza giriyordu. Kızımın saçını kestiğimde dahi hepsine tek tek hesap veriyordum. Bu nedenle ağladığım olmuştur. Bize daha çok görümceler müdahale edip ailemizi ve evliliğimizi yönetmeye çalıştılar “ (MÇ, 47, K).

Kayınvalidelerin evliliği yönetmeye yönelik davranışlarına bazen eşlerin yanlış tutumları sebep olabilmektedir. Bazı eşler evliliğindeki hemen her durumu aile bireylerine anlatarak evliliğe müdahale konusunda açık kapı bırakmaktadır. Aşağıda bir katılımcı eşinin bu davranışının, evlilikte ciddi problemlere sebep olduğunu, kayınvalidesinin evliliği sürekli yönetmeye dair tutumlarının, eşyle boşanmalarına sebep olduğunu belirtmiştir:

“Evet, tabi ki. Müdahale ediyordu bunu zaten apaçık yaptığı da oluyordu yani gizlemiyordu da. Çünkü eşim öyle olmasını istiyordu. Evde konuştuğumuz her şeyi ailesine anlatıyordu. İçtiğimiz sudan ne zaman uyuyup ne zaman uyuyacağımıza, ne yiyeceğimize kadar her şeyi onlar ayarlıyor, belirliyordu” (ŞG, 39, K)

Bir katılımcı eşiyle birlikte ortak bir karar alarak böyle girişimlere fırsat vermediklerini belirtmiştir:

“Hayır, biz böyle bir ortamın oluşmasını engelledik. Eşimle birlikte yönetmeye çalışıyoruz. Daha çok benim dediklerim oluyor” (AK, 34, K).

“Hayır, evliliğimizi yönetmeye çalıştığımı düşünmüyorum” (GB, 32, K).

Katılımcıların tamamına yakını kayınvalidelerinin, kendilerini ve evliliklerini yönetmeye dair eylemler içerisinde olduğunu, aile içinde herhangi bir karar alırken kendisine danışılması, sözünün dinlenilmesi konusunda baskı yarattığını belirtmektedir. kayınvalidelerinin evliliğini yönetmeye çalıştığını ifade eden katılımcılar kayınvalidelerinin bu davranışını iki nedene bağlamaktadır:

1. Kayınvalidelerinin otoriter, evin hanımı rolün taşıması, oğlunu paylaşamaması, gelini sevmeyip kıskanması, kararlarımıza güvenmemesi, dikkat çekmeye çalışması, evliliği idare edecek yetişkinlikte görmemesi, kendi kayınvalidesinden böyle görmesi,
2. Çocukların evliliğinin daha iyi bir düzeye gelmesi, çocuklarını sıkıntı yaşamamasını arzulamaları nedeniyle müdahale etmektedir.

Katılımcıların genel olarak kayınvalidelerinin baskı, otorite kurarak evliliği yönetmeye dair tutumlardan rahatsız oldukları, kendi evliliklerini eşiyle birlikte ortak kararlar doğrultusunda yönetmeyi uygun buldukları görülmektedir.

Bu konuda, damat katılımcıların görüşlerini almak amacıyla aynı soru damatlara yöneltilmiştir. Damatların konuyla ilgili bazı anlatımlarına aşağıda yer verilmektedir:

“Evet, tabi bizi yönetmeye çalışıyordu. Her şey benim dediğim gibi olacak. Ben biliyorum siz benim gibi bilmezsiniz. Siz kırk fırından ekmek yeseniz gene de benim gibi olamazsınız. Bunları bizim iyiliğimiz için yapıyordu.”(MT, 60, E).

“Evet, kötü oluyor tabi ki. Bence kayınvalidem dediğim dedik, otoriter bir karaktere sahip olduğundan ve kendi söylediklerini yapınca her şey iyi olacak düşüncesinde olduğu için böyle yapıyor”(ZA, 38, E).

“Evet, kesinlikle yönetmeye çalışıyor. Çok olumsuz ve rahatsız yönde etkileniyoruz. Sonuçta evlendiysek, her şeye karar verebiliriz. Ama kayınvalidem her şeyin kendi istediği gibi olsun ister. Bu durumdan çok rahatsız oluyorum. Bence otoriter olduğu için böyle yapıyor”(NV, 39, E).

“Evet, kızını çok seviyor. Onun mutsuz olmasını, ezilmesini istemiyor. He işi damadım yapsın, kızıma iş yaptırmalarını istiyor. Benim dediğimi yapın diye ısrar eder. Bunu genelde baldızlarım daha çok yapıyor”(CO, 35, E).

“Evet, tam da öyle yapmaya çalışıyor. Kayınvalidem biraz asidir. Söylediği olsun istiyor. Bir insan tecrübesini aktarır. Ama her dediği olsun diye de ısrar etmez. Biz evlendik çocuğumuz var artık bizi kendi halimize bıraksınlar”(ÖA, 38, E).

Damatların yarısı kayınvalidelerinin kendilerini ve evliliklerini yönettiğini düşünmektedir. Aynı soru gelinlere yöneltildiğinde gelinlerin tamamına yakını kayınvalidelerinin kendilerini ve evliliklerini yönetmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç kayınvalidelerle gelinler arasında evin hanımı olma, otorite kurma gibi konularda birtakım sıkıntılar yaşandığını ve bu durumun gelinlerce daha fazla problem haline getirildiği görülmektedir.

Damat katılımcılar arasında kayınvalidenin evliliklerini yönetmesi, otorite kurmasından rahatsızlık duyanlar olmakla birlikte, bu konuda sıkıntı yaşamayan, kayınvalidesinin iyi niyetinden emin olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır:

“Evliliğimizi yönetmeye çalışmıyor. Fazla karışmıyor. İyi günde olumlu ve yapıcı müdahaleleri var. Bazen hemen fark edemiyoruz ama son tahlilde iyiliğimiz için”(MP, 27, E).

“Hayır, düşünmüyorum”(BA, 42, E).

“Hayır, böyle bir şeyle karşılaşmadım”(S.P.34.E).

Bir katılımcı kayınvalidesinin kendisi ve evliliğini değil, eşini yönetmeye çalıştığını bu durumun eşiyle arasında problem yarattığını ifade etmiştir:

“ Bizi değil de kızını hala yönetmeye çalışıyor. Şuraya gel, buraya gidelim falan diyor. Hala onun evli bir kadın olduğunu ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerekli olduğunu kavrayamıyor. Bu sorun olabiliyor tabi”(MK, 30, E).

Katılımcılardan biri kayınvalidesinin bazen kendilerini çocuk yetiştirme gibi alanlarda yönettiğini düşünmektedir:

“Yüzde elli, yüzde elli. Bazen yönetiyor, bazen karışmıyor. Bunu her zaman yapıyor diyemem. Özellikle çocukların terbiyesi ve düzenimizle ilgili yönetiyor. Tecrübeli olduğu ve bundan faydalanmamız için yaptığını düşünüyorum” (MB, 46, E).

Konuyla ilgili kayınvalidelere *“Gelininize karşı; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunuzu düşünüyor musunuz?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin konuyla ilgili anlatımlarına aşağıda yer verilmektedir:

Bazı kayınvalideler, geçmişte kendi kayınvalidesi tarafından baskı ve otoriteye maruz kaldıklarını ancak kayınvalidelerinin bu yanlış davranışlarını, gelinlerine karşı asla uygulamadıklarını ifade etmiştir:

“Hayır, huzurları bozulmasın diye öyle şeyler yapmam. Şimdiki gençlere bu tarz hareketler olmaz. Zaten kavga etmek için bahane oluyorlar. O dediğiniz eskidendi. Eskiden kayınvalidem bana baskı ve otorite kurmaya, her söylediğini yaptırmaya çalıştı. Ama ben aynısını gelinime yapmadım. Eğer yaparsam oğlumla da görüşemem, evlerine gidemem, torunlarıma hasret kalırım. Oğlumun huzuru bozulur” (BK, 58, K).

“Hayır, asla yok. Ben yapamam da. Bir de yemin ettim. Kayınvalidem benim üzerimde baskın olmaya, otorite kurmaya, sözünü geçirmeye çalışırdı. Ben elimden geldiğince bunu yapmamaya özen gösterdim, göstermeye de devam ediyorum” (FE, 61, K).

Bir kayınvalide gelinini yönetmeye yönelik davranışlarda bulunmadığını ancak kararlar alırken kendisine danışılmasını istediğini belirtmiştir:

“Hayır yok. Ancak geçmişte birlikte yaşadığımız 6 yılda bir karar alırken bana danışmalarını istiyordum. Onlarsa emrivaki yapıyorlardı. Beni dinleyip ciddiye almalarını istiyordum” (GS, 64, K).

Yine konuyla ilgili kayınvalidelere *“Damadınıza karşı; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunuzu düşünüyor musunuz?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalideler damatlarına

karşı baskı ve otorite kurmaya yönelik davranışlarda bulunmadıklarını düşünmektedir. Kayınvalidelerin bu konudaki bazı cevapları şu şekildedir:

“Hayır olmadı. Öyle yaparsam aramız kötü olur beni istemez, kızımınla görüşmeme istemez. Beni dinleseler araları bozulsada daha mı iyi. Onlar evlendi kendi kararlarını alsınlar. Eğer kızımı üzerse baskı yaparım” (ZG, 50, K).

“Hayır düşünmem. Bana da biri yapsa istemem. Bu yolla olmaz. Müdahalem oldu ama genelde yöntemlerim genelde bu değil. Onların annesi genelde böyle yapıyor” (Zİ, 50, K).

“Hayır. Onu da benim çocuğum gibi görüyor böyle düşünmüyorum” (EÇ, 55, K).

Gelinlerin çoğu ve damatların yarısı, kayınvalidelerinin baskı, yönetme gibi davranışlarının var olduğunu ve bu durumun evliliklerinde sorun yarattığını belirtirken, kayınvalideler, gelin ve damatlarına karşı baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrol etme gibi davranışlarda bulunmadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca araştırmada gelinlerin kayınvalidelerinin davranışlarına daha fazla takıldıkları, anlam yükledikleri, ve çatışma konusu haline getirdikleri saptanmıştır.

Konuyla ilgili görüşlerini öğrenmek için aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabaların konu ile ilgili bazı anlatımları şu şekildedir:

“Hayır bulunmam” (EÖ, 68, E)

“Hayır, öyle bir amacımız yok. Önerilerimizi yanlış anladığını biliyorum. Ailesini koruyamıyor en ufak bir sorunu bile büyütüyor eşine saygısızca davranıyor. Bizde bazen öfkelenebiliyoruz, kızabiliyoruz” (SS, 58, E).

Kayınbabaların çoğu gelini üzerinde baskın olma, onu yönetmeye dair davranışlarının olmadığını belirtirken bazı kayınbabalar tam tersi yönde görüş belirtmiştir:

“Tabi ki sözümü dinletirim, gerektiğinde uyarır, doğru yolu gösteririm. Oğlumla eşime karşı yaptığı hataları söylerim, öğüt veririm. Onun yerine karar vermem. Ama sözümü dinlesinler de isterim” (EÖ, 73, E).

Kayınbabaların, damatlarına karşı baskı kurma, yönetme gibi davranışlarının olup olmadığını saptamak için kayınbabalara ” *Damadınıza karşı; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda*

bulduğumuzu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Kayınbabaların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Hayır bulunmadım. Fırsatım olmadı. Zaten fazla da yan yana geledim. Benden bazen çekindiğini biliyorum” (TD, 56, E).

“Hayır kızımın büyük bir sorun yaşamadığı sürece karışmam. Beraber zaman geçirdiğimizde bizi dinler ortak kararlara yönelir zaten” (MA, 78, E).

Damatlarına karşı baskın olma, yönetme, sözünü dinletme vb. davranışlarda bulunmadığını ifade eden kayınbabalar çoğunluktadır. Bir kayınbaba kızını incitmemesi için bazen damadına karşı baskın olduğunu belirtmiştir:

“Evet, bazı zamanlarda baskın oldum kızımı incitmesin diye. En son şiddet olayında. Başka da işim olmaz. Kendi evleri kendi evlilikleri “ (MS, 64, E).

Görüldüğü üzere gelinler damatlara göre, kayınvalidelerinden daha fazla yönetme ve otorite kurmaya dair davranışlar gördüğünü belirtmektedir. Gelinlerden sonra bu konuda en fazla damatlar rahatsızlık duymaktadır. Kayınvalidelerin hepsi baskı ve yönetme gibi eylemlerde bulunmadıklarını ifade ederken, kayınbabaların çoğunun bu konuda kayınvalidelerle aynı düşüncede olduğu görülmektedir.

3.4.6. Aile Ziyaretleriyle İlgili Problemler

Bazı evliliklerde eşin ailesiyle geçirilen zaman eşler arasında yaşanan başka bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Eşlerden birinin ailesiyle daha fazla zaman geçirmesi veyahut eşlerden her ikisinin aileleriyle çok fazla zaman geçirmesi eşlerin birbirlerini ihmal etmelerine, evliliğin getirmiş olduğu sorumlulukları aksatmalarına neden olabilmektedir. Eşler arasında ait olma, dayanışma ve bağlılık duygularının ortaya çıkması için çiftin iyi bir iletişim kurması ve paylaşımın yeterli olması gerekir. Eşlerin birbirlerine ilgi ve sevgisinin azalması, birlikte geçirilecek zamanın başka alanlara ayrılması eşler arasında geçimsizliğe sebep olurken, çocukların ve ailenin geleceğini olumsuz etkilemektedir.

Eşlerin aileleriyle geçirdiği zaman aralıkları evliliğin seyrini değiştirmektedir. Eşlerin birbirlerine yeterli zamanı ayırmaması, tatillerde, bayramlarda ve özel günlerde önce kimin ailesine ziyarete gidileceği, hangi ailede ne kadar kalınacağı gibi konular eşler arasında ailelerle geçirilen zamanla ilgili sorunlardan en fazla yaşananlardır.

Gelinlere “Eşinizin ailesi ile ne düzeyde vakit geçirirsiniz? Bu vakit geçirmekten mutlu musunuz? Açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar bu soruya farklı cevaplar vermektedir. 2 katılımcı eşlerinin aileleriyle görüşmediğini belirtirken, 4 katılımcı eşlerinin ailesiyle hemen her gün bir araya geldiklerini ifade etmektedir. Bir katılımcı eşinin ailesiyle önceden birlikte yaşadığını, bir katılımcı halen kayınvalidesiyle birlikte oturduğunu dile getirmiştir. Diğer katılımcılardan biri haftada iki üç kez, 2’si iki haftada bir kez, 2 katılımcı da bayramdan bayrama görüştüğünü belirtmiştir:

“On beş günde bir. Ama sık sık telefonda görüşürüz. Kayınvalidem zaten teyzem olur. Vakit geçirmekten mutlu oluyorum. Eskiden aramız daha iyiydi. Ama şimdi yaşanmışlıkların da etkisiyle yan yana geldiğimizde kavga edebiliyorum. O zamanlarda mutlu olmuyorum “ (AT, 27, K).

“Eskiden kayınvalidemler Malatya’da oturmalarına göre her hafta görüşürdük. Şimdi eskisi gibi gitmiyoruz. Bayramdan bayrama. Daha mutlu olmak için böyle yapıyoruz. Yoksa huzurumuz bozuluyor, eşimle kavga edebiliyoruz. Ben şahsen onlarla vakit geçirince mutlu değilim. Ancak bir gelin olarak elimden geldiğince bize geldiklerinde iyi davranmaya çalışıyorum” (RA, 40, K).

“Hiç geçirmiyorum. On sekiz yıldır küsüm. Bu durumdan mutluyum çünkü aksi durumda daha kötü olacak. Uzakta olmaları daha iyi” (MB, 42, K).

Çiftlerin birbirlerine ayırdıkları zaman, özellikle çocuklar dünyaya geldiğinde, günden güne azalır. Oysa evlilikte ilişkisi, bir çiçeği yetiştirmek gibidir. Yeterince vakit ayrılmadığında, bakımı zamanında yapılmazsa solar ve sonunda kurur. Sağlıklı bir evlilik düşünen çiftlerin birbirlerine yeterince zaman ayırmaya özen göstermeleri gerekmektedir. Birbirleriyle yeterince kaliteli vakit geçiren çiftlerin evlilik ilişkilerinde çatışmalar daha az görülür, aralarındaki sevgi bağı o kadar güçlüdür kü, hangi sorunla karşılaşılırsa karşılaşsınlar üstesinden gelebilirler. Eşlerin birbirleriyle gerektiğinde arkadaş, gerektiğinde dost olmalı ve birbirlerine duygularını paylaşmalıdır. Bu aralarındaki duygusal bağı arttıracaktır. Eşlerin yemek, alışveriş, arkadaş ve akraba ziyaretleri, günlük faaliyetleri birbirlerine göre ayarlanmalı, belirli bir program üzerinden yürütülmelidir. Çiftlerin yeterince baş başa zaman geçirememesi, aile

ziyaretlerinde aşırıya kaçılması, çiftin hem kendi ailesini ihmal etmesine, hem de evlilik sorumluluklarında aksaklıklara sebep olmaktadır.

“Her zaman birlikteydim. Hiç mutlu olmadım. Kocamla hiç yalnız kalamadık, onların yanında çocuklarımı sevemedim, doya doya uyuyamadım. Hep bir tedirginlik vardı, acaba şimdi ne diyecekler, neye kızacaklar diye düşünürdüm” (ZT, 56, K).

“Kayınvalidemle birlikte yaşıyoruz zaten. Eşimin ailesini yılda 3-4 kez evimde misafir ediyorum.2-3 kez de ben onlara gidiyorum. Çok seviyorum, mutluyum onlarla birlikte” (AK, 34, K).

“İki haftada bir düzenli olarak görüşüyoruz. Bazen evet bazen hayır. Bana laf vurmayıp değer gösterdiklerinde vakit geçirmekten mutlu oluyorum ancak eleştirdiklerinde ve aşırı karıştıklarında mutlu olmuyorum” (RC, 45, K).

“Eşimin ailesiyle önceden birlikteydik. İki yıl oldu ayrıyız. Şimdi kayınvalidemle fırsat bulunca ayda birkaç kez, çoğu zamanda bir kez görüşürüz. Ancak görüşmelerimle, bir kayınımla ve ehtilerimle sık sık görüşüyoruz. Her hafta zaman geçiriyoruz diyebilirim, onlarla birlikte mutluyum” (AE, 27, K).

“Eşimin ailesiyle haftada üç kez görüşüyoruz. Ben mutlu oluyorum. Bazen de problemlerden dolayı ve sıkıntılıysak, laf oluyorsa mutsuz olduğum oluyor”(GB, 32, K).

“Sürekli yanımdaydılar, her şeye karışıyorlardı, misafirleri gelirdi, tüm hizmeti ben yapardım. Evin diğer üyeleri otururdu, sadece ben yapardım her işi. Mutlu olmuyordum. Eşim bana sen hizmetçisin, kimse bir bardak dahi kaldırmayacak senden başka, kaldırırsa kafanı kırarım derdi” (ŞG, 39, K).

“Eskiden hemen her gün görüşüyorduk. Son dört yıldır hiç gitmiyorum. Eşim ve çocuklarım genelde iki üç günde bir giderler. Mutlu olmuyorum “ (NC, 40, K).

“Görüşmüyoruz. Bayramdan bayrama. Ama eşim her gün görüşür pek nadir de çocuklarım görüşür. Ben gitmem aramız bozuk Onlarla birlikteyken mutlu olmuyorum geriliyorum” (MÇ, 47, K).

Katılımcıların çoğu eşinin ailesiyle vakit geçirirken mutlu olmadıklarını belirtirken, bazı katılımcılar bazen mutlu olup bazen olmadıklarını, bazıları ise eşinin ailesiyle vakit geçirmekten mutlu olduklarını ifade etmektedir. Mutlu olmama sebeplerine baktığımızda, eşlerin aile bireylerinin kırıncı davranışları, söylemleri, müdahaleleri gerekçe gösterilmektedir. Ailelerle vakit geçirmekten mutlu olmanın ailelerin müdahaleleriyle ters orantılı olduğu görülmektedir.

Eşinin ailesiyle sık sık görüşen gelinler bu durumdan rahatsızlık duyduklarını ve birlikte geçirdikleri sürede mutlu olmadıklarını belirtirken, ara sıra görüştiklerini ifade eden gelinlerin çoğu eşinin ailesiyle görüşmekten rahatsız olmadıkları ve onlarla vakit geçirmekten mutlu oldukları saptanmıştır.

Aile Yapısı Araştırması (2006) sonuçlarına göre anne babayla görüşme sıklığıyla ilgili katılımcıların %27'si anne babalarıyla haftada birkaç kez, %24 ü senede birkaç kez ya da daha az, % 23'ü ayda birkaç kez, %22'si her gün görüştüğünü belirtmiştir.

Anne babaların çocuklarla görüşme sıklığına baktığımızda %40'ının her gün, %24'ü haftada birkaç kez, % 18'i senede birkaç kez, % 17'si ayda birkaç kez görüştüğünü görebiliriz. Bu sonuçlardan hareketle ailelerin çocuklarla görüşme sıklığının fazla olduğunu ve akrabalık ilişkilerinin her zaman devam ettiğini söyleyebiliriz.

Gelinlere “Eşinizin ailesi, size sıklıkla gelip kalır mı? Bu sizin için bir sorun teşkil ediyor mu? “ sorusu da yöneltilmiştir:

Bazı gelinler eşlerinin ailesiyle birlikteyken sürekli yanlış anlaşılmanın söz konusu olduğunu, bu nedenle eşinin ailesinin sıkça gelmediğini ifade etmiştir:

“Sıklıkla gelmezler. Gelince her hareketimi yanlış anlıyorlar, rahat edemiyorlar bu yüzde kalmıyorlar. Bir kez görüncem altı ay kaldı ilk zamanlar sorun değildi ama sonra sorun olmaya başladı” (AT, 27, K).

Evlilikte eşlerin aileleriyle ilişkilerde beklentiler önemli bir problem alanını oluşturmaktadır. Evlilikle yeni bir aileye dahil olan gelin, eşinin ailesinden özellikle annesinden bazı konularda beklenti içerisine girmektedir.

Aynı şekilde eşin ailesi de gelinden bazı konularda beklenti içerisine girmektedir. Bu beklentilerden biri oğullarının evlendikten sonra, eşiyle birlikte

kendilerini sık sık ziyaret etmeleridir. Bu beklenti karşılanmadığında kayınvalide geline tavır alabilmektedir. Aşağıda buna benzer bir durumu yaşayan bir katılımcının anlatımları yer almaktadır:

“Ben sık sık gitmediğimden onlarda gurur yapıyorlar, sık sık gelmiyorlar. Geldiklerinde sorun çıkarmıyorum. Onların bedduasını almak istemiyorum” (RA, 40, K).

“Önceden altlı üstlü oturuyorduk. Hiç ayrı kalamıyorduk. O zamanlarda kendi evimize gitmemize izin vermiyordu. Kayınvalidem sürekli onlarda kalmamızı istiyordu. Bu da eşimle aramızda sorun oluyordu” (GB, 32, K).

Kayınvalide ve kayınbabalarıyla birlikte yaşayan çiftler, birçok zorluk yaşamaktadır. Bu zorlukların başında tam aile olamamak, eşlerin birbirlerine ve çocuklarına gerekli vakti ayıramaması gelmektedir. Çiftler ailelerle birlikte yaşamaktan rahatsız olsa da, çaresiz kaldığında birlikte oturmaya razı gelmektedir. Bu konuyla ilgili katılımcıların bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Zaten birlikte yaşadık. Kayınbabamla 28 yıl yaşadım. Kayınvalidemle 35 yıl yaşadım ve hala birlikte yaşıyoruz. Biz hiçbir zaman ayrı bir aile olamadık. Bir süre sonra kaldıramıyor insan “ (ZT, 56, K).

“Annesi sabah sekizde gelirdi eşim işten gelene kadar gitmezdi. Sürekli yanımdaydılar. Asla eşimle beni baş başa bırakmazlardı. Sürekli onların gözetimi altında yaşadık” (ŞG, 39, K).

Bazı katılımcılar birlikteyken pek sorun yaşamadıklarını ancak bazı olumsuz davranışlar sebebiyle eşinin ailesinin uzun süre kalmasını arzulamadıklarını belirtmiştir:

“Evet kalır. Genellikle sorun yapmam. Bazen hal ve hareketleri yüzünden çok kalmalarını istemem” (RC, 45, K).

“Evet kalır. Biraz sorun oluyor ama eşim üzülmesin diye katlanıyorum, görmezden geliyorum” (AE, 27, K).

“Başka şehirde yaşıyorlar. Yılda birkaç kez onlar geliyor, bazen de ben gidiyorum. Hiçbir sorun olmuyor” (AK, 34, K).

Bir katılımcı daha önce bu konuda eşiyile sorun yaşadıklarını ancak şimdi böyle bir sorunları olmadığını belirtmiştir:

“Hayır, şimdi değil 4 yıl önce her gün geliyorlardı, sorun oluyordu” (NC, 40, K).

Bazı katılımcılar eşinin ailesinin evlerinde kalmadığını belirtmiştir:

“Hayır hiç kalmazlar” (MÇ, 47, K).

Katılımcıların çoğu eşinin ailesinin sıklıkla gelip kalmadığını ifade ederken, bazı katılımcılar eşimin ailesi sıklıkla gelir ve bu durum evliliğimizde bazen sorun olmaktadır cevabını vermiştir. Hayır cevabını veren katılımcılar buna gerekçe olarak eşinin ailesinin kendi evlerinde rahat etmemeleri, kendileri sıkça gitmedikleri için onların gelmek istememeleri, başka şehirde yaşamaları gibi etkenleri gösterirken, bir katılımcı eşinin ailesinin eskiden sık sık evlerine geldiğini, ancak son zamanlarda bu konuda problem yaşamadıklarını belirtmektedir. Eşinin ailesinin sıkça evlerine geldiğini ifade eden katılımcılardan biri, hemen her gün eşinin ailesinin evlerine geldiğini ve bu durumdan rahatsızlık duyduğunu söylemiştir. 2 katılımcı ise eşinin ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Katılımcılar eşlerinin aileleriyle sık sık görüşmelerinin eşleriyle çatışma nedenlerinden birini oluşturduğunu düşünmektedirler.

Konuyla ilgili damatların görüşleri oldukça önemlidir. Damatlara ” *Eşinizin ailesi ile ne düzeyde vakit geçirirsiniz? Bu vakit geçirmekten mutlu musunuz? Açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Konuyla ilgili damatların bazı cevapları aşağıda yer almaktadır:

Eşinin ailesiyle sık sık görüştiklerini belirten damatlar bulunmaktadır:

“Kayınvalidemle her zaman birlikteyiz. Diğer aile bireyleriyle konuşmuyorum. Gelince saygı gösteriyorum. Annemle araları bozuk olduğundan genel itibarıyla beni ve ailemi de istemiyorlar” (MB, 46, E).

“ Sık sık görüşürüz. Ben her hafta da görüşsem bıkmam. Onlarla zaman geçirmeyi çok seviyorum özellikle eşimin erkek kardeşiyle “ (SP, 34, E).

“Nerdeyse her gün annesindeyiz. Mutlu olmasam da mecburen gidiyorum. Yoksa eşimin dilinden kurtulamam” (CO, 35, E).

“Haftada en az 2-3 kez görüşüyoruz. Eşim sürekli annelere gidelim diyor. Ben, eşimle oradan döndüğümüzde kavga ettiğim ve beni üzecek sözler duyduğum için vakit geçirmekten hoşlanmıyorum” (ÖA, 38, E).

Eşinin ailesiyle sık sık görüşüğünü söyleyen 4 damattan yalnızca biri eşinin ailesiyle vakit geçirmekten mutlu olduğunu belirtmiştir. Eşinin ailesiyle vakit geçirmekten hoşlanmadığını dile getiren damatlar ise buna gerekçe olarak, eve döndüklerinde eşiyle kavga etmesi, eşinin ailesine gitme konusunda baskı yapması, eşinin ailesinin kendisini ve ailesini istemediğine dair söylemleri göstermektedir.

Eşlerinin aileleriyle ara sıra vakit geçirdiklerini ifade edenler bulunmaktadır:

“Ara sıra vakit geçiririz. Şimdilik bir sorun yok. Vakit geçirmekten mutluyum” (MP, 27, E).

“Bazen görüşüyoruz. Haftada bir. Çok olumsuz değil. Normal vakit geçiriyoruz” (ZA, 38, E).

“Ara sıra, orta düzeyde görüşürüz, zaman geçirirken mutluyum” (NV, 39, E).

“Eşimle çocukları yarıyıl tatilinde ve yaz tatilinde gönderirim. Onlarda gelir giderler. Mutlu oluyorum tabi ki” (BA, 42, E).

“Haftada bir veya iki kez görüşüyoruz. Eh işte mutlu sayılırım. Bazen onların yanında rahat davranamıyorum geriliyorum” (MK, 30, E).

Yine damatlara *“Eşinizin ailesi, size sıklıkla gelip kalır mı? Bu sizin için bir sorun teşkil ediyor mu?”* sorusu yöneltilmiştir:

“Kalmazlar. Kayınvalidemle birlikte oturuyorum. Diğer akrabaları da gelince yatılı kalmazlar. Annelerini görüp kaçarlar” (MB, 46, E).

“Hayır gelmezler. Gelseler de sorun olacağını sanmıyorum” (MP, 27, E).

“Fazla kalmazlar, ayda yılda bir. Sorun olmuyor” (MK, 30, E).

“Arada geliyor. Sorun olmaz. Eşim mutlu oluyor ben de mutlu oluyorum” (BA, 42, E).

“Hayır, gelmezler. Sorun olmuyor” (ZA, 38, E).

“Onlarla zaman geçirmek çok mutlu ediyor. Ortam çok samimi geçiyor sanki kardeşlerimle zaman geçiriyoruz” (S.P, 34, E).

“Hayır kalmazlar, sorun olmaz” (NV, 39, E).

Damatların çoğu eşinin aile bireylerinin sıkça gelmediğini, geldikleri zamanda herhangi bir sorun yaşamadıklarını dile getirirken, bazı katılımcılar eşinin aile bireylerinin, evlerini ziyaretlerinin bazen sorun teşkil ettiğini belirtmiştir:

“Gelirler. Biz çağırırız. Onlar geldiğinde rahat hareket edemiyorum. Ama dile de getirmiyorum. İdare ediyorum” (CO, 35, E).

“Bazen annesi gelip kalır. Maalesef sorun yaratıyor. Annesi olduğunda iyice sırt alıyor ve beni eleştiriyor. Ses etmiyorum ve asla hürmetsizlik etmiyorum” (ÖA, 38, E).

“Karşılıklı oturuyorduk. Tabi sürekli bize gelip müdahalesi olurdu. Bu bazen sorun olurdu. Ama hiç gelip kalmasından ötürü eşime kızmadım. Kayınvalidem zaten halam olurdu” (MT, 60, E).

Yukarıdaki anlatımlardan hareketle damatlara göre eşin ailesinin eve sık gelmesinin evlilikte eşler arasında yarattığı olumsuzluklar; evde rahat hareket edememe, kayınvalidenin kızıyla söz birliği yaparak damadı eleştirmesi ve evlilik meselelerine müdahalesi gibi durumlardır. Aşağıda bu konuda damatların bazı anlatımlarına yer verilmiştir:

Bir damat eşinin annesine geçmişte her gün gittiklerini ve bundan mutlu olduğunu dile getirmektedir:

“Kayınvalidem şimdi hayatta değil. Bir yıl evvel rahmetli oldu. Hayattayken evimizin karşısında oturuyordu. Her gün görüşüyorduk mutlaka. Evet mutluydu” (MT, 60, E).

Konuyla ilgili kayınvalide ve kayınbabaların görüşlerine de yer verilmiştir. Onlara *“Oğlunuz ve gelininiz size gidip gelirler mi? Ne sıklıkla gelirler? Gelininiz sizin onlarda misafir kalmanızı ister mi?”* sorusu yöneltmiştir. Kayınvalidelerin konu ile ilgili anlatımları şu şekildedir:

“Senede bir gelirler. Biz yılda 4 kez gideriz. Misafir kalmamızı ister diye düşünüyorum. Çünkü bize gelin oturun biraz, başımızın üzerinde yeriniz var der. Bizde bu sözlere istinaden gideriz. Bana istemediğiyle ilgili bir yansıtması olmadı” (BK, 58, K)

“Yılda bir kez gelirler. Ben yılda 2-3 ay kadar oradayım. Misafir kalmamı istiyorlar. Beni hep çağırıyorlar. Sıkça telefon ederler “ (FE, 61, K).

Kayınvalidelerin çoğu çocuklarının iş sebebiyle başka illerde ikamet ettiklerini, yılda birkaç kez misafirliğe gittiklerini, bu durumun herhangi bir problem yaratmadığını ve gelinlerinin daha sık gelmeleri yönünde istekleri olduğunu belirtmiştir.

Bu konuda tam tersi yönde görüş belirten kayınvalideler de bulunmaktadır. Özellikle uzun süre kayınvalideleriyle birlikte yaşayan gelinlerin, evlerini ayırdıktan

sonra kayınvalidelerinin kendilerinde kalması için istekli olmadığı saptanmıştır. Bu duruma, geçmişte ikili arasında yaşanan tatsızlıkların tekrar yaşanmasına yönelik korkuların sebep olduğu düşünülmektedir.

“Şu an uzaktalar oğlumun tayin olduğu yerdeler. Eskiden 6 yıl birlikte oturduk. Şimdilerde yılda 3-4 kez gelirler. Tayin olduktan sonra bir ay kadar onlarda kaldım. Ciddi bir tepkiyle karşılaşmadım. Maddi anlamda hep destekledim birlikte oturduğumuz zamanlarda. Ama şimdilerde gelinim onlara gidip kalmamız için hiç teklifte bulunmuyor, bizi çağırıyor. İnsan bekliyor böyle şeyleri” (GS, 64, K).

Yine kayınvalidelere *“Damadınız ile kızınız size gidip gelirler mi? Ne sıklıkla gelirler? Damadınız sizin onlarda misafir kalmanızı ister mi?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin konuyla ilgili açıklamaları şu şekildedir:

“Evet, çalıştıkları için daha çok hafta sonları gelip kalırlar. Bana sık sık gel der. Benim gidecek fazla yerim yok eşim hayatta değil. Bu yüzden bazen gidiyorum. Ama rahat edemiyorum. İki üç gün kalıp geliyorum” (ZG, 50, K).

“Evet gelirler. Genelde yılda birkaç kez. Daha çok ben giderim. 20-30 gün kalırım. Çok ister kalmamı. Beni çok da sever” (Zİ, 50, K).

“Görevi sebebiyle ayda bir gelirler. Ve de tayin olduğu yerleri yakın il olduğu için bu konuda biraz daha şanslıyım. Evet onlarda misafir olmamızı istiyor ve çok güzel karşılıyor” (EÇ, 55, K).

Kayınvalidelerin tamamı bu konuda damatlarıyla herhangi bir problem yaşamadıklarını ve damatlarının onlarda daha fazla misafir kalması istediklerini belirtmiştir:

Kayınvalideler çocuklarının eşleriyle birlikte kendilerini ziyarete geldiklerini ifade ederken çocuklarının çalışmasından dolayı onların daha az gelebildiğini bu sebeple daha çok kendilerinin çocuklarının evine gittiğini belli bir süre burada kaldıktan sonra döndüğünü belirtmektedirler. Kayınvalidelerin çoğu gelin ve damatlarının kendilerine iyi davrandığını evlerine davet ettiklerini onların evlerinde kalmalarını istediklerini belirtirken bir kayınvalide gelininin kendisini davet etmediğini, bir kayınvalide de çocuğunun evinde rahat etmediğini ifade etmektedir.

Kayınbabalara *“Oğlunuz ve gelininiz size gidip gelirler mi? Ne sıklıkla gelirler? Gelininiz sizin onlarda misafir kalmanızı ister mi?”* sorusu sorulmuştur:

“Evet tatilde gelir. Gelinim gelin diye teklifte bulunmaz. İstiyor mu istemiyor mu bilmiyorum. İsteseydi gelin derdi. Bende zaten sık gitmem onlar özgürce davransınlar diye. Ben gittiğimde rahat davranmıyorlar” (EÖ, 73, E).

“Alt katta oturdukları için sıkça gidip geliriz. Gelin rahatının bozulmasını ve misafir kalmamızı istemez. Ama oğlum ve çocuklar bizi istediği için ses etmez. Kızsa da haklı her evin bir düzeni var “ (MA, 68, E).

“Hayır gelmediler. Arada biz gideriz. Aramız bozuk olduğu için o gelmez. Torunum ve oğlum gelir. Bizim gitmemizi de istemez” (SS, 58, E).

Yine kayınbabalara” *Damadınız ile kızınız size gidip gelirler mi? Ne sıklıkla gelirler? Damadınız sizin onlarda misafir kalmanızı ister mi?”* sorusu yöneltilmiştir:

“Çok sık değil. Çünkü hem kızım hem de damadım çalışıyor. Genelde iki ayda bir gelirler. Bazen biz gideriz bir hafta kalırız. Bize gelin bizde kalın der, gittiğimizde de yanlış bir hareket göstermedi. Saygıyla karşıladı” (MS, 64, E).

“Biz geniş bir aileyiz. Onlarda kurdukları bu yuvada bu geniş ailenin bir parçası olduklarını biliyorlar. Torunumu daha çok görmek istiyorum. Dolayısıyla onları bize daha çok gidip gelmeye ikna ediyorum. Genelde bir buçuk ile iki haftada bir geliyorlar” (MA, 78, E).

Kayınbabalar kayınvalidelere göre daha az çocuklarının evlerini ziyaret etmektedir. Bazı kayınbabalar, oğullarının evlerini ziyaret ettiklerinde, gelinlerinin buna çok olumlu bakmadığını dile getirmiştir. Yine kayınbabalar kızlarının evine gittiğinde damatlarıyla problem yaşamadıklarını, damatlarının kendilerini misafir etmeyi istediklerini belirtmiştir.

Bir kayınbaba damadının işi nedeniyle gelemediğini, kendisinin de uzak olduğu için ziyarete gidemediğini ifade etmektedir:

“Kızım gelir ama damat gelmiyor. Kaç defa gelin birlikte dedim. Damat yoğun çalışıyor demek ki yetiştiremiyorlar. Misafir olmamızı ister ama ben gidemiyorum. Annesiyle diğer kızım gider kalır “ (TD, 56, E).

Evliliklerde eşlerin aileleriyle geçirdiği zamanla ilgili problem yaşamamak için, eşler bu konudaki düşüncelerini birbirleriyle paylaşmalı, tatil ve ziyaretler konusunda plan yapılmalıdır. Bu planda kimin ailesiyle hangi günler kaç saat görüşülecek, özel günlerde ve bayramlarda ziyaret sırası nasıl olacak, ne kadar süre kalınacak, tatil zamanlarının ne kadarı ailelerle geçirilecek gibi soruların cevabı bulunmalı eşler ortak

karar almalıdır. Eşler duygu ve düşüncelerini nedenleriyle birlikte, empati kurarak ifade edip hem fikir olup, ortak karar almayı başardığında, uygulama konusunda sıkıntı yaşanmayacak bu sorun da gündemden kalkmış olacaktır.

3.4.6.1.Eşlerin Aileleriyle Birlikte Ortaya Çıkan Problemler

Evliliklerde eşlerin aileleriyle birlikte geçirilen zamanlarda bazen sorunlar yaşanmaktadır. Ebeveynlerin kendi çocuklarını haklı görmesi, taraf tutması, geline veya damada yönelik müdahaleler, eşlerin birbirlerine olan öfkelerini arttırmakta, bu durum bazen eşin ailesiyle iplerin kopmasına sebep olmaktadır. Hal böyle olunca sorun yaşanılmayan diğer eşin ailesiyle ilişkiler de nasibini almakta "Sen bizimkilerle görüşmüyorsan bende sizinkilerle görüşmüyorum " diyaloglarına girilerek her iki tarafla da sorun yaşanmaktadır.

Araştırmada eşlerin aileleriyle birlikte geçirilen zamanın, evliliklerde eşler arasında çatışmalara yansımaları incelemek için kayınvalidelere "Gelininizle birlikte yaşadınız mı? Yaşadıysanız bu süreçte ciddi problemlerle karşılaştınız mı? Biraz açıklayabilir misiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

"Evet yaşadım ama birlikte devamlı yaşamadık. İstanbul'da oturuyorlar. Yılda 3-4 defa eşimle birlikte gideriz. Her gittiğimizde de 20- 25 gün misafir oluruz. Gelinim farklı bir kültürde yetişmiş. Bazen bizim yöremize uygun olmayan davranışlarla karşılaştıysam da ona karşı sert olmadım. Problem yaşayacak durumlar oldu fakat ben müsaade etmedim, fevri olmadım, sakin davrandım. Bu nedenle çok ciddi problemler yaşamadık. Zaten benden bayağı uzakta yaşıyorlar" (BK, 58, K).

" Birlikte yaşamadık ama 2-3 aylığına misafirlğe gidiyorum. Bu süre zarfında ara sıra küçük atışmalarımız oldu fakat ciddi bir problem yaşamadık. Büyümeden sonlandırdık problemleri " (FE, 61, K).

"Evet, gelinimle bir süre birlikte yaşadık. Birlikte yaşadığımız dönemlerde çok ciddi olmamakla birlikte bazı problemler yaşadık. Gelinim biraz yavaş hareket eder. Temizlik ve ütü konusunda sıkıntı yaşadığımız oluyordu. Bazen bu ve buna benzer konularda sorun oluyordu anca ben büyümesin diye engelliyordum" (GS, 64, K).

Kayınvalideler gelinleriyle birlikte otururken çok ciddi olmamakla birlikte bazı çatışmaların yaşandığını ancak çatışmaların büyümemesi için dikkatli davrandıklarını belirtmiştir.

Aynı soru kayınbabalara yöneltilmiştir. Kayınbabaların çoğu gelinleriyle birlikte yaşadıklarında bazı anlaşmazlıkların ortaya çıktığını ifade etmiştir:

“Evet, yaşadım. Üst katımda oturuyorlar. Bazen sorunlar kaçınılmaz oluyor. Kırsal bir alanda yaşıyoruz. Hem ev işleri fazla oluyor hem de dışarıdaki işler. Gelin sürekli yaptığı işlerden yakınıyor. Çocuklarına doğru düzgün bakmıyor. Biz de eşimle birlikte bu konularda geline kızarız. Eşim daha fazla tartışır, kavga eder” (MA, 68, E).

“Evet, birlikte yaşadığımız zamanlar oldu. Fakat fazla uzun sürmedi. Bu süreçte ciddi problem yaşadığımız zamanlar oldu. Gelinim sinirli bir insandır. Kendisine yönelik önerileri bile yanlış anlayabilir. Oğluma onu istemeye gittiğimiz günden beridir eşime karşı sert bir tavır almıştır. Bu durum çok fazla sorun teşkil etti” (SS, 58, E).

Bazı kayınbabalar birlikte yaşadıklarında herhangi bir problem yaşamadıklarını ifade etmiştir:

“Evet, birlikte yaşadım. Her çocuğumla en az bir yıl yaşadım. Bu süreçte gelinlerimle herhangi bir problem yaşamadım” (EÖ, 73, E).

Kayınvalide ve kayınbabaların çoğu gelinlerle birlikte yaşarken bazı problemlerle karşılaştıklarını, fakat bu problemlerin kısa sürdüğünü ve ciddi boyuta gelmediğini belirtmiştir. Problemler genel itibariyle çocuğa bakma konusunda anlaşmazlıklar, ev işleri, yemek, ütü gibi işleri kayınvalidenin istediği nitelikte ve hızda yapamama, farklı kişisel özellikler, kültürel farklılıkların yaşanması vb. durumlarla ilgili olmaktadır.

Kayınvalidelere *“Damadınızla birlikte yaşadınız mı ?Yaşadıysanız bu süreçte ciddi problemlerle karşılaştınız mı? Biraz açıklayabilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin konuyla ilgili bazı cevapları şu şekildedir:

“Gider iki üç gün kalırım. Kızımda ama sürekli kalmıyoruz. Evet karşılaştım. Evdeki huzursuzluğa şahit oldum. Bana yansıtılmaya çalışırlar ama ben anlarım.

Kızımın kayınvalidesinin müdahalesi çocuklar arasında kavgaya neden oluyor. Bana asla sıra gelmiyor. Ciddi sorunların nedeni benimle ilgili değil” (Zİ, 50, K).

Kayınvalidelerin damatlarıyla birlikteyken yaşadığı sorunlar genellikle damadın kızına yönelik tavır ve davranışlarıyla ilgilidir.

“Evet yaşadığım oldu. Zaman zaman evine gider kalırım. Onlar da gelir bir iki gün kalırlar. Bir süre kızım doğum yaptığında yanında bir ay kadar kaldım. Bu süreçte yaşadıkları sorunlara şahit oldum. Damadım kızımı bana şikayet ederdi. Kızımın sözünü dinlemez” (ZG, 50, K).

Kayınvalidelerin çoğu damatlarıyla yaşarken, kızıyla tartışmalarından kaynaklanan bazı sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. Bu konuda bir katılımcı bu herhangi bir problemle karşılaşmadığını belirtmiştir:

“Birlikte yaşamadık. Görevi sebebiyle ayda bir hafta sonlarında birlikteliğimiz oluyor. Ondada bir sorun yaşamadık” (EÇ, 55, K).

Aynı soruya kayınbabaların verdiği cevaplardan bazıları şöyledir:

“Damadıyla çok uzun süre birlikte yaşamadık. Kızım geldiğinde o da birlikte gelir. Kendisi başka bir memlekettendir. Bize geldiğinde benden utanır çekinir. Bir problem yaşamadık “ (MS, 64, E).

“Birlikte yaşamadık. Uzun süredir gitmedik yanlarına. Ankara’da yaşıyorlar mesafe fazla. Şimdiye kadar ciddi bir problem yaşamadık” (TD, 56, E).

“Hayır yaşamadım” (MA, 78, E).

Kayınvalidelerin çoğu bazen damatlarıyla yaşadıkları sürelerde sıkıntılı durumlara şahit olduklarını belirtirken, kayınbabalar damatlarıyla herhangi ciddi bir problem yaşamadıklarını belirtmektedir. Kayınvalideler damatlarıyla, kızını şikayet etmesi, onu üzmesi, kavga etmesi, damadın annesinin davranışları gibi nedenlerden problemlerin yaşandığını belirtmiştir.

3.4.6.2. Özel Günlerde Aileleri Ziyaret Etme

Özel günlerde ve tatillerde önce hangi eşin ailesine gidilecek sorunu, evliliklerde yaşanan çatışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Özellikle yeni evlilerin birlikte ilk bayramlarında bu çatışma durumu yaşanabilmektedir. Aileler aynı şehirde ikamet ettiğinde problem çok ciddi düzeye gelmezken eşlerin ikisinin de ailelerinin farklı şehirlerde yaşandığı durumlarda İlk önce kimin ailesine gidilecek veyahut bu bayram hangi aileye gidilecek tartışması olmaktadır. Damat, ilk ziyarete karısının ailesine

giderse, erkek tarafını bir korku alır: “eyvah! oğlum elden gitti, ben 20 yıl uğraşayım, elin kızı gelsin aklını alsın oğlumun...”der.

Konuyla ilgili hem eşlere hem de ebeveynlere sorular yöneltilmiştir:

Gelinlere “*Bayram ve tatillerde eşinizin ailesinde kalıp kalmayacağınız konusu bir tartışma konusu olmakta mıdır? Nerede ve ne kadar kalacakları sorunu ciddi aile içi bir çatışma veya tartışmaya yol açmakta mıdır?*” sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağı alınmıştır:

“Ben hep bayramda eşimin ailesiyleyim. Hiç bayram ziyaretlerine, gezmeye gidemedim. Eşime kızıyordum. Kız kardeşlerimi ziyaret edemediğimden, sürekli evde olduğumdan şikayet ederdim” (ZT, 56, K).

“Eğer eşim onlarda kalacağız derse benim için sorun oluyor. Eşimin ailesinde iki günden fazla kalınca eve döndüğümüzde eşimle kavga ediyoruz, onlarda çok kalmak istemiyorum. Rahat etmiyorum” (RA, 40, K).

“Eşimin ailesinde kalırız. Annemler bana kızıyor, ben de üzülüyorum. Ben de ailemde kalmak istiyorum. Ailem köyde olunca daha sık gidebiliyoruz. Kışın genelde Erzurum’da kalıyorlar. Ekonomik durumumuz iyi olduğunda eşim gönderir. Ama iyi olmayınca gidemeyiz” (AE, 27, K).

“Her zaman her şeye eşimin ailesi karar verdiği gibi bayramda ne isterlerse onu yapardım. Benim karar verme ya da karar sunma yetkim yoktu, dolayısıyla tartışamazdık bile. Ne emrederlerse mecburen onu yapardık” (ŞG, 39, K).

Bazı katılımcılar aileleriyle aynı şehirde yaşadıkları için, her iki tarafa da aynı gün içerisinde gittiklerini ve bu konuda problem yaşanmadıklarını belirtmiştir:

“Hayır, sorun olmuyor. Yakında oldukları için” (AK, 34, K).

“Hayır, öyle sorunumuz olmadı. Aynı şehirde ve yakın oldukları için iki tarafla da aynı gün içerisinde görüşebiliyoruz” (GB, 32, K).

“Hayır olmuyor. Bayramda el öpmeye kayınvalideme gitmesem de eşim kızmıyor. Zaten yakınız isteyen gidip görüp geliyor bayramda” (MÇ, 47, K).

“ Kayınvalideme kırgın olduğum için son birkaç senedir bayram ziyaretine katılmıyorum. Şimdiye kadar ailelere yakındık diye sorun yaşamadık. Tayin istedik sanırım bu konu bundan sonra ciddi bir problem konusu olacak” (NC, 40, K).

Gelinlerin çoğu bayram ve tatillerde aile ziyaretleriyle ilgili ciddi problemler yaşanmadığını düşünürken, bazı katılımcılar, bu konunun eşyle arasında tartışma konusu haline geldiğini belirtmiştir. Katılımcılardan biri eşinin söylediklerini yapmaya mecbur hissettiği için ona karşı gelemediğini ve aile ziyaretiyle ilgili görüş belirtmediğini ifade etmiştir. Yine bir katılımcı bu konunun eskiden problem oluşturmadığını ancak tayin dolayısıyla bundan sonrasında sorun olabileceğini belirtmiştir.

Hayır cevabını veren katılımcıların çoğu önce hangi tarafın ziyaret edileceği konusunda sorun yaşadıklarını, bu konuda bazen ailelerinden tepki aldıklarını, fakat bu konunun eşyle aralarında ciddi bir tartışma nedeni haline gelmediğini düşünmektedirler:

“Hayır, olmamaktadır. İki tarafta da kalırız. Bazen annem neden ilk bize gelmiyorsunuz der ancak ben gönlünü alıyorum” (RC, 45, K).

“Olmaz, eşim ailesini ziyarete gider eğer bayramda tatile gitmeyeceksek. Eşimle birlikte benim aileme gittiğimiz oluyor. Bu bayram tatillerinde nereye gideceğiz konusunda bazen tartışmalar yaşarız, eşim anne babasına gittiğinde ve çok kaldığında” (MB, 42, K).

“Olmaz. Aileler yakın bizim eve. Bayramların ilk iki günü kayınvalidemdeyiz, diğer iki gün benim annemde kalıyoruz. Annem bu duruma biraz alınıyor ama fazla üzerinde durmuyor” (AT, 27, K).

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağı alınmıştır:

“Olmadı. Zaten hepimiz bir aradaydık, uzak değillerdi. Sorun olmadı “ (MT, 60, E).

“Kalırsak eşimle beraber kalıyoruz bayram ziyaretlerinde. Zaten bu konuda önceden karar alırız” (MP, 27, E).

“Yok, sorun olmuyor. Çünkü bir gün kalırız o kadar. Bu konuda tartışma olmuyor. Ortak karar veriyoruz” (MK, 30, E).

“Hayır, eşimi bayram tatilinde ailesine yolluyorum bazen ben de gidiyorum. Sorun olmuyor” (BA, 42, E).

“İkametimiz aynı il olduğu için sorun olmuyor. Gün içinde onun ailesine de benim aileme de uğrayabiliyoruz” (ZA, 38, E).

“Hayır, sorun olmuyor. Benim kendi felsefem biz nerede kalırsak birlikte kalıyoruz. İki ailemde de. Her yerde de böyle” (SP, 34, E).

“Aynı şehirde ikamet ettiğimiz için sorun teşkil etmiyor” (NV, 39, E).

“Hayır, aynı şehirde yaşadığımız için ikisine de gidiyoruz. Bazen öncelik sırası konusunda tartışıyoruz. Ama çok ciddiye gitmiyor” (ÖA.38, E).

Damatların çoğu eşiyile bu konuda çatışma yaşamadığını belirtirken, bazı damatlar, bayramda önce kimin ailesine gidileceği konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmektedir. Bazı katılımcılar ise özel günlerde aileleri ziyaret etme konusunda eşiyile tartıştığını, kavga ettiğini dile getirmiştir:

“Evet oluyor. Ben onları ziyaret etmek istiyorum, eşim istemiyor gitmemi. Kendi de küs olduğundan gelmiyor, çocukları da göndermiyor. Genelde eşim mutlu olsun diye bu konuda onun kararına uyarım. Yoksa tartışma olur” (MB, 46, E).

“Evet, yol açıyor. Eşimin ailesinde önce kalıyoruz. En çok onlarda kalırız. Daha sonra babamı ziyaret ederiz, birkaç saat kalırız. Kavga etsek de eşimin istediği olur” (CO, 35, E).

Görüldüğü üzere bazı gelin ve damatlar, özel günlerde ve tatillerde aileleri ziyaret etme konusunda sorun yaşamakta ve eşiyile tartışmaktadır. Araştırmada bu sorunun, eşlerin aile bireyleriyle yaşadığı diğer çatışma konularına göre daha hafif kaldığı ve eşler arasında ciddi bir çatışma alanı yaratmadığı tespit edilmiştir.

3.4.7. Aile Değerleri ve Kültürel Farklılıkların Çatışmalara Etkisi

Her toplumda farklılık gösteren davranış kalıpları, doğdukları andan itibaren insanları, aile, eğitim ve kültür vasıtasıyla içinde yaşadıkları çevreye uygun bir birey haline getirmek üzere çalışmaya başlar. Toplumsallaşma olarak adlandırılan bu süreç içinde her birey, aile ve akrabalık ilişkileri de dahil olmak üzere içinde yaşadığı kültüre özgü davranış kalıplarını öğrenir ve uygular. Dünyanın farklı coğrafyalarında yer alan toplumlarda birbirinden farklı ya da birbirine benzer akrabalık ilişkilerine rastlanabilir.

İki farklı insan, iki farklı sosyokültürel ve sosyoekonomik seviye, iki farklı gelenek... Belirli bir yaşa kadar belirli kural ve alışkanlıklara göre yetişmiş bireyler bambaşka bir kültürle karşılaştığında birtakım problemler yaşayabilmektedir. Giyim tarzı, sofranın düzeni, düğün dernek, gelenek görenekleri, eğitim anlayışı, felsefi ve dini görüşü gibi daha birçok konuda farklılıklar görülebilmektedir. Evlenen bireylerin bir

kısmı kültürel farklılık açısından uç noktaları yaşarken, bazıları akraba evliliği yaptığından kültürel farklılıklar oldukça azalmaktadır. Akraba evliliğinde kültürel farklılıktan kaynaklanan sorunlar daha az yaşanmaktadır. Ancak yine de iki farklı insan aynı evin içerisinde yaşamaya başladığında bazı çatışmaların yaşanması kaçınılmaz olmaktadır. Birbirinden çok ayrı iki ailenin ferdi evlilik akdiyle bir araya geldiğinde ilerde büyük sorunların yaşanması muhtemeldir. İsteme merasimi, nişan, nikah ve düğün gelenekleri uygulanmaya çalışılır. Ancak bunlar bittikten ve evlilik gerçekleşikten sonra konu aile içindeki sorumluluklar, beklentiler, alışkanlıklar, ihtiyaçlar, zayıf ve güçlü yönler, hobiler, yatkınlıklar gibi konulara geldiğinde hem eşlerle hem de eşlerin aileleriyle problemler yaşanabilmektedir.

Konuyla ilgili görüşlerini öğrenmek için gelin ve damat katılımcılara *“Eşinizin ailesi ile yaşam tarzı ve kültür konusunda farklılıklara sahip olduğunuzu düşünür müsünüz? Bu farklılık, aile içi uyumunuzu ne düzeyde ve nasıl etkilemektedir?”* sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin konu ile ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Çok farklılık var. O ataerkil bir ailede ben ise kadın ve erkeğin eşit olduğu, aynı haklara sahip olduğu bir ailede yaşadım. Bu farklılıklar kavga sebeplerimizin başında gelmektedir” (AT, 27, K).

“Evet vardı ama görmemezlikten gelmeye, anlayışla karşılamaya çalıştım. Aksi halde biz zarar görürdük. Uyum sağlamaya çalışıyorum” (RA, 40, K).

“Evet, aile yapısı olarak farklıydık. Bu durum ilk zamanlar beni etkiledi. Ancak sonra alıştım, anlaştım, kaynaştım” (GB, 32, K).

İnsanlar herhangi bir olaya, sevince, üzüntüye benzer tepkiler verdiğinde, birbirleriyle zaman geçirmekten hoşlanır ve huzurlu olurlar. Farklı kültürlerde yetişmiş bireylerden biri herhangi bir konuya takılıp, üzülürken diğeri umursamayıp sevinebilir, birinin öfkelenmesine diğeri sakince yaklaşabilir. Kültürel benzerlikler ortak beklentilere işaret ederken, kültürel farklılıkların fazla olması beklentiler noktasında uyumsuzluğu beraberinde getirmektedir. Aşağıda bu konuda problem yaşayan bazı katılımcıların anlatımlarına yer verilmiştir:

“Evet, var çok hem de. Yemek, taziye, bayram... Bunlara alıştım. İlk etapta hayal kırıklığına uğradım, yıprandım. Daha sonra alıştım, uyum gösterdim” (AE, 27, K).

İnsanlar arasında tutum ve düşünce benzerliği ilişkilerin olumlu seyretmesi için oldukça önemlidir. Benzer tutum ve davranışlara sahip insanlar benzer şeylerde mutluluk ve hüznü de yaşar. Bu konuyu evlilik ve aile üzerinde düşündüğümüzde, benzer ekonomik, sosyal, siyasal, eğitim ve hayat felsefesine sahip bireylerin evlilikte uyumu daha kolay sağladığı, eşiyile ve ailesiyile kültürel çatışmaları daha az yaşadığını söyleyebiliriz. Aksi durumda eşlerden biri sürekli diğer eşiyile ve ailesini kendisiyile kıyaslayacak, değiştirmeye çalışacaktır. Bunu başaramadığını gördüğünde öfke ve kırgınlık duyguları meydana gelecek, evlilikte eşler arasında çatışmalar ortaya çıkacaktır.

“Evet, yaşıyorum. Aile yapılarımız farklı. Mesela onların ailesinde kendi içlerinde bile ağızları bozuk küfür hep var ancak onlara göre sorun değil bize göre ise sorun “ (MB, 42, K).

“Var kesinlikle. Evliliğimi etkiledi bu durum. Giyim, kuşam, ailede kadının ve erkeğin yeri konusunda farklıyız. Misafirperverlik konusunda sorun yaşıyorum. Özellikle annem ve babam geldiğinde hemen göze batıyordu, onlar alışmamışlar böyle şeylere. Bizimkiler misafirlere çok önem verirler” (NC, 40, K).

“Evet farklıyız. Aile ortamı yok. İlişkiler resmi, birbirlerine soğuklar. Benim için normal olanlar onlara farklı gelebiliyor. Çok basit bir olayı büyütebiliyorlar. Gelin dışarı tek çıkamaz, kaynananın görümcenin sözünden çıkamaz, özgürlük yok diye düşünüyorlardı. Birlikteyken mecbur uydum ama ayrılınca tekrar eski halime döndüm. Çok yıprandım o süreçte” (MÇ, 47, K).

“Kesinlikle çok farklılık var. Kültür seviyemiz, eğitim durumumuz, aile yapımız tamamen farklı. Onlar gelenekçi kendi dar kalıpları içinde yaşayan bir aşirettir. Biz tamamen farklıydık. Benim ailem seyahat eden, farklı kültürler de yaşayan, modern, dışı açık bir ailedir. Benim ailem sülalem Almanya’ da yetişmiş o kültürde yaşayan bir aileydi” (ŞG, 39, K).

Bazı katılımcılar eşinin ailesinin akraba ve tanıdık olduğunu, bu nedenle herhangi bir kültürel farklılık yaşamadıklarını belirtmiştir:

“Hayır, olmadı. Akrabaydık, eşim dayımın oğluydu. Kültürlerimiz birbirine yakındı, uyumluyduk” (ZT, 56, K).

“Hayır, zaten akrabayız. Kültürümüz birbirine yakın” (AK, 34, K).

“Hayır, düşünmüyorum. Eşim tanıdıktı, birbirine yakın kültürlere sahibiz” (RC, 45, K).

Gelin katılımcıların çoğu eşlerinin ailesi ile yaşam tarzı ve kültür açısından farklı olduğunu düşünmektedir. En çok kadın ve erkek statüsündeki farklılaşmalar, argo konuşma, aile yapısı ile ailede saygı, akrabalarla ilişkiler, yemek, taziye, bayram gelenekleri, giyim, misafir ağırlama, özgürlük anlayışındaki değişiklikler konusunda farklılık görülmekte ve katılımcıların çoğu bunların evliliklerinde özellikle ilk yıllarda çatışma konusu haline geldiğini ancak zamanla uyum sağladıklarını belirtmektedirler. Hayır cevabını veren katılımcıdan bazıları eşiyile akraba olduklarından, kültürel farklılık açısından sorun yaşamadıklarını, bir katılımcı ise eşiyile aynı kültürde olduğunu ve bu konuda sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların konuyla ilgili görüşleri aşağıda yer almaktadır. Damatların çoğu bu soruya hayır cevabını vermektedir:

“Aynıydık. Aynı yerde büyüdük. Kültürümüz aile yapılarımız aynıydı. Zaten halamın kızıyla evlendim. Sorun yaşamadık bu anlamda” (MT, 60, E).

“Kültürel açıdan fazla bir farklılık yoktu. Uyum sağladık hemen” (MP, 27, E).

“Eşimle yaşantı şartlarımız aynı” (MK, 30, E).

“Hayır, hemen hemen kültürümüz aynı. O eğitim konusunda benden daha önde. Bu ilk zamanlarda sorun oldu. Eşim kendisini geliştirmeyi, kültürel faaliyetler katılmayı sever. Ailesi de ne yalan söyleyeyim bizimkilerden daha okumuş ve eğitime kıymet verir. Bu farklılık bazen sorun oldu” (BA, 42, E).

“Hayır, fazla bir farklılık yok. Kültürel açıdan bir sıkıntı yaşamadık” (ZA, 38, E).

“Hayır, düşünmüyorum. Birbirine yakın değerlere sahibiz” (NV, 39, E).

Bazı damat katılımcılar eşiyile arasında kültürel farklılıkların bulunduğunu ve bu nedenle evliliklerinde çatışmaların ara sıra yaşandığını ifade etmektedir:

“Evet, kesinlikle. Aile yapımız, kafa yapımız ayrı. Ailelerle ilişkiler, yemek yeme, oturma, örf adetler, yaşam biçimi hep ayrı. Bizim aile biraz dışarıya kapalı, örf adetlerine düşkündür. Eşim geldikten sonra bizde çağ atlamış gibi olduk. Bize ayıp gelen birçok şeyi eşim rahatça yapıyordu. Eşim

daha rahat davranıyor ve özgürlüğüne düşkün. Bu durum sorun yaratmaktadır” (CO, 35, E).

“Evet, var. Aile yapısı anlamında var. Biraz daha özgürlüğüne düşkün. annesinin çok dinliyor. Bizde gelinler pek konuşmaz karşı çıkmaz, sessiz kalır, idare eder. Eşim henüz olgunlaşmamış olsa ki ergenler gibi davranıyor. Annesi sorumluluk vermemiş, ne istese hemen yapmışlar. Bu anlamda farklı aile yapılarına sahip olduğumuzu düşünüyorum” (ÖA, 38, E).

Bir katılımcı eşiyle kültürel farklılıklarla ilgili çatışmaların yaşanmasında kadının ev içindeki rolünün etkili olduğunu düşünmektedir. Kendi ailesinde ataerkil bir aile yapısının varlığından bahseden katılımcı, eşinin ailesinde ise anaerkil bir aile düzeninin olduğunu ve bu iki ayrı aile yapısına sahip olmanın, evliliklerinde uyum problemi yaratarak çatışmalara sebep olduğunu belirtmiştir:

“Evet, zaten bana göre bu kadar sorun yaşamamızın sebebi farklı kültürlerde yaşamış olmamızdır. Ben Diyarbakır’ da büyüdüm eşim Bingöl’de. Bingöl’ de adet gelenek farklı bizde farklı. Bizde annemizin sözü evde geçerlidir. Onların kültüründe gelin eve geldiğinde onun dedikleri olmalıdır. Bizde kadın erkeğe hizmet eder onlarda erkek kadına” (MB, 46, E).

Bir katılımcı evliliklerinin ilk dönemlerinde kültürel farklılıktan kaynaklanan problemlerin yaşandığını, ancak zaman içerisinde eşiyle birbirlerine uyum sağlayarak problemi aştıklarını ifade etmiştir:

“Evet, başlarda farklılık vardı tabi ki. Sonra ben eşime göre değiştim, eşimde bana göre değişti. Uyum sağladık” (SP, 34, E).

Damatların çoğu eşiyle ve eşinin ailesiyle kültürel farklılıklardan kaynaklı çatışmalar yaşamadığını belirtirken bazı damat katılımcılar bu problemin evliliklerinde ciddi çatışmalar yarattığını dile getirmişti. Çatışmalar yaşayanların çoğu çatışmaların halen devam ettiğini belirtirken, bir katılımcı eşiyle birbirlerine uyum sağlayarak bu durumu aştıklarını belirtmiştir:

Konuyla ilgili kayınvalide ve kayınbabalara birtakım sorular yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin *“Gelininiz ile kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar yaşıyor musunuz? Evetse en çok hangi konuda yaşıyorsunuz ve tepkiniz ne olmaktadır? Açıklar mısınız?”* sorusuna yönelik cevapları aşağıdaki yer almaktadır:

“Gelinimle kültürel farklılıklara sahibiz ama her konuda değil. Ben tesettürlüyüm, ailemizdeki hemen her kadında tesettürlüdür. Gelinimin biraz daha kapalı olmasını isterdim, eşim de çok istedi. Bu konudaki isteklerimizi kendisiyle paylaştık ama o istemedi. Bir süre çok üzüldük bu konuya. Sonra kendi haline bıraktık. Şimdilerde torunumun giyimiyle ilgili birkaç kez uyarım oluyor. Torunumun aşırı açık giyinmesini istemiyorum, gelinime söyledim. Biraz kırıldı ama sert tepki göstermedi. Bu ve buna benzer konularda sıkıntılar yaşasak da uyum sağlamaya çalışıyorum. Gelinimin hal ve hareketlerine karışmıyorum” (BK, 58, K).

Bazı kayınvalideler gelininin farklı bir şehirde yetiştiğini, özellikle giyim kuşam konusunda ilk zamanlar kayınbabasının müdahalelerde bulunduğunu ancak belirli bir süreden sonra müdahalenin azaldığını belirtmiştir:

“Evet yaşıyorum. Gelinim Gaziantep’li. Benim yaptığım yemekleri çok yemez, bende onunkileri pek beğenmem. Gelinim bizim ailedekilerle kıyaslırsak fazla açık. Eşim yani kayınbabası bu konuda gelinimle kavga etti, bir ara tesettüre girmesini çok söyledi. En son bir kavgasında oğlum karışmayın ben böyle kabul etmişim deyince bu konuyu kapattık. Tesettürlü olmasını isterdik” (FE, 61, K).

“Kültürel açıdan çok büyük fark yok. Ama gelinimin oturup kalkmasını, bazı davranışlarını beğenmiyorum. Daha ağır olmasını isterim. Konuşurken daha yumuşak olmasını bekliyorum. Birlikteyken daha ılımlı iyiydi. Ayrıldıktan sonra farklı davranmaya başladı” (GS, 64, K).

Kayınvalidelerin hepsi zaman zaman gelinleriyle kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar yaşamıştır. Kültürel açıdan sorun olan alanlar ise karşılıklı tavır ve davranışlar, giyim kuşam, çocuk yetiştirme tarzı gibi alanlardır. Kayınvalideler bu kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmaların bir süre devam ettiğini ancak zamanla problem haline gelmemesi için uğraştıklarını belirtmektedir.

Aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabaların kültürel farklılıklarla ilgili anlatımları aşağıda yer almaktadır:

“Evet yaşıyorum. Gelinlerimden biri Karanlı, biri Elazığlı, biri Azerbaycanlı. Farklı kültürlerden geliyorlar. Ancak benim onlara müdahale etmeye, kültürel farklılıklarını sorgulamaya hakkım yok” (EÖ, 73, E).

“Evet yaşıyoruz. O da Elazığlı ancak ilçe olarak farklı bir yerde yetişmiş. Aile de mahremiyet konusunda sıkıntılı. Her şeyi annesine anlatıyor. Onun ailesiyle bizim ailemiz çok farklı. Biz anlaşarak, konuşarak her problemi çözmeye çalışırken o daha fazla karmaşıklştırıp herkesi olaya dahil ediyor. Önce tavsiye veriyordum şimdi duyarsızım” (SS, 58, E).

Kayınbabaların çoğu geliniyle kültürel farklılıklardan ötürü sorun yaşadığını belirtirken, bir kayınbaba bu konuda herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir:

“Hayır, gelinim de buralı. Bu yüzden kültürel farklılık yaşamıyoruz. Ama çocuklara bakma, yemek, temizlik konusunda benim kızlar kadar iyi değil. kendisini biraz geliştirmesi lazım” (MA, 68, E).

Kayınvalidelere *“Damadınızla ile kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar yaşıyor musunuz? Evetse en çok hangi konuda yaşıyorsunuz ve tepkiniz ne olmaktadır? Açıklar mısınız?”* sorusu yöneltilerek damatlarıyla kültürel farklılık açısından problem yaşayıp yaşamadıkları öğrenilmiştir:

“Hayır, fazla fark yok. Sadece bizim ilçede misafirliğe akrabalar habersiz gelir. Bir kere damadım bu konuda şikayet etti. Damadımın ailesi bize göre daha moderndir. Bizde onlara uyum sağlamaya çalışıyoruz. Onlarda bizi yadırgamıyor” (ZG, 50, K).

“Evet var. Bir damadım Konyalı mesela. Onlar kadın erkek hep birlikte oturup kalkarlar sınır yok. Konuşmalarından anlamadığım şeyler oluyor. Ailelerinin hareketlerinden sorun yaşıyorum. Tepkim genelde ayıplama veya kahkaha oluyor” (Zİ, 50, K).

“Birlikte yaşamadık. Görevi sebebiyle ayda bir hafta sonlarında birlikteliğimiz oluyor. Onda da bir sorun yaşamadık “ (EÇ, 55, K).

Kayınvalidelerin çoğu damatlarıyla kültürel farklılıklardan kaynaklı problem yaşamadıklarını belirtirken bir kayınvalide damadı ve ailesinin rahatça tavırlarından ötürü rahatsızlık duyduğunu dile getirmiştir.

Aynı soru kayınbabalara da sorulmuştur. Kayınbabaların konuyla ilgili bazı anlatımları şu şekildedir:

“ Evet, var. Damadım Sivaslı. Bizim kültürümüze ters düşen yanları var. En çok eve geç gelme, keyif yapmaya önem verme, füzuli harcama konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Kızımın şikayetleri genellikle bu konularda oluyor çünkü.

Bizde aile daha önemli, akrabalık bağları daha kuvvetli onlar daha farklı. Ben anlayışla karşılıyorum. Ancak kızım bazen problem ediyor” (MS, 64, E).

Bir kayınbaba damadıyla aralarında kültürel farklılıkların fazla olduğunu, bu nedenle damadının evlerine çok az geldiğini düşünmektedir:

“Evet, kültürel farklılık var. Bize bu yüzden çok gelmek istemez. Onların yaşama şekilleri farklı, onlar Ankaralı. Ben bize uyum sağlaması için zorlamam kendisi bilir” (TD, 56, E).

“Damadıyla birlikte yaşamadığım için çok büyük sorunlar yaşamıyorum. Fakat arada bir iki ufak fikir ayrılığı oluyor. Mesela bizim yemeklerimizin hepsini yemiyor seçiyor hala alışamadı. Büyüğü olarak fazla üstüne gitmiyorum” (MA, 78, E).

Kayınbabaların hepsi damatlarıyla kültürel farklılık açısından birtakım problemler yaşadığını ancak bu konunun fazla problem haline gelmediğini, zamanla çözüme kavuştuğunu ifade etmiştir. Kayınvalide ve kayınbabaların çoğu gelin ve damatlarıyla kültürel açıdan çatışmanın yaşandığı birkaç durumun olduğunu ancak bu farklılıkların her zaman problem haline getirilmediğini belirtmiştir.

3.4.8. Evlilikte Aile Müdahalelerinin Çocuklar Üzerinde Etkisi

Gelin ve kayınvalide çatışması geçmişten beri süregelen dilden dile dolaşan bir problem alanıdır. Bu problemin birçok farklı nedeni olmakla birlikte en önemli nedeni her iki tarafın birbiri üzerinde üstünlük kurma isteğidir. Bu çatışmanın çocuğa yansıyan tarafları vardır. Çocukların eğitimi ve yetiştirilmesiyle ilgili durumlarda evliliklerde ailelerle ilgili başka bir tartışma konusudur. Anne ve baba çocuklarının yetiştirilmesinde en etkili kişilerdir. Her anne ve baba çocuklarının her anlamda başarılı bir insan olmasını ister ve bunun için çaba gösterir. Çocuk yetiştirilmesinde tutarlılık çocuğun kişilik gelişiminde oldukça önemlidir. Hem anne baba hem de aile büyükleri çocuk eğitiminde tutarlı davranışlar göstermelidir. Bazen çocuğa bazı davranışlar kazandırma veyahut bazı istenmeyen davranışları sonlandırma konusunda tutarlılık bakımından sıkıntılar yaşanabilmektedir. Babaanne veya anneanneler veya dedeler genelde çocuklara kıyamaz ve her durumda kucak açabilmektedir. Anne babalar çocuğa karışma, hep siz yaptınız gibi söylemlerle karşılaştığında ve çocuklarla ilgili istenilen davranışların edinilmesinde zorlanmakta bu da evlilikte eşler arasında sorun yaratmaktadır.

Çocukla ilgili çatışmaların genellikle iki yönü vardır. Birincisinde kayınvalidenin gelinini çocuk yetiştirme ve bakımıyla ilgili yetersiz bulmaktadır. Burada baskın olan taraf kayınvalidedir. Bu yüzden anne çocuğun gözünde geçersiz bir kişiliktir. Çünkü çocuk anneyi değil babaanneyi muhatap alır. Anne burada duyguları, fikirleri, ilgileri, beklentileri olmayan, görünüşte var olan bir anne profilindedir. Normal bir çocuk ilk güveni anneden alır, ancak böyle bir ortamdaki çocuk anneye değersiz ve önemsiz bir biri gibi davranan babaanneyi örnek alır, çocuğun anneye saygısı azalır ve annenin çocuk üzerindeki otoritesi sarsılmaya yüz tutar.

Gelin ve damatlara *“Evliliğinizde eşlerinizin aileleriyle yaşadığınız sorunlardan çocuklarınız etkilenmekte midir? Böyle durumlarda çocuklarınız ne tür tepkiler göstermektedir? Eşinizin ailesiyle aranız bozulduğunda çocuklarınız da buna dahil olmakta mıdır?”* sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin cevapları aşağıda yer almaktadır:

“Evet, çok etkileniyorlar. Ben aile büyüklerine sinirlendiğimde çocuklarıma asla onları kötülemedim. Ama onlar çocuklarımla eğitiminde çok müdahale ediyorlar. Ben ayrı telden söylüyorum onlar ayrı. Onlar eski tecrübelerini yansıtıyor, ben ise karşı çıkıyorum, çocuklar ise işlerine geldiği gibi davranıyor beni dinlemiyorlar. Çocuklara yansıtılmamaya çalışıyorum ama bazen onlar da dahil olabiliyor” (AT, 27, K).

Gelin ile kayınvalidenin arasında problemler belirlediğinde her iki taraf çocuk üzerinde etkili olmaya çalışmakta ve zaman zaman birbirleriyle ilgili olumsuz cümleleri çocukların yanında dile getirmektedir. Bu davranışları sürekli gören çocuk hangi tarafa yakın olacağını şaşırarak arada kalmaktadır. Çocuk bazen annenin yanında babaanneye, babaannenin yanında anneye yandaş olmamaya gayret ederken, bazen tartışmalara dahil olarak anneye karşı babaanneyi, babaanneye karşı anneyi savunmaktadır. Henüz küçük yaşlarda olan çocuğun bu süreçleri yaşaması sürekli bir suçluluk duygusu yaşamasına neden olmaktadır. Gelinlerin konuyla ilgili bazı anlatımlarına aşağıda yer verilmiştir:

“Çocukları dahil etmemeye çalışıyoruz ama çocuklarımla eşimin ailesi bana laf vurduğunda fark ediyorlar. Kayınvalidemle aram bozuk, çocuklar onlara gittiğinde bana karşı dolduruyorlar. Eşime durumu anlattım annesini uyarmasını istedim. Ben eşimin ailesiyle ilgili olumsuz hiç bir şeyi çocuklara söylemiyorum. Ancak onlar söylüyorlar” (NC, 40, K).

Her iki kadın da çocuğu kendi tarafına çekecek söylemleri kullanarak çocuğa psikolojik travmalar yaratabilmektedir. Bazen çocukta annesine karşı düşmanlık duyguları bile oluşturan bu süreç çocuğun ilerleyen yaşlarda annesinden daha fazla uzaklaşmasına ve ona karşı saygısızca davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Bu konuyla ilgili sıkıntı yaşayan bir katılımcının bazı anlatımları şu şekildedir:

“Evet kesinlikle. Uzun zamandan beri bir çocuğum babaannesiyile yaşıyor. Kayınvalidemle aram bozulduğundan beridir çocuğum bana düşmandı. Daha yeni aramız düzeldi. O da uzman yardımıyla düzeldi. Çocuğum bana saygısızlık ediyor. Git seni sevmiyorum, istemiyorum, babaannemi istiyorum onu seviyorum diyor. Çocuğumu okul yeri nedeniyle babaannesine vermiştim çok pişmanım. Diğer çocuklarım babaanneleriyle küs olduğum yıllarda görüşmediler, birkaç aydır görüşüyorlar. Annelerinin üzüldüğünü gördükleri için babaannelerine hala kızgınlar, affedemiyorlar. Çocuklar bu durumdan mutlaka etkileniyorlar “ (GB, 32, K).

Gelin ile eşin ailesi arasında ciddi tartışma ve kavgalar yaşandığında çoğu kez küsme, görüşmeyi kesme davranışları görülmektedir. Anne eşinin ailesiyle görüşmediğinde, çoğu kez çocuklarının da iletişime geçmesine mani olmakta, bu istenmeyen sürece çocuklarda dahil olmaktadır. Bu durumda kalan çocuklarda akrabalık bağları zayıf kalmakta, çocuklar bu durumda zaman zaman eksiklik hissetmektedir. Aşağıda konuyla ilgili bir katılımcının anlatımlarına yer verilmiştir:

“Etkilenmektedir. Çocuklar görüşmüyorlar. Birkaç kez görüştüler sadece. Bunun bir uhde olarak çocukların içinde kaldığını fark ediyorum. Başkalarının dedeleri neneleri, halaları, amcalarına bakıyorlar. Çocuklarımda bir eziklik var bu konuda “ (MB, 42, K).

“Etkilendiler tabi ki. Ben gidip gelmedim. Çocuklarda gidip gelmedi arada soğukluk oldu. Birbirlerine yabancılaştılar. Çocuklarım çok sevmiyor onları” (MÇ, 47, K).

Annelerinin, akrabaları tarafından haksızlığa uğradığını düşünen çocuklar, zamanla annesinin problem yaşadığı akrabalarına karşı cephe almakta, soğumakta ve onları affedememektedir:

“Evet etkilendiler. Çocuklarım çok yıprandı. Benim sessiz kalmama kızdılar, kendimi savunmamı istediler. Beni desteklediler. Çocuklarında onlarla arası bozuluyordu. Anne babalarının ne kadar üzüldüklerini görüyorlardı ve

onlara kızıyorlardı. Bazen onlara kızıp hırsımı çocuklardan çıkarıyordum. Çocuklar saygısızlık yapmadı onlara karşı ama soğudular” (ZT, 56, K).

Gelin kayınvalide arasındaki çatışmaların en önemli sebeplerinden biri otorite ve güç çatışmasıdır. Kayınvalide bulunduğu ortamda hep kendi söylediklerinin doğru olduğunu ve uygulanmasını istemektedir. Gelin rolündeki hanım eşi için, kayınvalide rolündeki hanım oğlu için daha önemli olduğunu görmek ister. Bu istekle karşılıklı kıskançlık duyguları meydana gelir ve bu durum hem kendilerine hem de diğerlerine zarar verir. Bu durumda erkek eş çoğu kez arada kalırken, çocukta bu sürece dahil olmakta bir annenin bir babaannenin dediklerini yapmakta, çocukta tutarsız davranışlar görülmektedir.

“Kesinlikle oldu. Sürekli tartışıyorduk. Oğlum doğduğu günden beri şiddet içindeydi. 2 yaşında iken bir fark olduğunu anladık. Doktorlara götürdük. Çocuğum konuşmuyor, yemek yemiyordu. Doktorlar gördüğü şiddetten dolayı dış dünyayla iletişimi kapatmış, bu sebepten gelişim geriliği olmuş dediler” (ŞG, 39, K).

Eşinin ailesiyle tartışan ve sorun yaşayan eş, bu durumda eşiyle kavga ederek, konuyu evlilik içerisine taşıyabilmektedir. Aile içinde şiddete şahit olan çocuklar, fiziksel, ruhsal ve psikolojik tahribata uğrayabilmekte, şiddeti öğrenerek, şiddete sebep olan diğer akrabalara karşı kin duyguları yaşayabilmektedir.

“Evet, kayınvalidemle ilgili bir problem yaşandığında eşim sesini yükseltiyor. Çocuklar da eşime müdahale ediyor. Çocuklara yansıtılmamaya kendi aramızda çözmeye çalışırız. Bazen aramız bozulunca çocuklar üzülüyor tabii” (AK, 34, K).

Kayınvalide gelin arasındaki çatışmalardan ve fikir aykırılıklarından ötürü annenin çocuğuna kazandırmak istediği her davranış sekteye uğrayabilmektedir. Anne istediği zaman çocuğu uyutamaz, istediği şekilde çocuğunu besleyemez, çocuğa kural koyamaz, koysa bile uygulayamaz. Gelin kayınvalide arasındaki yaşanan diğer çatışmalardan biri ise gelin, kayınvalidenin eski kafalı olduğunu çocuk eğitiminden ve bakımından bihaber olduğunu düşünmesidir.

“Evet oldu. Çocukların yetiştirilmesinde tutarsızlık yaşadık. Ben başka söyledim onlar başka. Çocuklarımı istediğim gibi yetiştiremedim. Büyük kızım fark ediyor artık onların yaptıklarını. Çocuklar seviyorlar, gidip geliyorlar ama

bana yönelik bir laf söylendiğinde etkileniyorlar. Annemi üzüyorlar, gitmeyelim diyorlar. Tabi ki etkileniyorlar” (AE, 27, K).

Aktaş (2009)’ a göre evlenen bireylerin çocuklarının dünyaya gelmesi yakın zamanda kurulan ailenin bağlarını daha da kuvvetlendirmekte ve eşler arasındaki çatışmaları daha aza indirmektedir. Diğer yandan çocuk sahibi olmak eşlerin birbirleriyle uyumunu azaltabilmektedir. Bunun en önemli sebebi eşlerin çocukla ilgili ortak karar almaması ve ortak karar alınsa bile bu kararların uygulanması noktasında aynı özeni göstermemeleridir. Yine eşlerden biri çocuğun bakımı ve yetiştirilmesiyle ilgili kendi bildiklerinin daha doğru olduğunu savunduğunda eşler arasında uyum azalmaktadır.

Hal böyle iken bir de eşlerin anne babaları çocuk yetiştirme ve bakımıyla ilgili kendi düşüncelerinin doğru olduğunu savunduğunda, çocuklarla ilgili problemler oldukça fazlalaşmaktadır.

Yine çocuğun dünyaya gelmesiyle eşlerin görev ve sorumluluklarında birtakım değişikliklerle meydana gelmektedir. Çocuğun gelmesiyle yeni görevlerin paylaşımı, çiftin birbirlerine yeterince vakit ayıramaması, özgürlüklerinden feragat etmeleri de çocuğun dünyaya gelmesiyle oluşan değişimlerdir.

Çocuklar için anne ve babaanne sevgi ve şefkatin diğer adıdır. Çocuk en sevdiği iki insanın sürekli çatıştığını gördüğünde, toplumdaki diğer insanların da birbiriyle anlaşamayacağı düşüncesine kapılabilir ve bu durum çocuğun sosyalleşmesinde bir sorun oluşturabilmektedir. Ayrıca çocuk büyüyüp kendi ailesini kurduğunda annesiyle babaannesini arasında yaşanan tatsızlıkları hatırlamakta ve bu durum olumsuz yaşantılara sebep olabilmektedir. Maalesef bu döngü nesilden nesile bu şekilde devam etmektedir. Bu çerçeveden baktığımızda hem gelinin hem de kayınvalidenin aralarındaki bu ilişkiyi düzeltmeye yönelik çaba göstermemesi topluma mal olmakta ve aile kurumuna zarar vermektedir.

“Hayır. Çocuğa yansıtılmamaya çalıştık. Çocuğun onlara soğukluk duymasını istemedik. Ama çok gidip gelmesine de izin vermedim. Çocuğumu doldurmalarından, etkilemelerinden korktum. Mesela bugün gidecekti izin vermedim” (RA, 40, K).

“Bu durumu çocuklara yansıtıyoruz. Çocuklar bazen kayınvalidemin yaptıklarına şahit oldu. İster istemez etkilendiler. Ben üzüldüğüm için ama şimdi normale döndü, çocuklarımla görüşüyorlar” (RC, 45, K).

Katılımcıların çoğu eşlerinin aileler bireylerin müdahalesiyle ortaya çıkan problemlerin çocuklara da yansıdığını, onların sosyal gelişimini olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Bazı katılımcılar bu olumsuz durumu çocuklara yansıtma konusunda dikkatli davrandıklarını, bu nedenle çocuklarının bu durumdan olumsuz etkilenmediğini düşünmektedir. Aile müdahalelerinin çocuğa yansıyan olumsuz etkilerine baktığımızda çocuğu akrabalarıyla görüştürmeme veya az görüştürme, çocuk yetiştirme konusunda eşlerin anne babalarıyla aralarındaki tutum farklılıkların çocuklara etkisi, çocuğun akrabalarına karşı soğuma, mesafe koyma gibi tutumları, eşlerin aileleriyle ilgili çatışmalar yaşarken çocuğun buna tanık olması ve şiddete maruz kalması, olup bitenleri çocuğa yansıtma, çocukları iki taraf arasında bırakma, karşılıklı dolduruşa getirme, çocuğa psikolojik travma yaşatma, aile içinde yaşanan olumsuzluklar ve çatışmalar nedeniyle çocuğun öğrenme güçlüğü yaşaması gibi durumlar sıralanmaktadır. Yukarıdaki anlatımlardan yola çıkarak, evlilikte aile müdahaleleri nedeniyle ortaya çıkan çatışma ve problemlerin çocukları olumsuz etkilediği ve çocukta tutarsız davranışlar yarattığı saptanmıştır.

Aynı soru damat katılımcılara da yöneltilmiştir. Konuyla ilgili damatların bazı anlatımları şu şekildedir:

“Kesinlikle annem çocuklardan uzak büyüdü. İki kızım da aile üyelerimi hiç tanıyamadı. İçlerinde hep bir uhde kaldı. Bana neden onları göremedik diye soruyorlar. Bu konuyla ilgili üzüntülerini içlerine attıklarını fark edebiliyorum. Çocuklar da maalesef buna dahil oldu. Anneleri ilk etapta görüşmelerini istemiyordu annemlerle çocukların. Şimdi çocuklar telefonda çok az da olsa konuşuyorlar” (MB, 46, E).

Katılımcılardan bazıları çocuklarının babaannesine ve ağabeyine karşı soğuduğunu, annelerinden yana taraf tuttıklarını belirtmiştir:

“Evet, kesinlikle oldu. Aile huzurumuz kalmadı. Çocukları ihmal ettik. Çocuklar bize yaşattıklarından ötürü ağabeyim ve anneme karşı soğudular. Annelerini haklı bulup onu desteklediler. İster istemez onlar da soğudular” (MT, 60, E).

Anne ve babaların asli görevlerinden biri çocuklarına toplumda kabul gören, iyi davranışlar kazandırmak, onları her anlamda hayata hazırlamaktır. Bu sorumluluk duygusuyla anne ve babalar çocuklara belirli normlar kazandırmak, onları disipline etmek için birtakım kurallar koymaktadır. Çocuk hakkında verilen bu kararların

uygulanması noktasında aile büyükleri bazen sorun yaratabilmektedir. Anne ve babanın uzun uğraşlar sonucunda belli bir disipline koyduğu çocuk aile büyükleriyle bir araya geldiğinde bu kararların uygulanması oldukça zorlaşmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden biri büyükanne ve büyükbabaların çocuklara kıyamaması, onları koruyucu tavırlar sergilemesi ve çoğu kez bu kuralların önemsiz olduğunu düşünmesidir. Bu durum özellikle gelin ile eşin ailesi arasında problem haline gelmektedir. Çocuk bir yandan kuralların uygulanmasına oldukça dikkat eden anne ve babayı görürken, bir yandan kuralları önemsiz sayan ve duyarsız kalan büyükanne ve büyükbabayı görmektedir. Sonuç olarak çocuk işine geldiği gibi davranmakta ve tutarsız davranışlar sergilemektedir.

“En çok etkilenenler çocuklardır bence. Çünkü annem başka söylüyor eşim başka. Çocuklar da tutarsız işine geldiği gibi davranıyorlar. Çocuklarımız bazen bu gerilimlere dahil olabiliyorlar. Aynı evde yaşadığımız için çocuklar eşimle annemin küs kalmasına dayanamıyorlar” (BA, 42, E).

“Evet etkileniyorlar. Büyüdükçe daha fazla etkilenecekler. Aileler müdahale edince biz çocuk üzerinde denetim kuramıyoruz. Biz yasak koyuyoruz, onlar kucak açıyor” (ZA, 38.E).

Damat katılımcılar gelin katılımcıların belirttiği gibi aile müdahaleleri nedeniyle yaşanan çatışmaların çocuk üzerinde olumsuz etki yarattığını belirtmiştir:

“4 yaşında bir çocuğumuz var. Huzursuz bir ortam oluyor. Çocuk eşimden ayrılmamı istemiyor. Çocuğun dahil olmaması için uğraşıyoruz ancak eşimle çatışmalarımızı çocuğum da çekiyor” (CO, 35, E).

“Evet, tartıştığımızda çocuk korkuyor. ‘Baba, anneme kızma, anne yeter!’ diyor. Bende bu durumdan çok yoruldum. Çocuk küçük olduğundan anlayamıyor nedenini” (ÖA, 38, E).

Bazı katılımcılar henüz çocuklarının yaşlarının küçük olduğunu bu nedenle şu anda etkilenmediklerini, ancak ilerde etkileneceklerini düşündüklerini belirtmiştir:

“Çocuk daha küçük bu nedenle anlamıyor” (MP, 27, E).

“Çocukların yaşları çok küçük fark edemiyorlar. Ama ilerde kesin olacaktır” (MK, 30, E).

Bazı katılımcılar çocukların etkilenmediğini belirtmiştir:

“Hayır, olmadı” (S.P, 34, E).

Katılımcılardan biri çocukların bu durumu fırsat haline getirdiğini ifade etmektedir:

“Hayır etkilemiyor. Arada annemle eşimin söyledikleri çelişebiliyor. Çocuklarda işine geleni yapıyor” (NV, 39, E).

Yukarıda bir katılımcı çocuklarının aile müdahalesinden kaynaklanan çatışmalardan etkilenmediğini belirtmiştir. Annesiyle eşinin farklı söylemlerini gören çocukların işine geldiği gibi davrandığını ifade etmiştir. Bu durumda çocuklarda tutarsız davranışlar görüleceğinden çocukların bu durumdan olumsuz etkilendiğini söyleyebiliriz.

Bazı kayınvalideler torunlarıyla ilgili müdahalede bulduklarını ifade etmişlerdir:

“...çocuğuna zamanında yemek yedirmemesi, yatırmaması, kızıp dövmesine de müdahale etmişimdir...”(FE, 61, K).

“...bana kızdığına hincini torunumdan çıkarıyor, onu dövüyor yanımda. Bunu anlayabiliyorum. Bu sorunları halen çözemedik devam ediyor...”(GS, 64, K).

“...Gelinime temizlik, giyim, dağınık ve çocukları yetiştirirken yaptığı hatalar konusunda müdahale ederim...”(GS, 64, K).

Kayınvalideler gelinleriyle çocukların bakımı, yetiştirilmesi, uyuması kalkması, çocuğu dövmesi gibi konularda sorun yaşadıklarını belirtmektedir.

Görüldüğü üzere eşlerin ebeveynleriyle özellikle gelinlerin kayınvalideleriyle yaşadıkları çatışmalardan çocuklar da etkilenmektedir. Çocuklar gergin bir ortamda büyümekte, kayınvalide gelin ilişkisi konusunda olumsuz düşünceler kazanmaktadır. Çocukların kurallara uyması zorlaşmakta, bu da çocukların tutarsız davranışlarına neden olmakla birlikte, çocuk arada kalmakta ve işine geldiği gibi davranmaktadır. Yine anneye aile büyükleri arasında küslük veya dargınlık olduğu durumlarda çocuğun aile büyükleriyle görüşmeyi azaltmak veya bitirmek durumunda kalmakta, görüştüğü vakit annesine ihanet etmiş gibi düşünceler içerisinde girmektedir.

3.4.9.Evlilikte Aile Müdahaleleri Nedeniyle Boşanma Eğilimi

Aile olma bilincinin yerini birey olmaya bıraktığı günümüzde boşanmaların sayısı da artmaktadır. İnsanlar, ailenin birlik ve bütünlüğü ile ilgili eski tutum ve davranışlarını terk etmekte, hayat yolunda mücadelesine yalnız devam etmeyi tercih etmektedir. Günümüzde ise boşanma olgusu, Dünya gündeminde sürekliliğini koruyan ve hızla artan küresel bir sorun haline dönüşmüştür. Gelişen dünyada yaşanan

bireyselleşme eğilimleri, teknolojik gelişmeler, bireylerin daha donanımlı bir şekilde yetişmeleri, dinsel kurumların evlilik üzerinde yaratmış olduğu baskının hafiflemesi ve kentleşme toplumsal normları yıkarak gelenekselleşmiş aile yapısındaki kültürel ve ahlaki değerlerde değişimlere neden olmakta ve dünya boşanma oranlarının hızla artmasında önemli ölçüde bir yer tutmaktadır. Bu gelişim ve değişimler sebebiyle ailelerin yapısı ve boşanmalarda meydana gelen artış araştırmacıların da dikkatini bu konuya çekmelerine sebep olmuş, boşanmalara neden olan gerekçelerin araştırılıp incelenmesi büyük önem kazanmıştır.

Türkiye’de boşanma nedenleri incelendiğinde, son 15 yılda artan bir ivme ile asıl sebebin %90 ve üzeri oranda “şiddetli geçimsizlik” olduğu görülmektedir. Çok geniş kapsamlı bir tanımı olmakla birlikte şiddetli geçimsizlik kavramı özünde bireylerin birbirine olan tahammülsüzlüğünü ve gittikçe yalnızlaştığını ifade eden önemli bir göstergedir.

Ailelerin evliliğe karışması başlarda işleri kolaylaştırıyormuş gibi görünse de sonradan işleri aslında daha da zorlaştırmakta ve evliliği korkulu bir kabusa çevirmektedir. Evlilik kadın ve erkeğin içinde bulunduğu toplum tarafından onaylanmış birlikteliktir. Sağlıklı bir evlilik için doğru kişiyi (eşi) bulmak çok önemlidir. Ama kapınızı kapattığınızda baş başa kaldığınızda daha doğrusu kalamadığınız aile büyüklerinin müdahaleleri o kapıdan içeri girdiği zaman işte bu evlilik kurumunda pürüzler çıkıyor, eşlerinin aileleri, anneleri devreye girdiğinde farkında olmadan çocuklarının mutlulukları gölge düşürüyorlar.

Evlilikte eşlerin ailelerinin müdahalesi ve ailelerle ilişkiler önemli bir boşanma nedenidir. 2016 yılında TÜİK verilerine baktığımızda boşanma sebeplerinde cinsiyete göre eşlerin ailelerine saygısız davranması erkeklerde %24, kadınlarda %24.6 oranında, eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması erkeklerde % 24.5, kadınlarda %20.8 oranında boşanma sebebi olarak gösterilmiştir. (TÜİK, 2016)

Bu problemin Elazığ’da yaygın bir boşanma nedeni olup olmadığını anlamak ve evliliklerde ciddi çatışma durumu yaratıp yaratmadığını anlamak maksadıyla gelin ve damat katılımcılara birtakım sorular yöneltilmiştir.

Gelin katılımcılara ” *Eşinizin ailesinin evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç boşanmayı düşündüğünüz oldu mu? Ayrıntısıyla açıklar mısınız?* ” sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Oldu. Bir kere eşimle kavga etmiştik. Bir hafta kafa dinlemek sakinleşmek için eşime söyleyip anneme gittim. Hemen aileler araya girdi kayınvalidem annemi çağırıp oğlum artık kızını istemiyor, boşayacağım diyor dedi ve ben eşimin annesinin o söylediklerinden sonra boşanma kararı aldım. Avukata gittim. avukat bir ay düşünmemi istedi. O süreçte eşim beni ikna etti barıştık” (AT, 27, K).

“Evet, oldu. Başka sebeplerde vardı. ama bu sebep oldukça önemliydi. Kayınvalidem ben ailemle konuştuğumda arkamdan başkalarıyla konuşuyor diye iftira attığı bile oldu. Bu suçlamaları kabul edemezdim. Boşanmayı bile düşündüm. Eşimle konuşup anlaşınca boşanmaktan vazgeçtim” (RA, 40, K).

“Müdahale değil de onlarla ilgili kavgalarımızdan dolayı boşanmayı düşündüm. Eşimin benim yanımda olmasını istedim o da beni savunmadığı için boşanmayı düşündüm. Sadece aileler değil başka nedenler de vardı” (MB, 42, K).

“Yok, asla boşanmayı düşünmedim. Sığınacak yerim yoktu bu nedenle cesaret etmedim ayrılmaya. Çok ağladığım oldu ama çocuklarım yüzünden her şeye katlandım. Evlat için her zehir yutulur” (ZT, 56, K).

“Hayır, kayınvalidemle birlikte yaşamamıza rağmen boşanmayı hiç düşünmedim. Eşimi seviyorum” (AK, 34, K).

“Hayır, beni çok zorladıkları zamanlarda hep ağladım eşime anlattım. Günlerce eşimle küs kaldığımız oldu fakat boşanmayı hiç düşünmedim ”(RC, 45, K).

“Hayır, hiç düşünmedim. Birkaç kez kayınvalidem evden kovdu ama gitmedim. Eşime çok bağıyım bu nedenle her şeye katlandım zaten beni koymaya çalıştığı olayda eşim beni savundu ve ben kalmaya karar verdim” (AE, 27, K).

“ Hayır olmadı. Boşanmayı düşündüğüm oldu ama bu etken tek başına etkili olmadı. Eşim madde bağımlıydı, şiddet uyguluyordu ve işsizlik problemi vardı. Üzerine bir de ailelerle ilgili problemler eklenince boşanma davası açtım ama boşanmadım” (GB, 32, K).

“Oldu. Bunu hiçbir zaman eşime söylemeden yapmaya karar verdim. Ailemin evine gittim ve uzun bir süre düşündüm. Onlarda bayağı kaldım, ama

kendi evimi yeğledim. Ne kadar ailenle birlikte olsan da kendi evin gibi olmuyor. Evime döndüm. boşanmaktan vazgeçtim. Tüm bunları kayınvalidem yüzünden yaşadım” (NC, 40, K).

“Evet oldu. Evi ayırmıyorlardı. Eşime söyledim evi ayırmazsan boşanırım diye. Eşim ciddiyetimi anladı evi ayırdı. Bende boşanmaktan vazgeçtim” (MÇ, 47, K).

Ailelerin evliliklere müdahalesi ve baskısı nedeniyle, günümüzde boşanma vakalarına sıkça rastlanmaktadır. Kimi zaman anne ve babaların çocuklarının büyüdüğünü kabul etmemesi ve onlara karşı aşırı korumacı bir tavır sergilemesi, kimi zaman kıskançlık duygusu ile çocuklarını paylaşmak istememeleri en sık karşılaşılan durumlardır. Ayrıca, aşırı otoriter bir yaklaşımla çiftlerin evliliğine birebir dahil olmak istemesi sonucu pek çok anlaşmazlık, evliliklerin sorunlu hale gelmesine ve sonunda bitmesine neden olmaktadır. Katılımcılardan biri aile müdahaleleri nedeniyle boşanmak zorunda kaldığını belirtmektedir:

“Tabi ki. Birkaç defa ailemin yanına geldim. Gelip beni zorla tekrara götürdüler. En son üç buçuk yıl evliyken oğlumu yanıma aldım ailemin yanına geldim. Boşanma davası açtım. beni tehdit ettiler ama onları dinlemedim. Eşim boşanmak istemedi. Üç buçuk yıl mahkeme sürecinden sonra nihayet boşandık” (ŞG, 39, K).

Katılımcılardan 6’sı bu soruya evet müdahale nedeniyle boşanmayı düşündüklerini belirtirken, 5’i hayır bu nedenden ötürü boşanmayı düşünmedim cevabını vermiştir. Katılımcıların bu cevabı araştırmamızda yer verdiğimiz TÜİK’ in raporunu destekler niteliktedir. Çalışmamızda evliliklerde önemli bir çatışma nedeni olan aile müdahaleleri nedeniyle boşanmış bir katılımcı bulunmaktadır. Evet cevabı veren diğer katılımcılardan bazıları resmi işlemlere başlayıp tekrar vazgeçtiğini, bazıları işin ciddiyetini eşleriyle konuşarak aştığını, biri evini ayırmakta çözüm bulduğunu, biri ise çocukları için boşanmaktan vazgeçtiğini belirtmiştir.

Hayır cevabını veren katılımcılardan bazıları boşanmayı düşündüklerini ancak bu kararlarında aile müdahaleleri dışında başka nedenlerin de etkili olduğunu eklemiştir. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında aile müdahalelerini engelleyebilmek için türlü yollar aradıklarını, ilk etapta boşanma düşüncelerinin yoğun

bir şekilde etkili olduğunu ancak çözüm bulunca boşanmaktan vazgeçtiklerini belirtmişlerdir.

Damatlara, aynı problemi yaşayıp yaşamadığını öğrenmek adına ” *Eşinizin ailesinin evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç boşanmayı düşündüğünüz oldu mu? Ayrıntısıyla açıklar mısınız?* ” sorusu yöneltilmiştir:

“Tabi anneme yönelik tavırları nedeniyle, onları kabul etmeme, ailemi istememe nedeniyle oldu. Eşim biz iyiyiz siz kötüsünüz demekte hep. Ben boşanmayı düşünsem de olmadı vazgeçtim” (MB, 46, E).

“Bazen düşündüm. Eşimin annesi çok müdahale ediyor çünkü. Her şeyde ondan onay bekliyoruz. Biz biz olamadık ki. Evliliğimize hep başkaları yön verdi” (ZA,38,E).

“Evet oldu. Bazen yüzüne karşı da söyledim. Aile çok önemli. Evlenecek kişiler eş seçerken karşı ailenin yapısı kendi ailesine uygun mu diye düşünmelidir. Özellikle ablalarının evliliğimize müdahalesi nedeniyle boşanmayı defalarca düşündüm. Çocuğumuz vardı ona kıyamadım, vazgeçtim” (CO, 35, E).

Damatlardan bazıları eşinin ailesinin evliliklerine müdahale etmesini nedeniyle boşanmayı düşündüğünü ifade ederken çeşitli nedenlerle bu karardan vazgeçtiklerini belirtmektedirler. Bir katılımcı hala boşanmayı düşündüğünü dile getirmiştir:

“Evet düşündüm. Hala daha düşünüyorum. Defalarca tartıştık, eşime defalarca rahatsızlığımı belirttim ama hep aynı şeyleri yaşıyoruz. Aile huzurumuz kalmadı” (ÖA, 38, E).

Damatların yarısı evlilikte aile müdahaleleri nedeniyle boşanmayı düşünmediğini ifade etmektedir:

“Yok, asla bu nedenle boşanmayı düşünmedim. Çok fazla çıkmazda kalmadım. Üstünde durmadık, kırmamaya çalıştık” (MT, 60, E).

“Hayır, düşünmedim. Bu konular tamamen işini bilmeyenlerin işi ve benim ailem eşimin ailesi diye ayırım yapmadık. Biz birlikte bir aileyiz. Bence her şey burada başlıyor” (SP, 34, E).

Görüldüğü üzere gelinlerin çoğu, damatların yarısı eşinin ailesinin evliliğe müdahalesi nedeniyle boşanmayı düşündüğünü belirtmektedir. Bayan katılımcılardan biri evlilikte aile müdahaleleri nedeniyle boşandığını belirtirken erkek katılımcılardan biri hala bu nedenden ötürü boşanmayı düşündüğünü belirtmiştir.

Gelin katılımcılara” Sizin aile bireylerinizin, evliliğinize müdahaleleri nedeniyle hiç boşanmayı düşündüğünüz oldu mu? Ayrıntısıyla açıklar mısınız? “sorusu yöneltilmiştir:

“Hayır, onlar beni hep boşanma fikrinden uzaklaştırmaya çalıştılar. Eşime karşı ailemin özellikle annemin beni doldurduğu oldu ama asla boşanmamı istemediler. Arabuluculuk yaptılar” (AT, 27, K).

“Hayır, birkaç sefer kendim boşanmayı düşündüm ve bunu ailemle paylaştım. Bizimkiler barıştırmayı düşündüler hep” (MB, 42, K).

“Hayır olmadı. Mardin de ne kadar sıkıntı yaşasan da idare edeceksin diye bir görüş hakim. Bizimkiler de hep düzelmesini beklediler” (NC, 40, K).

“Hayır. Onlar müdahale etmedi. Kararı bana bıraktılar. Bende kararımı aldım kalemi kırdım ve boşandım” (ŞG, 39, K).

“Evet oldu. Eşimle tartıştık, bir süre düşünmek için evi terk ettim annemlerde kaldım. Ancak bizimkiler benim boşanmamı ve eşimi terk etmemi istedi. Sonra eşim onu affetmem için yalvardı, tedavi olacağına dair sözler verdi. İki kez mahkemeye gittik. En sonunda davayı geri aldım eşime bir şans daha verdim”(GB, 32, K).

Katılımcıların tamamına yakını kendi aile bireylerinin müdahaleleri nedeniyle boşanmayı düşünmediklerini belirtirken, bir katılımcı bu nedenle boşanmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak gelinlerin kendi ailelerinin evliliklerine müdahalelerinden daha az rahatsızlık duyduğu, kendi ailelerinin müdahalesine daha olumlu yorumladıkları, kendi ailesinin müdahalelerinin, eşinin ailesinin müdahaleleri kadar evliliklerini olumsuz etkilemediğini söyleyebiliriz. Gelinler, kendi aileleri tarafından gelen müdahaleleri, daha çok eşiyile aralarında yaşanan problemleri ortadan kaldırmaya yönelik olduğunu ve bu yönüyle boşanmaya sebep olmaktan çok boşanmaya engel olma amaçlı oldukları da belirtilmektedir. Katılımcılardan yalnızca biri kendi aile bireylerinin müdahalelerini nedeniyle boşanmayı düşündüğünü belirtmiş, ailelerinin bu davranışını eşinin hata yapmaya müsait olması ve kızlarının üzülmeye mani olmaya çalışmayla ilişkilendirmiştir.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların çoğu kendi aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle boşanmayı düşünmediklerini ifade etmiştir. Damatların konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Onlar da müdahale etti ancak hiçbir zaman boşanma derecesine gelmedik.” Aileler arasında şiddetli bir geçimsizlik olmadı” (MT, 60, E).

“Boşanma seviyesine gelmedik çünkü birbirimizi çok seviyoruz” (MK, 30, E).

“Hayır, düşünmedim. Aile bireylerimin de karışmaya çalıştığı oldu. Ama ben pirim vermedim. Eşimi ve kendimi korudum. Evliliğimize karışmayın dedim. Ama eşim kendi ailesine karşı bu tavrı göstermedi” (CO, 35, E).

Ülkemizde boşanmaya ve boşanmış bireylere yönelik olumsuz düşünce ve tutumlar. Boşanma seviyesinin belli bir noktada kalmasını sağlamaktadır. Toplumumuzda geleneksel değerlerin hakim olduğu ve düşük eğitim düzeyine sahip olan kesimlerde boşanma kötü bir deneyim, ayıplanan bir durumu ifade etmektedir. Boşanma durumu aile için bir tehdit, manevi ve ahlaki bir bozulma olarak görüldüğünden, boşanmaya önyargılı bir yaklaşım söz konusudur. Ayrıca boşanan bireyler başarısız olarak görülmekte ve boşanan bireyin akrabaları ve ailesi bu durumu saklamaya çalışmakta, bu durumdan utanmaktadır. Türk toplumunda evliliği her ne olursa olsun ayakta tutmak, sosyal bir normdur ve evlenen bireylerin bu normu mutlaka yerine getirmelidir (Şentürk, 2012:98). Aşağıda yukarıda anlatılanlara örnek teşkil edecek bir anlatım yer almaktadır:

“Hayır, onların müdahalesi yüzünden düşünmedim. Ailem bana hep sakın öyle bir şey düşünme dedi. Bizim ailelerde evliliği sonlandırmak onaylanmayan bir durumdur. Onlar her problemi çözmeye çalıştılar” (ÖA, 38, E).

Damatların ikisi kendi aile bireylerinin müdahaleleri nedeniyle evliliklerini bitirme noktasına geldiklerini ancak evliliklerini bitirmediklerini ifade etmektedirler:

“Bazen oldu. Annemle eşimin arası bozuk. Çok arada kaldım. Eşim bazı şeyleri çok büyüttü. Annesiyle bir oldu, işleri çıkmaza soktu, bu nedenle” (ZA, 38, E).

Bazı katılımcılar eşinin, annesi ve kız kardeşiyle yaşadığı problemlerin çözülememesi nedeniyle eşinin boşanmayı düşündüğünü ve onu vazgeçirmeye çalıştığını belirtmiştir:

“Evet oldu. Bu konu boşanmaya kadar gidecekti. Eşimle kız kardeşim ve annem arasında ilk zamanlarda bir tartışma yaşanması ve olayların bayağı ileri

gitmesi nedeniyle eşim boşanma kararı aldı. Ben ise hep vazgeçirmeye çalışıyorum. Böyle bir olayı daha birkaç ay önce yaşadık” (MB, 46, E).

Yukarıdaki anlatımlardan hareketle gelinlerin eşlerinin aile bireylerinin evliliğe müdahalesiyle ilgili daha fazla rahatsızlık yaşadığını ve damatlara göre bu durumu daha fazla boşanma sebebi olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Gelin ve damat katılımcılar genel olarak kendi ailelerinin müdahalesi nedeniyle boşanma eğilimi göstermezken, eşinin aile bireylerinin evliliğe müdahalesi nedeniyle daha fazla boşanma eğilimi göstermektedir. Bu anlatımlardan yola çıkarak eşlerin kendi ailelerine yanlı davrandıkları ve onların müdahalesine daha olumlu baktıklarını görebiliriz.

3.4.10.Evlilikte Aile Müdahalelerinin Aile İçi Şiddete Etkisi

Aile içi şiddet, eşlerden herhangi birinin diğerini duygusal, sözel, cinsel veya psikolojik açıdan istismar etmesi ve bu şekilde üstünlük yaratmaya çalışmasıdır. Ailede şiddet bütün ülkelerde olduğu gibi ne yazık ki bizim ülkemizde de sıkça yaşanan bir durumdur. Toplumun hemen her kesiminde yaşanılmaktadır (Canel, 2011:67).

Şekil ve niteliğine olursa olsun şiddet, insan üzerinde fiziksel, duygusal ve ruhsal açıdan tahribat yaratmaktadır. Ülkemizde şiddete en fazla kadınlar ve çocuklar maruz kalmaktadır.

Evlilik süresince yaşanan istenmeyen kötü olayların eşler üzerinde yaratmış olduğu olumsuz psikolojik birikimler bireyleri öfke kontrolünden uzaklaştırarak birbirlerine karşı onur kırıcı söylevlerde bulunmalarına ve hatta fiziksel şiddete başvurmalarına neden olabilmektedir. Yaşanan olumsuz olaylar, olumsuz duygu ve davranışların ortaya çıkmasına neden olmakta ve bağışlama, yaşanan bu olumsuz duygularla baş etmede ve ilişkinin devamını sağlamada önem taşımaktadır. Evliliklerde yapılan en büyük hatalardan biri çiftlerin evliliklerinde yaşadıkları çoğu problemi aileleriyle paylaşma ve ailelerin evlilikteki çatışmalara müdahil olmasıdır. Eşlerden birinin özellikle kadının ailelerle çatışma durumu yaşaması evliliklerde hem fiziksel hem de psikolojik şiddeti arttıran bir durumdur.

Araştırmada ailelerin evliliğe müdahalesi nedeniyle evliliklerde şiddet görülüp görülmediğini öğrenilmek istenen bir problem alanıdır. Bu konudaki durumu saptamak amacıyla gelinlere ve damatlara konuyla ilgili birtakım sorular yöneltilmiştir. İlk olarak gelinlere “*Eşinizin ailesinin evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç fiziksel şiddet*

gördüğünüz oldu mu? Açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Gelin katılımcıların cevaplarına aşağıda yer verilmektedir:

“Hayır, olmadı genellikle tartışma olur” (AT, 27, K).

“Hayır, görmedim. Aramızda konuşarak halletmeye çalıştık. Şiddete kadar gitmedi. İki medeni insanız biz” (RA, 40, K).

Bir katılımcı fiziksel şiddetle birlikte sözel şiddete daha fazla maruz kaldığını ifade etmiştir:

“Evet, on beş yıl önce bir tokat yedim. Annesinin söylediği bir söz yüzünden bir tokat yedim, başka olmadı. Ama sözel şiddete çok maruz kaldım “ (MB, 42, K).

Odabaş (2012)’ a göre kadın toplumda erkeğe göre ikincil bir konumdadır ve kadının bu ikincil konumu hiyerarşik bir yapılanmanın oluşmasına işaret etmektedir. Kadının erkeğe kıyasla daha alt kademede görülmesi, ona ve çocuklarına yönelik her türlü şiddet ve kısıtlamaların toplumun büyük çoğunluğu tarafından meşrulaşmasına sebep olmaktadır (Akt.Kuru, 2016:55).

Kadınlar sadece eşinden değil eşinin erkek aile bireylerinden de şiddet görmektedir. Bir katılımcı kayınbabası tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir:

“Evet, kocamdan görmedim birkaç kez kayınbabam el kaldırdı ama vurmadı. Bir defa da çocuklar çok ağladığı için kafamı duvara vurdu” (ZT, 56, K).

“Evet, gördüm. Annesine karşı geldiğim zamanlarda ve kayınvalidem eşimi dolduruşa getirdiğinde birkaç kez fiziksel şiddet gördüm” (RC, 45, K).

Ailelerden ayrı yaşama konusundaki çatışmalar bazen aile içinde şiddeti doğurmaktadır. Bazı katılımcılar, eşinin ailesinden ayrı oturma konusunda eşiyile yaşadıkları çatışma sonrasında, eşi tarafından fiziksel şiddete uğramıştır:

“Evet, eşimden fiziksel şiddet gördüğüm oldu. Annesiyle ilgili sıkıntılar yaşıyordum ayrı oturmak için eşimin üzerine çok gidiyordum. Kayınvalidemle birlikte yaşamak istemiyordum. Evimi ayırmak istiyordum. Birkaç kez onlar yüzünden dayak yedim” (AE, 27, K)

“Evet, bir kez oldu. Eşim birkaç kez tokat attı. Ailesi yüzünden evi ayıralım dedim. Eşim kabul etmeyince boşanmak istediğimi söyledim eşim birkaç kez tokat attı” (MÇ, 47, K).

Evlilikte aile içi şiddette bazen kayınvalide ve görümcelerin yanlış tavırları etkili olmaktadır. Gelinle anlaşmayan kayınvalide ve görümceler bazen aile içi şiddete sebep olacak söylemlerde bulunmaktadır:

“Evet, eşimin ailesi ve onların baskısı yüzünden evliliğim boyunca hep şiddet gördüm. Eşim kaynanamın ve görümcelerimin dolduruşuna girer, sürekli beni döverdi. Oğlumı kucağımda emzirirken bile döverdi. Kollarımla oğluma siper olurum ki tekmeler oğluma gelmesin” (ŞG, 39, K).

Bazı katılımcılar fiziksel şiddetin olmadığını daha çok sözel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir:

“Hayır fiziksel şiddet yok, sözel şiddet oldu” (NC, 40, K).

Katılımcılardan bazıları eşinden şiddet gördüğünü fakat aile içi şiddetin sebebinin eşinin ailesiyle ilgili olmadığını belirtmiştir:

“Hayır, bu sebepten olmadı. Başka nedenlerden şiddet gördüm” (GB, 32, K).

Katılımcıların çoğu bu soruya evet eşimin ailesinin evliliğimize müdahalesi nedeniyle en az bir kez fiziksel şiddet gördüm cevabını verirken, 5 katılımcı hayır eşimin ailesinin evliliğimize müdahalesi nedeniyle fiziksel şiddet görmedim demektedir. Gelinlerin fiziksel şiddet görme nedenlerine baktığımızda gelinin eşinin annesi ve görümcesiyle yaşanan kavgalar, sözlü tartışmalar, kayınvalidelerinin eşlerini dolduruşa getirmeleri, ailenin gelinin evi ayırmaya yönelik girişimlerine engel olması, çocukların bakımını beğenmeme gibi durumlar sıralanmaktadır. Şiddet görmedim diyen katılımcılardan biri eşi tarafından bu konuda sözel şiddete maruz kaldığını, bir katılımcı başka sebeplerden fiziksel şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Hayır cevabını veren bazı katılımcılar, eşlerinden fiziksel şiddet görmediklerini, her problemi olduğu gibi bu problemi de konuşarak çözmeye çalıştıklarını belirtmektedir.

Konuyla ilgili damat katılımcıların görüşlerini öğrenmek adına damatlara *“Eşinizin ailesinin evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç fiziksel şiddet gördüğünüz oldu mu? Açıklar mısınız?”* sorusu yöneltilmiştir. Damatların tamamı eşlerinin aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle fiziksel şiddete uğramadığını belirtmektedir:

“Hayır, görmedim” (MB, 46, E).

Bazı katılımcılar psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir:

“Hayır fiziksel şiddet görmedim. Ancak psikolojik şiddet gördüm. Yok sayma, aşağılama, baskı vb. durumlarla karşılaştım” (ÖA, 38, E).

Gelinlerin kendi ailelerinin müdahalesi nedeniyle fiziksel şiddete maruz kalıp kalmadıklarını öğrenmek için *“Sizin aile bireylerinizin, evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç fiziksel şiddet gördüğünüz oldu mu? Açıklar mısınız?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar aşağıdadır:

“Hayır, kesinlikle görmedim. Sığınacak hiçbir yerim yoktu. Aileme hiç bir şeyi yansıtmadım” (ZT, 56, K).

“Hayır, bizimkilerin müdahalesi nedeniyle eşim şiddet uygulamadı”(RC, 45, K).

“Hayır, ilk istemede sıkıntılar yaşadık. ailem istemiyordu. Eşim bunu anlayınca kırgınlık ve öfke oldu ama sonra çözüldü. Ben şiddet görmedim” (NC, 40, K).

“Hayır, bize karışmadılar. Eşimde şiddet uygulamadı bu sebepten” (MÇ, 47, K).

“Hayır, benim ailem karışmazdı ama eşim ailemin para gönderdiğini sezerdi. Evde o paraları arardı. Altınlarımı çalıp ailesine götürüyordu. Kartımı gizlice alır hesaptaki paramı çeker at yarışı oynardı. Kalanı da ailesine verirdi” (ŞG, 39, K).

Bir gelin katılımcı ailesinin eşine olan tavırlarından dolayı eşinden şiddet gördüğünü belirtmiştir:

“Evet, uyguladı. Böyle bir konu oldu. Aile meseleleri nedeniyle ve ailemin tavrından dolayı şiddet gördüm. Aileme çok laf söylüyordu, ben karşı çıktığımda şiddet gördüm. Ailemin eşimden boşanmamı istediğini biliyordu onlar yüzünden beni çok rahatsız etti. Sözlü şiddete de maruz kaldığım çok oldu” (GB, 32, K).

Katılımcıların tamamına yakını kendi aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle fiziksel şiddet görmediğini belirtirken, bir katılımcı bu sebepten fiziksel şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Hayır cevabını veren katılımcılar, buna gerekçe olarak ailelerine sorunlarını yansıtmamalarını, ailelerinin evliliklerine müdahale etmeye yönelik eylemlerde bulunmamalarını göstermiş ve eşleriyle bu sebepten fiziksel şiddet görmediklerini ifade etmişlerdir. Evet cevabını veren katılımcı, kendi ailesinin boşanmayı desteklemesi ve eşini istememesiyle sonucunda eşiyile ailesinin arasının bozulması, eşinin kendi ailesine yönelik olumsuz eleştirilerde bulunması ve kendisinin

de bu duruma tahammül edememesi sonucunda eşyle tartıştıklarını ve tartışma esnasında fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damat katılımcıların tamamı eşinin ailesinin müdahalesi nedeniyle fiziksel şiddet görmediğini ifade ettiği gibi kendi ailesinin müdahaleleri nedeniyle de fiziksel şiddete uğramadığını belirtmiştir.

Görüldüğü üzere toplumda en fazla şiddete maruz kalan kadınlar ailelerin evliliğe müdahaleleri nedeniyle de şiddete maruz kalan taraftadır. Gelin katılımcıların çoğu eşlerinin aileleriyle yaşadığı problemlerden ötürü eşinden şiddet gördüğünü belirtirken kendi ailesinin müdahalesi yüzünden şiddet gördüğünü söyleyen tek bir katılımcı bulunmaktadır. Bu sonuçtan yola çıkarak eşlerin ailelerinin müdahalesi evliliklerde kadının şiddet görmesinde önemli bir sebeptir diyebiliriz.

3.5. Evlilikte Aile Müdahaleleri Kaçınılmaz Bir Döngü Mü?

Çalışmaya başlarken kayınvalide gelin sorunlarıyla alakalı cevap aradığımız bir soru da gelinleriyle problem yaşayan kayınvalidelerin geçmişte veya şimdiki zamanda bir gelin olarak kayınvalidesiyle benzer problemler yaşayıp yaşamadığıdır. Ebeveynlerin geçmişte evliliklerinde eşlerin aile bireyleri tarafından müdahaleye maruz kalıp kalmadığı ve kendilerinin çocuklarının evliliğine müdahale edip etmediği konusundaki düşüncelerini öğrenmek için kayınvalide ve kayınbabalara birtakım sorular yöneltilmiştir.

Konuyla ilgili olarak kayınvalidelere “*Siz evliliğinizde aile bireylerinin müdahaleleriyle ilgili problem yaşadınız mı? Evetse en çok hangi konularda müdahalede bulunuldu? Sizin yaşadığınız bu müdahaleleri gelininiz ve oğlunuzun da yaşadığını söyleyebilir misiniz?*” sorusuna kayınvalidelerin verdiği cevapların bazıları aşağı alınmıştır:

“Evet, kesinlikle yaşadım. Kayınvalidemle kayınbabam bize hep ‘bizim sözümüz geçerli, dediğimizi yapacaksınız’ derdi. Eşimde onların dediğini yapardı. Onlardan çok korkuyordum. Daha yeni yeni açılmaya, yaşadığımı hatırlamaya başladım. Şimdi hiçbir çocuğum benim yaşadıklarımı yaşamıyor çok şükür” (FE, 61, K).

Kayınvalidelerin, gelin olduğu dönemlerde kayınvalide ve kayınbabaları tarafından birçok konuda müdahaleye maruz kaldıkları görülmektedir. Geçmişte eşlerin

aile bireylerinin evliliğe müdahale etme konularıyla, şimdiki zamanda müdahale edilen konular birbirine oldukça yakındır. Geleneksel aile yapısında eve yeni gelen gelin evi çekip çevirmek, evin çoğu işini yapmakla görevli olduğu için bu işleri yaptıktan sonra çoğu zaman teşekkür etme, ödüllendirme gibi davranışlar görülmemektedir.

“Evet, her konuda müdahaleye maruz kaldım. Yemek, harcamalar, çocuk yetiştirme, yatma- kalkma zamanı, mahrem alan aklınıza gelebilecek her konuda bana müdahale edildi. Aynı evde uzun süre yaşadık. Sabah erkenden kalkardım akşama kadar her işi yapardım, her sorunla çarpışırdım. Asla teşekkür etmezlerdi. Ama ben kendi gelinime ve oğluma aynısını yaşatmadım. Yazık ben çektim onlar çekmesin” (BK, 58, K).

Bazı kayınvalideler geçmişte kayınbabaları tarafından giyim kuşam konusunda müdahaleye maruz kaldığını belirtmiştir:

“Evet, çok fazla yaşadım. Kayınpederimle tesettüre girme konusunda sorun yaşıyordum. Bu konuda hep baskı yaşadım. En son ciddi bir kavgada eşim karışmayın dedi. 6 yıl birlikte yaşadık benim için çok zordu. Evde 20 kişi vardı. Her şeyeime karışıyorlardı. Yine de içimde kin yoktu onlara karşı çıkmıyordum. Benim her işi yapmamı mecburiyet gibi düşünürlerdi, tartışmadan her şeyi yapardım. Ben kendi gelinime asla onlar gibi bir müdahale etmedim. Bir şey söylediğimde işine gelirse yapar gelmezse yapmaz” (GS, 64, K).

Bazı kayınvalideler kayınvalideleri tarafından haksızlığa uğradığını, ancak kendisinin gelinini ve damadını böyle bir durumda bırakmadığını onları benimsediğini belirtmiştir:

“Evet, yaşadım. Kayınvalidem ev içerisine çok karışırdı. Eşime sürekli beni şikayet ederdi. Eşim yanına gittiğinde naz ederdi. Yapmadığım şeyleri yapmışım gibi söylerdi. Ben idare ettim ölene kadar baktım ona. Aynısını gelinime ve damadıma yapmadım, el kızı el oğlu demedim” (ZG, 50, K).

Evliliğe eşlerin aile bireylerinin müdahalesi bazen eşler arasında o kadar ciddi bir problem haline gelmektedir ki, eşler bu konuda kendilerini çaresiz hissetmekte ve boşanmayı tercih etmek zorunda kalmaktadır. Aşağıda bir kayınvalide, akraba evliliği yaptığını, kayınvalidesi ve görümcesinin evlilik meselelerine müdahalesi sebebiyle eşinden boşandığını belirtmiştir:

“Ben evlendim. 12 kişilik evde birlikte yaşadık. 8 yıl sonra ayrıldım. Hep kayınvalidemin müdahalesi nedeniyle ayrıldık. Kayınvalidem maddi manevi çok yordu. Hakkımı helal etmiyorum. Birde amcamın oğluyla evlenmiştim. Onlar yüzünden boşandım. Eşim benim üstüme evlendi. Hep kayınvalidem ve görümcem sebep oldu. Çocukları elimden aldılar vermediler. Kızımda kayınvalidemden çekiyor. Birlikte yaşadıklarında kızımı çok üzüyor. İnşallah sonu benim gibi olmaz”(Zİ, 50, K).

Kayınvalidelerin çoğu kendi kayınvalidesinin evliliğe müdahalesinden bahsederken bu kayınvalidesiyle bu konuda sıkıntı yaşamayanlar da bulunmaktadır:

“Benim kayınvalidem daha çok esnekti. Bugünlerimi ona borçluyum.” (EÇ, 55, K).

Kayınvalidelerin tamamına yakını evliliklerinde kayınvalideleri tarafından müdahaleye maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Kayınvalideler en çok yemek yapma, harcamalar, çocuk yetiştirme, yatma – kalkma zamanı, mahrem alanın ihlali, giyim, eşler arasında taraf olma gibi maddi manevi gibi konularda aile müdahalelerine maruz kaldıklarını ancak kendilerinin çocuklarının evliliklerine bu denli müdahalelerde bulunmadıklarını belirtmiştir. Bazı kayınbabaların da gelinlere müdahalede bulunduğu görülmektedir.

Konuyla ilgili aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabaların cevapları aşağıda verilmektedir:

“Evet yaşadım. Ancak bunu bir problem olarak görmedim. Onlar öyle öğrenmişlerdi öyle yaptılar. Ben kendimi geliştirdim böyle hatalar yapmadım” (EÖ, 73, E).

“Evet yaşadık. Eşimin anne babasından değil, benim anne babamdan dolayı sorun yaşadık. Eşime ve bana çok karıştılar. 10 yıl birlikte yaşadık. Uyanacağımız saatten, alacağımız çamaşıra kadar karıştırlardı. Baskıcılardı. Ben ve eşim çocuklarımıza bunu yapmadık. Bizden yana yaşamıyorlar “ (MS, 64, E).

“Ben çok yaşadım. Hem evlenme kararında o kızı alma o bize uygun değil dediler. Evlendikten sonra da eşimle tartışma, kavga sık olurdu. Annem eşime bize çok müdahale ederdi. Benim kızım yaşamıyor. Biz de karışmayız zaten “ (TD, 56, E).

“Evet yaşadım. Babam da annem de hep baskı yapardı. Uzun bir süre bize karıştılar. Sonra alıştı, eşimde alıştı. Eşim annem yüzünden hep kavga etti. Biz çocuklarımıza böyle şeyler yaşatmak istemiyoruz. Bu yüzden onlar gibi müdahale etmeyiz” (MA, 78, E).

Kayınbabaların tamamına yakını, kayınvalidelerin ifade ettiği gibi evliliklerinde aile bireylerinin müdahalelerine maruz kaldıklarını, bu durumun eşleriyle aralarında geçmişte önemli bir çatışma konusu olduğunu, fakat kendilerinin çocuklarının evliliğine bu şekilde bir müdahalede bulunmadıklarını belirtmektedir.

Bir kayınbaba, geçmişte bir dönem evliliklerinde aile müdahalesine maruz kaldıklarını, yer değişikliği nedeniyle ailelerin müdahalesi sorununun ortadan kalktığını, kendilerinin çocukların evliliğine böyle müdahalelerde bulunmadıklarını, ancak gelininin bu konuda aynı kanıda olmadığını, müdahalenin olduğuna dair şikayetlerinin olduğunu ifade etmiştir:

“Hayır, genelde kalmadık. Ara sıra ailemlerle birlikte yaşadığımızda hanım kendisine yönelik söylenen sözlerden şikayet ederdi. Ama uzun bir süre bizimkilerden ayrı bir ilde kaldık. Bu yüzden müdahaleye fırsat olmadı. Bana göre çocuklarım yaşamıyor. Ama gelinime göre biz evliklerine müdahale ediyoruz” (SS, 58, E).

Bir kayınbaba ise kendisinin çocukların evliliğine müdahale etmeme konusunda dikkatli davrandığını ancak eşinin aynı şekilde dikkatli davranmayıp, çocukların evliliğine müdahalelerde bulunduğunu ifade etmiştir:

“Evet çokça yaşadım. Annem eşimle bana müdahale ederdi. Eskiden anne babamız ne dese biz onu yapıyorduk. İyi bir şey değil. Ama alt üst oturunca müdahale kaçınılmaz oluyor. Ben kendimi bazen frenlesemde eşim için aynı şeyi söyleyemeyeceğim” (MA, 68, E).

Kayınvalide ve kayınbabaların büyük çoğunluğu evliliklerinde eşlerin aile bireyleri tarafından müdahaleye maruz kaldıklarını ancak çocuklarının böyle bir müdahaleye maruz kalmadıklarını belirtirken, birkaç kayınbaba eşinin, kayınvalidenin, çocukların evliliğine müdahalede bulunduğunu belirtmektedir.

3.6. Gelin Ve Damatların Eşlerin Aile Bireylerine Yönelik Tanımlamaları

Evlilik sadece eşler arasındaki bağdan çok daha fazlasını evlilikle eşin aile bireyleriyle bir akrabalık bağına da beraberinde getirir. Bu oluşan yeni bağda karşılıklı

davranışlar, önyargılar, eski yaşantılar oldukça önemli olmaktadır. Eşlerin aile bireylerine yönelik yapılacak tanımlamaların olumlu veya olumsuz olması da buna bağlıdır.

Eşlerin aile bireylerine yönelik tanımlamalarını öğrenmek için öncelikle gelinlere” *Eşinizin aile bireylerini nasıl tanımlarsınız?* “sorusu yöneltilmiştir:

“*Kaynana: güvensiz- samimiyetsiz, kayınbaba: çok iyi, şeker gibi adam, görümce 1: annesinin aynısı, görümce 2: annesinin aynısı, kayın: iyi, çözüm bulan, anlayışlı*” (RA, 40, K).

“*Kayınvalide: diktatör, kayınpeder: ortada, bazen sinirli, görümce: hayallerimi yıktı, kayın: dünyadan haberi yok, kayıtsız*” (MB, 42, K).

“*Kaynana: bilinci yerinde, uyanık, meraklı, kayınbaba: meraklı, iyiliksever, görümceler: iyi, zararsız, kayın: hain, otoriter, dediğim dedik çaldığım düdüğü cinsinden*” (ZT, 56, K).

“*Genel olarak iyilerdir, severim onları*” (AK, 34, K).

“*Kayınvalidem vesveseli biri, kayınpederimle sorunum yok kendi halinde, görümcelerimle görüşmüyoruz, umursamazlar*” (RC, 45, K).

“*Kaynana: otoriter, dediğim dedik, cömert, misafirperver, kayınbaba: sessiz sakin, kendini ifade etmez, görümce: bir görümcem çok hanım, diğerleri de doğruyu söylerler, kayınlar: anlayışlı, sessiz, haklıyı savunan*” (AE, 27, K).

“*Kaynana: her şeye karışan, kayınbaba: kontrolcü-otoriter, görümce: kendi halinde*” (AT, 27, K).

“*Kayınvalide: bencil, hep kendi dediğinin doğru olduğunu düşünür. kayınbaba: kendi halinde, görümce: önce susar sonra iğneler, kayın: sinsî, çok görüşmediğimden takmıyorum kafaya*” (GB, 32, K).

“*Kayınvalide: kıskanç, her şeyi kendisi bilir, anlayışsız, kayınpeder: çıkarıcı, rol yapıyor, görümce: kıskanç, aşırı kıskanç, kayın: fazla görüşmüyoruz, kendi halinde*” (NC, 40, K).

“*Kayınvalide: dolduruşa gelen, kendi başına hiç bir şey olan, kayınbaba: tanımadım, görümce1: yönetici, başbakan, görümce 2:*

dolduruşa gelen, görümce 3: kendi halinde, görümce 4: benden uzakta zararsız, kayın: saf ” (MÇ, 47, K).

“Dominant bir yapıda, geleneksel kalıplarda yaşıyorlardı. Evin damat ve gelinlerini kendi sülalesinden seçerlerdi. Babası ve annesi her şeye karar verirdi. Dış dünyaya kapalıydı. Sosyal değillerdi. Yabancılarla asla görüşmez ve konuşmazlardı. Sadece kendi akrabalarıyla görüşürlerdi. Geleneklerinden taviz vermez, yeniliklere kapalı insanlardı” (ŞG, 39, K).

Gelinler kayınalarını her şeye karışan, güvensiz, samimiyetsiz, diktatör, bilinci yerinde, uyanık, meraklı, vesveseli biri, otoriter, dediğim dedik, cömert, misafirperver, iyi, hep kendi dediğinin doğru olduğunu düşünen, kıskanç, her şeyi kendisi bilen, yeniliklere kapalı, anlayışsız, dolduruşa kolay gelen biri, dominant, geleneksel gibi hem olumlu hem de olumsuz ancak çoğu katılımcı olumsuz tanımlamalar yapmaktadır. Kayınbabaları için kontrolcü, otoriter, çok iyi, şeker gibi adam, ortada bazen sinirli, meraklı, iyiliksever, kendi halinde, sessiz sakin, genel olarak iyi, çıkarıcı, rol yapan, yeniliklere kapalı, geleneksel gibi tanımlamalar yapmaktadır. Yapılan tanımlamalarda hem olumlu hem de olumsuzluğu çağrıştıran ifadeler bulunmakla birlikte olumlu tanımlamalar kayınvalidelere göre kayınbabalarda daha fazladır.

Katılımcılar görümceleri için kendi halinde, annesinin aynısı, iyi, çözüm bulan, anlayışlı, hayal kırıklığı yaratan, zararsız, umursamazlar, hanım hanımcık, doğrucu, önce susan sonra iğneleyen, yönetici, başbakan, çabuk dolduruşa gelen, kıskanç gibi ifadeler kullanmıştır.

Katılımcılar kayınları için iyi, çözüm bulan, anlayışlı, dünyadan habersiz, kayıtsız, hain, otoriter, sessiz, haklıyı savunan, saf, sinsî gibi tanımlamalar yapmıştır. Katılımcılar bu tanımlamaları kayınlarının davranışlarına, aralarında yaşanan olaylara, birlikte geçirilen süre içerisindeki tutumlarını değerlendirerek yaptıklarını ifade etmiştir.

Aynı soru damatlara da yöneltilmiştir. Damatların konuyla ilgili bazı anlatımlarına aşağıda yer verilmiştir:

“Kayınvalidem otoriter, Osmanlı kadını, iyiliğimizi düşünen. Kayınbabamı fazla tanıyamadım. Eşimin üvey ağabeyleri olsa da olur, olmasa da, faydasız, etkisiz eleman. Baldızlar iyiler her biri birbirinden daha iyidir” (MT, 60, E).

“Genel anlamda iyi insanlardır. Saygıyı ve nasihati severler. Bir yanlış görseler uyarırlar” (MP, 27, E).

“Genelde iyi insanlardır” (MK, 30, E).

“Kayınvalidem özünde iyi ama itici, kırıcı konuşan, eleştirel konuşan, kalp kıran. Benim annemse diktatör, hakim, savcı, her şeyi kendi istediği gibi olsun isteyen” (MB, 46, E).

“Kayınbabam iyi niyetli, kayınvalidem iyi biri- kimseye karışmaz, baldızlarımla aramız iyi- iyi insanlar, eşimin erkek kardeşleri anlayışlı insanlardır” (BA, 42, E).

“Genelde iyi insanlardır. Kayınvalidem fazla müdahale ediyor, eşimi yönlendiriyor başka da bir sıkıntı yok” (ZA, 38, E).

“Her konuda sırtımı yasladığım insanlar. Allah eksikliklerini vermesin” (SP, 34, E).

“Aile fertleri gibi ayırt etmeden olumlu. Kayınvalidem otoriter, müdahaleci. Diğerleriyle ilgili olumsuz bir şeye rastlamadım” (NV, 39, E).

“Kayınbabam sevecen, kendi halinde bir insan. Kayınvalidem genelde iyi, baldızlarım çok konuşan, kıskanç, dedikoducudur. Kaynım ise gereksiz” (CO, 35, E).

“Kayınvalidem otoriter, dediğim dedik, olumsuzluğa odaklanan biri, özünde iyi olduğunu düşünüyorum. Baldızım kendi halinde, adaletli, sorunsuzdur. Kayınçom ise çözüm üreten sessiz bir adamdır” (ÖA, 38, E).

Damatlar genel olarak kayınvalideleri için otoriter, dediğim dedik, müdahale eden, yönlendiren, eleştiren, diktatör gibi tanımlamaları yaparken, onların özünde iyi olduklarını da eklemiştir. Kayınbabalar içinse olumsuz tanımlamalar yapılmamış, damatlar kayınbabalarıyla ilgili özünde iyi, sevecen, huyu güzel gibi ifadeler kullanmıştır. Baldızlar için tanımlamalar çoğunlukla olumlu olmasına rağmen, bir katılımcı baldızlarının kıskanç ve dedikoducu olduğunu belirtmiştir. Gelinin erkek kardeşiyle ilgili tanımlamalar da gene anlamda olumludur. Damatların eşlerinin ailelerini tanımlarken genel olarak olumlu ifadeler kullandıkları, bazı katılımcıların kayınvalidelere yönelik olumsuz tanımlamalar yaptığı tespit edilmiştir.

3.7.Kayınvalide Ve Kayınbabaların Gelin Ve Damatlarına Yönelik Tanımlamaları

Kayınvalide ve kayınbabalara, gelin ve damatları hakkında tanımlama yapmaları istenmiştir. *Kayınvalidelere* “Gelininizi nasıl tanımlarsınız? Böyle bir tanımlama yapmanızın nedenini açıklar mısınız?” sorusu yöneltildiğinde alınan cevaplara aşağıda yer verilmektedir:

“Gelinim evcimen, saygılı, sınırlı, bana karşı mesafeli. Davranışlarından ötürü bu tanımlamayı yaptım” (BK, 58, K).

“Gelinim benim kızımdır. Sevimli, sevecen, davranışları çok hoştur” (FE, 61, K).

Kayınvalidelerin bazıları gelinleriyle ilgili olumlu tanımlamalar yaparken bazı kayınvalideler gelinleriyle ilgili hem olumlu hem de olumsuz tanımlamalar yapmaktadır. Genellikle gelinlerini evcimen, saygılı, sınırlı, mesafeli, sinsi, çocuklarını ihmal eden, dedikoducu olarak tanımlamaktadır.

“Gelinim sinsidir ama aynı zamanda yumuşak yüzlüdür. Diklenmez. Bazen güler yüzüne inanmadığım oluyor. Çıkarından böyle davrandığımı seziyorum. Çünkü arkamdan başka türlü konuştuğunu duyuyorum. Mutfakta marifetlidir. Ama çok iyi bir anne olduğunu düşünmüyorum” (GS, 64, K).

Aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabalar gelinlerine yönelik iyi kalpli, güler yüzlü, çağdaş, kendi halinde, marifetli gibi tanımlamalar yapmakla birlikte, düşüncesiz, sabırsız, mahremiyet sınırını aşan, bencilce davranan biri olarak da tanımlamaktadır:

“ Üç gelinim var. Hepsi kendi halinde, çağdaş insanlar” (EÖ, 73, E).

“İyi kalpli güler yüzlü bir gelin. Ama sabırsız, duyarsız, bencilce davranışları da var” (MA, 68, E).

“Gelinim mahremiyet sınırı olmayan biri, saygısızca, düşüncesizce davranır. Ailesini korumaktan uzak. Marifetli ama sadece yemek konusunda. Hal ve tutumlarında ötürü böyle bir tanım yaptım” (SS, 58, E).

Kayınvalidelere “Damadınızı nasıl tanımlarsınız? Böyle bir tanımlama yapmanızın nedenini açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin damatlarına yönelik tanımlamalarıyla ilgili bazı anlatımlar aşağıya alınmıştır:

“Damadım sıcakkanlı, düşünceli saygılı biri. Değer verir, saygı gösterir, merhametli bu yüzden öyle dedim” (ZG, 50, K).

“İki damadım var. Biri kendi halinde tembel bize düşkün. Biri çok çalışkan işini bilir bana karşı çok iyi. Ben onlara iyi davranmaya çalışıyorum. Bu yüzden onlarda iyi olmaya çalışır” (Zİ, 50, K).

“Biraz huysuzluğu var tabi ki her insan da olduğu gibi hiç kimse kusursuz değildir. Konuşarak çözülmeyecek hiçbir konunun olmadığını düşünüyorum” (EÇ, 55, K).

Kayınvalideler damatları için sıcakkanlı, düşünceli, saygılı, değer veren, merhametli, iyi, çalışkan, tembel, huysuz gibi tanımlamalar yapmıştır. Kayınvalidelerin damatlarına karşı olumlu tanımlamaları daha çok kullandıkları görülmüştür.

Aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabaların cevapları şu şekildedir:

“Damadım özünde iyi. Bazen davranışlarının sonucunu kestiremiyor. Samimi ama bazen de can sıkabiliyor” (MS, 64, E).

Kayınbabalar da tıpkı kayınvalideler gibi damatlarına karşı daha çok olumlu tanımlamalar yapmaktadır.

“Damadım iyi huylu, bizi sever, zararsız” (TD, 56, E).

“Çalışkandır, soğukkanlıdır, deli doludur. Kendi oğlum gibidir. Yaşadığı olaylardan ders çıkarır. Sürekli daha iyiye ulaşmak için çalışır. Yeri geldiğinde çocukla çocuk olur, yeri geldiğinde savaşmayı bilir. Hayatı ve hayalleri için savaşıyor” (MA, 78, E).

Kayınvalidelere *“Gelininizin sizi annesi gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?* sorusu yöneltilmiştir. kayınvalidelerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evet düşünüyorum. Geldiğinde ya da ben gittiğimde sarılır, öper. Annesine de aynı davranır. Bu yüzden beni de annesi gibi gördüğünü düşünüyorum. Ben de onu kızım gibi görüyorum” (FE, 61, K).

“Gelinim annesine de mesafeli bana da. O yüzden ona farklı davranıyor bana farklı diyemem. Ailesine, annesine fazla düşkün, samimi değil. Öyle kimseye sarılmaz öpmez. Herkese böyle olduğu için sorun etmiyorum. Bana yapmacık davranmıyor. Aramızda saygı ve mesafe var. Karakteri böyle deyip geçiyorum. Ama beni kızlarım gibi sevsin sarılsın anne gibi hissettirsin isterdim” (BK, 58, K).

“Hayır, düşünmüyorum. Annesi gelince odaya çekilip konuşup dertleşiyorlardı. Doğumunda uzun süre ona ben baktım. Her anlamda yardımcı oldum. Annesi gelince hep ona iyi bakardı, ben hep sonraya artana kalırdım. İkramlarda bile böyleydi.” (GS, 64, K).

Kayınvalidelerin” *Damadınızın sizi annesi gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?*” sorusuna yönelik cevaplarına aşağıda yer verilmiştir:

“Bana anne der ama mümkün değil anne gibi görmesi. Ben onu evladım yerine koydum. Bana saygısızlık etmez ama yine de annesine başka davranıyor bana başka. Doğal karşıyorum” (ZG, 50, K).

“Evet görüyorum. Beni öper boynuma sarılır bana değer verir” (Zİ, 50, K).

“Annesi olmadığı için annesinin yerini dolduramam. Ama aramızdaki sevgi ve saygı çerçevesi bana bunu hissettiriyor” (EÇ, 55, K).

Kayınvalidelerin çoğu gelinlerinin kendisini annesi olarak görmediğini ancak kayınvalideler damatlarının kendisini annesi gibi gördüğünü ifade etmektedir.

Kayınbabalara *“Gelininizin sizi babası gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınbabaların konuyla ilgili bazı anlatımları şöyledir:

“Tabi, düşünüyorum. Onun babası yıllar önce rahmetli olmuş. Bana hep sen benim babamsın der, dile getirir. Zaten hep baba diye seslenir bana” (MA, 68, E).

Kayınbabaların çoğu gelinlerinin kendisini babası gibi görmediğini ifade etmiştir:

“Hayır düşünmüyorum. Bana karşı farklı babasına karşı farklı. Bir babanın kızıyla kurduğu samimiyette değil bu nedenle babası gibi görmediğini düşünüyorum “ (EÖ, 73, E).

“Hayır düşünmüyorum. Bana şefkatle merhametle yaklaştı. Saygıda kusur etti” (SS, 58, E).

Yine katılımcılara *“Damadınız sizi babası gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?”* sorulduğunda alınan cevaplar aşağıda yer almaktadır:

“Evet düşünüyorum. Arar sorar. Baba diye hitap eder. Geldiğinde benim sevdiğim şeyleri alır. Baba gibi görüyor” (MS, 64, E).

“Bilmiyorum. Ama sanmam. İnsan babasına gider gelir, arar sorar. Damadım pek öyle değil” (TD, 56, E).

“Beni sevdiğini söylüyor. Kendi babasından ayrı tutmadığını dile getirir. E şu an aramızda bir problem de yok. Görüyor herhalde” (MA, 78, E).

Kayınbabaların ikisi bu konuda emin olmadıklarını belirtirken bir kayınbaba damadının kendisini babası olarak gördüğünü belirtmektedir.

3.8.Evlilikte Ciddi Aile Müdahaleleri Evliliğin Hangi Dönemlerinde Daha Yoğun Yaşanmaktadır?

Çalışmada aile müdahaleleri nedeniyle boşanma ve şiddet durumuna önceki başlıklarda değinilmiştir. Evliliklerde aile müdahaleleri nedeniyle çatışmalar hemen her evlilikte var olmakla birlikte evliliğin özellikle ilk dönemlerinde eşler arasında ciddi kırılmalara yol açmaktadır. Bazen eşler duruma alışarak, bazen eşlerinin ailesiyle aralarında mesafe koyarak, bazen görüşmeyerek, bazen duyarsızlaşarak, bazen ise konuşarak bu durumu ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Ancak aile müdahaleleri nedeniyle hala eşiyle çatışma yaşayan bireylerde bulunmaktadır.

Gelin ve damatlara *“Eşiniz ile ciddi aile sorunları yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bu sorunların nedenlerini açıklayabilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin cevapları aşağıda yer almaktadır:

“Kesinlikle yaşıyorum. İki tarafın her şeye karışması ciddi sorun olmakta. Özellikle hayatımızla ilgili konularda. Ailelerin bencilliklerinden kaynaklanıyor bence” (AT, 27, K).

“Yaşadım. Genellikle tartışma ve bana yöneltilen kötü sözler nedeniyle” (MB, 42, K).

“Bazen yaşıyoruz. Şu an sadece kayınımınla ilgili yaşıyoruz. Nedenimiz eşimin kayınımın onca yaptıklarına karşı laf söylememesi, hakkını savunmaması. Eşimin bizi ve geleceğimizi düşünerek hareket etmesini istiyorum” (ZT, 56, K).

“Evet, yaşıyorum. Eşim maddeye bağlı olarak halüsinasyon görüyor. Olmayan şeyleri olmuş gibi düşünüyor. Aileler bana yükleniyor. Annemler boşan diyor, ben daha fazla yoruluyorum. Kayınvalidemde eşimin tedavisiyle ilgili beni zorluyor aileler bu zor zamanlarda hep benden bir şeyler bekliyorlar” (GB, 32, K).

“Evet, şu sıralar maddi olarak sorunlar yaşıyoruz. Eşim hep onlara para aktarımı yapıyor. Bu yüzden ev kredimizi ödeyemiyoruz. Daha önceleri de her gün bir konuda problem yaşıyorduk. Kayınımın işine yönelik eşim maddi destek veriyor. Bana sormadan, haber vermeden sürekli ailesine para veriyor, harcama yapıyor. Ekonomik problemler yaşıyoruz” (NC, 40, K).

“Tabi ki yaşıyordum. Sürekli dövüyor, at yarışı oynuyor, evin ihtiyaçlarını karşılamıyordu. Beni köle niyetine kendisi ve ailesi için kullanıyor, sürekli aşağılıyordu. Böyle birinden insan nefret etmez mi? Eder tabi ki. görmek, sesini duymak bile istemiyordum” (ŞG, 39, K).

“Evet ama şu anda çok şükür yok” (AK, 34, K).

“Hayır, şimdi ailelerle ilgili ciddi problemler yaşamıyoruz. Geçmişte çok yaşadım ailem etkilendi, eşimle aram bozuldu. Şimdi daha dikkatliyim” (RC, 45, K).

“Evliliğin ilk yıllarında evet ama şimdi çözüm yolu bulduğumuz için hayır” (RA, 40, K).

“Ailelerle ilgili bir buçuk yıldır ciddi sorunlar yaşamadık, ayrı yaşamaya başladığımız için” (AE, 27, K).

“Evet ancak şu an çok yaşamıyorum. Arada mal, mülk, miras gibi maddiyata dayalı konularda sorunlar yaşıyoruz” (MÇ, 47, K).

Katılımcıların tamamı eşinin ailesiyle ilişkiler konusunda evliliklerinde ciddi problem yaşandığını belirtirken, bazı katılımcılar halen bu problemlerin devam ettiğini ifade etmiştir. Genelde ailelerle ilgili ortaya çıkan sorunlar evliliğe müdahale, ailelerin bencilce yaklaşımları, söylemleri, adaletsizce ve taraflı tutumları, haksızlıklar, maddi konularda müdahale, mal mülk paylaşımı konusunda ayrımcılık, çocuklara müdahale şeklinde sıralanabilir. Katılımcıların çoğunun çeşitli yöntemlerle bu sorunu aşmaya çalıştıkları saptanmıştır.

Aynı soru damatlara sorulduğunda damatların yarısı halen aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle evliliğinde eşiyile zaman zaman çatışma yaşadığını belirtmiştir:

“Evet, zaten onlar yüzünden boşanmaya kadar gidecektir. Küfür, ağza alınmayacak lafları annem söyleyince eşimde annesine karşı tavır aldı. Annem diktatör olduğu için alıştık. Bana batmıyor ancak eşim için sorun oldu.” (MB, 46, E).

“Evet ama çok ciddi sorun haline gelmiyor. Aile içinde çözmeye çalışıyoruz. Sorunların nedeni genelde annemle eşim arasında bazı konularda farklı bakış açılarıdır. Özellikle çocuklar konusunda” (BA, 42, E).

“Bazen yaşıyoruz. Sorunlar kayınvalidemin evliliğimize müdahalesi ve yönlendirmeleri, annemin davranışlarının eşimin gözüne batması, çocuk yetiştirirken ailelerin müdahalesi vs. gibi nedenlerden kaynaklanıyor” (ZA, 38, E).

“Şu anda diğerlerinin evliliğimize müdahalesi nedeniyle sorun yaşıyorum. Eşimin laf anlamaması, beni beğenmemesi, baldızlarımı dinleyip sürekli beni eleştirmesi başlıca sorunlarımız arasındadır” (CO, 35, E)

“Yaşıyorum. Haftada iki kez tartışıyoruz. Nedeni annesini dinlemesi, akrabalarının sözlerinden etkilenmesi” (ÖA, 38, E).

Damatların diğer yarısı özellikle evliliklerinin ilk birkaç yılında bu nedenle eşiyile çatışma yaşadıklarını ancak şu anda bu konunun ciddi bir problem alanı oluşturmadığını belirtmektedir:

“Hayır, şimdi fazla yaşamıyoruz. Annesinin aşırı müdahalesini bazen sorun edebiliyorum. Eşim de annemin bazı davranışları ve sözlerine kırılıyor. Bunun dışında bir şey yok” (NV, 39, E).

“İlk evlendiğimiz zamanlar oluyordu. Ama kesinlikle sorunları paylaşacağımız insanları iyi seçtik. Bu da bize büyük etki etti” (SP, 34, E).

“Şu anda eski sıkıntılar yok. Kayınvalidem ve babam rahmetli oldular. Eşimle daha çok şu anda ağabeyim ve bazen de kız kardeşlerimin özellikle mülkiyetle ilgili davranışları yüzünden sıkıntı yaşıyoruz” (MT, 60, E).

“Ciddi sorunlar yaşanmıyor. Çocuklarla ilgili bazen yanlış anlamalar olabiliyor. Yine ev temizliği, yemek gibi konularda da” (MP, 27, E).

“Hayır, çok ciddi sorunlar yaşamıyoruz. Ama ağzımızın tadının kaçtığı zamanlar oluyor. Genelde çocuklarla ilgili ve eşimin annesiyle gezmeleri bizi ihmal etmesi nedeniyle oluyor” (MK, 30, E).

Görüldüğü üzere gelinlerin tamamı, damatların ise yarısı evliliklerinde eşlerin aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle ciddi çatışmaların yaşandığını düşünmektedirler. Gelinler damatlara göre aile müdahalelerini evliliklerinde eşleriyle daha fazla problem etmekte ve bir çatışma nedeni olarak görmektedir.

3.9. Aile Müdahaleleri Sorununa Çözüm Arayışları

Evliliklerde eşlerin çatışma ve problemlere karşı yaklaşımları, onları nasıl sonlandırdıkları çok önemlidir. Çünkü problemin çözülüp çözülmediğine dair bireylerin bilinçaltında var olan düşünceler, bir sonraki çatışmayı doğurabilmekte ve bu döngü devam etmektedir. Ailede çatışmaların sonlandırılması genel olarak 4 şekilde olur.

- Boyun eğme: eşlerden herhangi biri diğerinin söylemlerini, istek ve düşüncelerini kabul etmesidir.
- Bırakma: taraflardan birinin problem henüz çözülmeden, uzlaşma sağlanmadan, çatışmayı çözümsüz bırakması,
- Geri çekilme: tartışmayı yarım bırakma veya tartışmadan kaçınma. Bu durumda genellikle odayı veya evi terk etme, dinlememe, duyarsız davranma şeklinde davranışlara rastlanılmaktadır.
- Uzlaşma: olması gereken ve istenilen davranış uzlaşmadır. Evlilikte eşlerden her ikisinin kabul ettiği ortak bir noktada buluşmak ve böylelikle problemi kalıcı bir şekilde çözüme ulaştırmaktır (Canel, 2012: 60).

Gürsoy (2004)'a göre evlilik sürecinde eşlerin birbirlerine uyum sağlamaları için belirli dönemleri aşmaları gerekmektedir. Evlilik genel anlamda uyumlu olsa bile eşlerin çatışma yaşaması normaldir. Önemli olan bu çatışmaların ortaya çıkması değil, çatışmalar karşısında eşlerin duruşudur. Yani çatışmaları çözüme ulaştırma konusundaki çabalarıdır. İki taraf birbirinin istek ve beklentilerini dikkate alarak davrandığında sorunlar çözüme ulaşacak ve evlilik uyumu devam edecektir. Aksi durumda çiftin evliliğinde uyum bozulacaktır.

Evliliklerinde aile müdahalesi nedeniyle çatışma yaşadıklarını ifade eden katılımcıların bu problemi ortadan kaldırmak, etkisini azaltmak, evlilik birliğini korumak amacıyla herhangi bir çözüm yolluna başvurup başvurmadıkları ile başvuru yöntemlerinin neler olduğu araştırmamızda cevabı aranan başka bir problem durumudur.

Bu konuda gelin ve damatlara “*Evliliğinizde ailelerin müdahalesiyle ilgili çatışmalar hala devam etmekte midir? Bu konuyla alakalı bir çözüm yolu buldunuz mu? Eğer bulduysanız açıklayabilir misiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Gelinlerin çoğu ailelerin müdahaleleriyle ilgili çatışmaların eski yoğunlukta devam etmediğini ifade etmektedir:

“Hayır, ben biraz daha baskın oldum, fazla karışmıyorlar, buna cesaret edemiyorlar. Sert çıkışlar yaparak, öfkeli davranarak bunu başardım. Onlara ben kendi istediğimi yaparım havası verdim” (AT, 27, K).

“ Hayır etmiyor. Genelde ekonomik konularda çatışma yaşadık. Eşimin aldığı maaşı ortak bütçede toparlayınca ve onların müdahalesine karşı çıkınca bizi etkilememeye başladılar. Eşimle konuşarak, ortak tavır koyarak çözüm bulduk” (RA, 40, K).

Geleneksel toplumlarda yaşlı aile bireylerine bakmak her çocuğun mutlak yerine getirmesi gereken bir vazife olarak algılanmaktadır. Kız çocukları daha fedakar ve anne babaya düşkünken, evlenen kız çocuklarının yanında kalmak yaşlı anne baba tarafından utanılan, istenmeyen bir durumu çağrıştırmaktadır. Erkek evladın evinde kalmak yaşlı anne ve babalar için bir statü kazandırmakta ve mutluluk vermektedir. Yaşlı anne ve baba genellikle ailenin en küçük erkek evladıyla birlikte yaşamaktadır. Anne ve babalar yaşlanıp bakıma muhtaç hale geldiğinde onların bakımı, kimde ne kadar kalacağı, masrafları, maaşın kimin tarafından alınacağı gibi konular kardeşler ve onların eşleri tarafından sorun haline getirilen bir konu olarak karşımızda çıkmaktadır.

Aşağıda bu konuda problem yaşayan bir katılımcının anlatımlarına yer verilmiştir:

“Eskisi gibi devam etmiyor. Kaynımla ilgili sorunlar var. Kayınvalidem yaşlı ve yatalak. Uzun yıllar kayınvalideme ve kayınbabama biz baktık. Kayınvalideme halen biz bakıyoruz. Kaynım bakıcı maaşına el koydu. Kayınbabam birkaç yıl önce vefat etti. Bu sorunlar eskide kaldı ama biz çok yıprandık. Hayatımızın en güzel zamanlarını sorunlara üzülerek geçirdik” (ZT, 56, K).

“Hayır devam etmiyor. Eşimle ve kayınvalidemle konuşarak bazen de görmezlikten gelerek hallediyorum” (AK, 34, K).

“Hayır devam etmiyor. Umursamıyorum, cevap vermiyorum. Daha az görüşüyorum ve ortak karar aldık eşimle bilinçli davranıyoruz. Bizi fazla etkilemiyorlar artık” (RC, 45, K).

“Şu an devam etmemekte. Ayrılmak ve uzaklaşmakta, sessiz kalmayla çareyi buldum” (AE, 27, K).

“Şimdi daha çok kendi problemlerimize düşmüşüz. Başka sıkıntılar bu problemi geçti diyebilirim” (GB, 32, K).

“Hayır etmiyor. Görüşmemekle ve eşimle anlaşmakla çareyi buldum “
(MÇ, 47, K).

Bir katılımcı çözüm bulamadığını ve evliliğini bitirmek durumunda kaldığını belirtmektedir:

“Maalesef çözüm bulamadık. Üç buçuk yıllık evliliğimizi bitirdim. Altı buçuk yıl önce ayrıldık. Ayrılmamızda eşimin ve ailesinin yaptığı sorunlar yüzünden bitti. Şu an bile halen bana huzur vermiyorlar. Babamı arayıp tehdit ediyorlar. Saçma nedenler

Bazı katılımcılar halen çatışmaların yoğun bir şekilde devam ettiğini belirtmiştir.

Evlilikte ailelerle ilgili problemlerin temel nedeni incelendiğinde çiftlerin problem çözme becerilerindeki yetersizlikler ve iletişim kurma konusundaki hatalı yaklaşımlar göze çarpmaktadır. Etkili bir problem çözme sürecinde;

1. Problem net bir şekilde tanımlanır.
2. Eşlerin her birinin problemle ilgili düşünceleri ele alınır.
3. Problemin çözümü için alternatif yollar bulunur.
4. Bulunan alternatif yollar uygulanır.

Tüm bu süreçlerin olumlu seyri için bireyler rahatsızlıklarını açıklayıcı bir dille ifade edebilmelidir. Eşler arasındaki problemlerin uzun süre devam etmesinde eşlerin birbirlerini diğerlerinin yanında rencide etmesi, eleştirmesi, sorunu karmaşıklaştıran bir tavır sergilemesi etkilidir. Eşler her konuda anlaşamayabileceklerini, farklı birer birey olduklarını unutmamalı ve söylediklerinde tutarlı olmalıdır. Ayrıca eşler birbirlerine geri bildirimde bulunmalı, birbirlerini anladıklarından emin olmalıdırlar. Bunu başarabildiklerinde ailelerle ilişkilerden kaynaklanan sorunlar da dahil olmak üzere, çözülmemiş herhangi bir problem kalmayacaktır (Akgün ve Polat Uluocak, 2010: 12).

“Kesinlikle ediyor. Görüşmediğim halde sorunlar devam ediyor. Hep var oldu olacak. Bazı problemler sürekli devam ediyor. Mesela çocuklarla görüşme, ekonomik problemler” (NC, 40, K).

Çözüm olarak baskın olma, görüşmeyi kesme, duyarsızlaşma, daha az görüşme, eş desteği olarak ortak tavır sergileme, bilinçli davranma, sessiz kalma, evi ayırma gibi yollar belirtilmekteyken bir katılımcı birçok yol denediğini ancak hiçbir yolun işe yaramadığını ve evliliği sonlandırdığını ifade etmiştir. Bir katılımcı görüşmeme kararı

almalarına rağmen halen problemlerin devam ettiğini ve evliliklerini etkilediğini düşünmektedir.

Damatların konuyla ilgili görüşlerine baktığımızda bazı katılımcıların çatışmaların devam etmediği yönünde görüş belirttiği görülmüştür:

“Hayır, etmiyor. Ailelere her şeyi anlatmamakla, sır tutmakla, eşimle bilinçli olmakla orta yolu bulduk. Şimdi sorunları bilmedikleri için karışmıyorlar da.” (MP, 27, E)

“Hayır, pek fazla değil. Haklılık durumuna göre cevap veriyorum, tutum takınıyorum. Haksızsa haklısın demem” (NV, 39, E).

Bazı katılımcılar evliliklerinde aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle ortaya çıkan çatışmaların, ara sıra yaşandığını ancak şu anda eskiye nazaran azaldığını belirtmiştir:

“Çok fazla değil. Ben eşime anlatmaya çalışıyorum her şeyi düzeltmeye çalışıyorum. Konuşarak halletmeye çalışıyoruz” (MK, 30, E).

“Ara sıra devam ediyor. Anlayışla karşılamaya, önce kendimi sonra eşimi sakinleştirmeye çalışıyorum. Kesin çözüm bulamadık. Birkaç gün eşimle aramız bozuk olur, sonra düzeler, sonra tekrar bozulur, alıştım” (ZA, 38, E).

“Çatışma şu an çok azaldı. Bize müdahale eden yok, sessiz sakin her şey. Bazen alt katta oturan baldızım kayınvalidem gibi karışıyor ancak ona da alıştık” (MT, 60, E).

“Devam ediyor ancak eski şiddetle devam etmiyor. Dengede durmaya çalışıyorum. Eşimle özelde konuşup onu sakinleştirmeye çalışıyorum” (BA, 42, E).

Araştırmada kadın ve erkeklerin çatışmaların çözümü noktasında farklı oldukları, erkeklerin duyarsızlaşma, tepkisi kalma, susma, sineye çekme, dışarı çıkma, odaya çekilme gibi sözel olmayan yolları, kadınların ise anlatımcı, detaylı tartışma ve inceleme gibi dışı vurumcu yolları tercih ettikleri görülmektedir. Evlilikte dengeyi sağlama noktasında kadınlar erkeklerden daha fazla sorumluluk almaktadır. Çatışma esnasında kadınların bazı öfkeli davranışları söz konusu olsa bile, erkeklerle kıyaslandığında problemlerin çözümünde kadınlar daha aktiftir. Oysa erkeklerin bu konularda öfkeli davranışları çatışmanın çözümünü zorlaştırmakta, çoğu kez aynı konuda çatışmalar tekrarlanmaktadır.

Araştırmada bazı katılımcılar çatışmaların halen devam ettiğini, bu duruma alışmak zorunda kaldıklarını, çözüm bulamadıklarını ifade etmiştir:

“Evet, bir çözüm yolu bulamadık. Ben de eşimde çocuğa odaklandık. Bu aralar görmezden gelmeye çalışıyorum” (CO, 35, E).

“Evet, devam ediyor. Konuşmaya anlatmaya çalışıyorum. Birkaç gün küs kalıyoruz. Tekrar barışıyoruz. Boşanmayı bile düşündüm. Maalesef bir çözüm bulamadık” (ÖA, 38, E)

“Evet, ediyor. Çözüm bulmak için aile danışmanlarıyla görüşüyoruz. Anneme hatalarını anlattım. Onlara eşime karşı kırıcı olmamaları, üzücü laflar söylememeleri konusunda uyardım ve onlarla mesafe koydum “ (MB, 46, E).

Eşlerin bu konuda çözüm olarak görmezden gelme, duyarsızlaşma, aile danışmanından destek alma, ailelerle araya mesafe koyma, eşiyile özelde konuşma, dengede durmaya çalışma, eşlerin bu konuda konuşarak anlaşmaya varması, mahremiyet sınırını oluşturma gibi durumlara başvurdukları görülmektedir.

Konuyla ilgili kayınvalide ve kayınbabalara *“Gelininizle en çok hangi konularda çatışma yaşıyorsunuz? Yaşadığınız çatışma ve problemler halen devam ediyor mu? Çözüm sağladıysanız nasıl bir yol izlediniz? “* sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalideler gelinleriyle özellikle evliliğin ilk yıllarında çatışmalar yaşadığını ve bazen gelinlerine müdahalede bulduklarını dile getirmiştir.

Kayınvalidelerden biri probleme çözüm bulamadığını söylerken, bir kayınvalide sorun yaratan değil sorun çözen bir tavır sergileyerek bu durumun problem haline gelmesini engellediğini ifade etmektedir:

“ Bazen küçük çatışmalar yaşadık. Ama hoşgörülü davrandım. Gelinimle aramızda problem olmasını istemediğim için, uzatmadım, sabrettim. Kayınvalidemin bana yaptıklarını düşündüm ve en başından beri sorun yaratan değil sorun çözen olmaya çalıştım”(BK, 58, K).

“Gelinimle çatışma yaşadığımız zamanlar oldu. Yemek yapmayı bilmiyordu. Öğrenmesi için biraz üstüne gittim, o süreçte çatışmalar yaşadık. Ev işlerinde tembellik ediyor, eli hızlı değil. Çocuğuna zamanında yemek yedirmemesi, yatırmaması, kızıp dövmesine de müdahale etmişimdir” (FE, 61, K).

“Gelinimle ev işleri, temizlik, derli toplu olma konusunda çatışma yaşadık. Gelinim aşırı kiloludur. Kilo vermesi konusunda hep ikaz ederim, çatışma yaşarız. Bana kızdığına hincini torunumdan çıkarıyor, onu dövüyor yanımda. Bunu anlayabiliyorum. Bu sorunları halen çözemedik devam ediyor” (GS, 64, K).

Aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabaların çoğu gelinleriyle pek çok konuda çatışma yaşadıklarını ve halen bu çatışmaların devam ettiğini ifade etmiştir. Kayınbabalardan biri çocuklarının hayatına asla müdahale etmediğini belirtmiştir:

“ Ben en baştan çatışmaya karşıyım. Çözümü herkesi özgür bırakmakta buldum. Çocukların yaşamına karışmadım. Bu benim hayatımın bir prensibidir” (EÖ, 73, E).

“Gelinim ilk başlarda çok iyiydi. Sonra git gide sesi çıkmaya başladı. Parayı idareli kullanmayı, tasarruf etmeyi öğrenemedi bir türlü. Çocuklarıyla yeterince ilgilenmez, ihtiyaçlarını geç karşılar. Ev işlerinde tembel davranır. Arada bu konularda çatışma yaşarız eşimle birlikte “ (MA, 68, E).

“Gelinim eşyle ve eşinin annesiyle yaşadığı sorunları herkese anlatması. Sorun çözmeye yönelik eksik kalması. Fevri kararlar alması. Saygısızca davranışlarda bulunması. Çözüm sağlayamadık şu an oğlumla araları çok kötü” (SS, 58, E).

Kayınvalide ve kayınbabalara *“Damadınızla en çok hangi konularda çatışma yaşıyorsunuz? Yaşadığınız çatışma ve problemler halen devam ediyor mu? Çözüm sağladıysanız nasıl bir yol izlediniz?”* sorusu da yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin çoğu damadıyla zaman zaman çatışmaların yaşandığını ve bu çatışmaların hala devam ettiğini belirtmiştir:

“Kızımı üzüp ağlattığında bende ister istemez ona karşı mesafe koyuyorum. Zaman zaman tartıştığımız oldu ama büyütmedik. Ben onların mutlu olmasını isterim. Başka konularda da karışmam onlara. Bazen devam ediyor. Kızıma nasihat ediyorum. Damatla konuşuyorum çözmek için” (ZG, 50, K).

“Evet yaşadım. Ailesinin evliliğe müdahalesi ile ilgili yaşadım. Kayınvalidesinin kızımı üzdüğünü söyledim. Bir şeyler yapmasını ezdirmemesini söyledim. Bu konularda sıkıntı yaşadık. Halen devam ediyor. Kızımın kayınvalidesi ve kayınbabası hep karışıyor, üzüyor” (Zİ, 50, K).

“Uyumlu bir insan. Çatışma yaşamadım. Konuşarak çözmediğimiz bir konu olmadı” (EÇ, 55, K).

Kayınbabalar damatlarıyla bazen çatışmaların yaşadığını ancak aralarında ciddi problemlerinin olmadığını belirtmiştir:

“Damadıyla bir kere ciddi bir tartışmamız oldu. Kızım aradı baba bana vurdu dedi. Ben hemen kızımın evine gittim. Damatla ciddi bir konuşma yaptım. Bir daha şiddet olursa kızımı alır giderim dedim. Daha sonra ciddi bir olay yaşanmadı. Bir sorun varsa oturup konuşuyoruz. Şiddet, yalan ve sorumsuzluk olursa kızarım, problem olur” (MS, 64, E).

“Kızımı istediklerinde pek vermek taraftarı değildim. Ama kızım istiyordu, mecburen verdik. Damadın beni daha fazla aramasını, sormasını isterim. Genelde soğukkanlı olmasından şikayet ederim. Uzakta olduğundan çatışma yaşanmıyor pek” (TD, 56, E).

“Aile arasında kızıyla bir iki sorun yaşadılar ve kızım beni aradı damadı şikayet etti ve ayrılmak istedi. Sanırım damadıyla yaşadığım en büyük sıkıntı buydu. Damadı ve kızımı çağırdım. İkisinin de şikayetlerini dinledim. İlk etapta orta yolu bulmak zor oldu ama sonunda barıştılar. Şu an bir problem yok” (MA, 78, E).

Yukarıdaki anlatımlardan hareketle kayınvalide ve kayınbabaların çoğunun gelin ve damatlarıyla çeşitli konular sebebiyle çatışma yaşadıklarını ve gelinleriyle yaşadıkları çatışmalara herhangi bir kalıcı çözüm bulamadıklarını söyleyebiliriz.

Araştırma bulgularına göre kayınvalidelerin çoğu damatlarıyla halen çatışmalar yaşamaktayken, kayınbabaların damatlarıyla çatışmaları devam etmemektedir.

3.10.Aile Müdahaleleri Hakkında Genel Değerlendirmeler Ve Tavsiyeler

Bu bölümde ebeveynlerin, gelin ve damatların aile müdahaleleri hakkında genel değerlendirmeleri, görüş ve önerileri yer almaktadır.

3.10.1.Ebeveynlerin Aile Müdahaleleri Hakkında Genel Değerlendirmeleri ve Tavsiyeleri

Çiftler evlenirken kendilerini birtakım problemler beklemektedir. İki farklı aile, iki çok farklı yaşam standardı, birbirine benzemeyen kişilikler ve muhtemelen

çocuklarına çok bağlı anne babalar bu problemlerden çokça yaşananlardır. Her ebeveyn çocuğunu evlendirirken mutlu olmasını, sürecin kendi istedikleri gibi ve alışık oldukları adetlere uygun işlemlerini ister. Ailelerin büyüdüğü yer ve yaşam tarzları birbirine uzaksa sorunlar en baştan kendini gösterecektir.

Sözlenirken, nişanlanırken, evlenirken adetler farklı olabilir. Ataerkil, bir yapıdan gelen kayınvalide, gelinine potansiyel en iyi yemek yapan, en güzel temizleyen, en ses çıkarmayan, en çabuk çocuk yapan, eşinin ailesine en saygılı, eşinin ve ailesinin sözlerine her zaman itibar eden, geleneklerine çok bağlı bir kadın gözüyle bakmak isteyecektir. Oysa gelin, şehirde ve daha modern bir bakış açısıyla yetişmiş ise kadın erkek eşitliğini savunacak, paylaşımlı, ortak kararların alındığı bir evlilik süreci isteyecek, eşinin ailesinin farklı isteklerini karşılamak konusunda isteksiz davranabilecek, bu da erkeğin eşinin ailesinin tepkisine neden olacaktır. Çatışmalar daha söz, nişan sürecinde alınan kararlarla başlamakta, taraflar birbirleriyle duygu ve düşüncelerini paylaşarak çözüm aratmaktan ziyade, erkeğe anlatıp onun aracılığıyla bir şeyleri halletmeye çalışmaktadır.

Çiftlerden bir taraf eğer eşinin kendisini koruduğunu ve çok sevdiği için fedakarlık yaptığını görürse, eşinin ailesinden gelen baskıya dayanma konusunda daha kararlı olacak ve her geçen gün eşini daha çok yıpratmaya çalışacaktır. Eş artık yıpranmaya başlayacak, ruh sağlığı bozulmaya başlayacak ve ilk günlerdeki gibi yapıcı ve anlayışlı yaklaşamayacaktır. Eğer çiftler her iki tarafın ailelerinin birbirleri hakkında söylediklerini birebir karşı tarafa taşırlarsa, süreci çok daha zor bir duruma sokacaktır.

Bir şekilde evlilik aşamasına gelirse evlendikten sonra da durum çok değişmeyecektir. Aileler adetleri doğrultusunda çiftlerin sık sık kendilerini ziyaret etmesini, gelin ve damadın sık sık kendilerini arayıp ilgilenmesini, daha genç oldukları için evlerinin düzenini sağlayamayacaklarını düşünerek yemek, temizlik, düzen ve bunun gibi durumlarda müdahale etme gerekliliğini duyacaklardır. Bugüne kadar hep çocukları ile yaşamaya alışmış aileler, yine aynı şekilde her fırsatta bir araya gelmeyi isteyebilir ve bunu diretebilirler.

Çocuk doğduğunda her iki aile de doğan bebeği kendi gördükleri, bildikleri ve öğrendikleri şekilde büyütme isteyecek, karşı tarafın düşünceleri daha farklıysa, herkes

doğru olanın kendisinin düşüncesi olduğunu ispatlama savaşına girecek tekrar çatışmalar alevlenecektir.

Kayınvalideler açısından aile müdahalelerinden kaynaklı çatışmaların temel nedeni hakkında bilgi almak için kayınvalidelere “ *Tecrübelerinizden yola çıkarak eşler arasında ailelerden kaynaklanan problemlerinin temel nedeni sizce nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin konuyla ilgili bazı anlatımları aşağıda yer almaktadır:

“Ailelerin sınırlarını bilmemesi, evliliklere aşırı müdahale, benim istediğim olacak düşüncesi, kıskançlık, hoşgörüsüzlük, bencillik gibi olumsuz tutumlardan kaynaklandığını düşünüyorum “ (BK, 58, K).

“Erkek- kadın ayrımından kaynaklandığını düşünüyorum. Ailelerde bizim sözümüz, benim oğlumun sözü geçecek, erkek dediğin kadını döver düşüncesi hakim. Yine biz böyle gördük, bize de böyle davranıyorlardı, bizde yapacağımız anlayışı, otoriter insanların benim dediğim olacak algısı evliliklere ailelerin aşırı müdahalesi noktasında etkilidir “ (FE, 61, K).

“Bence aileyle çocuğun bağı eksik kalınca problemler ortaya çıkar. Ailelerin çocuklar konusunda fazlaca hassas davranması, kendi sözlerinin olması yönünde gurur yapmaları, çocukların evlendiğini ve başka bir hayata geçiş yaptığını kabul etmemeleri bu konuda yaşanan problemlerin kaynağını oluşturmaktadır. Evlenen bireyler zaten belli bir yaşa gelmiştir. Dolayısıyla ciddi bir durum olmadığı sürece müdahale gereksizdir felaket getirir. Ateşi söndürmeli, alevlendirmemeliyiz” (GS, 64, K).

“Bence temel neden paylaşamamak, saygı göstermemek, günübirlik düşünmek tabiri yerindeyse aklını kullanmamaktan oluyor. Çocukların evliliğine yapılacak gereksiz bir müdahale her şeyi daha karmaşıklaştırabilir. Çünkü ailelerin yaptıkları ve söyledikleri nedense çok fazla sorgulanıp çatışma sebebi ile oluyor. Müdahale gerektiğinde olmalı” (ZG, 50, K).

“Otorite kurmak, büyüklük göstermek, benim dediğim olur, ego tatmin etmek, bilinçsiz davranmak, kıskançlık, haset, paylaşamama, kabullenmeme böyle. Kayınvalide ile kayınbabaları anlamak mümkün değil” (Zİ, 50, K).

“Kendi çevreme baktığımda bu konuda problem yaşayanların çok fazla olduğunu görüyorum. Bence en önemli sebebi ailelerin evliliği kabul etmede sıkıntı yaşamaması. Yani çocuklar evlendiğinde kız geldi oğlana yabancı ediyor ya

da oğlan geldi kıza yabacı oldu bizi bıraktı gibi düşüncelerin etkili olması yani eşlerin ailelerin çocukları paylaşamaması onları kıskanması, merakı, her an bakın olma çabası ” (EÇ, 55, K).

Aynı soru kayınbabalara da yöneltilmiştir. Kayınbabaların konuyla ilgili bazı anlatımları şu şekildedir:

“Adetler, gelenekler, ailelerin evliliği aidiyeti benimseyememesi, kabul etmemesi, merak ve boş şeylerle uğraşmaya yatkınlık, el alem ne der düşüncesinin yaygınlığı, cehalet gibi nedenler olabilir” (EÖ, 73, E).

“Kaynanaların oğlunu gelinle paylaşamaması, gelinlerin keza öyle. Evliliği kabullenmeme, ailelerin gereksiz müdahalesi, bencillik, merak, böyle gördük düşüncesi etkilidir diye düşünüyorum” (MA, 68, E).

“1 – Eşlerin evliliği tam olarak anlayamaması,

2 – Evlilik mahremiyetini sağlayamaması,

3 –Ailelerin evliliği kabullenmemesi,

4–Anne babaların çocukları problem çözme konusunda iyi yetiştirmemesi,

5 –Önyargılar (kaynana, kayınbaba, görümce konusunda ön yargı)”

(SS, 58, E).

“Bence kişinin kendisini iyi yönetmemesi, davranışlarını kontrol etmemesiyle alakalıdır. Bencil insan başkasına ait olan bir dünyaya müdahale eder. Geleneksel bir yanlışlık da hakim. Kaynana- gelin damat, kayınbaba-gelin, damat arasında uyum insanlar isterse gerçekleşebilir. Önyargı olmamalıdır” (MS, 64, E).

“Bence kıskançlık, paylaşamamak, çocukların evli olduklarını kabullenememek, çocuklara aşırı bağımlılık” (TD, 56, E).

“Temel neden tabi ki saygı. Bu en başta geliyor. Saygı olmazsa olmaz. Daha sonra benim dediğim olsun anlayışının olmasıdır. Eşlerin en ufak problemlerini ailelere iletmesi ve onlar olmadan hiçbir şeyi çözümleyememesi de en önemli sebeplerdendir” (MA, 78, E).

Kayınvalide ve kayınbabaların eşlerin aile müdahaleleri nedeniyle çatışma yaşamasına neden olarak gösterdiği faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- ✓ Eşlerin evliliği tam olarak anlayamaması,
- ✓ Evlilik mahremiyetini sağlayamaması,
- ✓ Ailelerin evliliği kabullenememesi,
- ✓ Anne babaların çocukları problem çözme konusunda iyi yetiştirmemesi,
- ✓ Önyargılar(Kaynana, kayınbaba, görünce konusunda ön yargılar),
- ✓ Gelinin eşini kayınvalidenin oğlunu paylaşamaması,
- ✓ Kıskançlık,
- ✓ Merak,
- ✓ Anne babaların otorite kurma, yönetme, yönlendirme arzusu
- ✓ Cehalet, haset,
- ✓ Mantık dışılık,
- ✓ Çocuklara aşırı bağlanma ve hassasiyet gösterme,
- ✓ Çocukların büyüdüğünü kabul etmeme,
- ✓ Tecrübeleri dolayısıyla her şeyin en iyisini biz biliriz düşüncesi,
- ✓ Çiftlerden birinin veya her ikisinin sorumluluk alma ve problem çözme konusundaki eksikliği,
- ✓ Önemsiz konularda gereksiz müdahale,
- ✓ Hoşgörüsüzlük,
- ✓ Çiftin evlenmeden önce ailelerin müdahalesi konusunda anlaşmaması.

Kayınvalidelere “Bir kayınvalide olarak kayınvalidelerin çocukların evliliklerine müdahalesi konusunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Sizce hangi durumlarda müdahale edilmesi gerekir? Müdahale nasıl olmalıdır? “ sorusu yöneltilmiştir. Kayınvalidelerin tamamı çocukların evliliklerine sadece ciddi durumlarda müdahalelerin olması gerektiğini düşünmektedir. Bu konudaki bazı görüşler aşağıya alınmıştır:

“Her şey yolunda gidiyorsa, incir kabuğunu doldurmayacak ufak nedenlerle müdahale edilmemelidir. Mesela yeme- içme, gezme tozma, ekonomik harcamalar vs. durumlarında müdahale edilmemeli. Eşlerin araları bozuk olduğunda, ciddi bir problem yaşadıklarında aileler yapıcı davranmalı, gemileri

yakmamalı. Birleştirici olmalı, gerektiğinde oğlu hatalıysa gelinin yanında olmalı, hoşgörüyü yaklaşmalı” (BK, 58, K).

Bazı kayınvalideler çiftler arasında ciddi problemlerin ortaya çıkması durumunda ailelerin müdahalede bulunmasının gerekli olduğunu belirtmiştir:

“Büyük bir kavga olduğunda önemli bir durumda yatıştırmak, sakinleştirmek için müdahale gereklidir. Ancak küçük şeylere müdahale olmamalı. İnatlaşma ve gurur yapılmamalı” (FE, 61, K).

“Evlilikte aile müdahalesinde doğru ve yanlış müdahale vardır. Kayınvalideler çocuklarının ve gelinlerinin hayati meselelerinde tabi ki müdahale etmelidir. Dinlerler veyahut dinlemezler. Bu onların bileceği bir şey. Evliliklere eften püften konularla müdahale olmamalı. Şimdiki gençler zaten evliliği bitirmek, boşanmak için zaten bahanedeler. Bu yüzden bir de ailelerden kaynaklanan problemler yaşamazlar. Ciddi tartışma, ekonomik zorluklar, boşanma gibi konularda sözlü müdahale gereklidir” (GS, 64, K).

“Benim yaptığım gibi davransınlar. Çocuklarına iyi yol gösterici olsunlar. Öfkeyle hiçbir şey yerine gelmez. Bir anda yırtıp atmasınlar her şeyi. Ekonomik yardım gerektiğinde, çok önemli bir olay olduğunda, şiddet ve çatışma büyüdüğünde müdahale olabilir. Müdahale gerektiğinde sözle gerektiğinde fiziksel şiddeti ayırarak olur” (ZG, 50, K).

“Anlayışlı şekilde müdahale olmalıdır. Herkes kafasına taktığını yapıyor. Bunu yapmasınlar. Büyüklerin tecrübeleri önemli. Ben bazen uyardım mesela damadımı iş seçimi konusunda, ev seçimiyle ilgili dinlemediler pişman oldular. Çocukların kararları eğer olumsuzluk getirecekse müdahale olmalıdır. Çocukların evliliğinde müdahale az ve yerinde olmalı” (Zİ, 50, K).

Kayınvalideler çocukların evliliklerine müdahale edilmesi gereken yerler olarak şiddet, çatışma, boşanma, ekonomik sıkıntılar, iş seçimi, kavga, küslük gibi evlilikte ciddi sorunlar yaşandığı zaman müdahalenin olması gerektiğini düşünmektedir. Müdahalelerin sözlü ve olumlu bir tavırla olması, tarafların gurur ve inatçılık gibi duygulara bürünmemesinin gerektiği de kayınvalidelerce belirtilmektedir.

Bir katılımcı ailelerin eşler arasındaki tartışmalara dahil olduğunda işlerin daha da içinden çıkılmasının zorlaştığını çiftin birbirini affedebildiğini ancak aile bireylerini affetmek konusunda zorluk yaşandığını dile getirmiştir:

“Bazen damadın veya gelinin evladınla anlaşmayabilir. Aralarında sorunlar olabilir. Bu normaldir. Hepimiz ailemizde böyle durumlarla karşılaştık. Ama evlenen kişiler ailelere her şeyi anlatmamalı. Kendi aralarında çözmeyi tercih etmeli. Aileler araya girince sorun daha fazla büyüyebiliyor. Eşler birbirlerini affedebiliyor, ama eşlerin aileleriyle yaşanan gerilimler söylenen yanlış sözler unutulmuyor, affedilmiyor. Çok vahim bir konu olmadıkça müdahale olmamalı” (EÇ, 55, K)

Aynı şekilde kayınbabalara “*Bir kayınbaba olarak kayınbabaların çocukların evliliklerine müdahalesi konusunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Sizce hangi durumlarda müdahale edilmesi gerekir? Müdahale nasıl olmalıdır?”* sorusu yöneltilmiştir. Kayınbabaların değerlendirmelerinin bazıları aşağıya alınmıştır:

“Aileler kesinlikle müdahale etmemeli. Çok zaruri durumlarda müdahale edebilir. Karşıma alır tek tek konuşurum. Hatalarını söylerim. Başkada bir şey yapmam karar onların” (EÖ, 73, E).

“En önemli tavsiyem eğer ekonomik olarak durumları varsa aileden biraz uzakta yaşasınlar. Böylece ailelerin etkisi az olur. Yakında olunca kavga gürültü çok oluyor. Sürekli onları düzeltmeye, barıştırmaya, huzuru sağlamaya çalışıyorum. Müdahale sözel olmalı ve olabildiğince tatlı dil kullanılmalı” (MA, 68, E).

“Evli bireyler her şeyi problem edip ailelere aktarmamalı. Bizim onlara müdahale etmemizin en büyük nedeni aralarındaki kavganın boşanmaya doğru gitmesidir. Onlar bizi işin içine koyuyor. Aileler yol gösterici, çözüm sağlayıcı bir tavırda olmalıdır. Şiddet boşanma gibi durumlarda müdahale olmalıdır” (SS, 58, E).

“Kaynana olsun kayınbaba olsun çocukların üzerinden ellerini çekmelidirler. Evlenen iki kişi her türlü zorluğa katlanmalı, birlikte çözümü bulmalıdır. Bir müdahale olacaksa gerektiğinde yani elzem bir durumda olmalıdır. Müdahale sakince, uzlaşmacı bir tavırla olmalıdır” (MS, 64, E).

“Eşlerin arası iyi olmadığında müdahale edilmeli. Eş seçiminde müdahale olmalıdır çünkü geri dönüşü olmayan karardır evlilik. Etrafımda aile müdahalesi nedeniyle gerçekleşen boşanmalar var. Çocukların evliliği kötü giderse müdahale edilmelidir” (TD, 56, E).

“Toplumumuzda aslında ciddi bir sorun var. Evlenen gençlerimiz süregelen alışkanlıklar ve kültürden dolayı evliliklerini sürdürürken doğrudan veya dolaylı olarak kayınbaba, kaynana veyahut eşlerin ailelerinden başka biri tarafından yapılan davranışlara, söylenen sözlere çok fazla maruz kalmakta aileler de evlenen çocuklarına müdahalede yarışmaktadır. Çocukların kararlarını beğenmeyip sürekli onlara kendi söylediklerini yaptırmaya çalışmaktadır. Bu çok yanlış. Olması gereken çocuklarının evli olduklarını ve bu evliliği yürütebilecek potansiyelde olduklarını kabul etmek ve onlara müdahale konusunda biraz daha mantıklı düşünmek” (MA, 78, E).

Kayınbabalar da tıpkı kayınvalideler gibi çok elzem durumlarda çocukların evliliğine müdahale edilmesi gerektiği yönünde düşüncelere sahiptir. Çocuklar üzerinde baskıyla söz dinletmeye çalışmamak, kültürel farklılıklara takılmamak, anne babaların çocukların evliliklerini kabullenmek ve sürekli yönlendirme tavrından uzaklaşmak, yol gösterici bir tavır içerisinde olmak, çocuklarla birlikte oturmamak, huzuru ve barışı sağlamaya çalışmak, inatçılık ve gurur yapmaktan vazgeçmek, mantıklı hareket etmek gibi faktörler kayınbabalar tarafından ebeveynlerin çocukların evliliklerine müdahalesi konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar olarak sıralanmaktadır.

3.10.2.Gelin Ve Damatların, Aile Müdahaleleri Hakkında Genel Değerlendirmeleri ve Tavsiyeleri

T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün 2010'da yaptığı araştırmada aile içi sorunların çözümüyle ilgili birtakım sorular yer almıştır. Araştırmada “ aile içi sorunlar başkalarını değil yalnızca eşleri ilgilendirir” ifadesine görüşmecilerin % 84, 1'i katılıyorum cevabını vermektedir. Yani eşler arasında herhangi bir sorunda eşler başkalarının müdahale etmesine onay vermemektedir. Bu sonuçtan hareketle Türk aile yapısında eşler arasında sorunların yine eşler tarafından çözülmesine dair görüşlerin yaygınlaştığını söyleyebiliriz. Araştırmada “ aile içi ilişkiler eşler kadar anne babaları da ilgilendirir “ifadesine katılanların oranı % 66, 3'tür. Bu sonuç bize Türk ailesi, aile büyüklerinin düşüncelerine saygı duymakta ve aile içinde onların sözünün dinlenilmesi gerektiğini düşünmektedir diyebiliriz.

Bu konuda araştırmada gelin ve damat katılımcılara *“Son olarak ailelerin, evlilik/aile yaşamınıza müdahale etme konusunda belirtmek istediğiniz bir husus varsa,*

lütfen açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Gelin katılımcıların müdahalelerle ilgili genel görüşlerinden bazıları aşağıya alınmıştır:

“Evliliğe kimseyi karıştırmamak en doğrusu ancak bazen elde olmadan aileler karışabiliyorlar, evlilikte sınırlar iyi çizilmeli. Bu sorunu yaşayanlar kendi çocuklarına aynı sorunları yaşatmasınlar. Evliliklerindeki her şeyi de ailelere anlatmasınlar” (AT, 27, K).

“Evet var. evlenince takılarını, evin ekonomisini ailelere teslim etmesinler. Sadece çiftler birlikte karar versinler, hiç kimseyi işin içine katmasınlar. Evlilikte aile müdahalelerini engellemek için çiftler ilk başta anlaşsınlar “ (RA, 40, K).

“Kesinlikle birlikte yaşamassınlar ailelerle. Biraz fevri davranmasınlar, hemen gemileri yakmasınlar ailelere karşı. Küsmeye hiç olmasın. Sorun varsa tazeyken konuşmalılar mutlaka. Hemen anlaşamayabilirler sabırlı olsunlar. Sorunları birebir çözmeye çalışsınlar başkalarının laflarına bakıp kızmasınlar. Arkadan konuşmalar olmasın. Ben bu hataları yaptım pişmanım” (MB, 42, K).

“Evlilikte eşler birbirlerini güzel karşılamalıdır. Diğerlerinin, kim olursa olsun, sözüyle hareket etmesinler. Eşlerine destek olsunlar. Eşler özelde her şeyi konuşup halletmeye çalışsınlar. Kimsenin evliliklerine ve aile huzurlarına müdahalesine izin vermesinler. Biz ailelerle yaşadığımıza çok pişman olduk. Çiftler gerçek bir aile olmak istiyorlarsa ayrı yaşasın” (ZT, 56, K).

“Aileler evlilik hayatına müdahale etmemelidir. Mümkünse ailelerle birlikte yaşamassınlar. Eğer yaşarlarsa da birçok şeye göz yummayı göze almalıdırlar yoksa evlilikte huzur olmaz “ (AK, 34, K).

“Yuva kuran kişilerin kendi yuvalarını yönetebileceklerini düşünüyorum. Bu yüzden kimsenin ailesine, evliliğine müdahale edilmesin. Çiftler de buna izin vermesin. Evliliklerde çiftler kendi hayatlarını kursun, kararlarını kendileri versin. Kimse eşini ezdirmesin, olanlara duyarsız kalmasın. Çiftler evliliğin daha en başında sınır koysunlar” (RC, 45, K).

“Keşke hiç yaşanmasaydı bunlar. Kayınvalideler gelinlere neden bu kadar müdahale ediyorlar. Kimse kendini ezdirmesin. Evlilikte herkes yerini bilsin. Eşler biraz duyarlı olsunlar. İşlerine geldiği gibi davranmasınlar. Evlilikte aile müdahalelerine müsaade etmesinler. Sınırlar çizilsin. Ne yaşıyorlarsa kadınlar

yaşıyor. Çiftler aileleriyle yaşamazlar. Görüşünler, gidip gelsinler ama ayrı evleri mutlaka olsun” (AE, 27, K).

“Evlenecek olan insanlar kendi kararlarını kendileri versinler. Ailelerin haklı olduğu zamanlar varsa onları dinlesinler. Ailelerin her söylediğine kulak vermesinler. Ne olursa olsun eşlerinin arkasında olsunlar. ancak eşlerinin yaptıkları hatalar büyükse ve çözülüyorsa ailelerin dediklerini dinlesinler. Yoksa pişman olurlar. Neticede aileler çocuklarının kötülüğünü istemezler” (GB, 32, K).

“Bu konuda bir uzmanı dinlemiştim. Şöyle diyordu: aileler kırılentlerdir. Onlara ihtiyacınız olduğunda yaslanırsınız. İhtiyacınız olmadığında yerinde öylece kalır. Eşler için önemli olan birbirleridir. Başkaları yüzünden problem yaşamazlar. Eşimin annesiyle benim aramda çok yorulduğunu fark ettim. Ben çok iyi bir gelin olmak için en başından beri elimden geleni yaptım ama tek taraflı olmuyor. Ailelerin birtakım konularda daha dikkatli davranması gerekiyor. Beni bir türlü benimsemediler. Çiftler ne olursa olsun kendi aralarında halletsinler. Aileleri kırmazınlar tamam desinler ama son tahlilde kararları eşler alsınlar” (NC, 40, K).

“Şu an ben bir kayınvalide aday olarak karıkoca arasına asla girilmemeli diye düşünüyorum. Eşlerden biri alttan almalı. Benim eşim alttan alıyordu, çok sabırlıydı. Evlenenler eşlerin ailelerine değer vermelidir. Eşler ailelerindeki eksiklikleri ve hataları asla birbirine anlatmamalı, yansıtmamalıdır. Sonra bir kavga esnasında hemen laf olabiliyor ve eşler arasında problem yaratıyor. Eşlerin ailelere yönelik tavırları çok önemli ve dikkat edilmesi gereken bir konu. Eşler aile müdahalesine izin vermemelidir” (MÇ, 47, K).

“Bence çift arzu ederse, yani danışması gereken bir durumda sadece danışmalı. Aile bireyleri eşlerin arasına girmemeli, onların düzenine müdahale etmemeli ve asla görücü usulüyle evlenmemeli, iyice tanınmalıdır. Asla birlik oturmamalı, eşler birbirlerine güvenmeli, sevmeli ve ortak hareket etmelidirler” (ŞG, 39, K).

Gelinlerin ailelerin evlilik yaşamına müdahale etmesi konusunda belirttikleri husus ve öneriler evliliğe kimseyi karıştırmamak, evlilikte ailelere yönelik sınırların iyi çizilmesi, her durumun aileye söylenmemesi, evlilikte mahremiyet konusunda bilinçli olma, evlenmeden önce çiftin bu konularda anlaşması, eşlerin aileleriyle varsa sıkıntılar çok geçmeden yüz yüze konuşulması ve çözümlenmesi, ailelerle birlikte yaşanılmaması, eşlerin birlik olarak birbirlerini desteklemeleri, aile huzuruna dikkat etmeleri ve

müdahaleye izin verilmemesi, ailelere karşı kendilerini açıkça ifade edebilme, duyarsız kalmama, evliliklerde yaşanan büyük problemlerde aileye başvurma, karar alırken çiftin ortak paydada buluşması ve başkalarını dinlememeleri, eşlerin sabırlı olmaları, fevri davranmamaları, birbirlerini sevmeleri ve birbirlerine güvenmeleri, evlilikte iktisadi dengenin sağlanması vb. sıralanmaktadır.

Aynı soru damatlara yöneltilmiştir. Damatların müdahalelerle ilgili bazı anlatımları aşağıya alınmıştır:

“Evlenen bireylerin evleri kesinlikle ailelerden ayrı olmalıdır. Anne ve babalarını evlilik meselelerinin içine katmasınlar. Kendi kararlarını kendileri alsınlar. Tecrübe ve nasihatleri dinlesinler ancak aileler evliliği yönetmesin, eşler kendileri yol alsınlar. Ev üstüne ev olmaz. Anne babaya yakın oturmasınlar” (MB, 46, E).

“Yeni evlenecek olanlara hata yapmamalarını, karar verirken eşleriyle karar vermelerini, eşlerinin arkalarında olmalarını, aile müdahalesine baştan karşı çıkmalarını tavsiye ediyorum bir kez sınır olmayınca olmuyor. Onlara iyi düşüncelerini ve dikkatli davranmalarını tavsiye ediyorum “ (MT, 60, E).

“İyi yönde müdahale güzel de kötü yönde olunca sıkıntı. Ailelerin tecrübesinden faydalanmalıyız. Ancak son kararı kendimiz vermeliyiz. Ailelerin evliliklerde sorun yaratacak müdahalelerine karşıyım” (MP, 27, E).

“Gerekli konularda aileler müdahale etmeli. Özellikle destek vermek için. Ama ailelerin her şeye karışmaları hiç hoş değil. Çiftler buna fırsat vermemelidir” (MK, 30, E).

“Herkes ailelerle iyi olsun, tartışsın. Eşler ailelerle ilgili konularda orta yolu bulmaya çalışsın. Evlilikte aile müdahalelerine izin vermesinler. Eşler en baştan kararları aralarında halletsin. Sorunları çözmeye çalışsın yoksa sorunlar her geçen gün katlanarak büyür. Evliliğin tadı kalmaz” (BA, 42, E).

“Sınır olmalıdır. Sınır olmayınca bir bakmışsın herkes paldır küldür evliliğiniz içine dalmış. Bu sizi siz olmaktan çıkarır. Evlilik bir güç yarışı olmamalı. Benim ailem daha iyi yarışı da olmamalı. Anne babalar da evlatlarını benim dediğimden çıkmaz şımarıklığını bırakmalıdır. Yoksa çocuklarının yuvalarını birer ateş topluna çevirirler” (ZA, 38, E).

“Bence evlenen çiftler kulaktan duyulan şeylere itibar etmesinler. İnsanlar bu kısa yaşamda hayatını birlikte geçirdiklerini mutlu etmesini bilsin. Kaynana – kayınbaba tutumundan vazgeçmeli. Babam ve annem olmalıdır. Eşlerimizin anne babasını ne kadar mutlu edersek eşimizde o kadar mutlu olur. Bu mutluluk da evliliğimize yansır. Yani sol elimizle verdiğimizizi sağ elimizle geri alırız. Rabbim ümmetin tamamına mutluluklar nasip etsin” (SP, 34, E).

“Yuvayı dişi kuş yapar. Bu nedenle kadın el üstünde tutulduğunda eş, anne, baba, kardeşe hak ettiği değerini verildiği sürece çıkacak olumsuzluklar bu işin tadı tuzu olacak ve anlayış temelli ilişkiler sarsılmaz” (NV, 39, E).

“Evliliğe adım atıldığında birbirlerini iyi tanımaları lazım. Aile çok önemli. Evliliğe balıklama atlamasınlar. Borçla evlenmesinler. Başkalarının dedikleriyle hareket etmesinler. Huzurlarını bozmasınlar. Her evlilikte sorun olur. Kimseye yansıtıp işi daha fazla karıştırmamasınlar” (CO, 35, E).

“Evlenen insanları rahat bıraksınlar. Evlenebiliyorlarsa bu evliliği de kaldırılabirler. Ailelere sınır çizilmeli. En baştan tavır koyulmalı. Eşler evlenmeden önce bu konuda anlaşmalıdır” (ÖA, 38, E).

Damatların değerlendirmeleri gelinlerin değerlendirmeleriyle benzer nitelikler taşımaktadır. Damatlar evlilikte aile müdahaleleri konusunda belirli bir sınırın olmasını, evliliği ailelerin değil eşlerin yönetmesini, çiftin karar alırken kendi iradelerini kullanmaları, evlilikte ailelere ekonomik bağılılığın olmaması, eşlerin evlendikten sonra ailelerden ayrı oturması, ailelerin özellikle anne babaların çocukların evlendiklerini kabul etmesi ve onların evliliğine saygı duyması, eşlerin evlenmeden önce birbirlerini ve eşlerinin ailelerini iyice tanımaya çalışması, anne babaların evlatlarına söz geçirme yarışına girmemesi, kayınvalide ile gelinlerin birbirlerine olan önyargılarını yenmesi ve aile müdahalelerine sınır koymayla ilgili konuşmaların evlenmeden önce eşler arasında yapılması gibi tavsiyeleri sıralamaktadırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birey belirli bir yaşa geldiğinde hayatının geri kalan kısmında, hayatın acı ve tatlı yanlarını, zorluklarını paylaşabileceği, güzelliklerini beraber yaşayabileceği, sevme ve sevilme ihtiyacını karşılayabileceği bir eşe ihtiyaç duyar. Evlilikle birlikte eşler ortak amaç ve ihtiyaçlar doğrultusunda bir araya gelmekte, hayatlarını birleştirmektedir. Bu birlikteliğin devamlılığı için evlilik akdiyle bir araya gelmiş, farklı kişilik özelliklerine ve duygusal yapıya sahip eşlerin birbirlerinin ihtiyaçlarına, duygu ve beklentilerine önem vermesi gerekmektedir.

Evlilik, evlilikle bir araya gelmiş bir kadın ve bir erkek arasında sınırlı kalmayıp, çocukların dünyaya gelmesiyle, aile ve akrabalık bağlarının oluşmasını sağlayan bir kurumdur. Ülkemizde anne-baba-çocuk arasında sağlam bir ilişki bulunmaktadır. Çocuklar evlensin veya evlenmesin aileleriyle ve akrabalarıyla ilişkilerini her daim devam ettirmekle mükelleftir. Türk toplumunun gelenek ve kültüründe aile her zaman kutsal bir özellik taşımıştır ve bu nedenle belirli bir yaşa gelmiş gençlerin evlenip kendi evlerini kurmaları, evli olan bireylerin de evlilik ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri beklenmektedir. Evlilik yoluyla hısımlık bağları da kurulur. Kadına göre eşinin akrabaları; kız kardeş (görümce), erkek kardeş (kayın) ve çocukları. Erkeğe göre eşinin akrabaları; kız kardeş (baldız), erkek kardeş (kayınço), eşlerin anne ve babaları; kayınvalide (kaynana)ve kayınpeder(kayınbaba)olarak adlandırılır. Evlendikten sonra bireyler eşinin ailesi ve akrabalarıyla da muhatap olur ve bir bağ kurar.

Geçmişte yaygın olan geniş aile modelinde kayınvalide ve kayınpederler, gelinler, oğullar, torunlar aynı ev içerisinde yaşamını sürdürürdü ve aile, bireylerin birçok ihtiyacını karşıladığı bir müessese olarak devamlılık gösterirdi. Geleneksel aile yapılarında, eşlerin aile bireylerinin evliliğe müdahalesinden kaynaklanan problemler yaşanmaktaydı. Ancak geleneksel geniş aile düzeninde bu problemler tabir yerindeyse yüz göz olunmadan çözülür veya çözülmeden kalır, taraflar duyarsızlaşma yoluna giderdi. Çekirdek aile yapısının yaygınlaştığı günümüz modern hayatta ise çiftler kendi aile bireyleriyle birlikte oturmasa, farklı şehirde otursa dahi, bireylerin eşlerinin aile bireyleriyle yaşadığı problemler, eşler arasında ciddi gerginliklere, tartışma ve çatışmalara sebep olmaktadır.

Geleneksel yapıda eve yeni gelen gelin, ev işlerini yapmakla, diğerlerine hizmet etmekle görevliydi. Pek çok gelin eşinin ailesiyle birlikte oturmaktaydı. Bu durumda gelinin şikayet etme veyahut rahatsızlıklarını dile getirmesine uygun bir ortam bulmak oldukça zordu. Geleneksel aile yapılarında aile büyükleri hatalıda olsa onlara karşı herhangi bir olumsuz tepki göstermek, eleştirmek, hatalı olduğunu belirtmek ayıplanır ve saygısızlık olarak karşılanırdı. Günümüz modern toplumlarında ise evlenen bireyler çoğunlukla ayrı eve yerleşmekte ve kendilerine özgü bir yeni düzen kurmaktadır. Geleneksel yapıdaki gelin rolü pek çok anlamda değişikliğe uğramıştır. Kadının iş hayatına daha fazla katılması, kadın erkek eşitliğine dair söylemlerin yaygınlaşması, kadının özgünlüğünün daha fazla ön plana atılması gibi etkenler, kadının rollerinde birtakım değişikliklere sebep olmuş, kadın kendi düşüncelerini ifade etmekte daha fazla cesaretlenmiştir. Bu durumda kendisine yönelik herhangi bir olumsuzluk durumuna kolaylıkla karşı gelmekte, kendi düşüncelerini ifade etmektedir.

Evlilik farklı iki cinsten bireyin birlikteliğinin toplum tarafından onaylanmış halidir. Sağlıklı bir evlilik için doğru eşi seçmek çok önemlidir. Evlendikten sonra çiftler kurduğu yeni düzende aile büyüklerinin müdahaleleri söz konusu olduğunda, evlilikte eşlerin birbirleriyle ilişkilerinde pürüzler çıkmakta ve eşlerin aile bireylerinin evliliğe müdahalesi, çocuklarının mutluluğuna gölge düşürebilmektedir. Ailelerin evlilik sürecine dahil olması, evliliğe karışması, başlangıçta işleri kolaylaştırıyor gibi görünse de sonradan işleri daha da zor ve karmaşık bir sürece sokarak, evlilikte istenmeyen sonuçlar doğurmaktadır. Evlilikte eşlerin aile bireylerinin müdahalesi ve eşlerin ailelerle ilişkilerinde ortaya çıkan olumsuzluklar, önemli bir boşanma nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

2016 yılı TÜİK verilerine baktığımızda boşanma sebeplerinde, eşlerin ailelere karşı saygısız davranışları erkeklerde %24, kadınlarda %24.6 oranında, eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması erkeklerde % 24.5, kadınlarda %20.8 oranında boşanma sebebi olarak saptanmıştır. Evlilikte aile müdahalelerinin etkisini araştırmayı amaçlayan bu çalışmanın sonuçları, 2016'da yapılan TÜİK verilerini destekler niteliktedir. Gelin ve damatlara “eşlerinin aile bireylerinin müdahalesinden kaynaklanan çatışmalar nedeniyle boşanmayı hiç düşündünüz mü ?“ sorusuna gelinlerin çoğunluğu damatların ise yarısı “düşündüm” yanıtını vermektedir. Çalışmada birkaç katılımcı boşanma davasından vazgeçmek zorunda kaldığını belirtirken, iki katılımcı aile müdahaleleri nedeniyle eşinden boşanmaya mecbur kaldığını ifade etmiştir.

Bu araştırma sonuçlarına göre gelin ve damatlar, evliliklerde aile müdahalelerini istememekte fakat evliliklerde aile bireylerinin müdahalelerine sıkça maruz kalmaktadır. Yani çiftler evliliklerinde yaşadıkları sorunları yine kendileri çözmeyi arzu etmektedir. Evlilikte ailelerle ilgili yaşanan sorunlara baktığımızda, eşin ailesinin kültürüne, gelenek ve göreneklerine uyum sağlayamamak, eşlerden herhangi birinin ebeveynlerine olan aşırı bağlılığı, ailelerin gelin ve damadı kabullenememesi, eşlerden birinin veya her ikisinin ailesiyle fazla zaman geçirilmesi, ebeveynlerin çiftin evlilik hayatına ve kararlarına sürekli karışması, eşlerin aileleriyle ilgili olumsuz eleştirileri duymaya tahammül etmemesi, eşlerden birisinin ailesinin çok fazla etkisi altında kalması, çiftin ebeveynlerinin eve habersizce girip çıkması, eşlerin ebeveynlerinden aşırı koruyucu davranması, çiftlerden birinin ailesine evlilik mahremiyetini sarsacak bilgiler vermesi, eşlerin aile bireylerinin evlilik mahremiyetine saygı duymaması gibi hem eşlerin hem de eşlerin aile bireylerinin olumsuz davranışlarından kaynaklanan sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Kayınvalideler genel olarak müdahalenin var olduğunu kabul ederken gelinlerinin bu müdahaleler karşısında bazen küsme, sırt dönme, inkar etme gibi tepkilerde bulduklarını bazen de duyarsızlaşma, saygı gösterme, sessiz kalma gibi davranışlar sergilediğini belirtmektedir.

Araştırmada gelin ve damatlar müdahale edilen noktalar olarak genellikle ev ekonomisiyle ilgili konular, çocuk yetiştirme, eve alınacak eşyalar, misafirlğe gitme, eve misafir alma, alışveriş, iş durumu, harcamalar, uyuma - uyanma saatleri, yemek becerisi, evin temizliği, mahrem alanın ihmali, elektrik tüketimi, eğlenme ve dışarıda yemek yeme konusundaki tutumlar, gelinin görüştüğü kişiler, gelinin gezmeye gitmesi, gelinin yetersiz ve eksik olduğuna dair söylem ve davranışlar, gelinle oğlunun arasındaki problemlerde taraf tutma, görümcelerle ilişkiler, damadın işini bilmemesi, kararlar üzerinde etkili olmaya yönelik tavır ve davranışlar gibi hususları göstermektedir. Gelin ve damat katılımcılar eşlerinin aile bireylerinden en fazla kayınvalideleri tarafından müdahaleye uğramaktadırlar. Aile bireylerinin müdahalesi hususunda çoğu gelinin, kendi annesine yanlı davrandığı, annelerinin evliliklerine müdahalelerinin, evliliklerini olumsuz etkilemediği düşüncesinde oldukları görülmektedir. Damatların çoğu kayınvalidelerinin ve annelerinin evliliklerine müdahalesinin var olduğunu belirtirken, evliliğe müdahale konusunda annelerine yanlı davranmamakta, bu konuda gelinlerden farklılık göstermekte ve annelerinin evliliklerine olumsuz müdahalelerinden duydukları rahatsızlığı dile getirmektedirler. Damatlar annelerinin müdahaleleri konusunda

savunmacı bir tavır içinde olmazken gelinler annelerini bu konuda korumaya çalışmaktadır.

Gelin ve damatlar göre müdahale edilen konular açısından da farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma kadın ve erkeğin toplumsal rol ve statüsüyle ilgilidir. Gelinler ev işleri, çocuk bakımı gibi konularda sorumlu oldukları için eşin aile bireyleri tarafından yapılan müdahale de bu yöndeki aksaklıklarda olmaktadır. Erkek evin geçimini sağlama, koruma- kollama, eşine ve çocuklarına bakma gibi sorumluluklara sahiptir. Kayınvalidelerin damatlara müdahalesi de erkeğin toplumsal rol ve statüsüyle alakalıdır. Kayınvalideler damadın evin ihtiyaçlarını karşılaması, kızını ve torunlarını mağdur etmesi, yalan söyleme, tartışma, kızına zarar verme gibi davranışlarda bulunması, sorumluluklarını yerine getirmesi gibi konularda müdahalede etme gereği duymaktadır. Damatların çoğu müdahalelerin evliliklerini olumsuz olarak etkilediğini belirtirken, bazıları müdahaleleri olumlu olarak değerlendirmektedir. Kayınvalideler, gelinlerine en çok çocuk yetiştirme, ev işleri, kılık kıyafet seçimi, yemek yapma, temizlik, tasarruflu olma gibi konularda müdahale ettiklerini ve bu müdahaleleri çocuklarının iyiliği için yaptıklarını belirtmişlerdir. Kayınbaba ve kayınvalidelerin görüşlerine baktığımızda çocuklarının evliliklerine bazı konularda müdahalede bulduklarını ve bu müdahalelere gerekçe olarak çocuklarının daha iyi bir hayat sürdürmeleri nedenini göstermektedirler.

Anne babaları için doğdukları ilk günden beri koruyup kolladıkları belli bir seviyeye getirdikleri çocuklarını hayatının her aşamasında doğru yönlendirmek, hata yapmalarını engellemek oldukça önemli bir husustur. Ancak çocuklar evlendikten sonra anne babaların bu yönlendirmeci tavır, çocuklarının eşleri tarafından yanlış anlaşılabilir. Araştırmada gelin ve damatlar karar alırken, kayınvalide ve kayınbabaların etkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre karar alma sürecinde aile bireylerinin müdahalesi oldukça fazladır. Ebeveynler, çocuklarının evlendikten sonra da karar alırken kendilerine danışmalarını, tecrübelerinden faydalanmalarını istemekte ancak çoğu ebeveyn çocuklarının evlendikten sonra karar alma sürecinde kendilerine danışmadıklarını veya daha az danıştıklarını ifade etmektedir.

Çoğu evlilikte, eşin ailesiyle yaşanan problemler kayınvalide-gelin üzerinde yoğunlaşır. Durumun böyle olmasında karşılıklı ön yargılar, kültürel farklılıklar, çocuk yetiştirilmesinde hakim olan düşüncelerin farklı olması, kayınvalide ve gelinin ben daha önemliyim düşüncesine kapılarak birbiriyle rekabete girmesi, kayınvalidenin gelin

adayını benimseyememesi, gelinin niyet okuması, kıskançlık gibi etkenler karşımıza çıkmaktadır. Bunda geçmişten günümüze kadar gelen atasözleri, maniler, türküler, şarkıların da etkisi bulunmaktadır. Ayrıca günümüzde televizyon dizilerinde, sinema filmlerinde, tiyatro programlarında, sosyal medya araçlarında gelin kayınvalide ilişkisi oldukça fazla işlenen bir konu olma özelliğini korumakla birlikte bu ikili daha çok birbirine karşı iki kadın şeklinde ele alınmaktadır.

Evin kontrolünün kadının yani annenin olduğu ailelerde, evlilikle birlikte eve yeni bir kadının dahil olması, annelerde çocuklarının üzerindeki yönetme ve kontrolü kaybetme kaygısı yaratarak yeni gelen kadını yani gelini istemeyen tavırlara, fark etmeden kıskançlıklara, düşman olarak görmeye sebep olabilmektedir. İşte bu endişe, onu eve yeni gelen gelin üzerinde de tahakküm ve baskı kurmaya, söz geçirmeye yönelik davranışları beraberinde getirmektedir. Çoğu yeni gelin, içinde düştüğü bu durumu yadırgamakta, kayınvalidesinin bu baskın, otoriter tavrından şikayet etmekte ve eşinin ailesinin davranışlarının değişmesi için eşine baskı yapmakta, ondan birtakım beklenti içerisine girmektedir. Çalışmamızda bu durumu doğrular niteliktedir. Evliliklerde müdahalelerle ilgili gelinlere yöneltilen sorulara karşılık alınan cevapları incelediğimizde gelinlerin evliliğe yönelik müdahaleleri genel anlamda olumsuz olarak gördüğü ancak kayınvalidelerin müdahalelerine annelerinin müdahalelerinden daha fazla tepki verip kabullenemedikleri, ailelerle yaşadıkları problemleri evlilik ilişkisine taşıdıkları, bu konuda eşleriyle çatışma yaşadıkları saptanmıştır.

Kuru(2016) çalışmasında kayınvalidelerin gelinleriyle olan ilişkilerinin genellikle olumlu olduğunu, kayınvalidelerin gelinleriyle birlikte yaşamak istediklerini ve bu durumdan mutlu olduklarını, gelinlerin kendilerini annesi gibi gördüklerini ve aralarında kıskançlık duygusunun olmadığını ifade etmiştir. Yapılan bu çalışma bazı yönlerden Kuru' nun çalışmasıyla ters düşmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde kayınvalide gelin arasında problemler yaşanmakta, bu problemler kayınvalidelerce pek fazla gün yüzüne çıkarılmazken, gelinler tarafından sıkça dile getirilmektedir.

Kayınvalidelerin gelinleriyle ve oğullarıyla sık sık görüşmek istedikleri açıktır. Fakat bu görüşmeler sırasında bazen olumsuz durumlar yaşanmakta ve evlilikte bu durumlar çatışmalara sebep olmaktadır. Kuru(2016) çalışmasında genel olarak kayınvalide gelin ilişkilerinin normal seyrinde devam ettiğini ve ikili arasında olumlu ilişkilerin var olduğunu belirtirken, yapılan bu çalışmada özellikle gelin ve damat katılımcıların kayınvalideleriyle problem yaşadıkları saptanmıştır.

Evliliklerde aile bireylerinin müdahaleleri nedeniyle çatışmalar konusunda genellikle kayınvalidelerin müdahaleleri daha fazla konuşulmakta ve sorun haline getirilmektedir. Bu çalışmadan elde edilen veriler de bu durumu doğrular niteliktedir. Kayınvalidelerin evliliklere müdahalesi nedeniyle evliliklerinde çatışma yaşayan gelin ve damatlar büyük bir çoğunluğu oluşturmaktayken kayınbabaların müdahalesi nedeniyle eşlerin evliliklerinde daha az çatışma yaşadıkları görülmektedir. Damatların neredeyse tamamı kayınbabaları tarafından evliliklerine müdahale olmadığını düşünürken, gelinlerin birkaçı kayınbabalarınca müdahalelere maruz kaldıklarını ve en çok ekonomik durumlarla ilgili müdahalenin olduğunu belirtmektedir. Kayınbabalarının bu müdahalelerinin evliliklerinde ciddi tartışma ve çatışmalara neden olduğunu da eklemektedirler. Kayınbabalar da çocukların evliliklerine müdahalede bulunmadıklarını, bu nedenle çocuklarının kendisinden yana sorun yaşamadığını belirtmektedir. Araştırma bulgularından hareketle kayınbabaların çocuklarının evliliklerine kayınvalidelerden daha az müdahale ettiklerini ve müdahalelerin genellikle daha ciddi, müdahale gerektiren konularda olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmada katılımcıların çoğu evliliklerinin ilk dönemlerine göre kayınvalidelerinin eşiyle arasına giremediğini, bu konuda eşiyle ortak tavır alarak zamanla duyarsızlaştıklarını belirtirken bazı katılımcılar halen bu sebeple eşiyle aralarının sıkça açıldığını belirtmektedir. Ayrıca evliliklerde aile müdahalelerinden kaynaklanan çatışmaların evliliklerin ilk yıllarında yoğun yaşandığı ancak ilerleyen yıllarda çiftin duruma alıştığı ve aile müdahalelerinden başka çatışma konularının yoğunlukta yaşandığı görülmektedir.

Araştırmada merak edilen bir diğer konu kayınvalide ve kayınpederlerin otoriter, yönetme, baskı kurmaya yönelik davranışlar sergileyip sergilemediği ve bu davranışlar karşısında gelin ve damatların ne düşündüğü, nasıl etkilendiğidir. Çalışmada gelinlerin büyük çoğunluğu ve damatların yarısı kayınvalidelerinin otoriter, baskın, dominant bir karaktere sahip olduklarını belirtmektedir. Bu durum damatlar tarafından çok fazla problem haline getirilmezken, gelinler kayınvalidelerinin bu tavırlarından hoşlanmadıklarını, kayınvalidelerinin evliliklerini yönetmeye dair davranışları nedeniyle eşleriyle çatışma yaşamaktadır. Eşinin ailesinin kendisini evliliklerini yönetmeye çalıştığını düşünen katılımcılar içerisinde, kayınvalidelerin bu tavrına neden olarak “evliliğimizin daha iyi bir durumda gelmesi için” diye düşünenler olduğu gibi, bu durumu kayınvalidelerin otoriter, evin hanımı rolün taşıması, oğlunu paylaşmaması,

gelini sevmeyip kıskanması, kararlarına güvenmemesi, dikkat çekmeye çalışması, evliliği idare edecek yetişkinlikte görmemesi, kendi kayınvalidesinden böyle görmesi gibi nedenlere bağlayanlar katılımcılar da bulunmaktadır. Kayınvalidelerin tamamı ise gelin ve damatları üzerinde baskı, otorite kurma ve yönetme gibi eylemlerde bulduklarını kabul etmemekte, kayınbabaların çoğunun da bu konuda düşüncelerinin kayınvalidelerle aynı olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak gelin ve damatlar ile kayınvalide, kayınbabalar bu konuda farklı bakış açılarına sahip oldukları için farklı düşünmektedir diyebiliriz. Gelin ve damatlar kayınvalide ve kayınbabalarının bu tavrından ötürü evliliklerinde problem yaşamaktadır. Her çift evlendikten sonra yeni bir düzen kurmak ve bu yeni düzende özgürce karar vermek ister. Eşlerin anne ve babalarının bu tavrı çiftin yeni ve farklı bir düzen kurmasına engel teşkil ettiği ve istedikleri gibi bir yaşam sürmelerine mani olduğu için eşler arasında tartışmaya sebep olmaktadır. Bu süreçte önemli olan rekabete girmemektir. Aile içerisinde herkesin rolleri ve buldukları konum farklıdır. Bu rol farklılığı kabullenilmedikçe sorunlar daha da karmaşıklaşmaktadır. Pek çok gelin eşinin müdahaleler konusunda duyarsız kalmasından yakınmaktadır. Damatların bu süreçte dengede durması, annesiyle eş arasındaki problemlerin çözülmesi noktasında çaba göstermesi, onlara hayatlarındaki yerlerini hatırlatması gerekmektedir. Annelerin ise çocuklarının mutluluğu için en baştan öteleyici, önyargılı düşünceleri geride bırakması, gelin ve damatlarıyla rekabet ilişkisine girmemesi, ciddi sorunlar dışında çocukların evliliklerine karıştırmaması ve evlilik mahremiyetini zedelememesi gerekmektedir.

Kadının erkeğe kıyasla toplumdaki konumu ve kazandığı saygınlığın düşük olması kadın ve erkek arasında kadın aleyhine bir güç dengesizliği oluşturmaktadır. Kadına şiddetin asıl nedeni ise toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizlik ve erkeğin bu eşitsizliğin devamlılığını sürdürme isteğidir. Geçmişe oranla eğitim düzeyindeki iyileşmeler, kadının kamuda daha fazla görünmesi ve sosyal mobilizasyona sahip olması gibi nedenler kadınların toplumsal konumlarına güç kazandırmaktadır. Erkekler kadının toplumsal statüsünde yaşamış olduğu bu değişime uyum sağlamak istemediklerinde ise şiddet içerici davranışlara kolaylıkla başvurabilmektedir(İnci, 2015: 130-131). Evlilik süresince yaşanması istenmeyen olayların eşler üzerinde yaratmış olduğu olumsuz psikolojik birikimler, bireyleri öfke kontrolünden uzaklaştırarak, birbirlerine karşı onur kırıcı söylemlerde bulunmalarına ve hatta fiziksel şiddete başvurmalarına neden olabilmektedir.

Evliliklerde yapılan en büyük hatalardan biri çiftlerin yaşadıkları hemen her problemi aileleriyle paylaşması ve ailelerin evlilikteki çatışmalara dahil olmasıdır. Eşlerden birinin, özellikle kadının, ailelerle çatışma durumu yaşaması evliliklerde sözel, fiziksel ve psikolojik şiddeti arttıran bir durumdur. Çalışmamızda bu konu da araştırılmıştır. L'abate (1994)' nin belirttiği gibi ailelerle yaşanan problemler, daha çok kadın üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre gelinlerin yarısından fazlası eşinin ailesinin müdahalelerinden kaynaklanan çatışmalar sonucunda eşinden en az bir kez fiziksel şiddet görmektedir. Gelinlerin fiziksel şiddet görme nedenlerine baktığımızda, gelinin kayınvalidesi, kayınbabası ve görüncesiyle yaşadığı kavgalar, sözlü tartışmalar, kayınvalidenin oğlunu dolduruşa getirmesi, gelinin evi ayırmaya yönelik girişimlerine kayınvalide ve kayınpederin engel olması, çocuk yetiştirme ve bakımı konusunda kayınvalide ve kayınpederlerin gelini beğenmemesi gibi durumlar sıralanmaktadır. Eşlerinden fiziksel şiddet görmeyenler konuşarak anlaşma yoluna başvurmaktadır. Kendi aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle şiddet görmediklerini belirten gelinler, eşlerinin aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle eşleri tarafından zaman zaman fiziksel şiddete uğramıştır. Damatlar ise aile müdahaleleri nedeniyle fiziksel şiddete uğramamakta ancak sözel şiddet görmektedir.

Araştırmada cevabı aranan önemli bir husus da kayınvalide ve kayınbabaların geçmişte bir gelin veya damat olarak evliliklerinde aile bireylerinin müdahalesiyle ilgili problem ve çatışma yaşayıp yaşamadıkları, yaşadıkları takdirde kayınvalide ve kayınbabalarının yaptığı hataları kendi çocuklarının evliliğinde tekrar edip etmedikleridir. Bu konuda yapılan görüşmelerde kayınvalide ve kayınbabaların büyük çoğunluğu evliliklerinde aile bireylerince müdahaleye maruz kaldıklarını ancak çocuklarının böyle bir müdahaleye maruz kalmaması için özen gösterdiklerini belirtirken, birkaç kayınbaba eşinin yani kayınvalidelerin çocuklarının evliliğine müdahalede bulunduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçtan hareketle evlilikte aile müdahalelerinin geçmişte özellikle ailelerle birlikte oturan çiftlerde yoğun bir şekilde yaşandığını ve katılımcıların hayatlarının önemli bir kısmında eşleriyle çatışmalara sebep olarak evliliklerinde huzuru, motivasyon ve uyumu azalttığını söyleyebiliriz. Yine evlilikte aile müdahalelerinin kaçınılmaz bir döngü olduğunu ve hemen her dönemde evliliklerde yaşana bir problem olduğunu katılımcıların ifadelerinden çıkarabiliriz.

Bazı bireyler diğerlerini kontrol etme, emir verme, özel hayatlarını bilme haklarına sahip olduğunu düşünür. Özellikle görümce - gelin ilişkilerinde bu sıklıkla rastlanılan bir durumdur. Evliliklere müdahaleler genelde kayınvalide, kayınbabalar tarafından olmakla birlikte bazen görümcelerin de müdahalesi söz konusu olabilmektedir. Gelin yeni hayatında, kendine has bir düzen kurmaya çalışmaktayken, görümce daha önce kurduğu düzeni aynen korumak maksadıyla değişime karşı çıkabilmektedir. Hal böyle olunca iki tarafta kendini kabullendirmek, baskın çıkmak için birbirlerine müdahale etmekte, çatışmakta, eşler arasında sorun olmaktadır. Araştırmada gelinlerin yarısına yakın kısmı, görümcelerinin evliliklerine müdahalede bulunduğunu belirtirken, damatların çoğu kız kardeşlerin evliliklerine müdahalesinin söz konusu olmadığını belirtmektedir. Damatlar kendi kız kardeşlerinin evliliklerini olumsuz yönde etkilemediği konusunda da hemfikirdir. Bazı gelinler görümcelerinin kendilerine destek olduğunu, haklıyı haksızı ayırabildiklerini, birbirlerini kardeş olarak gördüklerini, bu nedenle problem yaşamadıklarını belirtmektedir. Genel olarak görümcelerin evliliklere müdahaleleri, evliliklerin ilk yıllarında daha fazla görülmekteyken, evliliklerinin ilerleyen dönemlerinde daha az rastlanılan bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma bulgularına göre ileri orta yetişkinlik dönemindeki bekar görümcelerin evliliğe müdahalesi daha fazladır. Aile içinde evlenmemiş orta yetişkinlik dönemindeki kadınların ev içerisindeki etkinliği, kontrolü, anne ve babalarından daha fazla olabilmektedir. Bu sebeple aileye yeni katılan gelinin kayınvalide ve kayınbabadan çok görümceyle iyi anlaşması, ona ters düşmemesi gerekmektedir. Aksi durumda gelin görümce arasında çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır. Yine araştırma bulgularına göre görümceler evlendikten sonra kardeşlerinin evliliğine daha az müdahale etmektedir. Gelin-görümce ilişkisinde olması gereken hem gelinlerin hem de görümcelerin birbirlerinin sınırlarını ihlal etmemesi, sorunların, rahatsızlıklar, yanlış anlaşılmanın mümkün mertebe büyümeden, diğerlerini dahil etmeden çözüme ulaştırılmasıdır. Yenge görümcesine, görümce yengesine kardeş gözüyle bakmalı, birbirlerine destek olarak hayatı kolaylaştırmalıdır.

Toplumumuzda akrabalarla ilişkiler bireyler evlendikten sonra da devam etmektedir. Çiftin evliliğe ilk adımında yakın akrabalar, komşular mutlaka davet edilir, özel günlerde, ev ziyaretleriyle bu bağlar korunur ve güçlendirilir. Evlilik sonrasında eşler birbirlerinin akrabalarıyla da iletişime geçmekte ve böylelikle akraba sayısı

artmaktadır. Akrabalarla ilişkiler devamlılık arz ederken, evliliklerde bazen akrabaların müdahalesi sorunu yaşanmaktadır. Evliliklerde akraba müdahalelerinden kaynaklanan çatışmalar anne, baba, kız kardeş dışındaki aile yakınları tarafından da olabilmektedir. Çalışmada evliliklere kayınvalide, kayınbaba ve görümcelerden başka kimlerin, nasıl müdahalede bulunduğu, cevabı aranan başka bir sorudur. Katılımcıların konuyla ilgili cevapları incelendiğinde gelinlerin çoğunun diğer bireylerin müdahalesinden yana sıkıntı yaşamadığı, damatların yarısının evliliklerinde diğer aile bireylerinin müdahalesi konusunda rahatsızlık yaşadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle diğer aile bireylerinin evliliğe olumsuz etkisinden, damatların gelinlere göre daha fazla rahatsız olduğunu söyleyebiliriz. Bazı gelinler diğer aile bireylerinin evliliklerine müdahalesinden rahatsız olduğunu belirtirken, hem gelin hem de damatlar diğer akrabaların müdahalelerinin evliliklerinde çatışmalara sebep olduğunu düşünmektedirler. Müdahale eden bireylere bakıldığında baldız, kayın, eşinin yeğeni, kayınbirader, dayı, teyze, hala vs. karşımıza çıkmaktadır. Diğer aile bireylerinin evlilikte sorun yarattığı durumlar, miras paylaşımı, eltiler arasında yapılan ayırım, kayının evliliğe müdahalesi, düğünde takılan takılar, hala, teyze, amca, dayı, yeğen...vs eşler arasındaki ilişkilere ve evlilik meselelerine dahil olması olarak sıralanmaktadır.

Evliliğin en önemli amaçlarından biri, "yeni ve farklı bir aile" olabilmektir. İki ayrı kültürden gelen eşler, tek çatı altında bir araya gelerek özledikleri yeni ailenin alt yapısını oluştururlar. Bunu sağlamak ve devam ettirebilmek tamamen eşlerin evlilik sorumluluğuna sahip olmasıyla, kendi ailesini kurabilmesiyle ilgilidir. Çiftin ebeveynlerinden birinin aşırı koruyucu davranması evliliklerde yaşanan problemlerden biridir. Bu ebeveynler evlenmiş olan çocuklarına bir yetişkin olarak tam anlamıyla güvenmemekte ve onu koruma altında tutma eğilimi göstermektedir. Ailenin çocukları üzerindeki sürekli koruyucu tavırları, diğer eş üzerinde kendisine güvenilmediği algısını yaratmaktadır. Bu sorun torunların doğuşuyla birlikte daha da abartılı ve güç bir hâle dönüşebilmektedir.

Çiftin yaşadığı problem ve tartışmalara anne ve babalar şahit olabilmektedir. Genellikle anne babalar koruma iç güdüsüyle kendi çocuklarını savunma girişiminde bulunarak, gelinlerini veya damatlarını eleştirebilmekte yaşanan olumsuzlukların nedeni olarak onları gösterebilmektedir. Tüm bu yaşananlara tanık olan diğer eş, eşinin anne ve babasının kendisini sevmediğini, eşinin hatalı davranışlarını desteklediklerini ve herkesin kendisine cephe olduğunu düşünebilmektedir.

Evliliklerde yaşanan en önemli sorunlardan biri de, bireylerin evlendikten sonra ailelerinden sağlıklı bir şekilde ayrışamaması, evlilik öncesindeki bazı davranışlardan kurtulamaması, ebeveynlerine aşırı bağlı kalmasıdır. Eşlerden birinin veya ikisinin anne veya babasına olan aşırı bağlılığı, adeta ona sormadan veya söylemeden hiçbir şey yapamaması, evliliklerde ailelerin çiftin evlilikleri üzerindeki müdahalelerine açık kapı bırakmaktadır. Çiftlerden herhangi birinin anneye veya babaya aşırı bağlı bir kişilik geliştirmesi dolayısıyla evliliğin getirdiği sorumlulukları taşıyamaması ve evliliğine yeterince sahip çıkamaması da eşler arasında başka bir sorun alanını oluşturmaktadır.

Kayınvalide sendromu evlilikte yaşanan bir problem olarak bilinse de, sorunun detayına inildiğinde birbirinden sağlıklı ayrışamamış bir anne ve çocuğun dramatik öyküsünü görebiliriz. Böyle annelerin çocuklarıyla ilişkisi gelinler ya da damatlar olmadığında al gülüm ver gülüm tarzındayken eşler olaya dahil olduğunda işin rengi değişmektedir. Anne yıllarca birçok zorluğa katlanarak, gül gibi baktığı evladını, hayatlarına sonradan dahil olan geliniyle ya da damadıyla paylaşma konusunda istekli değildir ve her an çocuğunu kaybetme korkusu yaşamaktadır. Bu sorun, yıllar öncesinde, çocukluk döneminde, temeli atılan bir problemin ilerleyen zamanlardaki yansımasıdır. Bazı anneler 4-5 yaşındaki çocuklarını yanlarından ayırmamakta ve çocuklarının yaşları ilerlemesine rağmen, onlarla aynı yatakta ve odada uyutmaya devam etmektedir. Annelerinden sağlıklı bir şekilde ayrışması gereken çocuklar bu dönemi olması gerektiği gibi yaşamadığında, annelerinden fırsat bulamayıp kendi benliğini oluşturamadıkları için, anneye bağımlı bir birey olarak hayatlarını devam ettirirler. Evlilik ilişkilerinde bu şekilde davranan eş, diğer eş tarafından zaman zaman eleştirilmekte, evliliklerinde bu sebepten çatışmalar yaşanmaktadır. Araştırmada gelin ve damat katılımcıların çoğu kayınvalideleriyle yaşadıkları sorunları, eşinin annesine aşırı bağlı olmasıyla ilişkilendirmiştir. Gelinler kayınvalidelerinin, çocuğunun evlendiğini kabul edemediğini, evlenmeden önceki hayatı devam ettirmesini beklediğini belirtmektedir. Yine eşlerinin annelerine olan bağlılığını, annesinin sözlerini koşulsuz şartsız dinleme ve kendisinin de dinlemesi yönünde baskı kurma, ne derse annem haklıdır düşüncesini dayatma ve sürekli annesini ziyaret etme isteğiyle ilişkilendirmektedir. Damatlar gelinlere benzer bir ifadeyle, eşleriyle yaşadıkları çatışmaların önemli bir nedeni olarak eşinin annesine aşırı bağlı olmasını görmektedir. Bu konuda kayınvalidelerin tamamına yakını çocuğuna bağlı olduğunu, onun üzerinde etkili yarattığını fakat bu bağlılık ve etkinin sorun yaratacak düzeyde olmadığını,

çocuklarını olumlu yönlendirdiklerini düşünmektedirler. Kayınbabalar da kayınvalideler gibi çocuklarına bağlı olduklarını, onları hep görmek istediklerini ancak evlendikten sonra bu bağlılığın azaldığını belirtmektedir. Yine kayınbabalar evlenen çocuklarına bağlılıkla ilgili damatlarıyla sorun yaşamadıklarını düşünürken, bazı kayınbabalar bu bağlılıklarının gelinleri tarafından problem haline getirildiğini ifade etmektedirler.

Çalışmada evlilik öncesinde ailelerin geline, damada ve onların ailelerine yönelik tavrının, evliliğin seyrinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Evliliğin başlangıcı olan söz, nişan ve nikâh sürecinden itibaren çiftin ailelerinin birbiriyle olan uyumu, sürecin sorunsuz devam etmesini sağlamaktadır. Ailelerin uyumlu davranışları çiftin uyumunu güçlendirmektedir. Diğer yandan, aileler arasında yaşanan ufak bir çatışma, bazen çiftin evliliğinde geri dönüşü olmayacak sorunları meydana getirmektedir.

Her anne baba çocuklarının eş seçiminde kendilerine danışmasını, fikirlerinin önemsemesini ister. Kendilerinin seçtiği gelin veya damat adaylarıyla, çocuklarının yuva kurmasını yeğlerler. Eskiden anne babaların fikri ve onayı eş seçiminde daha fazla etkiliyken, günümüzde eş seçiminde kişiler daha özgürdür ve istedikleri eşle evlenmeleri oldukça kolay bir hale gelmiştir. Ailelerin damat veya gelini benimseyememesi, daha evlilik gerçekleşmeden bireylerin eşinin aile bireyelerine karşı önyargı beslemesine neden olmaktadır. Ayrıca aile bireyleri seçilen eşi istemiyor ve onunla ilgili önyargı besliyorsa, evlendikten sonra gelin veya damadı kabullenmekte zorluk yaratabilmektedir. Evlilik gerçekleştikten sonra istenmediğini fark eden gelin veya damadın eşine ve onun ailesine yönelik şikayetleri artmakta, fertler eşinin aile bireyelerini affetmemekte, onların davranışlarına ön yargıyla yaklaşmakta ve evlilikte bu sebepten çatışmalar yaşanmaktadır.

Evlilik maksadıyla bir araya gelen bireyler evlilikle birlikte üstlendikleri sorumlulukları yerine getirmek durumundadır. Bu sorumluluklardan biri evlilik mahremiyetini korumaları, mahremiyet sınırlarını herkese karşı çizmiş olmaları, özel hayatlarını gizli tutmalarıdır. Aynı ev içerisinde yaşayan çiftler bekledikleri gibi bir evlilik ilişkisiyle karşılaşmadığında veyahut evliliklerinde problemle karşılaştıklarında, bireyler yaşanan olumsuzlukları ailelerine aktardıklarında, evlilikte mahrem alan sarsılmaktadır. Bu yaklaşımla sorun olan konular daha karmaşık, daha ciddi bir hale gelirken eşler kendilerini frenlemediğinde boşanma derecesine kadar gelebilmektedir. Mahrem alanın sarsılmasında bazen ailelerin müdahaleye hazır olması etkili olurken,

bazen de eşlerin evliliğin getirmiş olduğu görev ve sorumlulukları tam olarak kavrayamaması, anne babaya aşırı bağlılık, müdahaleye açık olma, problem çözmede yetersizlik gibi durumlar etkili olmaktadır. Konuyla ilgili gelin ve damatlarla yapılan görüşmelerde mahrem alana en çok kayınvalideler tarafından müdahalelerin olduğu görülmektedir. Gelinlerin çoğu kayınvalidelerinin, çocuklarının evliliklerinde mahrem alanı ihlal ettiklerini ve genellikle yatak odasına izinsiz girme, eşleriyle özel konuşmalarını dinleme, uyuma uyanma saatlerine müdahale, mahrem alana yönelik sorular sorma gibi davranışlarda bulduklarını ifade etmektedir. Kayınvalidelerinin bu davranışlarını bencillikle ve meraklı olmalarıyla ilişkilendiren gelinlerin tamamına yakını, kendi annelerinin mahrem alanlarına müdahale etmediğini düşünmektedir. Damatların çoğu, kayınvalidelerinin mahrem alanı sarsacak müdahalelerde bulunmadığını belirtmektedir. Araştırmada göze çarpan bir husus da damatların kendi annelerinin evliliklerinde mahrem alana müdahale ettiği yönündeki beyanlarıdır. Bu sonuçtan yola çıkarak damat annelerinin evliliklerde mahrem alana yönelik müdahalelerinin, gelin annelerinden daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Bireyler evlendikten sonra, eşlerinin aileleriyle kurduğu ilişkilerde, mahremiyet sınırı iyi çizildiğinde herhangi bir problem yaşanmazken, mahremiyet çizgisi zedelenip, çiftler müdahaleye açık kapı bıraktığında bu sebeple evlilikte çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır.

Fertler içinde doğdukları ailelerinin kültürünü, değerlerini, gelenek ve göreneklerini, örf ve adetlerini, yaşam biçimini, görüşlerini benimser ve kendi benliğine taşır. Eş seçiminde aile yapısı ve kültürel değerler birbirine yakın olmasına oldukça önemlidir. Tam tersi söz konusu olduğunda eşler bu durumdan yakınmakta, eşler birbirlerine ve birbirlerinin ailelerine uyum sağlama noktasında zorluk yaşamakta ve bu durum evlilikte çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Aile içindeki sorumluluklar, ihtiyaçlar, yatkınlıklar, zayıf noktalar, hobiler, alışkanlıklar, eşten beklenen davranış ve tutumlar vb. farklı olabilmektedir. Bu ve buna benzer konularda eşler sıkça çatışma yaşayabilmektedir. Araştırmada gelinlerin çoğu, eşinin ailesi ile yaşam tarzı ve kültür açısından farklı olduğunu düşünmektedir. Gelinler daha çok kadın ve erkek statüsündeki farklılaşmalar, argo konuşma, aile yapısı ile ailede saygı, akrabalarla ilişkiler, yemek, taziye, bayram gelenekleri, giyim-kuşam, misafir ağırlama, kadının sosyal hayata karışması gibi konularda kültürel farklılık yaşadıklarını belirtmektedir. Kültürel farklılık nedeniyle yaşanan çatışmalar özellikle evliliğin ilk

yıllarında daha fazla görülmektedir. Yine evliliklerin ilerleyen dönemlerinde, yaklaşık beş yıl sonra, eşler arasında kültürel açıdan uyumun sağlandığı ve eşlerin kültürel farklılığı ciddi bir problem konusu etmemeye çalıştıkları görülmektedir. Damatların çoğu eşleri ve eşlerinin aileleriyle kültürel farklılık yaşamadığını belirtirken, bazı katılımcılar bu konuda problemlerin evliliklerinde hala bir çatışma konusu olarak devam ettiğini ifade etmektedir. Kayınvalide ve kayınbabaların çoğu gelin ve damatlarıyla kültürel açıdan çatışma yaşanan birkaç durumun olduğunu ancak bu farklılıkların her zaman problem haline getirilmediğini belirtmektedirler. Kültürel çatışmalar konusunda en fazla gelinler problem yaşamaktadır.

Eşlerin aile bireylerinin müdahalesinden kaynaklanan çatışmalarından olumsuz etkilenenlerden biri de çocuklardır. Çocuğun anne babasının tartışmalarına, sözel ve fiziksel şiddetine şahit olması, anne ve babanın birbirleriyle ve eşlerinin aile bireyleriyle yaşadıkları sorunları çocuğa yansıtması, çocuğun görmemesi ve duymaması gereken olay ve durumlara maruz kalması, çocukta kaygıya, depresyona, öfkeye ve özgüven eksikliğine neden olur.

Çocuk yetiştirme konusunda anne babaların tutumuyla, aile büyüklerinin tutumlarının farklı olması çocuklarda tutarsızlığa sebep olurken, çocuğun istenmeyen davranışları sergilemesi eşler arasında aile müdahaleleriyle ilgili başka bir problemi ortaya çıkarmaktadır. Kayınvalide gelin çatışması yaşandığı bir evde, iki ayrı kadın çocuk üzerinde denetim kurma veya benim dediğim doğrudur anlayışıyla hareket etmekte, bu süreçte çocuk kimi dinlerse onun gözünde yükselerek, kayınvalide gelin çatışmasına dahil olarak ve istediğini yapabilmektedir. Ayrıca oğlan /damat arada kaldığı için yaşam motivasyonu düşmekte, evlilikte eşlerin birbirinden uzaklaşması kaçınılmaz bir süreç haline gelmektedir. Elazığ bazında yapılan bu araştırmada gelinlerin tamamına yakını eşlerinin aile bireyleriyle yaşanan sorunların çocukları olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Bu olumsuz etkilere bakıldığında, çocuğu akrabalarla görüştürmeme veya az görüştürme, çocuk yetiştirme konusunda ebeveynler ile onların anne babaları arasındaki tutum farklılıklarının çocuklarda tutarsızlığa sebep olması, eşlerin ailelerine karşı soğuma, mesafe koyma, eşlerin aileleriyle yaşanan çatışmalara çocuğun tanık olması, olup bitenleri çocuğa yansıtma, çocukları iki taraf arasında bırakma, karşılıklı dolduruşa getirme, aile içinde yaşanan olumsuzluklar ve çatışmalar nedeniyle çocuğun öğrenme güçlüğü yaşamaması gibi durumlar sıralanmaktadır. Bu sonuçtan yola çıkarak çocukların eşlerin aile bireylerinin müdahaleleri nedeniyle

yaşanan çatışmalardan büyük ölçüde olumsuz etkilendiğini söyleyebiliriz. Damatların çoğu da gelin katılımcılar gibi çocukların olumsuz etkilendiğini belirtirken bazı katılımcılar çocukları küçük olduğundan, bazıları ise çocukların etkilenmemesi için hassasiyet göstermelerinden ötürü çocuklarının olumsuz etkilenmediğini düşünmektedirler. Kayınvalidelerle yapılan görüşmelerde, kayınvalideler torunların yetiştirilmesi hususunda müdahalede bulduklarını kabul ederken, bu davranışlarına gerekçe olarak torunlarının üzülmeye tahammül edememelerini göstermektedirler. Bu süreçte çocukların kurallara uyması zorlaşırken, çocuklarda tutarsız davranışlar ortaya çıkmakta, çocuklar arada kalarak, işine geldiği gibi davranmaktadır. Yine anne babayla aile büyükleri arasında küslük veya dargınlık olduğu durumlarda çocuklar aile büyükleriyle görüşmeyi azaltmak veya bitirmek zorunda kalırken, problem yaşanan akrabalarla görüştüğü vakit annesine veyahut babasına ihanet etmiş duygusu yaşamaktadır.

Gelin kayınvalide arasındaki çatışmaların çocuk üzerindeki en önemli olumsuz etkilerinden biri de, özellikle kız çocuklarının gelin kayınvalide ilişkisiyle ilgili iyi yaşantılara şahit olmaması bu yüzden kayınvalidelere karşı evlilik öncesinde birtakım önyargılar taşıması ve bu önyargılarla gelin olmasıdır. Önyargıyla başlayan bir ilişki sonucunda kız çocukları kayınvalideleriyle, annesinin kayınvalidesiyle yaşadığı sorunlara benzer sorunlar yaşamaktadır.

Bazı evliliklerde eşlerin aile bireyleriyle geçirilen zaman evlilikte bir çatışma nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşlerden birinin ailesiyle çok fazla zaman geçirerek kendi ailesini ihmal etmesi, eşlerin ailelerinden birine yeterli zamanı ayırmamak, bayramlarda, tatillerde veya özel günlerde önce kimin ailesine ziyarete gidileceği, hangi ailede ne kadar kalınacağı gibi konular bazen evliliklerde eşler arasında sorun olmaktadır. Özellikle yeni evlilerin ilk bayramlarında bu çatışma durumu sıkça yaşanabilmektedir. Aileler aynı şehirde ikamet ettiğinde problem çok ciddi düzeye gelmezken, eşlerin ikisinin de ailelerinin farklı şehirlerde yaşadığı durumlarda, ilk önce kimin ailesine gidileceği veyahut bayramda hangi aileye gidilecek tartışması yaşanmaktadır. Araştırma bulgularına göre gelinlerin çoğu bayram ve tatillerde aile ziyaretleriyle ilgili ciddi problemler yaşamamaktadır. Yine gelin katılımcılar, ziyarete öncelik konusunda zaman zaman ailelerden tepki aldıklarını, fakat bunu ciddi bir tartışma nedeni haline getirmediğini, bu konuda eşleriyle anlaşmalarını düşünmektedirler. Bu konuda bazı katılımcılar eşleriyle tartıştığını

belirtirken, bazı katılımcılar bu konuda eşine karşı gelemediğini belirtmektedir. Damatların çoğu eşiyile bu konuda çatışma yaşamadığını belirtirken, bazı katılımcılar önce kimin ailesine gidileceği konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Bu sonuçtan hareketle evliliklerde bayramlarda ve tatillerde hangi eşin ailesinin ziyaret edileceğiyle ilgili çoğu gelin ve damadın ciddi problemler yaşamadığını söyleyebiliriz. Bunda eşlerin aileleriyle aynı şehirde yaşamalarının oldukça etkili olduğu görülmektedir. Bu konuda problem yaşayan çiftlerin de bulunduğunu ve bu konunun bazen ciddi çatışmalara sebep olduğunu da görebiliriz. Evliliklerde böyle problemler yaşamamak için eşler bu konuyla ilgili düşüncelerini önceden paylaşmalı ve plan yapmalıdır. Bu planda kimin ailesiyle hangi günler görüşüleceği, özel günlerde ve bayramlarda ziyaret sırasının nasıl olacağı, ne kadar süre kalınacağı, tatil zamanlarının ne kadar ailelerle geçirileceği gibi soruların cevabı bulunmalıdır. Eşler duygu ve düşüncelerini nedenleriyle birlikte, empati kurarak ifade edip, hem fikir olup, ortak karar almayı başardığında, uygulama konusunda sıkıntı yaşanmayacak bu sorun gündemden kalkmış olacaktır. Yine evliliklerde eşlerin aileleriyle birlikte geçirilen zamanlarda ailelerin genelde kendi evlatlarını haklı görmeleri, onlardan yana olmaları, geline veya damada yönelik müdahaleler, eşlerin birbirlerine karşı öfkelerini arttırmakta, kimi zaman aileler ile iplerin kopmasına neden olmaktadır. Kayınvalideler gelinleriyle birlikte yaşadıkları süre içerisinde kültürel farklılıklar, ev işleri, temizlik, ütü, çocuklara ve oğluna bakma, tembel davranma gibi konularda, damatlarıyla kızını dinlememesi, onu üzmesi, kızını şikayet etmesi, evlilik sorumluluklarını bilmemesi gibi konularda sıkıntı yaşamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre eşlerin aile bireyleriyle sık sık görüşen gelin ve damatlar, birlikte geçirilen zamanda mutlu olmamaktayken, orta sıklıkta zaman geçiren gelin ve damatlar eşlerinin ailelerle birlikteyken daha çok mutlu olmaktadır.

Her birey bir ailede doğar ve yetişir. İnsanlar hangi ailede yetişeceğini, hangi soyadını taşıyacağını, ne zaman ve nerede doğacağını seçemez. Bireyler evlenirken birbirlerinin aileleriyle de bir hayat geçirmeye evet demektedir. Ancak birçok kişi ailelerinin yaptığı hatalı durumlardan eşlerini sorumlu tutmaktadır. Eşlerden birisinin ailesiyle ilgili olumsuz eleştirileri duymaya tahammül edememesi eşler arasında çatışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Çiftin birbirlerinin ailelerine yönelik olumsuz sözleri karşılıklı bir savunma mekanizması yaratmaktadır. Senin annen şöyle, senin baban böyle gibi ağır, rencide edici sözler, tartışma ve çatışmaların fitilini ateşlemektedir. Konuyla ilgili gelin katılımcıların çoğu, eşinin aile bireyleriyle yaşadığı

herhangi bir tartışmada, eşinin tavırlarından rahatsız olduğunu, duyarsız ve tarafsız kaldığını, eşinden destek görmediğini belirtmektedir. Gelinler eşlerinin böyle davranmasına gerekçe olarak ortalığı yatıştırmak, ailenin ekonomik desteğinden faydalanmak, adaletli ve dengeli olmak ile iki tarafı da kırmamaya yönelik dışünceleri göstermektedir. Gelinlerin eşlerinin kendisini desteklemesi yönünde istekli olduklarını söyleyebiliriz. Damatların çoğu eşinin haklı olanı tuttuğunu, yani bazen kendisini bazen de diğerlerini tuttuğunu belirtirken, birkaç damat eşinin kendisini asla tutmadığını ifade etmektedir. Yine kayınvalidelerin çoğu gelinleri ve damatlarıyla herhangi bir tartışmada çocuklarının taraf tutmadığını iki taraf incinmesin diye çoğunlukla duyarsız kaldıkları düşünmektedir. Kayınbabalara göre oğulları kendilerini tutmaz, arada kalıp, eşiyle tartışmaktadır. Kayınbabalar damadıyla herhangi bir tartışmada kızlarının kendisini tuttuğunu ifade etmektedir. Bu durum kızların evlendikten sonra babasını desteklediğini, babanın otoritesinin evlendikten sonra da devam ettiğini göstermektedir.

Araştırmada incelenen bir başka konu damatların eşleriyle anneleri arasındaki çatışmalardan nasıl etkilendiğidir. Damatların tamamı eşleriyle anneleri arasında kaldıkları, sürekli tarafları memnun etmeye çalıştıklarını ancak çoğu kez başaramadıklarını, bu durumdan çok yorulduklarından yakınmaktadır. Katılımcılar bu sebepten bazen evden uzaklaşmak durumunda kaldıklarını, yaşam motivasyonlarının ciddi düzeyde düştüğünü, anneleriyle ve eşlerinin dışüncesiz davranarak sürekli aynı konularla kendilerine şikayette bulduklarını belirtmektedirler.

Gelin ve damatların eşlerinin aile bireylerini nasıl tanımladıkları, onları nasıl gördükleri çalışmada cevabı aranan başka bir konudur. Eşlerin aile bireyelerine yönelik olumlu veya olumsuz tanımlamalar yapılırken karşılıklı davranışlar, önyargılar, eski yaşantılar olduğu önemli olmaktadır. Gelinler kaynanaları için her şeye karışan, güvensiz, samimiyetsiz, diktatör, bilinci yerinde, uyanık, meraklı, vesveseli, otoriter, dediğim dedik, cömert, misafirperver, iyi, hep kendi dediğinin doğru olduğunu dışünen, kiskanç, her şeyi kendisi bilen, yeniliklere kapalı, anlayışsız, dolduruşa kolay gelen, dominant, geleneksel gibi hem olumlu hem de olumsuz ancak çoğu kez olumsuz tanımlamalar yapmaktadır. Kayınbabaları için kontrolcü, otoriter, çok iyi, şeker gibi adam, ortada bazen sinirli, meraklı, iyiliksever, kendi halinde, sessiz sakin, çıkarcı, rol yapan, yeniliklere kapalı, geleneksel gibi hem olumlu hem de olumsuz tanımlamalar yapmakla birlikte, olumlu tanımlamaların kayınvalidelere göre daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Gelinler görümceleri için kendi halinde, annesinin aynısı, iyi, çözüm

bulan, anlayışlı, hayal kırıklığı yaratan, zararsız, umursamaz, hanım hanımcık, doğrucu, önce susan sonra iğneleyen, yönetici, başbakan, çabuk dolduruşa gelen, kıskanç gibi tanımlamalar yapmaktadır. Kayınları için ise iyi, çözüm bulan, anlayışlı, dünyadan habersiz, kayıtsız, hain, otoriter, sessiz, haklıyı savunan, saf, sinsî gibi tanımlamalar yapan katılımcılar bu tanımlamaları eşlerinin aile bireyleriyle yaşanan olaylardan, kendilerine yöneltilen davranışlardan yola çıkarak yapmaktadır.

Damatlar genel olarak kayınvalideleri için otoriter, dediğim dedik, müdahale eden, yönlendiren, eleştiren, diktatör gibi tanımlamaları yaparken, kayınvalidelerinin özünde ve genelde iyi olduklarını da eklemektedirler. Damatlar kayınbabaları için olumsuz tanımlamalar yapmamakta, özünde iyi, sevecen, huyu güzel gibi tanımlamalar yapmaktadır. Baldızlar için tanımlamalar çoğunlukla olumlu olmasına rağmen bir katılımcı baldızları için kıskanç ve dedikoducu tanımlamalarını yapmıştır. Kayınçolarla ilgili tanımlamalar genel anlamda olumludur. Damatların eşlerinin ailelerine yönelik genellikle olumlu tanımlamalar yaparken, bazı damatların kayınvalidelerine yönelik olumsuz tanımlamalar yaptıkları görülmektedir.

Kayınvalidelerin bazıları gelinleriyle ilgili olumlu tanımlamalar yaparken bazı kayınvalideler gelinleriyle ilgili hem olumlu hem de olumsuz tanımlamalar yapmaktadır. Kayınvalideler genellikle gelinlerini evcimen, saygılı, sınırlı, mesafeli, sinsî, çocuklarını ihmal eden, dedikoducu olarak tanımlamaktadır. Kayınvalidelerin çoğu gelinlerinin kendisini annesi olarak görmediğini, ancak damatlarının kendisini annesi gibi gördüğünü düşünmektedir.

Kayınbabalar gelinleri için iyi kalpli, güler yüzlü, çağdaş, kendi halinde, marifetli gibi tanımlamalar yapmakla birlikte, düşüncesiz, sabırsız, mahremiyet sınırını aşan, bencil gibi tanımlamaları da kullanmaktadır. Kayınbabaların çoğu gelinlerinin kendilerini babası gibi görmediğini, damatlarının kendilerini baba gibi görüp görmediği konusunda emin olmadıklarını ifade etmektedirler.

Kayınvalide ve kayınbabaların, gelin ve damatların evliliklerde aile müdahalelerinden kaynaklanan çatışmalar konusundaki görüşlerinden yola çıkarak, eşlerin aile müdahaleleri nedeniyle çatışma yaşamasına neden olan faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

- ✓ Eşlerin evliliği tam olarak anlayamaması,
- ✓ Evlilik mahremiyetini sağlayamaması,
- ✓ Ailelerin evliliği kabullenmemesi,

- ✓ Anne babaların çocukları problem çözme konusunda iyi yetiştirmemesi,
- ✓ Önyargılar (kaynana, kayınbaba, görümce hakkında ön yargılar),
- ✓ Gelinin eşini kayınvalidenin oğlunu paylaşamaması,
- ✓ Kıskançlık,
- ✓ Merak,
- ✓ Anne babaların otorite kurma, yönetme, yönlendirme arzusu,
- ✓ Cehalet, haset,
- ✓ Mantık dışılık,
- ✓ Çocuklara aşırı bağlanma ve hassasiyet gösterme,
- ✓ Çocukların büyüdüğünü kabul etmeme,
- ✓ Anne babaların tecrübeleri dolayısıyla her şeyin en iyisini biz biliriz düşüncesi,
- ✓ Çiftlerden birinin veya her ikisinin sorumluluk alma ve problem çözme konusundaki eksikliği,
- ✓ Önemsiz konularda gereksiz müdahale,
- ✓ Hoşgörüsüzlük,
- ✓ Çiftin evlenmeden önce ailelerin müdahaleleriyle ilgili anlaşma yapmaması.

Aile müdahaleleri nedeniyle çatışmalar hemen her evlilikte var olmakla birlikte evliliğin özellikle ilk dönemlerinde eşler arasında ciddi kırılmalara yol açmaktadır. Eşler bazen duruma alışıarak, bazen eşlerinin ailesiyle aralarına mesafe koyarak, bazen görüşmeyerek, bazen duyarsızlaşarak, bazen ise konuşarak bu durumu ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Ancak aile müdahaleleri nedeniyle hala eşiyile çatışma yaşayan bireylerde bulunmaktadır. Gelinler damatlara göre aile müdahalelerini evliliklerinde eşleriyle daha fazla problem etmekte ve daha fazla boşanma nedeni olarak görmektedir. Genelde ailelerle ilgili yaşanan sorunlar başta evliliğe müdahale olmak üzere ailelerin bencilce yaklaşımları, söylemleri, adaletsiz ve taraflı tutumları, haksızlıklar, maddi konularda müdahale, mal mülk paylaşımı konusunda ayrımcılık, çocuklara müdahale gibi durumlardır. Gelinlerin çoğunun çeşitli yöntemlerle bu sorunu aşmaya çalıştıkları görülmekteyken, damatların yarısı halen aile bireylerinin müdahalesi nedeniyle evlilikte çatışma yaşamaktadır.

Evliliklerinde aile müdahaleleri nedeniyle çatışma yaşadıklarını ifade eden katılımcıların bu problemi ortadan kaldırmak, etkisini azaltmak, evlilik birliğini korumak amacıyla herhangi bir çözüm yoluna başvurup başvurmadıkları ile başvuru

yöntemlerin neler olduğu araştırmada cevabı aranan başka bir konudur. Gelinlerin çoğu ailelerin müdahaleleriyle ilgili çatışmaların eski yoğunlukta devam etmediğini ifade ederken, başvurulan çözüm yolları olarak baskın olma, görüşmeyi kesme, duyarsızlaşma, daha az görüşme, eş desteği olarak ortak tavır sergileme, bilinçli davranma, sessiz kalma, evi ayırma gibi yöntemleri izlemektedir. Ancak tüm bu yöntemleri izleyen ve hala bu sorunu yaşayan gelinler olduğu gibi evliliğini sonlandırmak zorunda kalan gelinler de bulunmaktadır. Damatların çoğu aile müdahalesinden kaynaklanan çatışmaların zamanla azaldığını düşünürken birkaç katılımcı çatışmaların eski yoğunlukta devam ettiğini ifade etmiştir. Damatlar da gelinler gibi çözüm olarak görmezden gelme, duyarsızlaşma, bir aile danışmanından destek alma, ailelerle araya mesafe koyma, eşyle özelde konuşma, dengede durmaya çalışma, eşlerin konuşarak anlaşmaya varması, mahremiyet sınırını oluşturma gibi yollara başvurmaktadır. Kayınvalideler gelinleriyle özellikle evliliğin ilk yıllarında çatışmalar yaşadığını, bazen gelinlerine müdahalede bulduklarını, çatışmaların devam etmemesi için konuyu kapatmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Kayınbabaların çoğu gelinleriyle pek çok konuda çatışma yaşadıklarını ve halen bu çatışmaların devam ettiğini belirtmektedir.

Gelinlerin ailelerin evliliğe müdahalesi konusunda eşlere önerilerini şöyle sıralayabiliriz: evliliğe kimseyi karıştırmamak, evlilikte ailelere yönelik sınırların iyi çizilmesi, her durumun aileye söylenmemesi, evlilikte mahremiyet konusunda bilinçli olma, evlenmeden önce çiftin bu konularda anlaşması, eşlerin aileleriyle varsa sıkıntılar çok geçmeden yüz yüze konuşarak ve çözümlenmesi, ailelerle birlikte yaşanmamak, eşlerin birlik olarak birbirlerini desteklemeleri, aile huzuruna dikkat etmeleri ve müdahaleye izin verilmemek, ailelere karşı kendilerini açıkça ifade edebilme, sorunlara duyarsız kalmamak, evliliklerde yaşanan büyük problemlerde aileye başvurmak, karar alırken çiftin ortak paydada buluşması ve başkalarını dinlememesi, eşlerin sabırlı olması, fevri davranmaması, eşlerin birbirini sevmesi, evlilikte iktisadi dengenin sağlanması, eşlerin birbirine güvenmesi.

Damatların değerlendirmeleri gelinlerin değerlendirmeleriyle benzer nitelikler taşımaktadır. Damatların evlilikte aile müdahaleleri konusunda görüş ve önerileri şöyle sıralanabilir: eşlerin ailelere karşı belirli bir sınır koyması, evliliği ailelerin değil eşlerin yönetmesi, çiftin karar alırken kendi özgür iradelerini kullanması, evlilikte ailelere ekonomik bağlılığın olmaması, eşlerin evlendikten sonra ailelerden ayrı oturması,

ailelerin özellikle anne babaların çocukların evlendiğini kabul etmesi ve onların evliliğine saygı duyması, eşlerin evlenmeden önce birbirlerini ve eşlerinin ailelerini iyice tanımaya çalışması, anne babaların evlatlarına söz geçirme yarışına girmemesi, kayınvalide ile gelinlerin birbirlerine olan önyargılarını yenmesi ve aile müdahalelerine sınır koymayla ilgili konuşmaların evlenmeden önce eşler arasında yapılması.

Kayınvalideler çocukların evliliklerine müdahale edilmesi gereken yerler olarak şiddet, çatışma, boşanma, ekonomik sıkıntılar, iş seçimi, kavga, küslük gibi durumları göstermekte ve müdahalelerin olumlu bir tavırla olması, gurur ve inatçı bir tavrın sergilenmeden olması gerektiğini belirtmektedirler. Kayınbabalar, kayınvalideler gibi çok elzem durumlarda çocukların evliliğine müdahale edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Çocuklar üzerinde baskıyla söz dinletmeye çalışmamak, kültürel farklılıklara takılmamak, anne babaların çocukların evliliklerini kabullenmek ve sürekli yönlendirme tavrından uzaklaşmak, yol gösterici bir tavır içerisinde olmak, çocuklarla birlikte oturmamak, huzuru ve barışı sağlamaya çalışmak, inatçılık ve gurur yapmaktan vazgeçmek, mantıklı hareket etmek gibi faktörler kayınbabalar tarafından ebeveynlerin çocukların evliliklerine müdahalesi konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar olarak sıralanmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre gelin ve damatlar aile bireylerinin, özellikle kayınvalidelerin, evliliğe müdahalesinden olumsuz etkilenmekte ve eşlerin aileleriyle yaşanan sorunlar evlilikte çoğu kez eşler arasında çatışmaya sebep olmaktadır. Bu konuda sorunların yaşanması hem eşlerin hem de ailelerin yanlış davranışlarının bir sonucudur.

Toplumumuzda gerçekçi olmayan beklentilerle başlayan birçok evlilik bulunmaktadır. Toplumsal yaşamdaki değişikliklerle birlikte aile içi roller ve sorumluluklarda da değişiklikler olmaktadır. Evlenen çiftler karşılaştıkları problemlerle baş etme noktasında problemi çözüme ulaştırıp ortadan kaldırmaktan ziyade, daha karmaşık hale getirip, aileleri de işin içerisine katmaktadır. Aile müdahaleleriyle ilgili problemlerin ortaya çıkmadan önlenmesi için evlilik öncesi dönem evlilik danışmanlığı hizmetleri verilmeli, aile danışma merkezlerinin sayısı artırılmalı ve çiftler ihtiyaç duyduklarında bu merkezlerden faydalanmalıdır. Yine eşler arasında çatışmaların çözümü ve eşlerin aileleriyle yaşanan sorunlarda izlenmesi gereken yollarla ilgili eğitimler düzenlenerek, bu konuda hedef kitle bilinçlendirilmelidir.

Bu çalışmada ne kayınvalide, kayınbaba ne de gelin, damat haklı gösterilmiştir. Elazığ örneğinde evlilik çatışmalarında aile müdahalelerinin etkisi, ailelerin hangi davranışlarının evlilikte sorun yarattığı üzerinde durularak, eşlerin bu konuya yönelik yanlış yaklaşımları değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili detaylı bir alan araştırmasının yapılması ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akgün, R. ve Polat Uluocak, G.(2010), “Evlilikte Etkili İletişim Ve Problem Çözme: Bir Toplum Merkezindeki Kadınlarla Gerçekleştirilen Grup Çalışması”, *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(23), 9-22.
- Aktaş, S (2009), *Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, (Maltepe Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul.
- Aktay, Y. (2014), ”Modern Dünyada Ailenin Dönüşümü Ve Muhtemel Geleceği Üzerine Mülâhazalar Ve Geleneğe Dayalı Problemler”, *Aile Sosyolojisi Yazıları*, Edt. Mustafa Aydın. Açılım Kitap, İstanbul.
- Anonim Maniler. (2018), Tarihçe. Ulaşıldı E.T: Eylül 15, 2018, <http://birazeglenelim.blogcu.com/gelin-kaynana-atismasi-manileri/8627027>.
- Arıkan, Ç. (1999), *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara.
- Ayan, D.(2012), Aile Ve Hukuk, *Aile Sosyolojisi*, Edt. A.Kasapoğlu/N.Karkner, Açıköğretim Fakültesi Yay, Eskişehir.
- Aydın, M. (der.), (2016), *Sistemik Aile Sosyolojisi*, Çizgi Kitapevi, Konya.
- Başaran, E.(2014), “Ailenin İşleyişi ya da Gerçekleştirimi” *Sistemik Aile Sosyolojisi*, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Birekul, M. (2014), “*Aile ve Dini Sosyalleşme*”, *Aile Sosyolojisi Yazıları*, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.
- Canel, A. N. (2011), *Evlilik Ve Aile Hayatı*. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İstanbul.
- Canel, A. N. (2011a), Ailenin Kendi Doğal Kaynaklarını Kullanma Yoluyla Problem Çözme Becerisinin Kazanılması. *Aile Yaşam Becerileri*, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul. 27-40.
- Çalışkan, H. (2002), “*Gelin-Kaynana İlişkileri*”, Bayrak Matbaacılık, İstanbul.

- Çelik, M. (1997), *Evlilikten Sağlanan Doyum, Çocuk Yetiştirme Konusunda Ebeveynler Arasındaki Uzlaşma Ve Çocuğun Uyumunun Ebeveynler Tarafından Algılanması*. (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Doğan, İ. (2009), *Dünden Bugüne Türk Ailesi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, L. ve Eradamlar, N. (2005), Cinsellik ve Çift Uyum Arasındaki İlişki: Üç Grup Evli Çiftte Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Düşünen Adam Dergisi*, 18 (2), 72-81.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008), *Evlilik İlişkilerini Geliştirme (Kuram ve Uygulama)*, Nobel Yay., Ankara.
- Fışiloğlu, H. (1992), "Lisanüstü Öğrencilerin Evlilik Uyumunu", *Türk Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 16-23.
- Gladding, S. T. (2002), *Family Therapy: History, Theory And Practice*(30. Edition). Edt:İbrahim Keklik/İbrahim Yıldırım, Atalay Matbaacılık, Ankara.
- Gökçe, B. (1990), "Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım", *Aile Sosyolojisi Yazıları*, Der. Beylü DİKEÇLİGİL, Ahmet ÇİĞDEM, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yay, Ankara.
- Gülerce, A. (1996), *Aile Olgusu: Türkiye'de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Gürsoy, F.Ç. (2004), *Kaygı Ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumunu İle İlişkisi*. (Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Mersin.
- Hatipoğlu, Z.(1993), *Kadın Ve Erkeklerin Evlilik Doyumlarında Evlilik Çatışmasının Ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü*. (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan İlişkileri*. 3.Baskı. İmge Kitabevi, Ankara.
- Hortaçsu, N.(2007).*Family-VersusCouple-InitiatedMarriagesInTurkey: Similarities And Differences Over The Family Life Cycle*. *Asian Journal Of Social Psychology*, 10, 103-116, Ankara.

- İnci, G. C. (2015), *Türkiye’de Toplumsal Yapının Dönüşümü ve Boşanmaların Kadın Emeğine Etkisi*, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun Değeri Türkiye’ De Değerler Ve Doğurganlık*, İstanbul Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yay.İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007), *Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan Ve Aile*, Evrim Yay, İstanbul.
- Koç, İ. (2014), “Türkiye’ de Aile Yapısının Değişimi: 1968-2011”, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler*, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye, İstanbul.
- Koyuncu, A. (2014), “Bir Sosyal Güvenlik Sistemi Olarak Aile”, *Sistemik Aile Sosyolojisi*”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Kuru, A.G.(2016), *Türk Ailesinde Karakter Ve Otorite: Bir Toplumsal Tip Olarak Kaynana Ve Kaynanalık Rolü Üzerine Bir Araştırma*, (Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Ovalı, H. (2010), *Farklı Coğrafi Bölgelerde Yaşayan Bireylerin Evlilik Çatışmalarının Çeşitli Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması*(Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Ozankaya, Ö.(1979), *Toplum Bilimine Giriş.*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Özbay, F. (2014), “Akrabalık ve Komşuluk İlişkileri”, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler*, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye, İstanbul.
- Özen, A. (2006), *Evlilik Uyumunun Yordayıcıları Olarak Karı Ve Kocaların Değer Uyumları Ve Eşlerin Çatışma Çözüm Stilleri*(Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

- Özer, A. ve Cihan Güngör, H. (2012), “Yükleme Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumu”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 11-24, Mersin.
- Özgüven, İ.E. (1994), *Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Ve Eş Seçmeye İlişkin Tercihleri. 1. Aile Kurultayı Kongre Kitabı*, 203-213. Ankara.
- Özgüven, İ.E. (2000), *Evlilik Ve Aile Terapisi*, Pdrem Yayınları, Ankara.
- Özüğurlu, K. (1990), *Evlilik Raporu*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Sarı, Ö. (2014), Aile Kurumu Ve Ailenin Tanımı. *Sistemik Aile Sosyolojisi*. Edt. Mustafa Aydın. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Sarı, Ö.(2014), ”Japonya’ Da Aile Bir Doğu Toplumunda Dönüşüm Hikayesi”. *Aile Sosyolojisi Yazıları*. Edt. Mustafa Aydın. Açılım Kitap, İstanbul.
- Şengül Öner, D. (2013), *Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri Ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şentürk, Ü. (2012), *Sosyolojik Açıdan Parçalanmış Aile Ve Çocuk İlişkisi*. Kum Saati Yay, İstanbul.
- Şirvanlı-Özen, D. (1998), *Eşlerarası Çatışma Ve Boşanmanın Farklı Yaş Ve Cinsiyetteki Çocukların Davranış Ve Uyum Problemleri İle Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü*.(Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması*, (2015) Edt. Mustafa Turğut, İstanbul: Çizge Tanıtım ve Kırtasiye Ltd. Şti, 29 -32.
- T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Aştırmalar Genel Müdürlüğü.(2005), Tarihçe, Ulaşıldı Eylül, 27, 2017, Web: [http:// www.aile.gov.tr](http://www.aile.gov.tr).
- T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, (2010), *Türkiye’ De Aile Değerleri Araştırması*, Edt, Mustafa Turgut, Ankara.

- Tarhan, N.(2015), *Evlilik Psikolojisi*. Timaş Yay, İstanbul.
- Taştan, N. (1996), *Interpersonal Communication In A Problem Solving Situation*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezer, E. (1986), *Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama Ve Doyum*. (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Tezer, E. (1994a), "Evli Eşler Arasındaki Çatışmalar İle Çeşitli Demografik Değişkenlerin Evlilik Doyumuna Etkisi: Gelinin Bir İşte Çalıştığı Ve Çalışmadığı Eşler Üzerinde Bir Araştırma". *3p-Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 2 (3), 209-216.
- Tezer, E. (1994b), Evlilik Ve İş Doyumu İlişkisi. İkili Çatışmalar Ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü. *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 2 (1).
- Topaloğlu, M.K.(2016), *Evliliğe Hazırlık Rehberi*, Alioğlu Matbaacılık, İstanbul.
- Turhanoglu K .Ayşın, (2012), "Aile ve İlişkiler Ağı", *Aile Sosyolojisi*, Edt. A. Kasapoğlu/ N.Karkiner, Açık öğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.
- Tümer, A.B. (1998), *Evli Çiftlerde Gözlenebilen Çatışma Odakları Ve İletişim Sorunları*, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), www.tuik.gov.tr, bilgi@tuik.gov.tr (25.09.2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2006), *Aile Yapısı Araştırması*.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2016), *Cinsiyete Göre Boşanma İstatistikleri*.
- Uğurlu, O. (2003), *Evli Çiftlerde Cinsiyet Ayrımına İlişkin Tutumlar, Çatışma Yönetimi Biçimleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Ulutaş, E. Ve Özpınar. A. (2014), Toplumumuzun Aile Yapısı, *Sistemik Aile Sosyolojisi*. Edt. Mustafa Aydın, Çizgi Kitabevi, Konya.

- Ulutaş, E.(2014), *Ekonomik Ünite Olarak Aile, Sistematik Aile Sosyolojisi*. Edt. Mustafa Aydın. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Yavuzer, H. (1995), *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H.(2015), *Evlilik Okulu*.11.b.Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, E. (2011), *Toplumsal Değişme Sürecinde Aile, Aile Sosyolojisi*, Edt. Kadir Canatan/Ergün Yıldırım, Açılım Kitap, İstanbul.
- Yıldırım, E.(2011), *Aile Ve Evlilik Türleri, Aile Sosyolojisi*. Edt: Kadir Canatan/Ergün Yıldırım, Açılım Kitap, İstanbul.
- Yıldırım, E.ve Yıldırım, Ergün. (2011), *Aile İçi İlişkiler Ve İletişim, Aile Sosyolojisi*. Edt. Kadir Canatan/Ergün Yıldırım, Açılım Kitap, İstanbul.
- Yıldırım, İ. (1992), *Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

EKLER**Ek 1: Orjinallik raporu**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Semra Altuğ
Öğrenci Numarası	161210101
Enstitü Anabilim Dalı	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Programı	Sosyoloji
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Tez Başlığı (Türkçe)	Evlilik Sorunlarının Yaşanmasında Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Etkisi

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ... VIII+232..... sayfalık kısmına ilişkin, ...11.../...06.../2019..... tarihinde şahsım/tez danışmamın tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % ...% 6..'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygularıyla arz ederim.

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

EK. 2: Mülakat Soru Formu

Bu çalışma Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanan " Evlilik Çatışmalarının Yaşanmasında Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Etkisi: Elazığ Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi araştırmasına yönelik soruları içermektedir. Hiçbir soruyu cevapsız bırakmamanız çalışmanın bilimselliği açısından oldukça önemlidir. Cevaplandırmayı rahatça yapabilmemiz için kimlik bilgilerinize yer verilmemiştir.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Semra ALTUĞ

EVLİLİK ÇATIŞMALARININ YAŞANMASINDA EŞLERİN AİLE BİREYLERİNİN
MÜDAHALELERİNİN ETKİSİ: ELAZIĞ ÖRNEĞİ

SOSYO-EKONOMİK ve DEMOGRAFİK BİLGİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

- Yaş:
- Cinsiyet:
- Medeni Durum:
- Meslek:

GELİN VE DAMATLARA YÖNELİK SORULAR

1. *Kayınvalidenizin sizin aile hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda ve niçin müdahale ediyor? Eşiniz tarafından bu durum nasıl karşılanmaktadır?*
2. *Kayınvalidenizin bu müdahalelerinden aile içi tartışma veya soruna yol açmakta mıdır? Açıklar mısınız?*
3. *Sizin annenizin sizin aile hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda ve niçin müdahale ediyor? Eşiniz tarafından bu durum nasıl karşılanmaktadır?*
4. *Annenizin bu müdahalelerinden aile içi tartışma veya soruna yol açmakta mıdır? Açıklar mısınız?*
5. *Kayınvalidenizin, eşinizle aranızı girdiğini düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?*
6. *Annenizin, eşinizle aranızı girdiğini düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?*
7. *Kayınvalidenizin sizi ve evliliğinizi yönetmeye çalıştığını düşünüyor musunuz? Eğer evliliğinizi yönetmek istediğini düşünüyorsanız sizce niçin böyle bir şey yapıyor olabilir?*
8. *Annenizin sizi ve evliliğinizi yönetmeye çalıştığını düşünüyor musunuz? Eğer evliliğinizi yönetmek istediğini düşünüyorsanız sizce niçin böyle bir şey yapıyor olabilir?*
9. *Eşinizin ailesinin evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç boşanmayı düşündüğünüz oldu mu? Ayrıntısıyla açıkla mısınız?*
10. *Sizin aile bireylerinizin, evliliğinize müdahaleleri nedeniyle hiç boşanmayı düşündüğünüz oldu mu? Ayrıntısıyla açıkla mısınız?*
11. *Eşinizin ailesinin evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç fiziksel şiddet gördüğünüz oldu mu? Açıklar mısınız?*
12. *Sizin aile bireylerinizin, evliliğinize müdahalesi nedeniyle hiç fiziksel şiddet gördüğünüz oldu mu? Açıklar mısınız?*
13. *Kayınvalidenizin, mahrem alana ilişkin müdahalede bulunduğunu düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?*
14. *Annenizin, evlilikte mahrem alana müdahalede bulunduğunu düşünüyor musunuz? Bu durum eşiniz tarafından nasıl karşılanmaktadır? Açıklar mısınız?*

15. (Eğer varsa) Kayınvalidenizle yaşadığınız sorunların nedeni, eşinizin annesine aşırı bağlı bir kişiliğinin olmasıyla ilgisi var mıdır? Açıklar mısınız?
16. Aile bireylerine yönelik bir tartışmada eşiniz kimin tarafını tutar? Niçin?
17. Aile içi karar alma sürecinde, eşiniz genelde anne babasına danışır mı? Siz bu danışma durumunu nasıl görürsünüz?
18. Aile içi karar alma sürecinde, siz genelde anne babanıza danışır mısınız? Siz bu danışma durumunu nasıl değerlendirirsiniz?
19. Siz, kendi anne-babanıza aşırı bağlı biri misiniz? Eğer öyleyse bu bağlılık durumu evliliğinizi nasıl etkilemektedir?
20. Eşinizin ailesi ile ne düzeyde vakit geçirirsiniz? Bu vakit geçirmekten mutlu musunuz? Açıklar mısınız?
21. Bayram ve tatillerde eşinizin ailesinde kalıp kalmayacağınız konusu bir tartışma konusu olmakta mıdır? Nerede ve ne kadar kalacakları sorunu ciddi aile içi bir çatışma veya tartışmaya yol açmakta mıdır?
22. Görümcelerinizin/ kız kardeşlerinizin sizin evlilik hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda müdahale ediyorlar? Evliliğiniz bu müdahalelerden olumsuz etkilenmekte midir? Açıklar mısınız?
23. Kayınpederinizin, aile/evlilik hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Müdahale ediyorsa genelde hangi konularda müdahale ediyor? Evliliğiniz bu müdahalelerden olumsuz etkilenmekte midir? Açıklar mısınız?
24. Aile içi tartışma veya soruna yol açan diğer aile bireylerinden (kayınpeder/kayınvalide ve görümce hariç) evliliğinize /aile yaşamınıza müdahale eden kimse var mı? Genelde kimler müdahalede etmektedir. Bu müdahaleler ne tür sorunlara yol açmaktadır? Açıklar mısınız?
25. Aile içi tartışma veya soruna yol açan aile bireylerinin müdahalelerini nasıl değerlendirmektesiniz? Bu müdahalelere karşı karşıt bir tutum takınmakta mısınız? Açıklar mısınız?
26. Anneniz ve eşiniz arasında tartışma yaşanır mı? Bu tartışmada nasıl bir yaklaşım sergiliyorsunuz?
27. Eşinizin ailesi, size sıklıkla gelip kalır mı? Bu sizin için bir sorun teşkil ediyor mu?

28. Eşinizin ailesi ile yaşam tarzı ve kültür konusunda farklılıklara sahip olduğunuzu düşünür müsünüz? Bu farklılık, aile içi uyumunuzu ne düzeyde ve nasıl etkilemektedir?
29. Eşinizin aile bireylerini nasıl tanımlarsınız?
30. Eşiniz ile ciddi aile sorunları yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bu sorunların nedenlerini açıklayabilir misiniz?
31. Evliliğinizde aile müdahalelerinden kaynaklanan çatışmalarla hala devam etmekte midir? Bu konuyla ilgili bir çözüm yolu buldunuz mu ? Eğer bulduysanız açıklayabilir misiniz?
32. Evliliğinizde eşlerinizin aileleriyle ilişkilerinizde yaşadığınız sorunlardan çocuklarınız etkilenmekte midir? Böyle durumlarda çocuklarınız ne tür tepkiler göstermektedir? Eşinizin ailesiyle aranız bozulduğunda çocuklarınız da buna dahil olmakta mıdır?
33. Evliliğinizde eşinizle anneniz arasında kaldığınızı hissettiğiniz oluyor mu ?(sadece damatlar)
34. Son olarak ailelerin, evlilik/aile yaşamınıza müdahale etme konusunda belirtmek istediğiniz bir husus varsa, lütfen açıkla mısınız?

KAYINVALİDE VE KAYINBABALARA YÖNELİK SORULAR

1. *Gelininizle/damadınızla birlikte yaşadınız mı ? Yaşadıysanız bu süreçte ciddi problemlerle karşılaştınız mı? Biraz açıklayabilir misiniz?*
2. *Gelininiz ve oğlunuz/ kızınız ve damadınız evliliklerinde ortaya çıkan sorunları sizinle paylaşırlar mı? Evetse hangi konuda paylaşımda bulunurlar? Sizin yaklaşımınız nasıl olur?*
3. *Gelininiz ve oğlunuz/ kızınız ve damadınız herhangi bir konuda karar alırken size danışırlar mı? Danışmalarını ister misiniz?*
4. *Gelininiz/damadınız ile kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar yaşıyor musunuz? Evetse en çok hangi konuda yaşıyorsunuz ve tepkiniz ne olmaktadır? Açıklar mısınız?*
5. *Gelininizle/damadınızla en çok hangi konularda çatışma yaşıyorsunuz? Yaşadığınız çatışma ve problemler halen devam ediyor mu? Çözüm sağladıysanız nasıl bir yol izlediniz?*
6. *Gelininize/ damadınıza hangi durumlarda müdahale edersiniz, bu müdahaleler karşısında gelininizin tepkisi nasıl olmaktadır?*
7. *Oğlunuz ile gelininizin/ kızınız ile damadınızın mahrem alanına müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Böyle bir müdahale olduysa nasıl bir tepkiyle karşılaştınız?*
8. *Gelininizin/damadınızın sizi annesi gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?*
9. *Oğlunuz ve gelininiz size gidip gelirler mi? Ne sıklıkla gelirler? Gelininiz sizin onlarda misafir kalmanızı ister mi?*
10. *Gelininize/damadınıza karşı; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunuzu düşünüyor musunuz?*
11. *Gelininizle/damadınızla yaşadığınız herhangi bir tartışmada oğlunuz kimin tarafını tutar? Oğlunuzun eşiyle annesi arasında kaldığını düşünüyor musunuz ? Gelininizin sizinle oğlunuz arasına girdiğini düşünüyor musunuz?*
12. *Siz evliliğinizde aile bireylerinin müdahaleleriyle ilgili problem yaşadınız mı? Evetse en çok hangi konularda müdahalede bulunuldu? Sizin yaşadığınız bu müdahaleleri gelininiz ve oğlunuzun/kızınız ve damadınızın da yaşadığını söyleyebilir misiniz?*

13. Oğlunuza/ kızınıza aşırı bağlı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Oğlunuzun size aşırı bağlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse bu durumun oğlunuzun evlilik hayatında eşyle bir problem durumu yarattığını söyleyebilir misiniz?
14. Gelininizi/damadınızı nasıl tanımlarsınız? Böyle bir tanımlama yapmanızın nedenini açıklar mısınız?
15. Gelininizin oğlunuzu/ damadınızın kızınızı sizinle paylaşamadığını, sizinle görüşmesini engellediğini düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söylemek istersiniz?
16. Size göre çocuklarınız evliliklerinde aile bireylerinin müdahalesiyle ilgili sorun yaşıyorlar mı? Evetse bu sorunların yaşanmasında sizin herhangi bir etkinizin olduğunu söyleyebilir misiniz?
17. Bir kayınvalide olarak kayınvalidelerin çocukların evliliklerine müdahalesi konusunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Sizce hangi durumlarda müdahale edilmesi gerekir? Müdahale nasıl olmalıdır?
17. Bir kayınbaba olarak kayınbabaların çocukların evliliklerine müdahalesi konusunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Sizce hangi durumlarda müdahale edilmesi gerekir? Müdahale nasıl olmalıdır?
18. Tecrübelerinizden yola çıkarak eşler arasında ailelerden kaynaklanan problemlerinin temel nedeni sizce nedir?

EK.B - KATILIMCILAR LİSTESİ

- 1) Emin Ö. (EÖ, 68, E): 68 yaşında, lise mezunu, evli, emekli.
- 2) Sebahattin S. (SS, 58, E): 58 yaşında, lise mezunu, evli, emekli memur.
- 3) Erhan Ö. (EÖ, 73, E): 73 yaşında, lisans mezunu, evli, İngilizce öğretmeni.
- 4) Mehmet A. (MA, 78, E): 78 yaşında, ilkokul mezunu, evli, çiftçi.
- 5) Tahir D. (TD, 56, E): 56 yaşında, ilkokul mezunu, evli, serbest meslek.
- 6) Mustafa S. (MS, 64, E): 64 yaşında, ortaokul mezunu, evli, emekli elektrik ustası.
- 7) Zülfü A. (ZA, 38, E): 38 yaşında, ilkokul mezunu, evli, işçi.
- 8) Murat K. (MK, 30, E): 30 yaşında, lise mezunu, evli, market kasiyeri.
- 9) Muhammed P. (MP, 27, E): 27 yaşında, lise mezunu, evli, serbest meslek.
- 10) Suat P. (SP, 39, E): 39 yaşında, lise mezunu, evli, güvenlik.
- 11) Naci V. (NV, 39, E): 39 yaşında, ilkokul mezunu, evli, işçi.
- 12) Bahri A. (BA, 42, E): 42 yaşında, lisans mezunu, evli, evrak kayıt.
- 13) Mustafa T. (MT, 60, E): 60 yaşında, lise mezunu, evli, emekli.
- 14) Murat B. (MB, 46, E): 46 yaşında, ilkokul mezunu, evli, lokantada aşçı.
- 15) Cumali O. (CO, 35, E): 35 yaşında, lise mezunu, evli, güvenlik görevlisi.
- 16) Ömer A. (ÖA, 38, E): 38 yaşında, lisans mezunu, evli, resim öğretmeni.
- 17) Gülser S. (GS, 64, K): 64 yaşında, ilkokul mezunu, evli, serbest meslek.
- 18) Bahriye K.(BK, 58, K): 58 yaşında, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.
- 19) Fatma E. (FE, 61, K): 61 yaşında, okuryazar, evli, ev hanımı.
- 20) Zehra İ. (Zİ, 50, K): 50 yaşında, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.
- 21) Zeliha G.(ZG, 50, K): 50 yaşında, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

- 22) Esmâ Ç.(EÇ, 55, K): 55 yaşında, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.
- 23) Remziye Y.(RY, 40, K): 40 yaşında, lise mezunu, evli, güvenlik görevlisi.
- 24) Aydan T.(AT, 27, K): 27 yaşında, okuryazar, evli, ev hanımı.
- 25) Şadiye G.(ŞG, 39, K): 39 yaşında, lise mezunu, evli, ev hanımı.
- 26) Ayfer E.(AE, 27, K): 27 yaşında, okuryazar, evli, ev hanımı.
- 27) Gül B.(GB, 32, K): 32 yaşında, lise mezunu, evli, ev hanımı.
- 28) Mine Ç.(MÇ, 47, K): 47 yaşında, lise mezunu, evli, kütüphane çalışanı.
- 29) Mukaddes B.(MB, 42, K): 42 yaşında, lisans mezunu, evli, memur.
- 30) Nuran C.(NC, 40, K): 40 yaşında, lisans mezunu, evli, infaz koruma memuru.
- 31) Gül B.(GB, 32, K): 32 yaşında, lise mezunu, evli, ev hanımı.
- 32) Zeynep T.(ZT, 56, K): 56 yaşında, okuryazar, evli, ev hanımı.
- 33) Ayten H.(AK, 34, K): 34 yaşında, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.
- 34) Rahime C.(RC, 45, K): 45 yaşında, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, Adı: ALTUĞ, Semra

Uyruğu: TC

Doğum Tarihi: 15 Kasım 1992

Doğum Yeri: Elazığ

E mail: semra_altug_23@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

DERECE	KURUM	MEZUNİYET YIL
LİSE	BASKİL LİSESİ	2010
LİSANS	İNÖNÜ ÜNV. SOSYOLOJİ	2015
LİSANS	İSTANBUL ÜNV. ÇOCUK GELİŞİMİ	2018-
YÜKSEK LİSANS	FIRAT ÜNV. SOSYOLOJİ	2019

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ	PEDOGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ	2015
FÜSEM	AİLE DANIŞMANLIĞI EĞİTİMİ	2017

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Yer	Görev
2015 Ekim-2019 Mayıs	Elazığ Belediyesi Aile Danışma Ve Eğitim Merkezi	Aile Danışmanı/Sosyolog
2019 Haziran-Halen	Elazığ Belediyesi Kadın Yaşam Merkezi	Birim sorumlusu /Aile Danışmanı/ Sosyolog

YABANCI DİL: İngilizce(orta düzeyde)